Titus Suciu

Lumea bună a balconului

REDACTOR DE CARTE: Viorel Domenico
LECTOR: Ştefan Diaconu
TEHNOREDACTOR: Alina Vlăsceanu

Titus Suciu

Lumea bună a balconului

Ediție revizuită

EDITURA INSTITUTULUI REVOLUȚIEI ROMÂNE
DIN DECEMBRIE 1989
Colecția ***Biblioteca I.R.R.D.***

București, 2008

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
SUCIU, TITUS
Lumea bună a balconului / Titus Suciu. - Bucureşti : Editura Institutului Revoluției Române din Decembrie 1989, 2008
ISBN 978-973-87786-4-1

821.135.1-94”1989”
94(498)”1989.12”(0:82-94)
355(498)(0:82-94)

Colecția ***Biblioteca I.R.R.D.***

Publică studii, eseuri, memorii, jurnale, culegeri de articole, interviuri şi documente, albume foto şi de artă, lucrări care pot îmbogăți baza de date şi informații privitoare la Revoluția Română din Decembrie 1989, constituind o Addenda la Programul de cercetare ştiințifică al I.R.R.D

Titus Suciu şi lumea bună a Revoluției

Titus Suciu rămâne nostalgicul unei clipe de fervoare. Se putea bănui că, după ce a scris fulgerător volumul de mărturisiri REPORTAJ CU SUFLETUL LA GURĂ (prima carte despre Timişoara lui decembrie '89) autorul s-a oprit în şanțul unde zac mai toate celelalte tomuri despre marile piruete revoluționare, adică în imposibilitatea de a găsi vreun adevăr profund şi verificabil. Evident, riscul unei a doua cărți pe aceeaşi temă este considerabil. Odată lucrurile povestite, nu mai rămâne aproape nimic de scris. Se putea improviza patetic, pe distanțe scurte (dus-întors) între „ce mari am fost" şi „iată ce-am ajuns". Tema a devenit, între timp, un refren al comentariilor de tot felul, un bocet național interpretat cu virtuozitate crescândă pe măsură ce ne apropiem de periferiile lumii politice româneşti. Un entuziasm à la '89 mi se părea, în '95, derizoriu. Titus Suciu susține, însă, că lucrurile se pot vedea şi altfel. Că întoarcerea la 16-22 poate să nu fie o cacealma gazetărească, iar reluarea unor episoade ale Revoluției ar avea ceva de spus azi, dacă ştim de unde să le privim. A doua sa carte deschide ferestrele spre 10 apartamente de bloc. În cărțile de până acum revoluționarul trăia intens, n-avea casă, n-avea masă, dirija masele cu o luciditate profetică şi avea întotdeauna dreptate, spre deosebire de politicianul venit *a posteriori,* care habar n-avea să trăiască intens, gândea înghesuit în spațiul rimei casă-masă-grasă-gustoasă şi, în mod fatal, n-avea cum să aibă dreptate. Mai realist şi mai blând, Titus Suciu lasă interlocutorii să răsufle. Din tehnica molcomă a unei provocări abia simțite, el scoate ceva surprinzător. Iese la suprafață, în legăturile ei intime, familiale şi în atmosfera ei de vast cenaclu politic, un fragment din lumea bună a Revoluției timişorene. Protagoniştii cărții află că se întâmplă ceva în fața casei lui Tökés, dar asta nu înseamnă nicidecum că a început Revoluția. Ei nu-şi anulează întâlnirile cu prietenii, nu renunță la cumpărături, la somn, la un joc de cărți, la un pahar de vorbă. Lucrurile evoluează cu repeziciune *afară,* dar există mereu acea fereastră deschisă, prin care rumoarea exterioară pătrunde, rarefiată, în interior, devenind subiect de discuție în jurul unei cafele procurate de pe piața sârbească. Doctorul Ioan Rab se întâlneşte frecvent cu părintele baptist Petre Dugulescu, în „faza Maria" a Revoluției. Familia se vizitează, comentează, se întâmplă să aibă păreri apropiate, participă, dar în acelaşi timp *interpretează*

evenimentele. De altminteri, la acest capitol judecătorul Petre Petrişor e de-a dreptul... şarmant. Un mic cuib de comentatori înfierbântați se strânge, în primele zile, la el acasă. Jocul de replici politice dintre Petre Petrişor şi musafirii săi (preotul Doru Cîrstoi, chirurgul Florin Miculiți, procurorul Pompiliu Stanciu, inspectorul comercial Gabriel Serafin şi alții) nu constituie vreun document zguduitor, dar redă minunat o atmosferă. Unii credeau că se întâmplă ceva trist, ireparabil. Alții, că evenimentele trebuie potențate, revolta transformată într-o mişcare mai zdravănă, familia nu dispare nici un moment din mintea interlocutorilor. Petre Petrişor iese în stradă alături de soția lui, care îl trage discret de mânecă în momentele eroice ale represiunii din 17 decembrie: „Hai, Pupu, hai acasă..." şi apoi, cu simpaticul P. Petrişor se mai întâmplă ceva. El cunoaşte, prin natura profesiei, oameni din ambele tabere. Prăpastia dintre ele nu există, la modul absolut, nicăieri. Ea este o stupidă simplificare a istoriei. În realitate, lumile se amestecă. Judecătorul Petrişor e în tabăra manifestanților din Piața Maria, dar răspunde elegant salutului adresat de ofițerii de miliție prezenți acolo pentru a reprima mişcarea. La Timişoara, violența Revoluției a fost dublată de o stranie discreție a comportărilor. Magistrații rebeli discută calm cu milițienii, sutele de mii de muncitori vor să-i sfâşie pe capii țării, dar au grijă să nu calce florile, scriitorul N. Bădilescu loveşte cu ranga un tanc, dar îl salvează pe ofițerul aflat înăuntru. Ioan Savu e radical în anticomunismul său, dar îl sprijină pe primul secretar Bălan să ia cuvântul în balconul Operei, Lorin Fortuna, lider al Revoluției încă din 20 decembrie, îl roagă pe fostul prim-secretar Pacoste să aibă grijă de familia lui dacă...

Oamenii se contrazic şi se împuşcă, dar nu se jignesc. Mai mult, ei nici nu sunt convinşi că aşa trebuie să procedeze. Ezită, au căderi, se apucă de mărunțişuri. „Am lăsat Revoluția şi m-am dus după hârtie şi creioane" zice Ioan Savu. Între casă şi Revoluție nu exista, încă, o legătură clară. Acasă este undeva în trecutul apropiat, imediat după colțul Revoluției. Acasă se joacă iam (Viorel Oancea în 17 decembrie) şi se aşteaptă musafiri, la Revoluție se pune viața în balanța unui gest (acelaşi V. Oancea în dimineața de 22 decembrie). Apoi, eroii mai au şi serviciu. Sabin Măries se bate vitejeşte din 16 decembrie, dar nu uită să treacă în fiecare dimineață pe la Beregsău, „că porcii nu ştiu ce e aia Revoluție". Petre Petrişor îl înfruntă pe Dăscălescu în 20 decembrie dar, într-o admirabilă zăpăceală, se duce la servici în 21. Dispare abia când colegii îi explică în ce primejdie se afla.

Altminteri, interlocutorii se ocupă extrem de intens cu mersul pe jos. Fac zeci de kilometri pe zi, mânați de setea de a vedea. „Niciodată nu mi-am dat seama că locuim atât de mulți oameni în oraşul ăsta" - exclamă Petre Petrişor. Maratonul e măreț, dar epuizant. Claudiu Iordache face o criză de cardiopatie ischemică, Alexandru Ciura cade într-o depresie psihică, C. Eustațiu e lovit de

lombosciatică, iar N. Bădilescu începe să creadă că joacă într-un film. El îşi imaginează că va lupta precum Chuck Norris, ia un cuțit din bucătărie şi se apropie tiptil de un soldat, cu gândul de a-l imobiliza. În scena imaginară, următoare, el devine un adevărat Rambo, deschizând un foc ucigător asupra trupelor aflate în Timişoara. Noroc că soldatul îşi întoarce privirea spre marele luptător, iar acesta renunță la palpitantul scenariu. Mărturisirile sale sunt de o sinceritate năucitoare; revoluționarul se auto-demitizează. Urcat pe culmile entuziasmului anticomunist, el reuşeşte să sustragă un bec de la semaforul din preajma Politehnicii. Surprins de rafale lângă Operă, dă fuga la Bega şi sare în râu, ajungând acasă ruşinat precum Creangă. În 18 decembrie aduce familiei un cartuş, iar în 20 se suie pe turela unui tanc, de unde subtilizează, cu haz, aruncătorul de flăcări. Refuzând falsificarea măreață a istoriei, scriitorul Bădilescu îndrăzneşte să spună că a fi victimă nu înseamnă neapărat a fi erou.

De altfel, toate personajele cărții fug cu încrâncenare de măsluirea realității. „Tinerii au făcut Revoluția" e un slogan cuceritor, dar Sorin Oprea nu uită că, în 16 şi 17, *studenții n-au ieşit.*

„Atunci eram uniți, acuma suntem dezbinați" - murmură de cinci ani asociațiile revoluționare. Lucru, din nefericire, fals. Cartea lui Titus Suciu vorbeşte limpede despre certurile fără sfârşit ale liderilor, despre conflictul latent dintre *Operă* şi *Consiliul Județean*, despre nenumăratele comitete şi *comiții* create încă din 20, pentru calmarea orgoliilor. Aici, însă, ea suferă o lacună. Mai toți interlocutorii critică pornirile lui Lorin Fortuna, fără ca împricinatul să aibă şansa de a se explica. O va face, poate, în altă carte. De altfel, situația îi prieşte, îl „victimizează" oarecum, îi dă aura unui lider neînțeles, dar acceptat. Cu toate astea, nemilosul N. Bădilescu observă, malițios, că marea suferință a momentului a fost tocmai criza de personalități. Ea a dus, în mod fulgerător şi irevocabil, la „ratarea" Revoluției. Faptul e resimțit dramatic în acele zile. Gafând „istoric", N. Bădilescu se apucă să strige „Iliescu", iar Ioan Savu aleargă în căutarea primului secretar Bălan. Cartea demontează, aici, un alt clişeu post-revoluționar: scenariul diabolic care ar fi adus numele lui Iliescu, preț de câteva clipe, pe buzele timişorenilor. „Ce să fac - zice N. Bădilescu - altul nu mi-a venit în cap, pe Iliescu mi-l aminteam mai luminat".

Fără îndoială, structura cărții înfruntă primejdia repetării. Povestind de 10 ori ce ai făcut în 18-22, poți năuci până şi cel mai fidel cititor. Cu toate acestea, textul captivează. El se construieşte, în mare parte, pe un expresiv joc de oglinzi, toate oglinzile sunt orientate spre „scena balconului". Sau mai degrabă spre „scenele şi culisele balcoanelor". Întâlnirea cu delegația scorțoasă condusă de Dăscălescu e interesantă - paradoxal, în toate variantele. Mereu apare ceva mai nou şi în plus, nedumeririle unuia din interlocutori sunt lămurite de un altul care, desigur, îşi are nedumeririle lui... Paralel balconul şi foaierul

Operei formează un alt univers, de o diversitate aproape incredibilă a marilor figuri şi a micilor întâmplări. Personajele se ciocnesc unele de altele în cele mai neaşteptate moduri. Se admiră, se critică, se tolerează sau nu se suportă reciproc, într-un balans ameţitor de ipostaze. „Totul pornea de la faptul că nu ne cunoşteam între noi" - explică Petre Petrişor, şi are dreptate. Se făceau liste care erau contestate urgent, se acordau legitimaţii care nu mai erau valabile după două ore, se creau mari făpturi revoluţionare care imediat erau uitate sau, mai rău, acuzate de colaboraţionism cu Securitatea. Corneliu Eustaţiu a fost propus preşedinte al F.D.R., ca după câteva ceasuri să nu mai fie primit în Operă, iar Lorin Fortuna, lider epocal la ora 14,00, era ameninţat cu împuşcarea mai pe înserat, sumedenie de mici întâmplări adevărate mişună în paginile cărţii, reuşind să impună, într-o înaintare lentă, dar irevocabilă, un adevăr: nimeni n-a avut controlul total asupra evenimentelor de la Timişoara. Nici o agentură nu şi-a executat scenariul sofisticat, nici o personalitate n-a tras hăţurile politice, nici o organizaţie poliţienească sau militară n-a stabilit că aşa - şi nu altfel - trebuiau să procedeze liderii acelor zile. Frontul Democrat Român s-a născut într-o buimăceală continuă, platforma era mai degrabă morală (o platformă a revenirii la bunul simţ, la normalitatea vieţii cotidiene), marea revendicare fiind schimbarea lui Ceauşescu şi a guvernului. De altfel, F.D.R.-ul a fost absorbit ulterior de F.S.N., rămânând, totuşi, o vreme, suspendat în balamucul politicianist al anilor '90-'91. N-a devenit, însă, o adevărată prezenţă politică. Răzbate din paginile cărţii ideea că nici Armata şi nici Securitatea n-au avut vreo intrigă machiavelică de urzit. Şefii instituţiilor cheie ale Puterii ezitau, treceau de la o poziţie radicală la poziţia opusă - tot radicală, dădeau şi contramandau ordine aiurite, cu ochii pe geam, în aşteptarea finală a Mulţimii. Pacoste, Bălan şi Coman dădeau din colţ în colţ încă din 20, iar în 22 urcau în balconul Operei, fără a şti prea exact ce vor să spună (cu precizarea că Bălan a organizat întrucâtva structura administrativă). Dacă lucrurile aveau vreo logică, ea era cu mult deasupra celor aflaţi la Timişoara. Realitatea măreaţă şi haotică a acelor zile infirmă zdrobitor miile de comentarii savante care transformau Revoluţia timişoreană într-o partitură compusă de unguri şi cântată la patru mâini de CIA şi KGB. Marile tulburări ale acelor zile lasă gustul unui efort istovitor şi neorganizat, dar şi al unei trăiri irepetabile. Cei ce vorbesc în cartea lui Titus Suciu - dar şi unii revoluţionari *despre care se vorbeşte* - alcătuiesc deja lumea aparte, trecută prin clipe unice, lumea inundată de curaj, frică şi bucurie, în sfârşit, acea *lume bună a* Timişoarei, care a făcut ca 16-22 să existe cu adevărat.

RADU CIOBOTEA

O reeditare necesară

Reeditarea volumului de reportaje semnat de scriitorul Titus Suciu ne pune, pe toți, sub lumina crudă a unor întrebări incomode. Cât din ce s-a întâmplat în decembrie 89 ne mai atinge, la aproape nouăsprezece ani depărtare ? Dar la o mie, două mii sau zece mii de kilometri distanță ? Cât din tot ce povesteşte Titus Suciu atinge vreo coardă sensibilă a celor născuți din ianuarie 1990 încoace, pentru care comunismul este un capitol obligatoriu dintr-un manual de istorie ? Două milioane de români care au trăit Revoluția, sau măcar au auzit de ea, fiindu-i contemporani, se află acum în Europa Occidentală, în SUA, Canada sau Australia. Mai există vreo legatură între ei şi realitatea pe care acest text o dezvăluie ? Deşi răspunsul pare a fi conținut în tristețea întrebărilor, nu este neapărat nevoie ca el să fie negativ. Aş merge pe mâna unui răspuns pozitiv. Ca şi autorul, de altfel. Ca şi editorul. Ca şi toți cei care îşi recunosc câteva zile dintr-o anume tinerețe în cele povestite aici. Ca şi cei care nu se pot recunoaşte în text, dar vor să-şi imagineze cum a fost. A fost în multe feluri. Unul din ele este cel relatat de Titus Suciu, fragmentar, subiectiv, febril, imperfect, dar sensibil şi adevarat.

Dincolo de curajul de a mai spune o dată că toate aceste lucruri chiar s-au întamplat, mai este acela de a scrie non-ficțiune. Genul reportericesc nu şi-a mai recăpătat suflul, după o epocă de glorie între cele două războaie şi după una năclăită de propagandă, în jumătatea de veac de comunism. Deşi produce best-seller-uri şi ecranizări în serie în Occident, şi mai ales în SUA, non-ficțiunea se află undeva la marginea culturii româneşti, oscilând între raftul cu jurnale şi cel de călătorii. Întâmplarea adevarată, bine povestită, nu pare a stârni vreun interes notabil. De aceea, prezenta reeditare poate genera şi o dezbatere. Preferăm genurile care ne scot din realitate. Savurăm telenovele. Povestirile din imediata noastră apropiere nu ne cutremură decât dacă au, şi ele, iz de telenovelă. Nu ne place să retrăim trecutul, nici să plonjăm în prezent, cu atât mai puțin să ne proiectăm vreun viitor. Captivi ai televizorului (nici o altă nație europeană nu petrece atât de mult timp în fața micului ecran, privind, mai ales, filme), nu acceptăm pagina scrisă decât dacă ne aruncă, şi ea, într-un film. Şi totusi, există cărți care nu pot genera filme, fiindcă întâmplările povestite nu au avut vreun regizor şi nici nu pot fi constrânse să aibă vreunul. În ciuda «scenariilor » construite vreme de nouăsprezece ani, revoluția de la

Timişoara nu poate fi « jucată ». Revenind cu această carte, Titus Suciu ne propune să retrăim un cotidian uitat, ale cărui detalii le (re)descoperim ca pe o tinerețe pierdută sau ca pe o anexă la un dosar al istoriei din care multă lume n-a înțeles nimic.

Apărută pentru prima oară într-o Românie care nici nu visa măcar să ajungă într-un ritm atât de alert membră a UE, « Lumea bună a balconului » este o prezență necesară acum, în librăriile româneşti. Între timp, întâmplările descrise în paginile ei au devenit puncte de reper ale unui tip de normalitate pe care, mereu prinşi cu treburile infinitei noastre tranziții, nu mai avem timp s-o prețuim: aceea a verticalității morale.

RADU CIOBOTEA

Mărturia unui revoluționar care s-a prezentat în 21 decembrie la Unitatea Militară din Calea Girocului

Eustațiu Cornel Laurențiu s-a născut la 8 iulie 1946, în Timişoara. E singur la părinți. Şcoala, întreaga activitate profesională, sunt legate de oraşul de pe Bega. Primele clase le urmează la o şcoală de pe lângă Fabrica de zahăr, clasele V-VII la Şcoala sportivă, liceul la Şcoala medie nr. 2 Lenau, după care a urmat Facultatea de Construcții. După absolvire lucrează 5 ani la ICF Caransebeş, 3 ani la ICRAL Timiş. Revoluția l-a prins ca salariat al întreprinderii OGA.

Participă la mişcările din Timişoara din primele zile, în 20 decembrie vorbeşte mulțimii din balconul Consiliului județean, după aceea al Operei. Este membru fondator al Frontului Democrat Român, prima formațiune politică democratică de după război din România. În 20 decembrie face demersuri pentru ***unirea timişorenilor.*** *Încearcă să-i aducă pe cei de la Consiliul județean la Operă, pe cei de la Operă la Consiliul județean. În 21 decembrie, din proprie inițiativă, intră în Unitatea militară din Calea Girocului, pentru a stabili dacă* ***armata era ori nu cu noi****. Practic, deşi termenul nu se pronunță, e arestat timp de mai bine de 3 ore.*

În 22 decembrie, înainte de fuga tiranului, face mobilizare în întreprindere venind în Piața Operei în fruntea colegilor de serviciu.

După răsturnarea dictaturii pune bazele primei instituții democratice din oraş, Camera de Comerț şi Industrie, devenind preşedintele acesteia. Apoi înființează firma de transport urban EUS.

Actualmente e stabilit în străinătate.

16 Decembrie

Dacă cineva mi-ar fi spus că peste câteva zile urma să mă adresez mulțimii, că aveam să particip la constituirea Frontului Democrat Român, l-aş fi privit cu îngăduință nu tocmai respectuoasă. Până sâmbătă nu m-am implicat în nici un fel. Am auzit despre evenimentele din oraş destul de târziu. Eram acasă **-** locuiesc în Calea Giurgiului, pe strada Lidia - şi voiam să fac o baie. N-am apucat să intru în vană, din cauza telefonului. Părinții au apartamentul vizavi de Poşta Mare şi, pe la orele 20, m-au sunat spunându-mi câte ceva din ceea ce văzuseră că se petrecuse la Consiliul Județean.

Am rămas năuc. Mi-era greu să accept că se întâmplaseră atâtea grozăvii. M-am aranjat cât de cât şi am ieşit. Dar dați-mi voie să fac o precizare. Am ieşit nu să... cum să zic... nu să particip, ci din pură curiozitate. Mi s-a părut atât de neobişnuit ceea ce mi se spusese că se petrecuse – şi se petrecea! - la Consiliul Județean, încât am vrut să văd cu ochii mei dacă într-adevăr era aşa sau nu. Troleibuzele nu circulau, sau nu s-a nimerit nici unul prin zonă, aşa că am luat-o spre centru pe jos.

Cu primii tineri m-am întâlnit la sensul giratoriu din apropierea Podului Michelangelo. Erau agitați, gălăgioşi, violenți. Să fi fost orele 21. Eu, blocat de ceea ce-mi spuseseră părinții, dar mai ales de acest prim contact cu ei, nu reuşeam să-mi regăsesc simțul practic de totdeauna. Şi aşa, bântuit de realitățile acelea tulburătoare, m-am trezit din nou singur. Grupul, grupurile se îndepărtaseră, trecuseră pe lângă mine ca pe lângă un stâlp de telegraf, îndreptându-se spre căminele studențeşti. Mi-am revenit când am auzit apropiindu-se, dinspre Universitate, două camioane pline cu scutieri!

Maşinile au fost oprite în preajma locului în care mă găseam, m-am trezit destul de aproape de ei, de cel ce-i comanda la vreo trei-patru metri. Dacă l-aş revedea, l-aş recunoaşte. Omul era îmbrăcat în civil, scutierii aveau uniforme. Era un ins la vreo 50 de ani, înalt, cu o burtă proeminentă. La

comanda lui scutierii au blocat strada Cluj între cele două stații de troleibuz din apropierea sensului giratoriu, după care au înaintat în linie spre cămine.

Când au început să se desfăşoare nu se vedea nici un grup turbulent. Trecuseră, poate, 15 minute între apariția tinerilor în preajma căminelor şi sosirea scutierilor. N-a fost greu să fac o observație. Forțele de represiune acționau pe baza unei informații, nu în funcție de situația în care se găseau. Nu vedeau nici un demonstrant, cu toate acestea se comportau de parcă i-ar fi avut în față. Zic asta pentru că, odată ajunşi la aleea dintre cămine, scutierii au fost împărțiți în două grupe, una pătrunzând printre blocurile studențeşti, cealaltă continuându-şi drumul până la Victor Babeş, acolo luând-o la stânga, urmărind, fireşte, să-i prindă pe eventualii manifestanți la mijloc.

Nu ştiu dacă au arestat vreo persoană. Cum n-am auzit vociferări, aş zice că manevra a fost un eşec. Tind de altfel să cred că n-au dat de nici un demonstrant deoarece tinerii se găseau, după explicațiile pe care mi le puteam oferi atunci, pe undeva pe Victor Babeş înspre Guban, la o distanță destul de mare.

Din păcate n-am avut posibilitatea să urmăresc manevrele scutierilor, pentru că plantoanele rămase la intersecții dirijau circulația înspre centru, nu lăsau să pătrundă printre cămine pe nimeni. Dacă spuneai că locuieşti în zonă îți cereau buletinul, daca ziceai că vrei să faci o vizită cine ştie cărui prieten te refuzau categoric, chiar brutal. De aceea am luat-o spre casă. Nu ştiu când am ajuns. Oricum era târziu şi, fiind destul de obosit, m-am culcat.

17 Decembrie

M-am trezit după orele opt. Schimbând câte o vorbă cu un vecin, cu altul, curiozitatea şi nerăbdarea m-au pus pe jar. Vitrine sparte, „operele" paranoicului arse, placardele cu textele acelea tâmpite rupte!... Am mers la unchiul meu, l-am luat cu maşina şi-am pornit spre Maria. De la Biserica Reformată până la restaurantul Oltul am mers pe jos. Bulevardul Tinereții arăta... excepțional! Treceam dintr-o uimire în alta. Existau printre noi, mă întrebam, inşi care nu se mai temeau de secretari de partid, de informatori, de miliție, de securitate?

Am văzut întregul bulevard şi, cu fețe prelungi, ne-am întors acasă. Pe unchi l-am lăsat la el. Stăteam atunci pe strada Lidia, la numărul 51. Aici am vorbit cu câțiva vecini. După ce-am urcat am făcut practic acelaşi lucru, pentru că am dat telefoane la mai toți amicii din oraş.

Pe la orele 15 ne-a intrat în casă o prietenă bună. Venea din centru. Ce ne-a spus ea... Tancuri, maşini blindate, scutieri, armată. Şi cu toate astea - oraşul plin de timişoreni! M-am repezit la telefon. Degeaba, de pe la orele 14 tonul dispăruse. Şi-aşa, vorbind despre cele auzite, au trecut aproape două ore. Cred că erau orele 16 şi jumătate când a zis că pleacă, şi pleca pentru că nu voia să ajungă acasă pe întuneric. M-a rugat s-o conduc. Am luat-o pe Lidia până la Calea Giroculuі, de aici pe arteră până la intersecția cu Ştefan Plăvăț, la stația tramvaiului nouă.

Pe drum, vorbind cu unul, cu altul, am aflat că în jurul orelor 14 trecuseră, dinspre una din unitățile militare din Calea Giroculuі înspre centru, 7 tancuri! Păi dacă se găseau în centru – acolo trebuia să fiu şi eu! Trebuia să merg să văd cum aveau de gând să acționeze dihăniile acelea! N-am apucat să ajung la Continental ori în Piața Operei. Un necunoscut a spus că pe Albac tancurile făcuseră zob o Dacie. Ştirea mi s-a părut nemaipomenită. Dacă se acționa astfel, dacă nu se mai ținea cont de un bun personal, însemna că starea de fapt era într-adevăr gravă. Hăituit de ideea de a merge în centru şi de dorința de a mă duce la Dacia aceea, am optat pentru a doua alternativă. Determinantă a fost întâlnirea cu un fost coleg de şcoală, Herțog Robert, care mi-a zis atâtea despre maşină, încât am vrut s-o văd. Pe lângă ceea ce era de văzut, importante - abia aşa mi-am putut forma o imagine completă a celor întâmplate cu câteva ore în urmă - se dovedeau relatările celor ce fuseseră de față când se produsese accidentul. Mai în fiecare grup - strada era plină de oameni adunați în preajma intrărilor în blocuri - se vorbea despre acelaşi subiect, despre trecerea tancurilor spre centru, despre ceea ce-şi închipuiau că se întâmpla pe acolo. Nu trebuia să pui nici o întrebare, oamenii vorbeau singuri, se completau reciproc, precizau detalii de tot felul.

La un moment dat nu s-a mai auzit nici un cuvânt. Am reacționat astfel din cauza unor zgomote ce păreau să se producă înspre Giroc, dar „venind" spre noi. N-a fost greu să stabilim cine le producea. Dar până nu am avut confirmarea vizuală, am sperat că temerile noastre aveau să fie infirmate.

N-a fost să fie aşa. De după colț - o țeavă, şenile, dihania în întregime! Şi după ea – alta! A doua coloană de tancuri! Treaba asta se întâmpla în jurul orelor 17. Mă opresc la ora aceasta pentru că nu după mult timp a început să se întunece.

Deci nu eram acolo decât de vreo 15 minute şi a apărut acest al doilea lot de tancuri. Câteva clipe le-am privit muți. După care, ca la comandă, le-am întâmpinat cu un „Huo" total, apoi - dar nu ştiu dacă ar fi cineva în stare să

precizeze cine a fost primul ori dacă a existat vreo propunere, dacă ne-a incitat cineva - spre tancuri au început să zboare pietre, cărămizi, pământ, sticle, tot ceea ce putea fi aruncat.

A, o imagine pe care nu o voi uita niciodată. Umblând după un „proiectil", privirea mi-a căzut pe o fereastră. În cadrul ei - o tânără şi un tânăr. Care îşi manifestau „adeziunea" față de prezența dihăniilor ălora în fața blocului lor cu toată „sinceritatea"! Ea ținea în mâini o ladă cu sticle, el le arunca în tancuri!

Când primul dintre ele a ajuns în dreptul meu, m-am trezit cu o rangă în mâini. Ăsta e cuvântul - m-am trezit. Cine mi-a dat-o, nu ştiu. Dumnezeu, dracul, cineva de pe acolo, oi fi avut-o cu mine şi nu-mi dădusem seama până atunci, nu ştiu. Fapt e că m-am trezit în mâini cu ranga aceea, care în situația noastră era o armă teribilă. Față de ceilalți eu eram un fel de „artilerie grea". Aveam în mâini un fier, cu el se putea lovi de mai multe ori, nu ca şi cu o piatră, ba se şi putea acționa pe la încheieturi, pe la punctele slabe ale monstrului, prin orificii. Mi-am luat rolul în serios. Mi-amintesc că, mergând, alergând pe lângă el, am avut drept „partener", de cealaltă parte, un adolescent. El „lucra" cu un ciomag. I-am şi strigat: „Ăla se rupe, băiete, ți-ar trebui un fier". „Până se rupe, dau cu ăsta".

Domnule, băiatul acela, ca de altfel toți cei de acolo, a fost grozav. E momentul să fac o precizare importantă. Cea mai mare contribuție la blocarea tancurilor au avut-o tinerii şi copiii. Alergau printre ele ca titirezii, introduceau câte ceva la şenile, în orice orificiu, recuperau „proiectilele" repede. Cred că eu eram cel mai în vârstă. Aş zice că e aşa şi pentru că rămâneam mereu în urmă. Tinerii puteau să fugă pe lângă tancuri tot timpul, eu „însoțeam" câte unul un timp, apoi luam în primire altul, când oboseam îl aşteptam pe următorul...

În apropierea alimentarei de pe Lidia era să se întâmple o nenorocire. Mecanicul unui tanc a pierdut controlul asupra dihăniei şi a doborât un stâlp de beton. Am strigat la copii, un ins în trening a şi încercat să organizeze un serviciu de pază, el patrulând de o parte, un cunoscut de-al lui de cealaltă parte, intervenind ori de câte ori vreun copil se apropia prea mult de fire.

Atunci, desigur din întâmplare, m-am trezit cu o cărămidă ori cu o piatră în piept. Cineva greşise „calculul" şi, în loc să lovească tancul, m-a nimerit pe mine. Nu mi-a fost totuna, dar nu era timp de văicăreală. Pe de altă parte, fiind „încălzit", durerile nu apăruseră, încă. M-am frecat de câteva ori după care mi-am „reluat" activitatea.

Tot „meşterind” cu ranga la fiecare tanc cât timp mă puteam ține de el, am ajuns, cu ultimul dintre ele, în apropierea intersecției Lidia cu Calea Girocului. Aici, înainte de strada Elevului, oamenii plasaseră 2 troleibuze perpendicular pe direcția arterei ce duce spre centru, cu o macara blocaseră drumul spre A.E.M., aşa că tancurile nimeriseră într-o înfundătură. Primele 4 se găseau deja acolo, ultimele 2 pe Lidia, înainte de intersecție. Unde, din pură întâmplare, a apărut un alt baraj. Al 5-lea tanc lovise un compresor. Mecanicul, în loc să apeleze la minte, a mizat pe forță. Vorba aceea, „piciorul pe accelerație până-n blană”! Numai că „bondarul” avea „încăpățânarea” lui, nu se „dădea la o parte”. Atunci, ca să scape de el, fel de fel de manevre. Din cauza cărora al 6-lea a fost obligat să stea. Păi dacă a stat… Pe scurt, cu răngi, cu sârme, cu țăruşi de metal smulşi din gărdulețele rondourilor de flori, am reuşit să-l imobilizăm. Cine ştie ce rangă nimerise într-un loc ce-i făcea deplasarea imposibilă, aşa că degeaba ambala mecanicul motorul, dihania nu se mişca nici un centimetru. Ce-a fost atunci, ce satisfacție, ce urale, greu de spus şi nu ştiu cum vi le-ați putea imagina. Dar n-am ținut mult timp „paharele cu şampanie” în mâini, din nou la răngi şi la țăruşi, că aveam de lucru, nu glumă. Ne puseserăm în cap să-i vedem, voiam să-i scoatem pe pițigoi din dihanie. Dar ei cum să iasă? Erau îngroziți, ar fi putut fi linşați, cu mulțimea nu te joci, cred că n-au trecut prin spaime mai mari niciodată. În timp ce noi ne ocupam de tanchişti, alții dădeau butoaiele cu motorină jos, le spărgeau. Au încercat să le dea foc, n-au reuşit, nu ardeau, dar s-a făcut un fum de te înecai...

La un moment dat m-am retras, mi-am oferit câteva clipe de răgaz. A fost un lucru bun. Am văzut totul şi ca „spectator”. Am dorit să ştiu ce se întâmpla cu celelalte patru tancuri, am pornit spre ele. Aceeaşi situație. Răngile acționau în toate direcțiile, pătrundeau prin orice orificiu.

Aici s-a produs ceva ce nu sunt în stare să explic. La un moment dat m-am trezit lovind un tanc cu barosul! Mi-l dăduse cineva, i-l luasem eu cuiva din mâini, greu de spus. Greu chiar dacă-mi amintesc nişte cuvinte. Parcă: „Ia-l, frate, loveşte dumneata, că eşti mai solid”. Frază care însă de foarte multe ori îmi sună în urechi parcă aşa : „Dă-l omule încoace, să lovesc eu, că sunt mai tânăr”. Nu sunt în stare să precizez cum a fost, însă faptul e fapt, loveam într-un tanc cu barosul. Loveam şi până la urmă am reuşit să fac treabă bună - ce înseamnă scula potrivită şi mâna iscusită! -, am distrus mitralierele şi proiectorul!

Dar n-am făcut numai de-astea. Împreună cu doi vecini, cu Gil Mogoş şi cu Deneş Ladislau, am salvat un maior. Când a dat să iasă din măruntaiele

dihăniei - el a deschis trapa, înțelegând că nu mai putea amâna mult timp „contactul„ cu demonstranții - s-a trezit cu o cărămidă în tâmpla stângă. Sânge, strigăt, gemete, sperietură de moarte. Ei bine, toate astea m-au muiat şi m-am repezit, cu vecinii mei, să-l feresc de furia mulțimii. L-am dus până la stația unde întoarce troleibuzul 16, l-am „predat" unor inşi liniştiți, în care mi s-a părut că se putea avea încredere, ne-am întors la treburile noastre. Nu ştiu ce s-a întâmplat cu el. Cred că a scăpat. Eu asta i-am rugat pe oameni, să nu-i facă nimic, ei mi-au dat toate asigurările.

Apoi, pentru că nu s-a mai întâmplat nimic spectaculos, am devenit un fel de… „spectator". Priveam în dreapta, în stânga, în sinea mea mirându-mă de ceea ce vedeam, mai-mai nevenindu-mi să cred că blocaserăm nişte tancuri, că ne manifestaserăm atât de ferm împotriva… mă rog, bănuiți ce vreau să spun, punându-mi una şi aceeaşi întrebare : „Doamne, o sosit, chiar o sosit MOMENTUL?".

În jurul orelor 20 m-am hotărât să revin acasă. Dădusem peste alți doi vecini cu aceleaşi intenții, Giurgiuț Teodor şi Nistor Alexandru, dar cel mai puternic motiv a fost acela că, poate pentru faptul că nu mă mai „agitasem" preț de câteva minute, au început să apară durerile în locul în care fusesem lovit cu piatra. Mă frecam, mă apăsam, ca să-mi dau seama dacă nu aveam vreo coastă ruptă. Din fericire oasele erau întregi, dar durerea devenea tot mai stânjenitoare.

Nu mergeam destul de hotărâți. Când dădeam peste inşi care vorbeau, ne opream să aflăm ce-şi spuneau. Ne-am întâlnit şi cu persoane care veneau din centru. Acolo se trăgea, se murea, era pur şi simplu masacru, o femeie ne-a vorbit despre toate astea plângând...

Şi tot aşa, oprindu-ne să vorbim, am ajuns prin dreptul primei alimentare de pe Lidia. Aici cineva, venind în fugă, spunea că, dinspre Giroc, se apropia nu ştiu ce formație militară. Nu ştiam ce să credem, ce să facem. Din păcate, destul de repede am avut dovada că bărbatul acela spusese adevărul - a început să se tragă şi în zona noastră. Cu asta, dintr-o dată, situația părea alta. Oamenii au început să alerge, zvonurile circulau cu viteză nebună, împuşcăturile, trasoarele te făceau să strângi din dinți, să-ți muşti buzele, să înjuri: „Păi, ce mama dracului?! Existau indivizi prostiți în aşa hal de bezmetic şi lichelele lui, încât erau în stare să tragă în oameni neînarmați?"

Strada Lidia era blocată de două camioane, noi am trecut printre ele, când se trăgea ne uitam înapoi şi priveam cerul, cel mai mult se trăgea pe Albac. Ajunşi în preajma blocului am stat de vorbă, înjurând de câte ori se

auzeau împuşcături. Eu n-am văzut căzând oameni, dar cineva ne-a spus că pe Albac erau doi inşi răniți. Deci se foloseau gloanțe de război. Păi ce voiau? Să ne curețe pe toți? Şi iarăşi înjurături şi cuvinte urâte şi strângerea pumnilor.

Am urcat în fine în apartament şi vreo două ore am stat întins, să mă lase durerea. Dar am coborât din nou, nu aveam astâmpăr şi, cu alți doi vecini, cu Vucu Simion şi cu Béla Szöcs, am apucat spre Calea Girocului.

Din întâmplare am nimerit o perioadă calmă, pe Lidia nu am întâlnit pe nimeni, n-am mers mai departe, ne-am oprit la primul grup, după care, poate spre miezul nopții, poate ceva mai târziu, ne-am întors acasă... Începuse să mă doară pieptul din nou şi m-am culcat: Am un somn greu, când dorm nu mă trezesc chiar la orice zgomot.

Oricum atunci n-am ştiut că în zona noastră s-a tras până la orele trei, până la acea ploaie de vară în plină iarnă.

20 Decembrie

În comparație cu cele întâmplate în 17, luni şi marți nu s-a întâmplat mai nimic. Vorbesc de Calea Girocului. Că în oraş, la Catedrală şi la Electrobanat... Pentru edificare am făcut mai multe ture prin oraş. Tancurile dispăruseră, curățenia din oraş am putea-o socoti… „relativă", pe ici-pe colo se încercau reparații, se puneau geamuri, se îndreptau urmele stricăciunilor... Ziceam că am trecut prin oraş de mai multe ori, nu s-a întâmplat niciodată ca, acolo unde mă găseam, să se producă vreun incident deosebit.

Dacă ar fi să spun ceva, aş face următoarea mențiune - mă ştiam „trecut pe o listă". Pe una din acelea solicitate de secretarii de partid, de directori, de securiştii de prin întreprinderi. Luni nu voisem să rămân la lucru, am fost amenințat, sfătuit, somat să nu părăsesc întreprinderea, mi s-a spus deschis despre listă, cu toate astea am plecat, nu m-a putut reține nici sfatul nici amenințarea. Deci ştiam că sunt pe lista „neagră" a instituției, cu toate astea în 20 decembrie m-am sculat ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic deosebit. Mai mult decât atât, se „hârjonea" prin mine o „seninătate" aparte, de ins pentru care nu exista nici o obligație! Luni plecasem de la birou, marți nici nu dădusem pe acolo, şi-acum, miercuri, mă trezeam de parcă aş fi fost în concediu!

După ce-am mâncat - am ieşit în oraş. Am făcut atunci, cu maşina, un adevărat tur al Timişoarei. Am plecat de acasă cu Teo Giugiuț, pe la orele 8 şi jumătate, pe următorul traseu : Lidia, AEM, Electrotimiş, Zona Buziaş,

de aici spre Piața Traian, Piața însăşi, apoi Piața Badea Cârțan, Bulevardul Sălăjan - la Miliție şi Securitate foială mare, nu pot spune însă nimic de ceea ce se petrecea înăuntru - Piața 700, Operă, Iosefin, Gară, strada Reşița, Calea Şagului, linia tramvaiului şapte şi, în fine, acasă.

Cu ce am rămas din acest periplu? Cu convingerea că în ziua aceea avea să se întâmple ceva nemaipomenit. Oamenii, deşi nu ieşiseră, încă, pe străzi, păreau hotărâți, răzvrătirea clocotea în toți, greva mocnea! Există o fază în care nu-ți mai pasă de nimeni şi de nimic. Ei bine, s-a întâmplat ca în ziua aceea timişorenii să-şi zică, în acelaşi timp : *„Acum ieşim, trebuie să ieşim, că dacă pierdem ocazia asta…"*

După ce-am sosit acasă, cu una, cu alta, în special cu radioul, cu *Europa Liberă* şi *Vocea Americii*, cu tot ceea ce prindeam la aparat, au trecut câteva ore bune. La prânz eram, încă, în apartament...

Cu toate acestea sunt unul dintre timişorenii care miercuri a urcat în balcon şi a vorbit mulțimii!

Cauza? Un telefon! Pe la 15 şi 30 de minute m-a sunat mama. Ea văzuse, vedea ceea ce se întâmpla în centru. „Cornel, tu ştii ce-i aici? Tămbălăul de pe lume!". E, mama exagera. Cum să fie tămbălău, tămbălău adevărat, din moment ce eu eram, încă, acasă?! Şi-n clipa următoare mă găseam în stradă, cu prietenul meu Simion Vucu!

Am ajuns la Județean în jurul orelor 16 şi un sfert. Lume multă, oameni încinşi - tinerii, adolescenții se manifestau cu o îndrăzneală ce pur şi simplu te frisona! - lozinci de tot felul dar mai ales anticomuniste şi anticeauşiste, flăcăi pe un tab în fața clădirii, la balcon inşi care informau mulțimea în legătură cu stadiul tratativelor dintre delegația timişorenilor şi echipa guvernamentală. Doamne, ce atmosferă, ce dezlănțuire, câtă îndrăzneală...

Vorbind cu unul, cu altul, am aflat că şi la Operă se găseau demonstranți. Ba că numărul celor de acolo era mai mare. Vă dați seama, ca om al lui „unu si cu unu fac doi", situația mi s-a părut anormală. Se cădea să fim toți în acelaşi loc, cei trimişi de bezmetic trebuiau să vadă întreaga Timişoară, ca să-şi dea seama că de data aceasta situația era alta decât cea din Valea Jiului ori de la Braşov. Şi pentru că gândeam aşa, am apucat spre Operă.

Am ajuns acolo înainte de orele 17. Era, încă, lumină.

Informația s-a dovedit exactă. Ştiți ce-aş fi vrut? Să-i pot lua în brațe să-i duc la Consiliul Județean!

Exista o singură posibilitate pentru a mă face auzit de o astfel de mulțime. Am folosit-o. M-am strecurat pe lângă clădire până la intrarea de pe

strada Mărăşeşti, am intrat! Foaierul - plin de timişoreni. Se vorbea în grupuri, grupurile se spărgeau formându-se altele, disciplina, ordinea şi simțul datoriei lipseau, nimeni nu ştia ce trebuie făcut, cum să acționeze, ce să propună. Cunosc versiunile în care ceea ce s-a întâmplat atunci a fost „gândit" şi „pregătit" de nu ştiu ce servicii şi agenturi străine. Speculații de-astea au fost avansate de către inşi care or fi stat acasă, în fotolii, nu de cineva care a fost miercuri, în foaierul Operei! Vreți o „imagine"? Închipuiți-vă holul Gării de Nord după un bombardament!

Nu rețin cum am ajuns să pun mâna pe microfon. Nu pot preciza că l-am cerut ori nu cuiva, faptul e însă fapt, la un moment m-am trezit vorbind mulțimii! Le vorbeam celor de jos de ceea ce se întâmpla la Consiliul Județean, îndemnându-i să meargă, să mergem acolo!

Din păcate ori fericire, nu ştiu cum e mai bine să spun, nu am avut succes. Oamenii erau „încălziți" şi voiau să se elibereze de umilințele de până atunci, simțeau nevoia să strige lozinci, să scandeze osânda pe care i-o hărăziseră călăului, să cânte, să se bucure, să se roage lui Dumnezeu. Asta voiau atunci, să rămână şi să strige, nu să umble brambura după cățelandrii bezmeticului. Revendicările mai târziu. Ceva mai târziu. Acum asta îi răcorea, asta era important, să strige „Jos Ceauşescu!", „Să fie judecat, aicea, în Banat!", „Criminal de Scorniceşti, pentru morți ai să plăteşti!" până aveau să simtă că nu le mai era ruşine de ceea ce acceptaseră şi făcuseră atâta amar de vreme!

Ce să fi făcut în situația asta?

O vreme m-am învârtit prin hol, prin balcon, pe jos, ascultând ce spunea unul, altul, mai scăpând câte un cuvânt şi eu. Dar n-am stat mult. Dacă tot îi îndemnasem pe cei din Piață să meargă la Consiliul Județean, după vreo câteva zeci minute am coborât şi am apucat-o spre celălalt punct fierbinte al Timişoarei de unul singur!

Nu la mult timp după ce mă găseam acolo, a apărut în balcon Marcu, pentru a da un fel de raport privind stadiul tratativelor purtate cu delegația guvernamentală. Deținuții aveau să fie eliberați, ucigaşii vor fi pedepsiți, morții vor fi redați familiilor. Mă rog, se ştie despre ce e vorba. Era un succes. Primul şi marele SUCCES, fiind bine ştiut faptul că nu reuşiseră să le smulgă ceva nici cei din Valea Jiului, nici cei din Braşov!

Dar reuşitele acestea trebuiau cunoscute şi de cei din Piața Operei, pentru că morții şi arestații celor de aici erau ai tuturor! Ai întregii Timişoare! Aşa că m-am întors la Operă! Ajuns aici am urcat în foaier, am ieşit pe balcon şi le-am spus oamenilor tot ceea ce aflasem la Consiliul Județean.

Am trăit atunci clipe nemaipomenite. Urale, entuziasm şi frenezie când comunicam ce se angajaseră să îndeplinească, fluierături şi huiduieli când am precizat că nu se dăduse nici un răspuns cererii ca tembelul, cu guvern cu tot, să părăsească poziţiile deţinute. Păi cum să nu-şi dea demisiile, „Huo!", adică nu înţelegeau că noi, timişorenii, nu-i mai acceptam chiar dacă restul ţării nu zicea, încă, nimic? Păi „Huo!", că noi voiam de fapt mai mult, să-l şi condamnăm pentru fărădelegile lui! „Să fie judecat, aicea, în Banat!", „Criminal de Scorniceşti, pentru morţi ai să plăteşti!", fiindcă pentru noi era clar, ne găseam pe un drum fără întoarcere, „Huo!", conciliere nu exista, ori ne „curăţa" el, „Huo!", ori îl făceam noi să-şi ia tălpăşiţa!

Între timp am ajuns să cunosc câţiva dintre cei mai neliniştiţi inşi din balcon. Asta s-a întâmplat când s-a constituit Frontul Democrat Român. Putem fixa acest moment între orele optsprezece şi nouăsprezece. Oricum înainte de comunicatul de la televiziune. Au fost mai multe încercări de a ne organiza, e bine să se cunoască acest adevăr, dar aceasta mi se pare că trebuie considerată drept şedinţa de constituire a FDR-lui.

De atunci lucrurile au început să meargă mai bine. S-a instaurat o oarecare ordine, disciplină, aveai cui să te adresezi ori să-i sugerezi cine ştie ce idee, pe cine să întrebi ce trebuia făcut într-o situaţie, în alta. Aş zice că, în mare, ne-am confruntat cu trei categorii de probleme. Cele curente şi de importanţă relativă, cele de organizare şi stabilizare a mişcării timişorene, şi cele - daţi-mi voie să zic aşa - de legitimare a acestei nemaipomenite situaţii din România. Ajungeau la noi fel de fel de bilețele, eram sesizaţi de ceea ce se întâmpla într-o parte a oraşului, în alta. Cele mai serioase eforturi le depuneam în direcţia stabilirii de contacte cu personalităţi influente din oraş, cu cele care ar fi putut ajuta, asigura buna desfăşurare a activităţii. Şi, în fine, era vorba de încercările de a sesiza Europa, lumea întreagă, de temerara noastră încercare, pentru aceasta apelând la bunăvoinţa celor de la Consulatul Iugoslaviei.

Eu - cu gândurile mele. Mai tuturora le demonstram că trebuia să mergem la Consiliul Judeţean. Acolo se găseau oficialităţile cu care se putea discuta, trimise pentru a ne asculta, pentru a afla şi nemulţumirile şi pretenţiile noastre, căci prin răniţii şi morţii Timişoarei aveam drepturi dar şi obligaţii, acestea din urmă concretizându-se în hotărârea de a merge până la capăt indiferent de ceea ce avea să se întâmple în continuare!

În fine, seara, mult după jalnica apariţie la televizor a bâlbâitului, s-a luat hotărârea să mergem la Consiliul Judeţean.

Am plecat spre Consiliu doar o parte. Bădilescu, Iordache, Fortuna, eu, o fată, ba parcă două şi… alți câțiva.

Domnule, numai despre drumul acesta s-ar putea scrie două-trei cărți. Bezmeticul la Bucureşti, restul țării încă în... „iepoca de aur", prin mass-media atitudini de condamnare a evenimentelor de la Timişoara, „înflăcărate" chemări de solidaritate şi de strângere a rândurilor în jurul partidului şi al secretarului său general, până cu o zi în urmă prin oraş gloanțe, tancuri, morți! Cu toate astea - nebuni?, inconştienți?, vizionari? – ne îndreptam spre Consiliul Județean pentru a-i spune lui Dăscălescu şi celor ce-l însoțeau că noi, timişorenii, nu voiam să mai auzim de Ceauşescu şi de comunism!

După optimismul de pe drum, intrarea în sala unde se purtaseră tratativele m-a dezamăgit. M-au încercat atunci unele îndoieli. Chiar temeri. Ba şi sentimentul zădărniciei. Sala era aproape goală. Se aflau acolo Dăscălescu, Bobu, Bălan, Pacoste, Toma şi încă vreo doi-trei inşi, chiar mai mulți, pe care însă nu-i ştiam după nume. La nu mult timp după ce-am ajuns, a avut loc un mic diferend pe balcon. Nu ştiu cine au fost protagoniştii, oricum doi sau mai mulți inşi se certau, cineva striga „Opriți stația! Închideți stația!", de afară, de jos, se auzeau huiduieli...

Dintre activiştii de acolo cunoscut îmi era Pacoste. Mă ştia şi el. Cât timp fusese prim-secretar ne văzuserăm la fel de fel de şedințe. Fiind, poate, singurul cu care se mai întâlnise, a încercat să-mi vorbească. M-a luat de-o part şi mi-a zis. „Tovarăşe, mi se pare că noi ne-am mai văzut…" Situația era incertă, dacă bezmeticul ar fi reuşit să controleze din nou aparatul de represiune şi armata... Din considerentele astea m-am hotărât să-i dau un nume fals. „Aveți o memorie grozavă. E adevărat, sunt inginerul Ivaşcu, de la OGA" „Exact!", a muşcat el din momeală, „Ivaşcu, de la OGA. Îl cunosc şi pe directorul dumitale, am fost colegi. Îl cheamă Găman Gheorghe. Aşa-i?" „Da..." Prea stăpân pe sine nu era nici el, nu ştiu dacă avea presentimentul sfârşitului, aş zice că nu, adică nu era speriat, dar nici siguranța de totdeauna nu era cea mai vizibilă calitate în momentele acelea. A încercat să mă intimideze cu un. „Lasă, c-o să vorbesc eu cu Găman despre dumneata şi ceea se întâmplă prin oraş...", ca, după un timp, să se arate îngrijorat de siguranța noastră. „Tovarăşe Ivaşcu, cum văd că eşti om serios, îmi pari singura persoană capabilă să împiedice un măcel. Băieții au ordin să tragă, dispun de muniție de război. Un ordin, un simplu cuvânt şi degetul va apăsa pe trăgaci. Mai mult decât atât, dacă vor fi agresați vor trage instantaneu. În legitimă apărare. Iar primul foc va fi un semnal, un fel de ordin, şi atunci se vor produce nenorociri, se va muri pe capete. Şi din păcate,

tovarăşe inginer, nu suntem departe de această situație. Ştii ce informație am? Că nişte tineri se pregătesc să arunce cu sticle de benzină. Dacă o vor face-o, tovarăşe Ivaşcu, dacă vor îndrăzni să acționeze astfel, va ieşi o adevărată baie de sânge, de care…" Nu ştiu nici acum cât adevăr era în vorbele lui. Punând însă răul înainte, am luat de bun ceea ce mi-a spus, am coborât, am strâns câțiva tineri, le-am explicat cum stăteau lucrurile şi ce trebuia să facem, după care am plasat, în colțurile clădirii, pichete de pază. Oamenii m-au ascultat. Am făcut observația că cei de jos aveau nevoie de organizare. Voiau să facă un lucru, altul, nu ştiau ce, aşa că îndeplineau tot ceea ce le oferea senzația că sunt cu adevărat utili în împrejurările acelea de excepție.

Mai târziu, dar nu sunt în stare să precizez când, m-a căutat un băiat. Cum eu organizasem pichetele, tânărul a vrut să vorbească cu mine. Doar cu mine. „Haideți jos, vă caută cineva de la Securitate.„ De la Securitate!... Ce să fi făcut, a trebuit să-mi onorez statutul de „comandant" al pazei Consiliului Județean, l-am urmat. Coborând, mi-am intersectat paşii cu ai unui tânăr care mi-a reținut atenția din prima clipă. Părea speriat, în acelaşi timp îndrăzneț, chiar arogant. Atitudinea lui părea să zică. Nu vă uitați aşa la mine, că eu am drepturi pe care nu le are nici unul dintre voi! Şi chiar avea. Venea de la Penitenciar. Era unul dintre ghinioniştii care fuseseră arestați în noaptea de 16 decembrie. I-am pus câteva întrebări, mi-a răspuns concis, la *obiect*. Da, începuseră să-i elibereze. În noaptea aceea avea să le dea drumul tuturora. Operația se desfăşura însă greoi, erau mulți, se pierdea timpul cu întocmirea formularelor. „Bine", i-am zis strângându-i mâna, „bine, du-te sus şi spune la microfon prin ce-ai trecut, ce ai pe suflet, tot ce ştii!"

Şi… întâlnirea cu securistul! Era maior. Nu pot spune cum îl cheamă. Nu mi-a rămas în memorie cuvântul – din cauza emoțiilor, chiar a unei spaime! - nici măcar în măsura în care, dacă mi s-ar formula trei nume, eu să fiu în stare să-l precizez pe cel al ofițerului. Întâlnirea de „gradul zero" a avut loc pe strada Filipescu, în apropierea brutăriei de pe Intrarea Paciurea. „Tovarăşe, mi s-a adresat maiorul, dacă dumneata eşti cel care răspunzi de paza clădirii, trebuie să-ți spun că am ordin să intru cu aceşti unsprezece paraşutişti. Şi voi intra indiferent de ceea ce se va întâmpla. Am ordin şi trebuie să-l execut. Cu toate acestea n-aş vrea să recurgem la forță, la arme. Ar ieşi un măcel de care…" Nu exagera, unsprezece paraşutişti antrenați, supraantrenați, înarmați până-n dinți, ar fi făcut între-adevăr ravagii în mulțimea demonstranților şi expuşi, şi neinstruiți, şi neînarmați. Deci ia, Eustațiule, o hotărâre, că doar eşti „comandant" al pazei. Nu l-am întrebat de ce voia să intre, fiind sigur c-avea să

spună orice altceva decât adevărul. Ori să mă refuze fără nici un menajament. După câteva momente de frământări, sperând că articulam cele mai potrivite cuvinte, i-am spus: „Bine, poftiți. Vă rog doar să fiți discreți, să nu provocați mulțimea…". Am avut cui să spun propoziția, fraza însă, de pe la mijlocul ei, n-a mai avut *adrisant!* Am articulat ultimele cuvinte întors, privind gardul, maiorul şi paraşutiştii se găseau după el, îl săriseră ca nişte acrobați!

M-am uitat în urma lor lung, pierdut. Dincolo de uluială, mă încercau unele regrete. Dacă avea să se dovedească, mai târziu, că paraşutiştii aceia, ajutați de mine, ne-au pricinuit cine ştie ce necazuri?... Mă consolam însă cu gândul că n-am avut cum să-i împiedic să intre. Eu dispuneam doar de *cuvânt,* de un „Nu!", ei de pricepere şi forță.

Nici acum nu ştiu ce misiune au avut. Poate au apărut pentru ceva ce după aceea s-a contramandat, la fel de posibil fiind ca tocmai ei să fi fost cei care i-au scos pe Dăscălescu şi ai lui din Consiliu.

Am avut în seara aceea o discuție şi cu Toma, pe atunci ministrul Tineretului. În el am simțit, mai mult decât în oricare altul, sentimentul zădărniciei. Era suficient de perspicace încât să-şi dea seama că nu se mai putea face nimic. Dacă ar trebui să reproduc ceva din dialogul nostru, ne-am pierde timpul de pomană. Nu-mi amintesc nimic. Asta pentru că era incoerent, dar şi pentru că în timpul acela s-au petrecut vreo două evenimente care mi-au captat atenția în mai mare măsură decât considerațiile lui insuficient elaborate. În primul rând - să fi fost orele 23 - s-a întocmit o listă care trebuia să ajungă la Europa Liberă. Dar care a încăput - fapt aflat după câteva zile - pe mâinile colonelului Sima! Apoi, nu după mult timp, am intervenit într-un diferend dintre Fortuna şi Pacoste, Fortuna fiind cel care-l trăgea pe Pacoste de haine. În fine s-au calmat, s-au îndepărtat unul de altul, s-au angrenat în discuții cu alte persoane. După vreo 10-15 minute, Pacoste m-a abordat din nou. Nu a făcut nici o referire la disputa cu Fortuna. A intrat în subiect: „Nu ştiu ce aveți în cap, oameni buni. Nu ştiu. Însă ceea ce vreți e imposibil. Ceauşescu nu poate fi dat jos cu una cu două. Şi-n orice caz acum nu e momentul potrivit..."

Una peste alta, acolo nu mai aveam ce face. De aceea, pe la miezul nopții, am coborât şi, cu o portavoce - stația se defectase, ori o defectase cineva! - am făcut propunerea de a merge la Operă.

Nu a existat adeziune generală. O parte, poate o treime, m-a întâmpinat cu: „Huo! Nu plecăm! Până când nu ne dau răspunsul, rămânem aici!" O altă parte s-a declarat de acord. Iar ceilalți, cei mai temperați, ne-au urmat chiar dacă nu se împotriviseră dar nici nu fuseseră de acord propunerea mea.

Am plecat de la Consiliul Județean pe linia de tramvai, scandând tot felul de lozinci.

21 Decembrie

În noaptea de 20 spre 21, în foaierul Operei am rămas vreo 50 de inşi. Nu se poate spune că am stat acolo aceleaşi persoane, să zicem, opt ore, ca la un schimb muncitoresc într-o întreprindere. Unii plecau, veneau alții, se reîntorceau primii... Chiar şi cei care deveniseră foarte cunoscuți coborau fără să anunțe pe nimeni - de fapt, pe cine să fi anunțat?! - repezindu-se până acasă, până la vreun prieten, după care, îmbărbătați ori pentru că şi aşa nu aveau ce să mai facă din moment ce fuseseră văzuți de o Timişoară întreagă în balcon, se întorceau în foaier din nou. Cel mai important fapt consumat în noaptea aceea la Operă a fost redactarea platformei Frontului Democrat Român.

Când ne-am urcat în foaier nu ne-a trecut prin cap - mie în orice caz nu! - ce imensă responsabilitate ne asumam. Experiență pentru situații de acest gen, de unde? Ca să nu mai vorbim de ceva dinainte pregătit, din moment ce ne vedeam pentru prima dată, necunoscându-ne nici măcar doi câte doi. Totul a „venit", cum s-ar spune, de „jos". Oamenii scandau lozinci, propozițiile dezvăluiau ceea ce doreau să le fie asigurat de cei ce se repeziseră să urce în balcoane, iar ei, cei de „sus", dacă țineuseră să se uite lumea la ei, să-şi poarte „mândria" până la capăt! N-a existat nici o idee pusă pe hârtie, nici un gând elaborat în mintea vreunuia dintre noi înainte de a ne vedea prin foaier şi balcon, totul s-a „născut" spontan, din ceea ce simțeam că trebuia să facem ca sacrificiile de până atunci să nu fi fost zadarnice. Altfel spus aşa s-a născut Platforma Frontului Democrat Român. Din ceea ce spunea unul, altul, formulările definitive elaborându-se şi ele în comun, trecerea pe hârtie a câte unui punct făcându-se când eram toți de acord în ceea ce privea exprimarea şi conținutul ideii.

Această treabă a durat vreo 3 ore. Se poate spune, cred eu, că aveam o platformă politică, cu minusurile şi plusurile ei, abia de atunci, din 21 decembrie de pe la orele patru dimineața.

Spre ziuă, când Fortuna a zis că avea să se repeadă acasă, l-am rugat să mă ducă şi pe mine. Voiam să mă schimb şi să-mi iau medicamentele, eu fiind suferind de lombosciatică.

Eram obosit, cu toate astea n-am dormit. Ceea ce se întâmplase în oraş, ceea ce trăisem în foaier, mă făcea să mă simt plin de energie. In

intervalul acela de timp mi-am pregătit discursul pentru dimineața ce urma. Convenisem ca, începând de la orele zece, să apărem în fața timişorenilor pentru a le împrospăta entuziasmul, pentru a-i îndemna să rămână pe poziții până ne vor fi satisfăcute toate doleanțele.

Dimineața am avut un conflict cu Fortuna. Poate pentru că foiala era prea mare, poate pentru că se temea de ceva, a stabilit că membrii comitetului urma să rămânem în Operă tot timpul. Măsura mi s-a părut nepotrivită, ne-am ezitat să-mi precizez poziția. Noi, cei de „sus", trebuia să ştim în orice moment care era „atmosfera" din Piață. Or dezideratul, obligația aceasta, le puteam îndeplini doar dacă ne găseam în mijlocul oamenilor tot timpul. Măcar câte unul...

De o vreme… mă chinuiau nişte gânduri. Când s-a redactat platforma FDR n-am avut nici creioane, nici hârtie. Şi Doamne, câte aveam de făcut. În primul rând ar fi fost nevoie de afişe. Şi de manifeste, pentru ca timişorenii să aibă convingerea că cei de „sus" erau în stare să dea „glas" şi „formă" frământărilor lor. Pentru asta aveam nevoie de maşini de scris. Ideal - de un xerox! De aceea, după ce m-am sfătuit cu Sorin Iordăchescu, cu Ion Monoran şi cu încă un tânăr, căruia din păcate nu-i mai ştiu numele, am coborât. Sorin avea maşina prin apropiere. Am plecat cu toată interdicția lui Fortuna. Cu maşinile de scris a fost uşor. Monoran este poet şi a făcut rost de două bucăți. Mai greu a fost cu xeroxul. Cel de la noi, de la OGA, era defect, am luat legătura cu Bărbieru Mircea de la IJPIPS, al lor funcționa, ne-am întors la Operă mai mult decât încântați de demersurile noastre.

La Operă – fierbere mare! Neliniştea era provocată de zvonul că sosiseră nişte trenuri cu Gărzi patriotice ce aveau misiunea... Vă dați seama, când am auzit cum stăteau lucrurile, mi s-au aprins călcâiele din nou. Cum să fi stat, cum să fi ținut cont de ceea ce zisese Fortuna? Deci la gară, pentru că ceea ce va fi interesant se va consuma în primele momente. Şi cum gândea la fel şi Sorin, am plecat împreună, cu maşina.

Întâlnirea cu ei n-a avut nimic spectaculos. Am dat la gară nu de „zmei" ci de oameni care se convingeau că fuseseră înşelați, puşi pe drumuri de un bezmetic ce-şi bătuse joc de odihna şi de timpul lor liber. De unde unguri, de unde agenturi străine şi nu mai ştiu ce bazaconii. Situația era alta. Cu totul alta! Cutremurătoare, de necrezut. Se ridicaseră timişorenii! Timişorenii ăştia nemaipomeniții dădeau cu comunismul de pământ! „Auzişi, bre, ce strigă ei? Jos Ceauşescu! Păi asta-i altceva, bre. Altceva. Şi-atunci ce cătăm noi pe-acilea, bre? Ce?"

Trecem peste miting – mitingul de la Bucureşti - vă vor fi vorbit despre el ceilalți. O să vă spun ceea ce am încercat să fac eu personal. Mai toți se împăcau cu o anumită stare de fapt, cu toate astea eu aveam rezervele mele. La început neclare, cu timpul însă atât de puternice, încât hotărâsem să verific cât adevăr exista în formularea „Armata e cu noi!". Cu noi, cu noi, dar unde era?! Că la început nu fusese cu noi deloc, militarii au tras, au pus degetele pe trăgaci şi unii din noi au fost răniți, alții uciși, iar când n-au tras, au „tăiat" oraşul în lung şi-n lat cu taburile, de parcă ar fi vrut să ne nimicească pe toți. Asta până miercuri. După care, de două zile puseseră armele de o parte zicând că „sunt" cu noi. Dar cum să fi crezut în vorbele acelea când, în preajma noastră, nu exista nici un soldat care, la caz de nevoie, să dovedească faptul că era într-adevăr cu noi? Deci asta mă chinuia când nu eram prins cu altele, aşa că amintindu-mi de o cunoştință, fost ofițer, m-am hotărât să-l caut şi, prin el, prin foştii lui colegi de serviciu, să aflu realitatea. Din păcate nu l-am găsit. Atunci m-am legat de altă idee. Să încercăm să pătrundem în Poştă, pentru a lua legătura cu „Europa Liberă". Dar Poşta era păzită, în consecință am renunțat.

Dacă e să intrăm în detalii, o să fac precizarea că am renunțat la încercarea aceea şi pentru că mă apucase, din nou, o criză de lombosciatică. Ceea e însemna medicamente şi odihnă în aşteptarea binefăcătorului efect. Asta se întâmpla în jurul orelor 14. Am mers acasă cu prietenul meu, Sorin Iordăchescu, la despărțire stabilind ca, după ce-mi voi fi revenit, să-l sun să vină după mine.

Durerile m-au lăsat după vreo 2 ore. Atunci am pus mâna pe telefon şi : „Noroc, Sorine, mi-am revenit, poți să vii să mă iei?". Şi Sorin, băiat admirabil, a venit. Numai că de la mine, de pe Lidia, în loc s-o luăm spre centru, ne-am îndreptat spre Unitatea Militară din Giroc! Domnul Suciu, treaba aceea a fost o încercare aparte. O experiență pe care n-o s-o uit toată viața. Ceea ce întreprindem făceam de capul meu şi, dacă mă angajasem la ceva ce stabilisem de unul singur, nu se cădea să implic pe altcineva. De aceea i-am spus lui Sorin să rămână la maşină ca, în cazul că lucrurile ar fi luat o întorsătură nefavorabilă, să spună celor de la Operă în ce situație mă găseam.

M-am apropiat de gheretă, i-am înşirat santinelei aproximativ aceste cuvinte : „Tovarăşe plutonier, sunt Eustațiu Cornel, vicepreşedinte al Frontului Democrat Român, doresc să vorbesc cu comandantul unității".

Ce să vă spun despre ceea ce a urmat? Arestat n-am fost. Dar nici liber. Una peste alta, am stat acolo mai mult decât prevăzusem - peste trei ore!

După ce m-am prezentat plutonierul a pus mâna pe telefon, peste vreo două minute au apărut trei ofițeri, toți maiori. M-am prezentat şi acestora, şi-au spus numele şi ei, nu mi le amintesc, după care o vorbă, alta, tatonări mai mult ori mai puțin discrete, ca la un anumit moment să recurg la întrebări directe, incomode, de atunci ei „ascunzându-se" în dosul formulărilor stas. „... Consemnare în cazarmă... Nu avem ordin să venim în Piața Operei... Organele ierarhic superioare... etc. etc." Maiorii n-au fost ostili. Unul mi s-a părut chiar om de suflet, „Ei, dacă ar fi după mine, aş veni cu băieții să vă ajut imediat. Dar în armată..."

În concluzie discuția a fost lejeră, nu plăcută dar în mod cert necesară. Mai mult decât atât, într-un anumit fel binevenită.

Nu acelaşi lucru îl pot spune despre ceistul unității. Un căpitan. Îmi scapă numele. Căpitan cu studii „înalte", el fiind de fapt electrician! Un tip obtuz, mărginit, îndoctrinat până-n rărunchi!

Primele vorbe au fost : „Vă rog buletinul de identitate". I l-am dat fără rezervă, atitudinea maiorilor îmi îndepărtase orice suspiciune. Cum posibilitatea unei arestări mi se părea exclusă, n-am ezitat să-l chem şi pe Sorin, când căpitanul a solicitat treaba asta. Ofițerul şi-a început „recitalul" abia atunci. A încercat să ne intimideze. „Frontul Democrat Român? Ce-i prostia asta, tovarăşi?... Ce? Păi ştii ce riscați?... Bănuiti ce-o să se întâmple cu acest... front după ce se va restabili ordinea?... Etc. etc."

Manevra nu i-a reuşit, i-am răspuns tot timpul calm, argumentat. Şi aşa s-a comportat şi Sorin, pe el ceistul luându-l cu: „Voi ați făcut porcăria aia! Voi, tinerii! Voi ați smuls stema de pe steag! Poți să-mi spui de ce?... Ați spart, ați devastat întregul oraş. Credeți că lucrurile pot rămâne aşa?... Şi dacă vor veni ungurii, ce veți face?... Etc. etc."

Discuția cu ceistul a avut acest „schelet", sigur, nu este o stenogramă, dar din ceea ce-am spus se poate înțelege „linia" impusă de căpitan. Între timp am făcut unele observații. Am sesizat bunăoară că în curtea unității se umbla mult, uneori în grabă, camioanele păreau să fie gata de ieşire, taburile la fel... În fine, dacă e să formulez o concluzie a celor deduse, aş zice că totul stătea pe muchie de cuțit. Nu prea erau cu noi, nici contra noastră, erau cu „ei înşişi"! Cu ei înşişi şi speranța să ni se alăture fără să fi primit un astfel de ordin era deşartă.

Deci eu şi Sorin Iordăchescu am stat vreo trei ore discutând cu maiorii, cu ceistul - după revoluție am aflat că prezența noastră şi conținutul discuțiilor au ajuns „sus", sus de tot! -, până a venit un locotenent-colonel,

poate comandantul unității, un tip cu părul grizonat care, după ce ne-a înmânat buletinele, ne-a spus că eram liberi. N-am aşteptat să spună a doua oară - ăstuia nu i-am pus nici o întrebare, nu ştiu de ce, poate din cauza oboselii, poate, dimpotrivă, pentru că ştiam dinainte ce mi-ar fi răspuns -, am ieşit şi am apucat spre Operă.

De data asta nu mi-a fost dat să ajung sus. Stresul, încordarea, cine ştie ce, mi-au declanşat o nouă criză de lombosciatică şi-am fost nevoit să mă întorc acasă. Am revenit tot cu Sorin, el ajutându-mă să mă aşez în pat.

Mai târziu, după ce durerile m-au mai lăsat - asta să se fi întâmplat pe la orele 22 - am luat legătura cu Opera prin telefon, vorbind cu Sorin Oprea.

22 Decembrie

Noaptea, pe la ora unu, m-a sunat, de la Budapesta, mama unei prietene. Voia să afle ce se întâmpla în oraş, în țară. I-am spus ceea ce ştiam, i-am propus apoi să sune din nou, pe la orele trei, promițându-i că până atunci voi face rost de declarația Frontului Democrat Român. Am luat după aceea legătura cu Sorin Oprea, rugându-l să-mi trimită textul cu pricina. Pe la orele trei telefonul țâr - şi eu în încurcătură! Oprea uitase ori nu voise să mă servească. I-am propus o nouă „întâlnire" în jurul orelor cinci, l-am căutat iarăşi pe Sorin. Răspunsul, tonul m-au pus pe gânduri. Cel care-mi vorbise era parcă alt Oprea. Am simțit că se schimbase ceva de când lipseam, am vrut să merg la Operă imediat, nu puteam, stabilisem telefonul pentru ora cinci, am înnoit vechea-mi rugăminte, Oprea a terminat prin a-mi promite că mă va servi. Nu m-a mai sunat însă şi m-am făcut de râs din nou. I-am îndrugat eu ceva doamnei dar, fireşte, discuția a decurs altfel decât aş fi vrut. Nu se putea să mai rămân acasă. După câteva momente de meditație mi-am zis însă că drumul spre centru trebuia să-l fac altfel. Şi nu la ora aceea, mai târziu, într-o anumită perioadă şi într-o altă situație!

Ştiți ce idee îmi venise? Să-mi iau în Piața Operei colegii de serviciu! Aşa se face că la orele 7 jumătate am fost la OGA, am adunat oamenii, i-am încolonat şi-am ieşit în stradă, toată lumea spunându-le celor din conducere, care se mai codeau, că de data asta cel care făcea „lista" eram eu! Vă amintiți, mă trecuseră pe tabelele lor de la început. Deci acum întocmeam lista eu, ehei, situația era alta. Am ieşit, pe drum i-am luat şi pe cei de la DAMB şi pe cei de la ISIM, mergând spre Operă într-o adevărată coloană.

Şi iată-ne ajunşi, şi iată-mă grăbind spre intrarea de pe Mărăşeşti, şi iată-mă... țintuit acolo! Nu mi se permitea să urc! Mi se cerea o anumită legitimație! Cât timp lipsisem s-au făcut nu ştiu câte alegeri, s-au emis mai multe soiuri de legitimații. Ce-i drept lipsisem mult, mai toată joia, ştiți ce-am făcut, şi-am lipsit din foaier şi noaptea, erau deci posibile în ceea ce mă privea fel de fel de explicații, că m-oi fi speriat de ceea ce făcusem, că mă ascunsesem… chiar şi lucruri mai grave, mult mai grave...

Deci vineri n-am urcat în foaier. Un timp am stat pe-acolo, prin preajma intrării, prin fața Operei. La un moment dat m-am întâlnit cu Mircea Bărbieru, vă amintiți de el, prietenul care-mi promisese că ne va servi cu xeroxul. Mircea se ținuse de cuvânt, a venit, a făcut ceea ce i s-a cerut. Cu el am fost apoi mai toată dimineața, în apartamentul lui am stat vreo patru ore, discutând despre nemaipomenitele întâmplări din oraşul, urmărind programul de la televizor.

În centru am revenit după fuga şobolanului, bucuria, fericirea aceea unică trăind-o printre cei mulți, printre cei de jos, nu-mi pare rău deloc, a fost formidabil, a fost nemaipomenit...

După aceea, pentru că eu nu sunt omul care să m-aşez pe marginea şanțului să sparg semințe, am intrat prin echipele ce verificau maşinile pentru ca teroriştii să nu se poată deplasa dintr-o parte în alta, ştiți doar cum a fost atunci, ne postam în mijlocul străzilor şi verificam autoturismele, camioanele, ehei, treburi sublime ori nebunie curată, ziceți-i cum vreți, că să stai în drum, cu mâinile goale oprind maşini din care, în plină viteză, se putea trage...

Mărturia unui revoluționar care a vorbit mulțimii înainte de a fi apărut cineva în Balconul Operei

Claudiu Iordache s-a născut la Bucureşti în anul 1942, în familia lui Nicu şi a Mariei Iordache. Are un frate, Mihai Iordache, stabilit în Târgu-Mureş. Şcoala generală şi liceul le-a urmat în mai multe localități: Urziceni, Craiova, Vaşcău, Deva, facultatea (Construcții) în Bucureşti şi Timişoara. Nu-şi termină studiile. În anul trei părăseşte institutul angajându-se la Arad ca muncitor, apoi ca proiectant. După puțin timp revine în capitală. Aici îl vom găsi pe magistrala Bucureşti-Piteşti, apoi la Băneasa, la aeroport, în cadrul primului centru de pilotaj (C.I.P.A.). În anul 1973 se stabileşte în Timişoara, angajat fiind la IPROTIM, unde a lucrat până la Revoluție ca proiectant principal. Anul 1973 este şi anul debutului în literatură. Prezentat cititorilor de către Adrian Păunescu, Claudiu Iordache publică primele sale poezii în revista „Flacăra". Motive de conştiință îl determină să-şi întrerupă aparițiile în revistele literare. Din 1975 până în 1990 n-a mai publicat, dar a continuat să scrie, adunând în sertare unsprezece piese de teatru, nouă romane şi trei volume de poezii. Din lucrările destinate scenei, două piese au fost pe punctul de a deveni spectacole

(la Teatrul Național din Timişoara şi la Teatrul Mic din Bucureşti) dar, pentru că n-a acceptat să opereze modificările sugerate, piesele i-au fost eliminate din repertoriu. La „Cartea Românească" a avut trei volume de proză. Cu toate că Dorin Tudoran (ori poate că tocmai de aceea!) a prezentat rapoarte favorabile, nu a fost publicat niciunul. Debutul editorial se produce, în fine – un volum de poeme - în 1990, la Editura „Facla" publicându-i-se un manuscris predat acestei instituții înainte de Revoluție.

A fost anchetat de două ori de Securitate, la Târgovişte şi la Timişoara, a doua oară fiind acuzat că a trimis poezii la „Europa Liberă". De fapt acestea fuseseră traduse în limba franceză de poetul Şerban Foarță şi trimise în Belgia, la un concurs de poezie. Şi prima şi a doua oară cercetările au fost sistate.

Dupa Revoluție revista „România Mare" a publicat poezii „comuniste" scrise de Claudiu Iordache cu ani în urmă. Acestea făceau parte dintr-un manuscris care, un timp, s-a aflat la actualul preşedinte al României, domnul Ion Iliescu. În perioada în care a activat în județul Timiş, Ion Iliescu, apreciindu-i poeziile, s-a oferit să-l ajute să-şi reia studiile. Cum facultatea nu-l interesa, Claudiu Iordache i-a înmânat un manuscris intitulat „Poeme pentru muncitori". Ani mai târziu, publicând fragmente din acesta, revista amintită a încercat să-l compromită. Dar temele tratate, pentru orice cititor avizat, erau clare, limpezi, eterne: munca, omul, aspirațiile, revoluția, societatea ideală, în manuscris neexistând referiri la partid, la „conducătorul iubit". Cu toate aceste „scăderi", Ion Iliescu l-a propus pentru publicare. Numai că volumul n-a apărut. O altă posibilitate de a debuta a fost ratată în anul 1974: volumul prezentat Editurii "Facla" pentru concurs a dispărut. S-a „pierdut" după jurizare! Nu a depus niciodată cerere de înscriere în partid, nu a fost membru PCR.

*Claudiu Iordache este primul timişorean – poate primul român! - care şi-a asumat statutul de oponent al regimului într-o şedință specială a oamenilor muncii! În 16, în 17 decembrie, a fost prezent în Piața Maria, şi în alte puncte fierbinți ale oraşului, asemeni atâtor concitadini. Dar dacă în celelalte întreprinderi din România şedințele din 18 decembrie '89 s-au desfăşurat în acelaşi mod – activiştii **înfierând**, participanții **mimând** mânia proletară! - la IPROTIM lucrurile s-au petrecut altfel. După expunerea activistului, Claudiu Iordache a declarat că **este de partea timişorenilor ale căror acte fuseseră propuse oprobriului plenului!***

Un alt moment de vârf al prestațiilor domnului Claudiu Iordache din zilele acelea se consumă în 20 decembrie 1989. Cum instituția la care era

salariat se găseşte în centru, ajunge la Operă, în fruntea unui grup restrâns de colegi de serviciu, înainte ca Piața să se fi umplut de oameni. Clădirea era înconjurată de militari, până cu o zi în urmă se făcuse uz de arme, nu exista nici o certitudine că nu se va apela la ele din nou. Atunci – momentul a fost evocat cu admirație de foarte mulți demonstranți! - Claudiu Iordache, ieşind in fața demonstranților, apelează la ***cuvânt!*** *Şi prin cuvânt armele tac, militarii se retrag, ostilitatea se disipează!*

16 Decembrie

În jurul orelor 10 eram la Trustul de construcții din Piața Unirii, unde cineva vorbea despre pastorul Tökés dând detalii. Locuiesc în Calea Torontalului, Piața Maria nu e în drumul spre serviciu, nu văzusem, nu auzisem despre cele prezentate nimic. Relatarea m-a surprins, am trăit momente de excepție. Şi de teamă şi de optimism. Informațiile s-a învolburat apoi în mine într-atât, încât m-am trezit pe buze cu cuvinte pe care nu le-am rostit niciodată. „E bine. E foarte bine dacă au început să iasă oamenii în oraş!", acestora adăugându-le altele, pentru că adevărul este evident : ieşind toți în stradă, riscul „pe cap de om" e mai mic!

Cum precizam, ce-am auzit m-a tulburat, mai mult chiar decât atât, m-a făcut să „întrevăd" ceva. Acasă, după-amiază, am primit un telefon de la un prieten bun, Vico Catona. Care ştiind cum gândesc, mi-a înşirat exact vorbele care-mi umblau şi mie prin cap: „A început! Cred că a început!...".

După ce-am pus receptorul în furcă, am avut o discuție cu Antoaneta, soția mea. I-am împărtăşit mai toate gândurile, mi-a spus şi ea ceea ce credea. În fine, când a venit fiica noastră, am decis să mergem la Maria toți trei. Seara aceea putea deveni prea importantă pentru națiune ca, având şansa să fim timişoreni, să rămânem acasă. Am mers în oraş patru, nu trei. Aveam pe atunci un câine nemaipomenit - mai târziu cineva l-a otăvit – l-am luat şi pe el, făcea parte din familie. Am plecat de acasă cu maşina, pe care am lăsat-o la IPROTIM, de acolo luând-o pe jos.

Era, încă, lumină. E posibil să fi fost orele 16 jumătate. Cel mult 17. Vreme frumoasă, de primăvară. N-o să uit „plimbarea" aceea niciodată. Mergeam şi vorbeam, vorbeam şi mergeam, analizam evenimentele cu luciditate, ne referem la… înțelegeți ce vreau să spun, ca la un vis. Doamne, câte nu ne-am împărtăşit atunci. În fine am ajuns în Maria, am intrat printre

oameni, am ascultat ce ziceau. E momentul să fac o precizare. Ştiam câte ceva despre Tökés de la televiziunea maghiară. Dar de la acel fel de informații la ceea ce părea să se „nască” acolo - drum lung, de care până atunci…

Şi lumea se aduna, cine trecea pe-acolo se oprea, punea întrebări, intra în dialog. Ne-am întâlnit cu multe cunoştințe, ne-am salutat. Am făcut observația că prudența de până cu câteva zile în urmă dispăruse! Asta pe de-o parte. Iar pe de alta, că entuziasmul, exuberanța, chiar agresivitatea celor din jur, te „punea” într-o dispoziție nouă! Lucrurile au evoluat rapid, halucinant. Peste doar câteva zeci de minute - circulația era blocată! Nota bene, într-un oraş, într-o țară în care până cu o oră, două în urmă, nu mulți inşi aveau curajul să spună vreun banc „interpretabil”, oamenii au blocat circulația scandând lozinci nemaiauzite nicicând!

După aceea a început un fel de tangou. Undeva se întâmpla ceva şi mulțimea „pulsa”. Ne deplasam dintr-o parte în alta haotic, fără să ştim de ce, fără să ne putem împotrivi. Aşa am ajuns să avem sub ochi casa pastorului, să-l vedem apărând la fereastră debusolat, speriat de situația în care se trezise poate cu voia, poate fără voia lui. Cele câteva intervenții i-au trădat starea fără dubiu. Numai că oamenii, înfierbântați, „îmbătați” de visul acela frumos de nebun, ori nebun de frumos, cine ştie cum e mai bine să spunem, nu aveau cum să-i sesizeze dispoziția sufletească. Atunci, deja atunci, între noi şi el exista o prăpastie! El *cobora* în infernul fricii, noi ne avântam pe crestele gesturilor sublime, el ne îndemna să plecăm deoarece oficialii comunişti îl asigurau că totul era în ordine, noi îi răspundeam că rămâneam în preajma lui, că nu vom pleca şi nu-l vom lăsa singur orice s-ar întâmpla!

La un moment dat a început să circule zvonul că se apropia o formație de milițieni. Vânzoleală, strigăte de mânie şi de afront. Cred că acesta e momentul pe care l-am putea considera drept „începutul” revoluției române. Ceea ce ne-a transformat dintr-o masă de curioşi în revoltați, în revoluționari, a fost apariția forțelor de represiune. Ne-a unit, deci, ura! De la reproşuri s-a ajuns la lozinci, nu le repet, le cunoaşteți, după aceea, pentru că au vrut să ne împrăştie ca pe nişte orătănii, s-a ajuns la violență. De unde atâtea pietre şi sticle, nu ştiu. Şi pietrele zburau, strigătele nu conteneau o clipă, începuseră să se audă şi propunerile: „Spre complexe! Să mergem să-i luăm pe studenți!”

În această nemaipomenită fierbere a apărut, dinspre Piața Küttl, o maşină a pompierilor. Iar dinspre Catedrală o formație de scutieri. Aceştia au intrat în acțiune, învălmăşeală, busculade, lozinci, strigăte, mişcări într-o parte, în alta. N-aş zice însă panică. Nu se fugea cu gândul de a părăsi locul, ci pentru

a te feri, mai toți revenind când riscul era mai mic. Într-o astfel de împrejurare m-am pierdut de Antoaneta şi de fată. Le-am căutat, am intrat în câteva curți, le-am găsit, am pornit spre Piața Küttl.

Maşina pompierilor a apărut atunci. Stropea, dar jetul era slab. Abia am făcut câțiva paşi şi scutierii au declanşat din nou o şarjă. Ne-am trezit printre ei, nu m-au „iertat", când am simțit lovitura m-am întors şi l-am prins pe agresor de braț, l-am prins dar nu ne-am bătut, totul s-a consumat într-o înfruntare de priviri, el nu ştia ce să facă, eu nu-mi dădeam seama cum ar fi trebuit să procedez, sunt mare şi destul de puternic, dar violent deloc, omul era la vreo patruzeci de ani, mi s-a părut că-i citeam pe față o nehotărâre, o oarecare nesiguranță, ba şi frică. În fine i-am dat drumul, m-a abandonat şi el, după ce l-am eliberat s-a îndepărtat, s-a luat după alții...

N-am plecat acasă. Ocolind un grup de clădiri, am revenit, pe lângă Spitalul CFR, la pod.

Învârtindu-ne pe-aici, la un moment dat am auzit strigându-se „vin studenții". Nu ştiu cât de adevărat a fost zvonul, n-am văzut apropiindu-se nici un grup. Cu toate astea nu exclud apariția, integrarea lor în mulțime în cine ştie ce loc, era greu să prinzi cu privirea întreaga intersecție.

Între timp se făcuse târziu, *apele* se mai domoliseră, am hotărât să revenim acasă. Până la maşină am întâlnit mulți timişoreni. Era bine, trebuia să umblăm ca furnicile, să fim peste tot. Să nu uităm însă că am avut un aliat de nădejde. Vremea a fost de partea noastră şi, din fericire, am folosit-o cu rezultate pe care le cunoaşte toată lumea.

Cum am intrat în apartament m-am năpustit la telefon formând Bucureştii. Voiam să-i anunț ce se întâmpla la noi, voiam să-mi dau seama dacă aveau să iasă şi ei pe străzi.

Peste un timp - să fi fost orele 22 - am auzit scandal de undeva din apropiere. Am deschis ferestrele în timp ce gândurile mi se „legau" nebuneşte. Să fi venit cei de la Maria? Să fi apărut alt focar aici?

De data asta am plecat singur. Am dat de demonstranți în Piața Dacia. „Români veniți cu noi! Români veniți cu noi!". De aici, poate la o comandă, poate la vreo propunere - eu n-am auzit nimic - poate pentru că totul fusese stabilit dinainte, mulțimea a apucat spre Calea Torontalului. M-am trezit în primele şase-şapte rânduri. Ne îndreptam spre aleea aceea strigând lozinci, cântând, păream să fim în stare să înfruntăm orice primejdie. Numai că marşul nostru s-a sfârşit brusc şi ruşinos. De data asta putem vorbi de panică. Aveam în față milițieni. Mulți. Şi şapte-opt camioane în care aceştia au început să-i arunce pe

cei pe care reuşeau să pună mâna. S-a creat panică, fiecare a încercat să se salveze. Eu am scăpat de „vânătoare" uşor. Cunosc zona, locuiesc aici de ani şi ani, am fost acasă din doar câteva sprinturi. Şi-odată sus fiind, am urmărit totul de pe balcon. Domnule, n-am folosit un anumit termen întâmplător. A fost o „vânătoare de oameni" în adevăratul sens al cuvântului. Ceva ce noi, românii, am mai trăit în 14 şi 15 iunie, când cu „mineriada" aceea de pomină. A fost groaznic. Groaznic...

După mine, noaptea aceea este marea noapte a Revoluției Române! Fără ea comunismul ar fi dăinuit. Nu ştiu cât timp, dar ar mai fi rezistat. În noaptea aceea însă mai toți timişorenii au fost cuprinşi de „febră", au avut „vedenii", intuiție, nebunie, nu ştiu cum e bine să zic deoarece, dacă până către orele optsprezece existase doar un singur „punct de acumulare", după aceea se scanda şi se distrugeau placardele ceauşiste prin tot oraşul. Oriunde se strângeau 10-20 de persoane se auzeau aceleaşi lozinci anticeauşiste, Timişoara se decisese, nu-l mai accepta, noi hotărâsem să nu mai „ştim" de el nicicând, adică nu solicitam nu ştiu ce revendicări, noi nu-l mai voiam pe el! Timişoara pornea deci de la „Jos comunismul!", „Jos guvernul!", „Jos Ceauşescu!", nu de la *vrem căldură…pâine ori lapte!*

După vreo oră, în zona Basarab a apărut iarăşi o coloană de demonstranți! Am coborât din nou şi un timp am umblat cu ei. Starea grupului era alta. Poate pentru că fuseseră agresați, pentru că împotriva lor se folosise violența, erau violenți şi ei. Distrugeau lozincile, călcau în picioare tablourile bâlbâitului şi consoartei lui, spărgeau orice vitrină, unii şi luau ceea ce se nimerea, băutură, conserve, pachete de macaroane…

Oamenii se manifestau astfel şi pentru că violența forțelor de ordine îi întărâtase, şi pentru că aveau cămările de alimente goale, şi, mai ales, pentru faptul că militarii şi milițienii dispăruseră.

Un timp am umblat cu ei, după care am revenit acasă şi m-am năpustit pe telefon din nou.

17 Decembrie

Am adormit târziu, după miezul nopții, spre dimineață trezindu-mă datorită unui telefon. M-a sunat Vico, în jurul prânzului. Trecuse pe Bulevardul 23 August şi-mi spusese ce văzuse. Lucrurile evoluaseră, spre surprinderea mea, uluitor de rapid. Nici nu trecuse o zi de când ne găsiserăm la Maria, fără

să ştim prea bine de ce, şi acum iată, oamenii se aflau în fața sediului Puterii locale, pentru a-i trage la răspundere pe ciracii paranoicului!

Am plecat din nou întreaga familie. N-am reuşit să ajungem la Consiliul județean, drumurile de acces erau blocate. Am fost opriți pe undeva prin apropierea Anticariatului. S-a întâmplat ca acolo să dau peste ofițerul din seara precedentă. Omul, subalternii săi, mi s-au părut obosiți. Am remarcat şi faptul că purtau efecte uzate, oarecum improprii. M-a izbit... „necalitatea" lor. În fine, pe la orele 16, pentru că toate tentativele eşuaseră, ne găseam, încă, în Piața Unirii. Pe străzile din zonă. Ținta din ultimele câteva zeci de minute era Piața Libertății, numai că nu reuşisem să pătrundem în ea. Ce-i drept de ici, de colo, am văzut câte ceva. Dar nu din apropiere. Nu de *la locul faptei.*

Am văzut bunăoară chioşcul de ziare în flăcări. Am văzut Consignația, care ardea şi ea. Apoi un tanc, imobilizat pe linia de tramvai…

În Piața Libertății se întâmplau lucruri nemaipomenite. Pe tancul ori tabul acela se cocoțaseră tineri - unii dintre ei băieței de 12-14 ani - care se manifestau fără reținere, oamenii aruncau spre clădirea Garnizoanei cu pietre, cu bucăți de asfalt, cu te miri ce. Recunosc, am fost la rându-mi „huligan". Am aruncat cu o cărămidă de pe undeva din Ungureanu. Şi-aş mai fi aruncat, dar pe a doua n-am apucat s-o expediez pentru că s-au auzit împuşcături! Primul glonț - asta e percepția mea, poate că altcineva are date mai exacte - a fost tras de undeva din clădirea Casei Armatei. De acolo de altfel s-a tras după aceea minute în şir. Nu rafale, ci foc cu foc. O să fac o remarcă. S-a tras, totuşi nu putem vorbi de panică. Ne ascundeam, firește, când glonțul şuiera ne căutam un loc ferit dar reveneam de fiecare dată încercând - v-am spus cu ce, cu pietre, cu bucăți de asfalt, chiar cu pământ - să *neutralizăm* armele.

Cu alte cuvinte vreau să spun că se petrecuse ceva important - trecuserăm „pragul" fricii!

Ignorând datele reale şi „performanțele" gloanțelor, ne avântam împotriva lor cu curaj nebun. Numai că piatra e piatră şi glonțul... Am stabilit diferența când a căzut un timişorean! Nu ştiu dacă a fost prima victimă a revoluției. Era oricum prima persoană împuşcată pe care am văzut-o eu, un tânăr de 20, 25 de ani. Nefericitul a căzut pe undeva prin fața Gostatului din apropierea stației tramvaiului 4.

Sfârşitul zilei ne-a prins în aceeaşi încleştare, eu aveam „fixul" meu, voiam să trec de cordoane, nu puteam, cu nişte militari de pe Ungureanu ori de pe Alecsandri, nu sunt sigur de unde, am schimbat câteva vorbe, tinerii nu erau agresivi, dimpotrivă păreau speriați, aveau arme dar fără gloanțe - aşa mi-au

spus, nu cred să mă fi mințit -, cu alte cuvinte se găseau într-o stare câtuşi de puțin de invidiat.

Atunci, pentru că mă deranjau nereuşitele de a trece de cordoane, am renunțat la ideea de a pătrunde în Piața Libertății şi, printr-un ocol până pe strada Paris, am ajuns în Piața Operei, la Catedrală. În zona aceasta forțele de represiune se găseau în jurul Consiliului Municipal. Am distins trei-patru rânduri de militari, cu civili printre ei, bănuiți de care, în apropiere găsindu-se şi câteva camioane de-ale lor.

Aici, deşi locul gemea de oameni, m-am întâlnit cu criticul Cornel Ungureanu. Am schimbat câteva vorbe, ne-am împărtăşit două-trei gânduri. Dar, cum zic, locul gemea de oameni, între noi şi forțele de represiune un metru şi ceva, dacă am fi întins mâinile ni le-am fi putut strânge, cu toate astea nici un „contact". Noi strigam lozinci, ei stăteau ca stanele de piatră. N-am reuşit nimic nici prin „întreprinderile particulare". Mulți dintre noi am încercat să vorbim ca de la om la om, nu ne-a învrednicit cu vreun răspuns nici un militar!

Lucrurile nu puteau continua în acest mod mult timp, se produseseră, se produceau „acumulări", simțeam că avea să apară o scânteie, la aceasta contribuind şi lumina tot mai slabă şi zvonurile şi inițiativele noastre - după câte ştiu, o parte din demonstranți s-au dus la Cămine pentru că, aşa se zicea, studenții erau blocați în clădiri de către cadrele didactice - şi, mai ales, nerăbdarea noastră.

Greu de spus care a fost „picătura" din cauza căreia s-a vărsat paharul. Oricum, la un moment dat - focuri de armă! O salvă a celor din preajma Primăriei. Din fericire în aer. Totuşi o salvă, nu o singură împuşcătură. Prudența şi cumpătarea au dispărut: a fost răsturnat şi incendiat un tun cu apă, s-a dat foc magazinului de lângă Cinematograful Timiş, apoi celui de blănuri, apoi aprozarului, după aceea...

Intervenția militarilor din preajma Primăriei a fost, parcă, un semnal. Curând au început să se audă împuşcături dinspre Operă. De acolo oarecum mai regulate, mai „calificate". Militarii ori milițienii, ori securiştii, ce dracul or fi fost, înaintau, pe ambele părți, înspre Catedrală, trăgând rafale lungi, înnebunitoare. Şi strigăte, oameni căzând, apoi târându-se, unii rămânând pe loc pentru totdeauna, aşa cum e cazul unui tânăr ce-a fost împuşcat mortal în timp ce fugea spre chioşcul de ziare din preajma Catedralei. Oameni şi oameni! Tânărul împuşcat mortal, cei din jur, poate prieteni, poate văzându-se pentru prima dată, au încercat să-i dea o mână de ajutor, dinspre Maria venea o maşină, semne, conducătorul le-a ignorat, cei din față s-au repezit spre mijlocul

carosabilului, de frică ori pentru că aceea îi era „calitatea” insul a călcat pe accelerație şi, încălecând bordura, a dispărut spre Spitalul de copii!

Pentru că era târziu - să fi fost orele 21 - ne-am hotărât să apucăm spre casă. N-a fost uşor. Până pe Republicii am mers pe lângă Restaurantul Cina, aici ne-am întrerupt însă înaintarea pentru că în actuala reprezentanță a Comtimului ardea ceva. Iar în clădire, la etajul unu, locuieşte mama mea. Mi-am lăsat fiica şi soția, m-am repezit la ea, din fericire nici un pericol, apăruseră persoane din imobil şi focul se găsea sub control, nu se produsese nici o stricăciune. Liniştit din acest punct de vedere, am apucat, toți trei, din nou spre casă. Tentativa de a ne înscrie pe strada Paris a eşuat, în lungul ei se trăgea. Un dement, un militar în pufoaică, cu arma la şold, trăgea în tot ce mişca de-a lungul străzii! De aceea am ieşit pe cealaltă parte - blocul din Republicii 10 are ieşiri în două străzi - de aici am apucat-o spre Casa Sindicatelor, după care tot aşa, pe străduțe laterale, pe unde nu se auzeau focuri de arme - în noaptea aceea s-a tras în tot oraşul, şi-n centru şi-n Calea Girocului şi-n Calea Lipovei şi-n Piața Traian!... - am ajuns acasă. Până la ploaia aceea neobişnuită, cu tunete şi fulgere în plin decembrie, am stat pe balcon simțindu-mă pălmuit, parcă atins fizic, tresărind şi muşcându-mi buzele ori de câte ori auzeam împuşcături.

18 Decembrie

Ziua de luni, 18 decembrie, a fost o zi grea. A fost ziua confruntărilor individului cu el însuşi, cu conştiința şi slăbiciunile lui, cu obtuzitatea şi agresivitatea celor din prezidii. În acest început de săptămână au fost declanşate „celebrele” şedințe de condamnare ale acțiunilor „huliganilor” din Timişoara, de „adeziune” a oamenilor muncii… mă rog, e clar la ce mă refer Numai că de data asta... Desigur că ceea ce s-a întâmplat la noi s-a petrecut în toate întreprinderile, nu mai eram oamenii de până atunci, trăiserăm acea uluitoare noapte de 16 spre 17 decembrie, noapte mântuitoare, în care *ne-am îndreptat coloana, ne-am regăsit privirile îndrăznețe, cutezanța şi demnitatea*!

Dar s-o luăm pe îndelete. M-am prezentat la serviciu ca în oricare altă zi. Fiică-mea e pictor executant la Operă, am plecat de acasă împreună. Peste tot, dar mai ales din Piața Mărăşti, semne ale manifestărilor de duminică, militari unde întorceai privirea, prin centru eforturi de readucere la situația anterioară a magazinelor.

Reacțiile față de felul în care arăta oraşul erau diferite. Activiştii aveau ochii scoşi din orbite, spumegau de mânie. Un oarecare Anca, ins cu nu ştiu ce funcții pe la partid, i-a şuierat unui coleg de-al nostru, inginerului Bădescu, vorbe care spun totul despre starea lor de spirit : „La noapte îi nimicim! Îi tocăm, trecem peste ei cu buldozerele!".

Din păcate aprecieri greşite asupra situației au avut şi unii oameni de bună credință. Întâlnindu-mă cu Emil Şain, persoană aparținătoare tagmei noastre, literatul mi s-a adresat cu o remarcă câtuşi de puțin potrivită : „Uite, domnule, ce-au făcut vandalii ăia!"

Sigur, nu se poate spune că spargerea vitrinelor ori distrugerea unor bunuri au fost acte sociale, dovezi de civilitate. Dar dacă e să folosim cea mai potrivită sintagmă, trebuie să zicem astfel : **manifestările, prin rolul lor mobilizator, au fost necesare, utile, s-au încadrat perfect în strategia luptei cu rechinii comuniști!**

Deci reacții diferite, atitudini ce reflectă nivelul de înțelegere a evenimentelor şi, în mod cert, interesele personale...

De fiică-mea m-am despărțit la Operă – nu i-am împărtăşit nici măcar atunci ce hotărâre gravă luasem! -, am mai făcut câțiva paşi, am intrat în Institut. Nu e necesar, desigur, să vă spun că nu se lucra la nici o planşetă. De altfel cum să-ți aduni gândurile când un oraş întreg era răvăşit?

Şi aşa, comentând evenimentele mai mult ori mai puțin deschis, sincer ori formal, ne-am trezit la mijlocul zilei. De fapt am fost treziți! Conducerea instituției ne convoca la şedința despre care am vorbit. Domnule Suciu, „manevra" activiştilor, a conducerii instituției, n-a fost o surpriză pentru nici unul dintre noi. Pentru mine cu atât mai puțin. Am aşteptat-o cu seninătate, aşa cum aştepți ceva implacabil. Mai mult decât atât, **pregătit**! În sinea mea „evenimentul" se derulase de altfel de nici nu ştiu câte ori.

O să fac o mărturisire necesară destăinuirilor ce urmează. De pe la 35 de ani am încercat să nu mă mai mint niciodată, în nici o împrejurare! Nici pe mine, nici pe prieteni ori cunoscuți, nici măcar pe cei pe care-i vedeam prima dată!

Am intrat în sală decis, eliberat de orice conveniențe, fiind sigur că aveam să iau cuvântul, ştiind ce cuvinte aveam să folosesc, indiferent de atmosferă ori consecințe!

Nu are importanță ce am spus (Dimpotrivă, are! De altfel intervenția din ziua aceea **face parte** din Revoluția Română! E relevantă, îl caracterizează pe intervievat din plin! Claudiu Iordache refuzând – din exces de modestie – să

dea detalii asupra acestui episod, ne permitem s-o facem noi. Vom preciza că domnul Claudiu Iordache a fost primul – din câte ştiu eu singurul! - care, încă în 18 decembrie, şi-a precizat, în plen, poziția față de regimul ceauşist! Atitudinea domniei sale a avut în zilele acelea un ecou larg. Cornel Ungureanu l-a contactat imediat şi, în primul număr de după revoluție al revistei ORIZONT - nr. 1 din 27 decembrie 1989 - sub titlul „Un document", a publicat un material ce conține, pe lângă intervenția domnului Claudiu Iordache la şedința aceea, o introducere pentru acest adevărat moment al Revoluției noastre!), nu, vă rog să mă credeți, nu are nici o importanță. Ca idee, dacă insistați, m-am declarat de partea mişcărilor de până atunci, le-am spus celor din prezidiu că folosirea armelor împotriva civililor e o crimă, că pentru toate astea cei care au dat ordinele respective vor fi judecați şi pedepsiți…

După şedință - acasă! Acasă - în aşteptare! Aşteptam să cadă Ceauşescu, ori să fiu arestat.

20 Decembrie

Nici o bătaie în uşă luni după-amiază... nici o ciocănitură luni noaptea... nici o descindere marți... Faptul că în atât timp n-au venit să mă aresteze, mi-a oferit prilejul unei reevaluări a situației din oraş. Şi prin extensie, din țară. Aveau probleme! Grave! Trăgând de hățurile comunismului în stânga, în dreapta, *marele cârmuitor, ciracii* lui, constatau că… oiştea era în gard! Cu câteva zile în urmă, o astfel de intervenție ar fi însemnat puşcărie curată. Or dacă acum, după două zile, continuam să fiu liber, însemna că ăia, ştiți dumneavoastră cine - şi, Doamne, cât de mulți erau! - se confruntau cu situații mult mai grave decât cea în care mă găseam începând de luni de la prânz. Ăsta era un lucru bun. În primul rând, trăgeam eu concluzia, nu se mai simt la fel de puternici. După cum se ştie, o dictatură îşi exercită funcția de conducere bazându-se pe doi „piloni" : forța clicii şi supunerea mulțimii. Pe un **ascendent** şi pe un **accept**. Ce se întâmpla începând din 16 decembrie? Se clătina, tot mai puternic, al doilea „pilon". Lor nu le luase nimeni pârghiile, manetele Puterii, numai că noi, cei mulți, nu mai acceptam supunerea!

Altfel spus, şansele că voi dormi pe mai departe în patul meu, încrederea că avea să se **întâmple** ceea ce ne doream de mult, se găseau la altă „cotă" decât înainte.

Dar haideți să încheiem episodul şedinței din 18 decembrie. Să punem lucrurile la punct. Atitudinea din şedința aceea nu are la origine vreun calcul ori dorința de a brava în fața colegilor de serviciu. Nu e vorba de ceva *exterior,* ci de intimitatea mea! De statutul meu de cetățean! Am acționat astfel pentru că acela a fost „ceasul" în care voiam - în care trebuia ori s-a nimerit, nu ştiu cum e mai bine să spun -, să-mi verific calitatea de om! Nu se poate, aşa cred, ca, măcar o dată în viață, să nu te comporți în aşa fel, încât să fii sigur că pentru acel gest nu vei roşi nicicând.

În fine miercuri, ca în orice altă zi de lucru, am mers la Institut...

M-am întrerupt pentru că m-au năpădit amintirile. Domnule, dacă nu v-o fi spus-o nimeni, o fac eu. Noi ar trebui să fim fericiți pentru că s-a nimerit să fim timişoreni. Ca locuitor al… Dej-ului ori… Giurgiu-ului etc., aş fi trăit de atunci un sentiment de frustrare de care nu m-aş fi putut elibera niciodată! Da, avem dreptul să fim mândri pentru modul în care ne-am comportat în acel tulburător decembrie! Un ins din nu ştiu ce sat, din Oradea ori Suceava, nu poate avea „statutul" nostru. Noi am făcut Istorie, domnule! ISTORIE! Prin felul în care ne-am comportat în decembrie, **ne-am *spălat* de toate laşitățile şi compromisurile!** Ne-am manifestat atunci cu îndrăzneală, cu entuziasm, cu o disponibilitate de sacrificiu ce au uimit întreaga lume, cuvântul Timişoara era pe buzele tuturora, cu el se deschideau emisiunile tv., el se găsea pe pagina întâi ale tuturor publicațiilor, se întâmplase ceva nemaipomenit, greu de prevăzut, un adevărat miracol, scăpaserăm de teama ce ne chircise sufletele ani de zile, ne eliberaserăm de degradanta suspiciune care ne făcea, când ascultam vreun banc cu „adresă", să ne uităm în jur cu îngrijorare întrebându-ne dacă nu cumva ăla, ori ăla, ori chiar cel cu poantele...

Deci asta doream să vă spun, că mergeam spre serviciu, pentru prima dată de ani şi ani, ca un Om! Călcam demn, mulțumit de mine însumi, convins că mă puteam uita în ochii oricui! Pentru ceea ce se întâmplase luni la şedință, în urmă cu nu mai mult de o săptămână de zile aş fi fost terminat. Şi-acum iată, umblam liber, mă îndreptam spre „locul faptei" fără frică. Vă rog să excludeți ideea că mă simțeam astfel având impresia că aş fi făcut cine ştie ce lucru ieşit din comun. Nu e vorba de aşa ceva. Eu eram conştient de următorul adevăr, simplu şi curat : mă comportasem ca un om şi, datorită acestui fapt, mă simțeam, în fine, OM! Atât şi totuşi, extraordinar de mult. După ani şi ani de laşități şi compromisuri, mă simțeam OM!

Se auzise, toată lumea ştia că aveau să *iasă* marile întreprinderi. *Schimbarea* se produsese şi în institutul nostru. Se vorbea deschis, direct,

colegii mă tratau cu confidență măgulitoare, simțeam că aveau încredere în mine, erau nerăbdători, spuneau că trebuia să ieşim, că era cazul să mergem spre centru imediat, eu îi temperam, eram puțini, o mână de oameni, le explicam că ar fi fost potrivit să apărem în stradă când acțiunea ar fi avut cea mai mare eficiență, nu aveau răbdare, mai ales femeile, unii se şi cocoțaseră pe acoperiş pentru a ne anunța apropierea demonstranților din timp. În fine - fluviul de oameni a fost reperat! Claudiu, ieşim? Da, e momentul s-o facem! La poartă - conducerea instituției. Ce faceți, gândiți-vă la consecințe, aveți familii, copii… Aveam, sigur că aveam, tocmai de aceea ne-am continuat drumul fără ezitare, trecând pe lângă ei de parcă nici nu i-am fi văzut!

În 20 decembrie am ieşit din IPROTIM însoțit de 40 de femei şi 4 bărbați.

Fiind aproape de centru, am ajuns la Operă în câteva minute. Înaintea coloanei. Ceea ce a făcut ca noi să ne găsim în primele rânduri, chiar în fața intrării principale.

După un timp (se impune o nouă paranteză deoarece în fața Operei, atunci, pe la orele 12,30, 13, s-a consumat un alt episod ce l-a avut în centru pe domnul Claudiu Iordache. Duminică, luni, marți, în Timişoara s-au făcut arestări, s-a tras, oamenii au fost răniți, unii au murit, primul contact cu forțele de represiune din ziua de miercuri a avut loc în fața Primăriei, din fericire armele au tăcut, oamenii au umplut apoi Piața, s-au îndreptat spre Operă, în jurul clădirii au dat de militari părând gata-gata să se folosească de arme. Aici şi acum, preț de câteva minute, situația a fost pe muchie de cuțit. Cei din fața Primăriei nu trăseseră, poate, pentru faptul că mulțimea dorea să îşi continue drumul. Numai că Opera era un „punct terminus". De aici unde să meargă? Aici veniseră să stea, să... asculte, să audă ceea ce ar fi trebuit să fie făcut în continuare. Pentru asta se impunea să se intre în clădire, să se ajungă în balcon, militarii păreau însă hotărâți s-o apere, demonstranții să intre, cine putea prevedea ce avea să se întâmple? Ei bine, atunci când totul atârna de un fir de păr, domnul Iordache a fost primul care a încercat, prin **cuvânt**, să închine balanța în favoarea demonstranților. Mărturia soției colonelului Viorel Oancea şi a lui Iordăchescu Sorin subliniază acelaşi fapt : oportunitatea intervenției. Vorbitorul şi-a dat geaca jos, şi-a dezvelit pieptul şi a folosit cuvântul în aşa fel, încât violența, şi de-o parte şi de cealaltă, a fost exclusă. Domnul Claudiu Iordache este astfel primul timişorean care a vorbit mulțimii, în Piața Operei, în data de 20 decembrie 1989!), după ce a fost clar că nu va curge sânge, câțiva inşi ne-am îndreptat spre scara B a Operei.

Acolo am dat de doamna Nicoară. Ne cunoaştem, am salutat-o, ea n-a încercat să ne oprească, noi n-am dat nici o explicație, am trecut pe lângă dânsa, am urcat în foaier.

Nu cred că ştiam foarte bine ceea ce aveam de făcut. Sigur, se impunea să vorbim mulțimii. Dar cum să stăpâneşti un „vulcan" cum era cel de jos? Exista totuşi ceva ce mă liniştea. *Simțeam* la fel ca orice timişorean ce se găsea în fața Operei, aveam pentru comunism o ură desăvârşită! Asta mi se părea îndeajuns. Adică eram sigur că în starea aceea aveam să găsesc cuvintele pe care le aşteptau oamenii din mulțime. Şi doar la ea mă gândeam, la mulțimea de jos, eram într-un fel de transă, de familie uitasem, nu comunicasem, nu le spusesem nimic nici Antoanetei, nici Aliciei, mă stăpânea, vă mărturisesc, ura aceea, disprețul față de comunism, revolta împotriva tuturor celor îndurate şi pentru toate astea voiam să mă expun, cred că înțelegeți ce încerc să spun, apar uneori momente hotărâtoare, cruciale, **în care cineva trebuie să se expună pentru a-i determina pe ceilalți să nu dea înapoi**, şi eu mă decisesem să fac absolut totul pentru ca entuziasmul, hotărârea şi curajul celor de jos să devină şi mai categorice decât până atunci!

Primul a vorbit Fortuna. A vorbit frumos. Ce-am spus eu? Am vorbit, printre altele, de sentimentul riscului maxim, de cel care trebuie să acționeze când există pericolul de a te retrage, de a renunța, am recunoscut că mă stăpânea o oarecare teamă, teama care-i încerca de altfel şi pe ei, pe toți, dar le-am promis că, împotriva acestui sentiment, voi rămâne alături de ei până la capăt, aceeaşi atitudine cerându-le-o şi eu, pentru că numai astfel... Mă rog, esența a fost aproximativ aceasta.

De atunci s-a vorbit într-una, „astenia de libertate", care ne-a cuprins pe toți, a adus la microfon fel de fel de timişoreni, unii ştiind să vorbească într-adevăr, reuşind să impresioneze mulțimea, alții nefiind în stare decât să lanseze, să relanseze lozincile din ultimele zile. A fost bine, foarte bine, orice intervenție contribuia la mobilizarea oamenilor şi acesta era cel mai important scop al nostru de atunci.

După ce ne-am retras din balcon, s-au lansat fel de fel de propuneri. Primul pas a constat în formarea unui birou de revoluționari, pentru a şti cui să te adresezi când se ivea vreo problemă. Dacă nu greşesc, în acel prim birou erau vreo cinci persoane: Fortuna, Chiş, Bădilescu, eu şi încă cineva, al cărui nume însă nu mi-l amintesc.

Fortuna a avut ideea de a solicita prezențe din toate întreprinderile municipiului. Cu ocazia asta dezordinea a sporit. Ideea a fost, totuşi, bună. Au

apărut şi au rămas în foaier şi persoane de nădejde, al căror aport la activitatea desfăşurată a fost real.

Curând, pentru că nu se mai putea lucra în atmosfera aceea şi pentru că exista pericolul unor diversiuni, s-au creat un fel de gărzi, care răspundeau de ordine şi pază. În foaier cu treaba asta s-a ocupat Curuțiu, la intrare Sorin Oprea, acesta organizând activitatea cu pricepere, ocupându-se de oamenii lui tot timpul, urcând rar.

Am menționat faptul că s-a constituit un birou. Trebuie să ştiți că încercări de acestea au mai fost. S-au făcut mai multe alegeri, nu ştiu câte, în această privință date complete poate da doamna Munteanu, parcă Munteanu Mihaela, care în perioada aceea făcea serviciul unei secretare de birou. Dânsei i se dădeau toate listele, toate cuvântările, în fine, tot ceea ce era hârtie scrisă.

Mai târziu, dar nu ştiu când şi cum, au început să circule nume de persoane necunoscute mie: Ioan Savu, Marcu, Petre Petrişor... ca şi ale membrilor delegației bucureştene: Dăscălescu, Bobu, Toma... De atunci ne-am frământat întrebându-ne cum să procedăm din moment ce delegația guvernamentală era la Consiliul Județean, noi la Operă. Greu de spus ce idee a dat unul, altul, faptul este însă fapt, Fortuna a „cenzurat" tot ce trebuia să „meargă" mai departe. Tot ce se propunea devenea „hotărâre" doar dacă el era de acord.

Hotărât lucru, Fortuna Lorin are defectele lui - eu le consider defecte, poate există şi alte păreri -, e autoritar, doreşte să se impună mereu, să aibă întotdeauna ultimul cuvânt. Dar dacă am făcut această mențiune, o să spun încă un lucru. În momentele acelea defectele lui au trecut drept calități! A fost bine că a existat printre noi un ins energic, care şi-a asumat responsabilitățile fără nici o ezitare. Că mai târziu acest mod de a acționa l-a făcut indezirabil, e altceva. Atunci însă, repet, cred că impulsivitatea lui a fost utilă. Din principiu eu mă expun doar când sunt în dezacord cu o anumită situație.

După ce-am vorbit de la balcon, după ce-am revenit în foaier, m-am retras şi, în tăcere, am urmărit „spectacolul" de acolo. A fost ceva formidabil. S-au derulat scene pe care, din păcate, nu voi fi în stare să le „însuflețesc" niciodată. Agitație de iarmaroc, un du-te-vino continuu, manifestări de tot felul, entuziaşti, inşi vulcanici, violenți, gălăgioşi, ticuri verbale, gesturi caracteristice. Mă rog, „tablouri" într-adevăr unice.

În această perioadă de „contemplare" cele mai multe vorbe le-am schimbat cu Chiş. Acesta s-a legat nu ştiu cum de mine şi, când i se părea că lucrurile nu mergeau cum se cuvenea, se apropia şi-mi zicea: „Domnule, nu ne puteți da şi dumneavoastră o idee?"

Le „dădeam", îi spuneam ce credeam, Chiş îi prezenta ideile lui Fortuna, acesta le „cenzura", comunicându-le biroului doar dacă se *încadrau* în felul lui de a vedea lucrurile.

La un moment dat - nu pot preciza însă ora - a apărut o delegație de la Comitetul Județean condusă de Eustațiu Cornel. Aşa am aflat că acolo era nevoie de noi. Cineva a zis că erau mai „slabi", că aveau mai puțini „oratori". Mă rog, ideea de bază era că ne chemau. Eustațiu a insistat, zicea că trebuia să mergem pentru că acolo se găsea primul-ministru şi cum voiam să ne spunem doleanțele, să impunem condiții, să obținem răspunsuri, trebuia să intram în contact cu ei, altfel ceea ce se întâmplase în Timişoara… Ei bine, eu m-am opus. M-am smuls din atitudinea rezervată de până atunci spunându-le că, dimpotrivă, dacă mergeam la Comitet greşeam. Delegația guvernamentală ar fi putut spune că „alergam" după ea. Ei trebuiau să vină la Operă! Ei! De aceea fuseseră trimişi din Bucureşti, să vorbească cu timişorenii. Iar demonstranții aici se găseau, la Operă. Atunci să vină ei! Ca să se convingă că în Piață se găsea întreaga Timişoară!

Astea au fost argumentele mele, aşa gândeam atunci. Fireşte, e posibil să existe şi alte păreri. Faptul este însă fapt, am rămas pe loc, delegația întorcându-se la Comitet însoțită de tineri de-ai noştri, care urma să le spună cum gândeam noi şi ce-ar fi trebuit să facă ei.

Ziceam că e posibil să fi susținut nu tocmai cea mai potrivită poziție. Ulterior cineva m-a „atacat". Mi-a imputat faptul că am fost împotriva deplasării la Comitetul Județean, ceea ce a făcut ca deznodământul să se producă mai târziu, mai greu. Ce să spun?... Verdictul va fi dat de istorici, de comentatorii Revoluției.

O situație în care m-am implicat e legată de... „preşedinția" Comitetului revoluționar. Eustațiu Cornel e om energic, s-a impus repede prin tot ce făcea, avea de altfel în preajma lui câțiva tineri ce-l susțineau în orice acțiune. Şi aşa stând lucrurile, într-un moment de „criză guvernamentală", când s-a constituit al nu ştiu câtelea birou, a apărut o variantă la situația de până atunci. Cineva l-a propus ca preşedinte pe Eustațiu. Fortuna a sărit ca ars, punându-ne în fața unei conjuncturi dilematice. „Eu!", a precizat acesta, „ori sunt preşedinte, ori nimic!" De aici discuții, păreri pro şi contra. Am intervenit susținându-l pe Fortuna. Am procedat astfel pentru că era cunoscut de mulțime, mai cunoscut decât oricare altul din foaier, pentru că se implicase în acțiuni fără rezervă şi cunoştea situația la modul general mai bine decât oricare altul. Poate că ar fi rămas preşedinte oricum, poate că a rămas datorită intervenției mele, nu ştiu.

Fapt este că a continuat să exercite această funcție. Din fericire Eustațiu n-a fost afectat de împrejurare, a continuat să fie acelaşi om activ, intrepid. Ştiu bunăoară că a mai mers la Consiliul Județean. Parcă de două ori.

Ceea ce ne-a interesat la un moment dat - şi cred că a fost un lucru bun - au fost contactele cu „ceva", cu „cineva", pentru a face cunoscut, mai ales străinilor, ceea ce se întâmpla în Timişoara. S-a luat legătura cu Consulatul Sârbesc din oraş, le-am trimis lista membrilor Comitetului pentru ca, în caz de nereuşită şi deci de prigoană comunistă, să beneficiem de o oarecare imunitate. Nu ştiu ce s-a întâmplat cu lista. De fapt cu listele, pentru că s-au mai comis de încă două-trei ori asemenea tentative.

Cel mai important lucru era că mulțimea din fața Operei ne susținea în continuare fiindu-şi sieşi credincioasă, părând hotărâtă să ducă până la capăt acțiunea începută cu câteva zile în urmă. La situația în care ne găseam s-a ajuns, după părerea mea, prin patru etape. În prima fază se poate vorbi de ***tulburare de stradă,*** după aceea de ***revoltă de stradă,*** urmate de o ***insurecție*** şi, în fine, din 20 decembrie, de o ***revoluție*** în adevăratul sens al cuvântului. Zic asta pentru că deşi în 16, în 17, în 18, ba chiar şi în 19, n-ar fi putut vorbi nimeni de o platformă, în 20, după-amiază, aveam o listă cu propuneri într-adevăr radicale. Porneam de la abolirea comunismului!

Repet, participarea la evenimentele din oraş, ieşirea în stradă, s-a făcut în etape, în raport cu experiențele trăite, în funcție de întâmplările şi riscurile asumate. Luni, în 18, Puterea a împins lucrurile dincolo de orice limită. Pelticul tiran a părăsit țara ignorând convulsiile poporului, ale oamenilor unui oraş de aproape patru sute de mii de locuitori, lăsând dispoziția de a se folosi armele în caz că oraşul nu avea să se liniştească.

Dar timişorenii n-au cedat. Ba dimpotrivă, ca reacție la faptul că am fost etichetați huligani, derbedei şi mai ales pentru că s-au folosit împotriva noastră gloanțele, miercuri, 20 decembrie, am fost pe străzi toți. Există limite ale răbdării, peste care dacă se trece, omul scapă de sub imperiul oricărei frici. Altfel spus, ceea ce a împins lucrurile până la deznodământul ştiut a fost aroganța Puterii!

Insistând pe această pârtie, e de specificat un detaliu interesant. O radiografie a evenimentelor relevă o stare nu tocmai firească a lucrurilor. Şi un paradox. În primul rând e de spus că rolul studenților în această revoluție e irelevant, determinant fiind aportul oamenilor de rând. De unde şi paradoxul : **comunismul a fost decapitat de sabia muncitorească!**

În după-amiaza aceea, atât de importantă pentru că era perioada primelor ore de când Timişoara trăia în afara comunismului, oarecum în „afara" României, au avut loc în foaier fel de fel de convulsii. Ceea ce ne-a frământat cel mai mult a fost aspectul... **bicefal** al revoluției. Cei de la Județ vorbiseră cu Dăscălescu şi ai lui, nu ştiam cu ce rezultate dar, din moment ce ne chemau, nu era greu de imaginat cum stăteau lucrurile. În timp ce noi nu ne puteam lăuda cu nimic! Noi eram noi şi strigam şi ne îmbărbătam şi ne îndârjeam între noi!... Dar cât timp ne putea „ține" credința că de comunism aveam să scăpăm scandând lozinci?

În jurul orelor 22 am primit un bilețel de la Antoaneta. Aflam că am fost… aşteptați! Informația ne-a blocat. Eram deci „pionii" unei piese în care rolurile fuseseră distribuite de cine ştie când! Or dacă lucrurile stăteau aşa, nu cumva „regizorul" stabilise şi durata rolurilor, ba şi momentul când avea să cadă cortina?

Informația Antoanetei a avut şi alt efect. Ne-a ațâțat suspiciunile. De atunci ne-am tratat cu rezervă sporită, interpretam fiecare propoziție în fel şi chip. Şi pentru că nu se putea altfel, am făcut ceea ce ar fi trebuit, poate, să fi făcut demult - am mers la Consiliul Județean. Hotărârea s-a anunțat la microfon. N-am plecat toți nici din foaier, nici de jos, fiind decişi să ne întoarcem cât se putea de repede.

În clădirea Consiliului Județean am intrat un grup destul de compact. Nu-mi amintesc numele tuturora. Am urcat Fortuna, eu, Bădilescu, Săsăran... Reține că am fost vreo 10 inşi dar, din păcate, nu sunt în stare să precizez cine ne mai însoțea…

Accesul spre sala de şedințe a fost un adevărat drum al Infernului. Întuneric şi, totuşi, „prezențe" în toate părțile! Ne simțeam urmăriți nu doar de după perdele şi draperii, ci şi din tavan! Mă încerca, dacă îmi permiteți o *comparație,* senzația de… diblu! *Pătrundeam,* numai că posibilitatea de a face drumul invers…

În fine - în sala în care se purtaseră discuțiile cu Dăscălescu şi ai lui! Numai că încăperea era goală! Nimeni nici pe balcon! Fortuna şi-a continuat înaintarea şi, ajuns în fața mulțimii, le-a spus timişorenilor din fața Consiliului Județean câteva cuvinte. Între timp, poate din cauza scandărilor celor de jos ori pentru că fuseseră informați de prezența noastră, au apărut Radu Bălan şi Pacoste Cornel. Din câte îmi amintesc, încă în debutul discuției, Fortuna i-a spus lui Bălan fraza, de acum atât de cunoscută: „Dacă veți câştiga voi vă rog

să aveți grijă de familia mea, dacă vom câştiga noi vă promit să am grijă de ai dumneavoastră eu!".

Radu Bălan ne-a vorbit cu blândețe, evenimentele din ultimele zile îl obosiseră, îl îmbătrâniseră, părea un ins la începutul unei convalescențe de la care nici medicul nu aştepta prea multe. Dar, deşi nu aş putea preciza de ce, îi pun sinceritatea la îndoială şi acum. „Măi băieți", a încercat el să ne risipească temerile, „păi cine credeți că se va atinge de familiile voastre, băieți? Cine?" Mă rog, câteva propoziții, replici ale unora dintre noi, după care Fortuna a „mers" la subiect: „Atunci veniți să comunicați mulțimii că şi dumneavoastră sunteți de acord cu demiterea lui Ceauşescu!". Din păcate pentru el, Bălan s-a dovedit un ins comun, lipsit de adevărate calități de politician, „n-a simțit" pulsul momentului!

Atunci, ori mai târziu, greu de precizat când, a intervenit Pacoste întrebându-ne cum puteam crede că aşa ceva era posibil? Cât timp a fost prim-secretar n-am dus-o chiar rău, unora le-a lăsat o amintire agreabilă. În momentele acelea mi s-a părut însă şi el un ins mărunt, mărginit.

Mai târziu, Fortuna i s-a adresat din nou lui Bălan : „Domnule Bălan, veniți cu noi! Este cel mai bun lucru pe care-l puteți face!". Acelaşi mod de a „o scălda", bălmăjeli incoerente, penibile, copilăreşti. Şi adevărul e acesta, Bălan a pierdut atunci o şansă unică! O ocazie cu care te poți întâlni în viață o singură dată.

Într-o discuție cu Pacoste, la care au asistat încă 3-4 persoane din delegația cu care venisem de la Operă, i-am pus o întrebare incomodă: „Ce căutați aici, domnule Pacoste? Ce credeți că se mai poate face pentru a împiedica mersul Istoriei?" Mi-a răspuns ca din... „Munca de partid". Că adică făceam „jocul" străinilor, în special al ruşilor, şi dă-i cu Malta, cu împărțirea lumii, americanii în Panama, sovieticii la noi... Nu se putea vorbi cu el. Nu gândea, nu reuşea să intre în contact cu realitatea din jur, chiar şi spectaculoasele răsturnări de situații din Cehoslovacia şi Germania nu-i „spuneau" nimic, era îmbuibat până la refuz cu dogme, cu „indicații şi rețete ceauşiste", recurgea de fiecare dată la interpretările stas, la citate din ştiți dumneavoastră cine.

În acest timp Bălan şi Fortuna s-au angrenat într-o discuție mai discretă, n-am însă de unde şti ce şi-au spus.

Revenind la Pacoste, vreau să fac precizarea că respectul pentru el scădea tot mai mult. Ne-a făcut responsabili de ceea ce se întâmpla, ne-a imputat faptul că demonstranții înconjuraseră clădirea, exercitând asupra ei un

control total. În fine, ne-a atenționat şi că, dacă demonstranții aveau să spargă un singur geam, armata şi securitatea vor riposta conform dispozițiilor şi nimeni nu va putea împiedica tragedia.

Atunci ori ceva mai târziu, greu de precizat când, i-am prezentat acel minimum de doleanțe, solicitat de demonstranți : eliberarea arestaților, prezentarea situației persoanelor moarte şi dispărute, publicarea numelor celor ce au tras în noi... Pacoste nu s-a angajat nici acum la nimic. Mai mult decât atât, în legătură cu lista criminalilor şi-a declinat orice competență, nu depindea de el…

Nu cred că discuția a durat mai mult de opt-zece minute. Fostul prim-secretar mi-a părut şi el îmbătrânit, depăşit de evenimentele din oraş, incapabil să înțeleagă momentul istoric prin care treceam.

Ştiți ce s-a întâmplat după vreo jumătate de oră de când ne găseam acolo? A început să ne încerce un tot mai agasant sentiment al zădărniciei! Veniserăm pentru o discuție cu primul-ministru, nu îndeajuns de pregătiți dar sperând, totuşi, să facem față situației, nu eram siguri că formulările revendicărilor erau cele mai potrivite, ştiam însă că, dacă aveam să transformăm în clauze ale dialogului sloganurile celor de jos, eram pe drumul bun… Mai mult decât atât, schimbaserăm vorbele acelea doar cu Bălan şi Pacoste, nu cu Dăscălescu şi ai lui, unde erau, doream să vorbim cu ei, deocamdată nu se putea, mai târziu… Când mai târziu? Nu pentru a discuta cu timişorenii veniseră de la Bucureşti? Şi pentru că n-au apărut, pentru că, deşi cei doi negau, ideea că trepăduşii bezmeticului nu se mai găseau în clădire ne încerca tot mai insistent, pentru că, după cum spusesem la început, sala era aproape goală, lipsind până şi cei care îi înfruntaseră pe bucureşteni în jurul orelor 14, începuse să ne stăpânească un tot mai iritant sentiment de nesiguranță! Nu ne găseam locul, nu vedeam rostul întreprinderii noastre, în atmosferă plutea o amenințare de care nu ne puteam elibera, la Operă era cu totul altceva, acolo eram *acasă,* aici printre străini, printre duşmani, care puteau în orice clipă să…

Şi-atunci, nu mai ştiu cine, a venit cu vestea că securitatea ne aresta familiile. Vă dați seama ce reacții am avut? Fortuna s-a repezit la Bălan şi Pacoste amenințându-i că va da în vileag, de la balcon, întreaga mârşăvie, toți eram ca leii în cuşcă, noi veniserăm pentru tratative şi ei ne loveau pe la spate, cineva, parcă Fortuna, s-a năpustit spre un telefon, s-a mai liniştit, ai lui nu pățiseră nimic, am pus mâna pe receptor şi eu, n-a răspuns nimeni, noroc că ştiam ce ştiam, am format alt număr, m-am liniştit şi eu, Antoaneta şi Alice se găseau la prietena noastră, Adriana Babeți.

21 Decembrie

Eu sufăr de cardiopatie ischemică, uneori am crize, ştiu cum să acționez în asemenea situații, îmi revin relativ repede şi uşor. În noaptea aceea, din cauza formidabilelor întâmplări prin care am trecut, m-a prins o astfel de stare. M-am simțit rău în timp ce coboram. M-am întins pe treptele de beton de la intrare, Curuțiu a rămas cu mine, m-a ajutat - vedeți, printre cei zece inşi de la Operă se găsea şi el, nu ştiu dacă i-am pomenit numele la început - m-au ajutat şi alții, în jurul meu au fost mai mulți inşi, le-am spus să nu se sperie, după vreo 15 minute mi-am revenit, am vrut să-mi continui drumul.

Dar până să ajung din nou la Operă s-au întâmplat multe. După ce-am făcut câțiva paşi, s-a repezit la mine un individ care, luându-mă de revere, m-a întrebat de ce părăseam Consiliul Județean? Ce puteau înțelege ei, cei mulți, din faptul că noi, reprezentanții lor, abandonam clădirea? Nu se numea treaba asta trădare? Omul avea dreptate, la ora aceea înaintată în balcon nimeni, în fața Consiliului Județean doar câteva sute de oameni! Păi unde erau timişorenii, unde dispăruseră cei de sus, de ce să se mai expună ei, cele câteva sute de „nebuni", din moment ce rămăseseră singuri în fața unei clădiri în care nu se întâmpla nimic? I-am spus, din câte îmi amintesc, că nu aveau motive să se teamă de trădare, ei, noi, ba chiar şi cei care plecaseră acasă, ştiam ce urma să facem şi îl asiguram că vom face indiferent ce piedici vom întâmpina, numai că acea clădire era periculoasă, era a Lor, nu a Noastră, noi dincolo trebuia să rămânem şi să ne manifestăm, pentru că la Operă, în preajma unei clădiri a Culturii, aveam alte şanse decât în fața... „bunkerului" comunismului din județ.

Nu ştiu cât de convingător am fost, omul a luat totuşi mâinile de pe mine, a mai bombănit ceva, s-a retras. Dar abia scăpat din mâinile lui m-a abordat altul. Omul m-a tras de-o parte, şi-a desfăcut paltonul şi, arătându-mi ce avea la el, mi-a oferit un pistolet scurt. L-am refuzat. Ce să fi făcut cu el? I-am spus de altfel să-l ascundă, să nu apeleze la el, ca să nu se producă cine ştie ce nenorocire.

Din cauza acestor incidente am rămas aproape singur. Cu Monoran - să facem deci o nouă corectură, printre cei zece de care am vorbit fusese şi Ion Monoran - şi încă doi-trei inşi. În fața Consiliului Județean, repet, doar o mână de entuziaşti. Era târziu, poate ora unu, practic nu ştiam nici eu unde erau „comitetele" revoluționare, pe cel de aici nu-l găsisem, cel de la Operă se afla pe drum, ce argumente să le ofer timişorenilor de acolo ca să-i conving

că exista, totuşi, „grupul”, o mână de oameni care îşi asumase rolul de a le susține interesele în fața reprezentanților Puterii comuniste? Am recurs atunci la un subterfugiu. Strângând lângă mine pe cei din preajmă, le-am spus că nu aveau motive să se teamă deoarece iată, Comitetul exista, mă rog, o parte din el, important era că exista, deci nu se putea vorbi de trădare, numai că cel mai bun lucru rămânea acela de a merge acolo unde se găseau ceilalți membri ai Comitetului şi mai ales mulți, foarte mulți timişoreni, la Operă.

Am avut atunci parte de o „confruntare” cu un „tribun din partida adversă”. În fața Consiliului Județean staționa un tab, de pe care un individ blond încerca să convingă oamenii să meargă acasă, chipurile pentru a se odihni, urmând ca a doua zi să revenim cu forțe proaspete.

Nu ştiu ce hram purta. Poate a fost bine intenționat, nu mă pronunț. În clipele alea însă, poate din cauza epuizării nervoase, mi s-a părut o manevră necinstită şi am intervenit energic. Nu! Nu acasă trebuia să mergem, ci la Operă! Pentru că nici un timişorean adevărat nu putea dormi în noaptea aceea în care era posibil să se nască Noua Românie!

Am avut câştig de cauză, am convins destul de mulți inşi, am pornit spre Piața Operei cântând, scandând lozinci, mă rog, ca nişte adevărați revoluționari. Monoran a fost tot timpul cu mine. Vedea în ce stare mă găseam, îl îngrijora faptul că eram obosit şi de aceea mi-a zis să urcăm la el, pentru a mă odihni cât de cât, fiindcă greul abia începea şi aveam nevoie de forțe.

L-am ascultat. Cred că am procedat bine. În perioada în care am stat la el m-am remontat într-adevăr. Deci am urcat, am mâncat ce-am găsit, am stat întins în pat spunându-ne... Doamne, câte ne-am mai spus atunci, în noaptea aceea, în care poate că puțin, puțin-puțin, am şi visat... Am pornit spre Operă în zori. Cum au apărut primele semne ale dimineții, am ieşit. Pe drum întrebări, mii de întrebări, de fapt variante ale unei singure îngrijorări. Aveam să mai găsim pe cineva în Piața Operei?

Când am dat cu ochii de Operă, am trăit o fericire fără seamăn. În fața ei se găseau mult mai mulți timişoreni decât ne aşteptam, ținând cont de oră! Ne-am privit încântați, am mărit pasul, ne-am apropiat. Şi atât de încântat am fost, încât i-am propus lui Monoran să rămânem jos, ca să umblăm printre... Nu ştiu de fapt de ce i-am propus treaba asta. Adică ştiu, dar e atât de greu de vorbit despre slăbiciunile tale sufleteşti... În fine, am rămas printre demonstranți, am trecut printre ei într-o parte, în alta, ascultând ce-şi spuneau, ce sperau, ce aşteptau de la ziua aceea, a doua zi a „nebuniei” noastre timişorene, adică a „viețuirii” în „afara” comunismului. A fost o idee grozavă. Oamenii

erau optimişti, nu am surprins la nici unul îngrijorare ori nesiguranță, asta ne-a ridicat tonusul, ne-a redat starea ce ne determinase ieri să nu ezităm în tot ceea ce întreprinseserăm. A, dacă jos eram mulți, acelaşi lucru se putea spune şi despre cei prezenți în balcon. Era plin şi acesta şi cei de acolo vorbeau însuflețindu-ne, mobilizându-ne cu tot ceea ce aveau mai curat şi mai generos în ființa lor. Dintre vorbitori o bună, o foarte bună impresie a lăsat Dan Mîndrilă, „studentul braşovean", cum i se spunea nu ştiu de ce. Insist asupra acestui amănunt, Mîndrilă s-a remarcat, vorbea bine, frumos, se înflăcăra şi găsea cele mai potrivite cuvinte, iar entuziasmul celor de jos se manifesta tot mai viu, la asta contribuind şi constatarea că veneau oameni din toate părțile şi mulțimea creştea văzând cu ochii, deci nu încăpea nici o îndoială, Piața avea să se umple şi astăzi, timişorenii se respectau, îşi onorau statutul de oameni iubitori de viață demnă şi libertate, de oameni care ştiu să se ajute între ei. Zic asta pentru că jos, în mulțime, au început să apară camioane cu pâine, cu fructe, cu țigări, Nu ştiam cine le trimitea, dar cine s-o fi făcut decât tot nişte timişoreni, cei care renunțaseră la bucuria de a se găsi aici simțind că, rămânând la locurile de muncă, erau tot atât de utili Revoluției timişorene ca şi cei din piață ; da, poate că în urma unor telefoane, ori din proprie inițiativă, ştiindu-se că în fața Operei se stătuse şi peste noapte, cei din întreprinderile alimentare, de pe la C.A.P.-uri şi de nu mai ştiu unde, trimiseseră, trimiteau maşini cu de-ale mâncării pentru toți, gesturi, nu-i aşa, care spun foarte multe despre admirabilii noştri concitadini.

În iureşul acelor stări mi-am amintit de soție şi fiică, mi-era dor de ele, voiam să ştiu unde se găseau, ce făceau. De aceea am mers la părinți. Din fericire totul era în regulă, pe fiică-mea am găsit-o acolo, despre Antoaneta am aflat că era redactor de număr, viața mergea înainte, era bine, cei de la „Orizont" se ocupau de apariția primului număr de după revoluție, treaba asta avea un fond tonic, începuserăm „să ne punem pe picioare", aşa se cădea să procedeze şi întreprinderile cât mai curând, sigur, acum important era să apară revista, o revistă eliberată de orice constrângere şi îngrădiri, în sfârşit o Revistă Liberă, apariția ei fiind importantă pentru că era nevoie mai mult decât oricând de CUVÂNT - la început a fost cuvântul! - oamenii trebuiau să vadă negru pe alb cum stăteau lucrurile, ce se întâmplase, ce aveau de făcut în continuare...

Când m-am întors la Operă, am aflat ceva ce m-a surprins. Fusesem căutat. Întrebase de mine nimeni altul decât Moț! Ştiți cine, insul acela incapabil şi mărginit, care necinstise scaunul Primăriei ani de zile. Doamna Nicoară, fosta directoare a Teatrului Național, l-a expediat. Deşi ne ştiam atât de bine,

i-a spus că nu mă cunoştea, ba chiar mai mult, că, din câte informații avea, nici o persoană cu numele acesta nu fusese şi nu se găsea în interiorul clădirii.

În foaier frământările continuau, din fericire Piața se umplea de oameni, întreaga Timişoară se îndrepta spre Operă, din nefericire circulau fel de fel de zvonuri, unele cu efecte negative asupra moralului mulțimii, noi trebuind să facem față situațiilor, să dăm explicații, să rezolvăm problemele, să dovedim că eram capabili să luăm cele mai potrivite decizii, de felul în care acționam depinzând totul, în primul prezența timişorenilor în Piață, altfel spus Revoluția însăşi

Cred că v-am spus, aveam de-acum în foaier un televizor. Nu ştiu cum a apărut. Faptul e însă fapt, am urmărit mitingul de la Bucureşti în direct. Nu mă pot abține să nu formulez acum un paradox : **tembelul a „trăit" din discursuri, „frângându-şi gâtul" tot printr-un discurs!**

Doamne, ce-au însemnat pentru noi clipele de derută ale caraghiosului Vlădică, privirile răvăşite, gângăvelile celor doi, îndemnurile ei, asigurările lui, expresiile tâmpe de pe chipurile amândurora! **Încrederea în demersuri** a avut traiectorii diferite. La el urma o curbă descendentă, la noi țâşnea spre ceruri! Şi când s-a întrerupt emisiunea… Dar nu insist, e clar ce vreau să spun, veți fi trăit şi dumneavoastră aceleaşi stări, ca orice alt timişorean!

Deci sus frământări, ipostaze în care nu ne mai găsisem până atunci nicicând, joi a fost ziua în care au sosit trenurile cu gărzile patriotice, la primul zvon derută, îngrijorări fireşti, cum să procedăm, cum să acționăm ca să evităm manifestările violente, n-am găsit altă soluție decât a unei delegații, unii dintre noi au mers la gară, din fericire totul s-a terminat cu bine. Dar câte alte probleme n-au existat atunci? Câte, din moment ce întreaga activitate din municipiu – asta doar pentru început! - trebuia repusă pe altă direcție? Şi cine să facă treaba asta? Păi cum cine? Noi! Care noi? Noi comitetul, biroul, mă rog, grupul de oameni care urcaserăm, care ne găseam în foaier! Dar pentru a rezolva problemele unei urbe e nevoie de specialişti, entuziasmul şi lozincile nu sunt suficiente, aşa că… Una peste alta, solicitând prezențe de la mai toate întreprinderile din oraş, s-a ajuns la un comitet de 56 de persoane! Câte doi-trei ne ştiam din vedere, ne întâlniserăm în diferite împrejurări, alături nu lucraserăm însă niciodată.

În fine ne-am prezentat unii altora, ne-am apucat de lucru.

Una din primele îndatoriri era aceea de a „face cunoscut faptul că existam"! Şi că aveam un nume: Frontul Democrat Român. Nu pot preciza cum s-a ajuns la această sintagmă. S-au făcut mai multe propuneri, doamna

Munteanu, despre care v-am mai vorbit, ar trebui să aibă documentele, dânsa consemna totul. S-a pus apoi problema tipăririi unor manifeste ale Frontului - la treaba asta s-au angajat Savu si Laslău - şi a elaborării noii platforme a Frontului, activitate în care, dacă nu cumva mă înşel, s-a implicat şi Motica.

S-ar putea spune că se depuneau eforturi serioase, că se lucra cinstit, cu tragere de inimă. Se poate emite însă şi ideea contrară. Oricum, la arestarea lui Postelnicu, ori a nu ştiu cărui alt nomenclaturist, a fost găsit în buzunarul insului un bilețel cu numele „agitatorilor" timişoreni! Cu toate astea, repet, dincolo de suspiciuni nu există - ori nu cunosc eu - nici o dovadă împotriva cuiva.

Joi am început să comunicăm, în fine, cu țara. N-am avut telefon până în ziua aceea şi ne-a fost greu. Trebuia să luăm legătura cu toate întreprinderile, cu toate unitățile lucrative. De joi am putut vorbi cu cine am vrut datorită lui Alexandru Ciura, care a dispus şi supravegheat instalarea unui aparat ce funcționa prin centrala C.F.R.

Nu trebuie să aveți impresia că în foaier s-a lucrat în condiții normale. Gălăgia, fluctuația - ca să se curme vânzoleala au fost emise legitimații, nu doar un singur rând, fiind falsificabile s-a apelat la această măsură de mai multe ori! - dezordinea erau temperate greu, uneori prin ridicări de ton, chiar bruscări. Am vorbit de fluctuații. Au fost mari. Aveai nevoie de ajutorul cuiva, voiai să te consulți cu cine ştie ce membru al Comitetului, nu-l găseai, poate acționa din proprie inițiativă încercând să rezolve cine ştie ce problemă, faptul e însă fapt, nu-l găseai şi asta te scotea din răbdări de ajungeai să ridicai tonul, chiar să înjuri. Mi-amintesc bunăoară că în joia aceea nu i-am văzut mult timp pe Chiş, Savu, Eustațiu... Aşa se lucra, acesta e adevărul, cei care n-au fost acolo ori n-au vorbit cu nici unul din nou şi totuşi *scriu* despre Revoluția Română acordând meritele serviciilor CIA, KGB etc. nu timişorenilor, bucureştenilor, poporului român… Mă rog, mă opresc aici, ştiți de vreau să spun.

În plus apăruseră aparatele de fotografiat, de filmat. Nu le-am primit cu bucurie, ne gândeam fiecare la... „dar dacă...". Sigur, în situația că revoluția ar fi eşuat, nu ne-ar fi ajutat cu nimic faptul că eram ori nu în vreo fotografie. Numai că atunci, din cauza stresului, nu reuşeam să gândim astfel şi ne iritam la fiecare declic, ridicam tonul ori de câte ori vedeam pe cineva purtând camera pe chipurile noastre.

După-amiază, dar nu pot preciza ora, am plecat la Tipografie. M-a dus cineva dintre cei de pe-colo, care avea autoturismul în apropiere

În zona aceea am nimerit în mijlocul unor animozități dintre o grupă de paraşutişti şi demonstranți. Nu ştiu cine dăduse tâmpita dispoziție

ca demonstranții să ocupe Studioul de Radio. Cum să preia controlul unui asemenea obiectiv nişte civili? El se găsea sub protecția armatei, armata fraternizase cu noi, atunci? Din pricina acestui diferend, Tipografia a trecut sub controlul armatei. Atunci o tânără despre care, din păcate, n-am mai auzit nimic, s-a comportat cu un curaj impresionant. Clădirea era înconjurată de paraşutişti, nu se putea ieşi, nu se putea intra, în ciuda acestui fapt fata aceea... Ana Ipătescu a Timişoarei, s-a desprins din mulțime, a înaintat spre paraşutişti - fără nici o ezitare! - cerându-le să-i lase pe salariați să iasă pentru că ei lucraseră la manifestele Revoluției şi acestea trebuiau să ajungă la demonstranți!

Nu ezit să mă repet, gestul tinerei a fost impresionant, nu preget să mă întreb - cine e tânăra aceea, unde lucrează, cu ce se ocupă?... Da, sintagma e pe buzele amândurora… Erou anonim!

De la Tipografie, pentru că până la blocul în care locuiesc aveam doar vreo cinci sute de metri, am mers acasă. M-am întâlnit, în fine, cu Antoaneta, ne-am spus multe, aveam de altfel ce ne împărtăşi, la un moment dat am trecut printr-o stare depresivă, dacă ar fi zis să rămân acasă aş fi acceptat, din fericire Antoaneta este o femeie tare, cu picioarele pe pământ, nu mi-a „cântat în strună", a fost categorică: „Dacă la început ai urcat în balcon pentru că ai vrut tu, acum îți cer să mergi acolo eu!"

Şi-am mers, m-am remontat cât de cât şi m-am întors în foaier, dându-mi pantofii jos doar pe 25 decembrie, de Crăciun! De Crăciun, în ziua aceea mare în care am scăpat de tembel pentru totdeauna!

Noaptea ce-a urmat - 21 spre 22 - a fost grea. Chestia cu mitingul îi ieşise habotnicului pe dos. Dar insul era, încă, în scaunul lui. Şi faptul că ne cunoştea starea de spirit, hotărârea de nu da înapoi, n-avea să-l ducă oare la crize în care să ia hotărâri grave în ceea ce ne privea?

Deci în noaptea aceea mulți, foarte mulți dintre noi, am avut surpări de moral, de voință, unii chiar plecau, au dispărut atunci pentru mult timp şi Fortuna şi Ivan, ca să nu vorbim de cei a căror implicare în activitatea noastră a fost mai discretă. Cât despre mine... Ştiți ce mi se întâmpla? Mă vedeam mort. Uneori mă vedeam mort într-o nişă, în nişa din stânga de acolo din foaier. Ceea ce mă ducea la acest pesimism era poziția armatei. Garnizoana nu făcea nici o mişcare. Era alături de noi şi, totuşi, nu era! Patru-cinci securişti cu arme ne-ar fi lichidat fără nici o problemă. Păi dacă armata fraternizase cu noi, de ce nu se găsea nici un militar pe aproape, printre noi? Ce fel de om era, ce intenții - ori interese! - avea colonelul Zeca?

De aceea ne îngrămădeam în jurul aparatelor de radio. Unele din intervențiile comentatorilor ne întăreau optimismul şi încrederea în reuşită,

altele ne consternau. Din fericire lumea ştia de noi, cei din Vest aflaseră ce se întâmpla în Timişoara şi era alături de noi. Numai că, spre disperarea noastră, se ştia puţin. Bunăoară *Europa Liberă* se exprima cu o prudenţă exasperantă. După ei existau „cel puţin doi morţi". Auzi, doi morţi, în timp ce noi ştiam de zeci, vorbindu-se destul de mult de cel puţin o sută de împuşcaţi!...

22 Decembrie

Nu vreau să mai vorbim despre noaptea aceea. Mi-a rămas în amintire ca un amestec de „vedenii", incertitudini şi îngrijorări. Să nu mai spunem despre ea nimic...

Deci vineri dimineaţa. Primul semn că lucrurile se îndreptau, a fost apariţia în foaier a maiorului Viorel Oancea. Hotărârea de a declara, în faţa mulţimii, că era alături de Revoluţie atunci când Ceauşescu încă deţinea funcţia de preşedinte al ţării, mă înfiorează şi acum.

L-am urmărit de aproape, cu atenţie. Era palid, marcat vizibil de gravitatea actului său. Dar tot atât de adevărat e şi faptul că hotărârea de a rămâne, în fruntea unităţii sale, alături de noi, era de nezdruncinat! Şi încrederea, optimismul, mi-au mai revenit, am început să cred din nou că nimeni şi nimic nu mai putea înăbuşi mişcarea noastră.

Un amănunt din care îşi poate da seama oricine cât entuziasm, câte bune intenţii şi spirit de sacrificiu ne animau în zilele acelea. Într-o dimineaţă, nu mai ştiu exact când, oricum înainte de fuga tiranului, a apărut în foaier fostul ori chiar comandantul de atunci al portului de pe Bega. Omul venise pentru a ne comunica hotărârea lui. Ne-a promis că, dacă se va întâmpla ca revoluţia să fie totuşi înăbuşită, el ne va trece cu şlepul în Jugoslavia!

Între timp ne-am repezit iarăşi la Tipografie, lucrurile mergeau bine, am revenit, am urcat în foaier.

Ce stare ne domina atunci? Chiar dacă eram prinşi în vreo activitate, ne gâtuia aşteptarea! Şi cei din foaier şi cei din piaţă aşteptam ceva, nu se putea să nu se întâmple în vinerea aceea un fapt deosebit, trecuseră atâtea zile de când scandam „Azi în Timişoara, mâine-n toată ţara!", păi cum, acel mâine să nu fi sosit nici azi, adică Bucureşti-ul nu se va urni nici acum, ne va lăsa singuri? De aceea, mai mult decât în celelalte zile, eram cu urechile la aparatele de radio, cu ochii la televizor, ceea ce aflam comunicam mulţimii. Dar noi aşteptam altceva decât vestea despre Milea!

Şi, în fine - MAREA VESTE! Mult aşteptata şi atât de dorita VESTE! Atunci, deşi apăream la microfon rar, m-am repezit în balcon şi mi-am manifestat fericirea prin cuvinte pe care, din păcate, nu mi le reamintesc. Dar cum să-ți aminteşti ceea ce faci şi spui când eşti „beat"? Or eu eram chiar aşa, „beat criță" de fericire că scăpaserăm de căpcăun, că ne luasem, în fine, „rația de libertate" ca nişte bărbați adevărați, ca un popor ce se respectă şi trebuie să fie respectat de toți!

După aceea, vă amintiți, a început emisiunea la televiziune. Pe domnul Iliescu nu-i mai văzusem din, '73. În prima fază l-am confundat cu fostul director al instituției, cu Brateş. M-am edificat, de-acum mă simțeam, ne simțeam altfel, spaimele şi temerile dispăruseră, începeam să vedem „visele„ altfel, posibile, realizabile întrutotul!

Fortuna, entuziasmat şi el, a vorbit la microfon despre Iliescu şi Corneliu Mănescu, i se părea că doar unul dintre ei ar fi întrunit adeziunile oamenilor, ceea ce, mai mult ori mai puțin, s-a adeverit.

Ceea ce nu vreau să trec sub tăcere este „vocația noastră creştinească". Deşi îndepărtați de Biserică mai bine de 45 de ani, când au apărut preoții în balcon - eu zic că destul de târziu, câtă nevoie am avut de ei în primele zile ale revoluției, când se murea pe străzi, pe treptele Catedralei - am constatat că ştiam să ne facem cruce, să îngenunchem, ştiau să spună Tatăl Nostru până şi tinerii născuți şi crescuți în „iepoca de aur"!

În fine, la Bucureşti situația a intrat pe făgaşul dorit. Am auzit de Frontul Salvării Naționale, adeziunea la platforma acestuia a fost totală, s-a pus problema unei delegații timişorene care să se meargă în capitală. Nu rețin lista întreagă, pot enumera doar trei nume: Fortuna, Săsăran, Burlacu.

Delegația n-a ajuns la Bucureşti. S-a împotmolit la Arad. Vă amintiți ce s-a declanşat în seara de 22 decembrie şi ce probleme s-au pus atunci.

Plecând Fortuna, am rămas în locul lui eu, o perioadă ocupându-mă de mai toate problemele. Chiar şi de oaspeți. Dorisem să ştie străinătatea de noi? Iată, acest lucru se întâmplase. Foaierul se umpluse de ziarişti şi operatori străini, deci interviuri, relații, explicații, informează-i pe toți pe rând şi cu cea mai mare precizie.

În orele acelea, dar nu mai ştiu când, m-am repezit la Garnizoană. Aveam „fixul" meu cu armata şi, după fuga tiranului, problema trebuia elucidată. Am plecat de la Operă însoțit de Ghica şi de încă cineva, la Garnizoană am dat peste Alămoreanu, venise cu aceleaşi intenții fără să fi ştiut că aveam să fac şi eu vizita aceea. Acolo, în birou la Zeca, am asistat la o scenă caraghioasă. De

unde până cu câteva ore în urmă nu făcuse pentru noi nimic, acum se dădea de ceasul morții ca să arate ce sentimente avea față de fostul său şef suprem. Îi lua cărțile din bibliotecă, le deşira, le trântea şi dansa pe ele... Mă rog, zic să trecem peste secvențele acestea, penibile în cel mai strict sens al cuvântului. Noi venisem pentru altceva, nu pentru un număr de circ. Ne găseam în biroul lui pentru a vedea cum puteam organiza municipiul, județul. Zelosul contestatar al tiranului din urmă cu câteva momente nu s-a angajat în nici un fel. Zicea că doar Bălan ar fi putut-o face, ne îndemna să luăm legătura cu el.

Cu tot refuzul n-am vrut să plec din Garnizoană cu „mâna goală". Dacă nu altceva, să vină să vorbească Timişoarei. Îmi pusesem în cap să-l duc la Operă, i-am spus că-i fac discursul eu, de voie de nevoie Zeca a venit, a urcat în foaier, a ieşit pe balcon şi a citit cele câteva cuvinte.

După căderea dictatorului, în loc ca totul să se liniştească, au apărut conflicte noi. Bunăoară gărzile noastre, improvizate din tineri nepregătiți dar animați de un entuziasm enorm, au prins, în diferite locuri, securişti cu arme. Unsprezece ofițeri de securitate! Vă dați seama ce-ar fi putut ieşi? Noi cu mâinile goale, credincioşi lozincii „Fără violență" şi ei, deşi prealuminatul lor şef căzuse, umblau cu armele. Şi pentru că mă temeam să nu-i linşeze demonstranții, i-am spus lui Zeca să-i preia, să-i țină la Garnizoană până vom şti ce să facem cu ei. Când am venit cu Zeca la Operă, ne-au însoțit nişte militari. Un camion întreg. Colonelul urma să vorbească, după aceea să-i preia pe provocatori. A ieşit pe balcon, a citit frazele pe care i le scrisesem în biroul său, mulțimea i-a făcut o primire deosebită, a fost ovaționat, poate nu din cauza textului ci şi pentru că deținea funcția de şef al Statului Major al Garnizoanei. Repet, manifestanții l-au tratat cu căldură sufletească exemplară, aplauzele şi lozincile l-au cam „îmbătat", a ieşit parcă „dus" de ele, a ieşit şi a trecut pe lângă gărzile noastre fără să-i preia pe securişti - gestul nu cred că poate fi pus doar pe seama „uitării"! -, când am auzit am mers după el, l-am întors, am organizat un culoar de militari până la camion, i-am îmbarcat pe cei unsprezece securişti.

Vă amintiți, ziceam ceva despre atitudinea lui Zeca față de revoluție. Ei bine colonelul, fără să fi primit dispoziție de la vreun superior, a eliberat grupul de securişti după doar câteva ore!

A fost în după-amiaza aceea în balcon un adevărat pelerinaj. Se prezentau persoane de la fel de fel de întreprinderi salutând revoluția, de-acum se vorbea altfel, tot cu entuziasm dar şi cu siguranță vizibilă, ba chiar şi cu o oarecare mândrie, înfăptuisem ceva deosebit, ne încăpățânaserăm să credem că vom izbăvi țara de ceauşism şi, iată, reuşisem.

Spre seară vremea s-a schimbat, un val de aer nordic a modificat temperatura simțitor, de aceea i-am sfătuit pe demonstranți să meargă acasă să se odihnească, pentru că a doua zi aveam să sărbătorim izbânda noastră organizând un carnaval al Victoriei!

Deşi am insistat, nu i-am putut determina pe toți demonstranții să părăsească Piața. Cei mai entuziaşti timişoreni - dar s-o spunem deschis, câte nopți ca aceea poți „prinde" într-o viață de om? - n-au vrut să renunțe la bucuria de a trăi **victoria națiunii** cântând, scandând lozinci, spunând poezii în Piața… sfântă a țării!

Lumina pierea... se întuneca tot mai tare... din dispoziția nu ştiu cui, în fine, armata era cu noi. Adică au apărut militari ce s-au plasat în locuri strategice ale clădirii.

De aici încolo explicațiile pentru ceea ce-a urmat sunt greu de dat. Se spune că armata a fost cu noi din 20 decembrie. Fără, practic, să fi fost cu noi, din moment ce militarii fuseseră retraşi în cazărmi! Atunci poate că ne-am putea exprima altfel. Armata nu a fost împotriva noastră. Ceea ce este oricum altceva. În schimb acum, în 22, era cu noi dar, imediat ce am intrat sub protecția ei, a fost declanşat focul! S-a tras dinspre acoperişurile înalte ale clădirilor din Piață, dinspre muzeu.

Atacul ne-a făcut să ne aruncăm pe telefon, am cerut ajutoare, a apărut o maşină blindată comandată de maiorul Ghinea şi, la nu mult timp după aceea, paraşutiştii.

Ce-mi mai amintesc din noaptea aceea?... Balconul era luminat ca ziua, dintr-o singură rafală ne-ar fi putut secera pe toți. N-a fost rănit nici unul. Deci ce să zic? Am fost cruțați intenționat? Au tras nişte începători? Să fie vorba despre mult comentatele simulatoare, gloanțe de război folosindu-se mult mai rar decât am fi tentați să credem?... Greu de făcut o afirmație inatacabilă. De altfel nici nu se cade să ne pronunțăm, pentru că la adevăr se va ajunge după ce se vor mai scrie multe, foarte multe pagini, despre evenimentele marelui nostru Decembrie.

După un timp, nişte tineri care nu ştiau ce poate face bucățica aceea de plumb numită glonț, au vrut să iasă. I-am oprit, cred că am procedat bine, ce-ar fi putut face ei cu mâinile goale împotriva unor arme?

În perioada aceea am stat aproape tot timpul cu Dan Mîndrilă care, la un moment dat, m-a întrebat : „De ce esti trist?" Recunosc, după ce-am auzit primul glonț eram mâhnit, derutat. „Sunt trist, i-am răspuns… **pentru că ceea ce a fost frumos e în spatele nostru!"**

Schimburile de focuri au fost determinate, cred eu, de neînțelegeri, de pripeli şi de teamă. Vorba aceea, „mai bine să plângă mama ta decât mama mea!". Nervii erau întinşi la maxim, se vorbea exagerat de mult de terorişti, se ştia că securitatea îi era fidelă dictatorului, la primul foc se apăsa pe trăgaci fără nici o întârziere.

Pe la ora unu, poate două noaptea, gărzile ne-au anunțat că se îndreptau spre Operă elicoptere ce aveau să bombardeze clădirea. Cum afară se trăgea dinspre acoperişuri spre Garnizoană, de aici spre Muzeu, dinspre Muzeu spre Spitalul Militar etc., s-a lansat ideea să mergem la subsol. Întâi am refuzat. Un gând „fugar" de atunci. Mă întrebam, aşa în mine, unde se găseau în noaptea aceea Fortuna, Ivan, Savu... Până la urmă am coborât, jos am stat cu mulți alții, nu mai ştiu cu cine, întâmplarea a făcut să se refugieze cu noi şi nişte reporteri maghiari, am discutat cu ei, cu cei din jur, nu neg că teama ne apăsa din nou, stând acolo şi neştiind ce se întâmpla afară aveam impresia că, dintr-o clipă în alta, aveau să se deschidă uşile şi vom fi masacrați până la unul. De aceea, după câteva ore am vrut să ies, indiferent ce urma să se întâmple. Dar cei din gărzi nu m-au lăsat, spuneau că se trăgea şi în fața intrării de pe Mărăşeşti...

După un timp, dar nu pot face nici o precizare, a apărut o tânără rănită. O femeie care, poate din cauza stării în care se găsea, poate din cauza temperamentului, era vehementă, chiar agresivă. Ne critica, ne-a acuzat cu cuvinte grele. Că noi, cei din Comitet, eram nişte „burghezi care mâncam bunătăți din străinătate", în timp ce afară tinerii, adevărații revoluționari, se luptau, se avântau împotriva armelor cu pietre, cu ce apucau bun de aruncat de prin jur. Vorbele ei m-au pus pe gânduri, m-au întristat. Dacă se exprima aşa, era destul de posibil să gândească la fel şi alții. Toți cei de afară. Observația mă înnebunea. Până acum ne bucurasem de totala lor încredere, şi, iată, de câteva minute, poate ore, între noi apăruse o falie...

Şi afară şuierături, se trăgea întruna! De parcă indivizii aceia cu arme - cine erau, cine îi comanda, ce urmăreau? - ar fi vrut să ne lichideze pe toți. Ce aveau să ne aducă orele, zilele următoare?...

Mărturia primului ofițer care a asigurat demonstranții de sprijinul militarilor şi ofițerilor din unitatea sa

Oancea Viorel s-a născut în Braşov, la 8 decembrie 1944. Părinții, Nicolae şi Florica, au fost muncitori. Are două surori, Viorica şi Felicia, stabilite în Braşov. Urmează şcoala generală în oraşul natal, apoi Liceul militar „Ştefan cel Mare" din Câmpulung Moldovenesc. Îşi continuă pregătirea la Şcoala superioară de ofițeri activi din Braşov, secția Antiaeriană şi Radiolocație. Căsătorit din 1971 cu doamna Pia Elena, medic stomatolog. Fiica Andreea-Ingrid se naşte în 1978, fiul, Mark-Antoniu în 1979

Prima numire este pentru o unitate militară din Ilia unde rămâne, cu o întrerupere de doi ani (1970 - 1971), când funcționează la aeroportul din Arad, până în 1979. Între timp, între anii 1968 şi 1973, colonelul Oancea îşi continuă instruirea în specialitatea căreia i s-a dedicat urmând şi absolvind Facultatea de Electrotehnică din Timişoara, secția Electrotehnică.

Între anii 1994 şi 1996 urmează cursuri de administraţie publică la Washington, Londra, Birmingham şi, în Franţa, de managemenat pentru autorităţile locale – CODECS.

Între 1968 şi 1990 este ofiţer activ în MApN, între 1990 şi 1991 inspector şef al IPJ Timiş, între 1992 şi 1996 primar al municipiului Timişoara, între 1998 şi 1999 secretar general al MI, în perioada 2000-2004 este consilier local al Consiliului municipiului Timişoara, din anul 2004 este deputat în Parlamentul României.

Domnul Viorel Oancea este membru fondator al Societăţii Timişoara (1990), membru în Consiliul Naţional al Alianţei Civice (1991), membru al Societăţii Victoria (1993), membru al Fundaţiei Memorialul Revoluţiei (1995), membru al Fundaţiei Academiei Culturale Timişoara (1999)

În 22 decembrie '89, în jurul orei 9, maiorul Viorel Oancea urcă în balconul Operei şi dă asigurări că unitatea pe care o conduce va face uz de arme împotriva tuturor celor care vor folosi forţa împotriva revoluţionarilor timişoreni. De la Operă se întoarce la unitate fiind, până la fuga tiranului, reţinut în cazarmă.

În 12 ianuarie '90 este reprezentant al armatei în comisia de înfiinţare a FSN, în 28 ianuarie face parte din Comisia desemnată să stabilească numărul victimelor din Timişoara.

Alături de alţi participanţi marcanţi la Revoluţie, în 1990 pune bazele ziarului TIMIŞOARA, organizând, în martie, mitingul de lansare al Proclamaţiei de la Timişoara.

În ianuarie 1991, ca şef al Poliţiei judeţului, refuză să ordone scoaterea în stradă a scutierilor. FSN reacţionează, îl destituie din funcţie!

În iunie 1992 participă la Congresul Alianţei Civice, este ales membru în conducerea Alianţei, fiind, din 1991, membru al PAC.

Din 7 decembrie 2006 devine membru al PDL (fiind membru fondator al acestui partid).

Până în decembrie 2007 a făcut parte din Comisia de apărare, ordine publică şi de siguranţă naţională din Camera Deputaţilor, în prezent fiind membru al Comisiei de politică externă.

Domnul Viorel Oancea deţine Ordinul Meritul Militar clasa a IV-a (1974), Ordinul Meritul Militar clasa a III-a (1979), Ordinul Meritul Militar clasa a II-a (2005), Medalia Revoluţiei Române din Decembrie '89 (1991), Premiul „Libertatea" al Fundaţiei daneze Poul Lauritzen (1992), premiul „Ion Monoran" al Societăţii „Timişoara", este cetăţean de onoare al oraşului Wilkes-Barre (Pennsylvania)

16 Decembrie

Sâmbătă, pe la orele 17, mă găseam la avocatul Dinescu Constantin pentru o partidă de iam. Ştiam că trebuia să ne întrerupem jocul, el urmând să meargă la o cunoştință, după pâine proaspătă. „Nu vii şi tu?" m-a întrebat Titi, „să vedem ce-i la Biserica Reformată?", „Vin". Am urcat în apartament, m-am îmbrăcat în civil, am ieşit, am luat maşina. Asta se întâmpla după orele 18.

Înspre Maria - lume multă. După pod, în direcția Küttl - circulația vehiculelor interzisă şi forțe de ordine de toate soiurile. Ceea ce vedeam ne purta din uimire în uimire. Urmând indicația agentului de circulație, am luat-o pe Splaiul Tudor Vladimirescu. Dar am făcut stânga pe prima stradă care, dincolo de 6 Martie, e cea pe care se găseşte Biserica Reformată.

Nu ştiu până la ce nivel se găseau oamenii pe celelalte artere. Cea mai mare densitate era în față, pe liniile de tramvai. Când am ajuns în apropierea intersecției, cineva vorbea de pe scara unui vagon. De pe scară ori de deasupra, nu-mi amintesc exact. Felul de a vorbi îl trăda, era moldovean. Bărbat la treizeci de ani, de origine modestă, muncitor, poate chiar necalificat. Nu ținea un discurs coerent. Mai mult îşi... „vărsa năduful" lansând lozinci ca : „Libertate!", „Români veniți cu noi!", etc.

Se întunecase bine, cu toate astea Dinescu a recunoscut persoane ce l-au făcut să privească lucrurile altfel decât până atunci. Întâi l-a întrebat pe unul dintre indivizii ăia ce se întâmpla în față, dacă aglomerația se datora vreunui accident, după care mi-a şoptit: „Hai să plecăm. Dar repede, că e plin de securişti şi tu eşti militar!"

Acasă am dat peste un prieten, profesorul Andrei Constantinescu. Era în trecere, înainte de a lua trenul spre Bucureşti. Le-am spus ce-am văzut cu lux de amănunte. Recunosc, eram bulversat. Cu toate astea gândurile nu m-au dus la deznodământul de peste patru zile. Atunci doar îmi ziceam : bieții oameni, câți vor înfunda puşcăriile, câte nenorociri pe capul unor familii…

După ce-a plecat Andrei, provocat de Titi Dinescu, am coborât la el şi ne-am reluat partidele de iam.

Vestea atacului Prefecturii din seara de 16 decembrie ne-a adus-o bucureşteanul Andrei Constantinescu, peste ceva mai mult de o oră de când plecase de la noi. Mătuşa sa locuieşte lângă Prefectură. Mergând după valiză, Andrei a avut şansa să asiste la primul „atac" al demonstranților timişoreni. Era impresionat, răvăşit, şi a revenit numai şi numai pentru a ne pune la curent cu ceea ce se întâmplase la Consiliul Județean. Nu mai văzuse aşa ceva niciodată.

Noutățile furnizate m-au tulburat. La fel şi pe Titi. Ceea ce se petrecuse în decurs de mai puțin de două ore, era de necrezut. Şi când omul nu crede, vrea să vadă cu ochii lui. Deşi pasionați de iam, jocul nu ne mai interesa, voiam să ne dăm seama cum stăteau lucrurile, am decis să ieşim. La poartă ne-am despărțit, Andrei a luat-o spre gară – să fi fost atunci orele 20 - noi spre Consiliul Județean. Am mers în trei, ne-a însoțit un vecin, domnul Serenciuc.

Am ajuns la actualul sediu al Prefecturii după orele 20,30. Nu mai era nimeni, locul părea pustiu, nici urmă de demonstranți. În schimb forțe de represiune din plin. Milițieni, militari, trupe speciale plasate în jurul clădirii. Pe acolo nu se putea circula. Dar pe cealaltă parte nici o restricție. Ne-am uitat câteva momente la sediu, la militari şi, când am înțeles că n-aveam ce face, am formulat o propunere – să mergem la căminele studențeşti. Din direcția aceea se auzea ceva, parcă vuiete, parcă glasuri de oameni. Titi gândea altfel. „Mai bine stăm aici, s-avem locul asigurat când vor reveni. Că după mine lucrurile sunt clare. Oamenii nu s-au resfirat, n-au plecat de-aici ca să meargă acasă. S-au dus să-i ia pe studenți! După care se vor întoarce împreună, că aici e... capul balaurului. Nu-i aşa?".

Nu părea ilogic ceea ce zicea Titi. Cu toate astea am plecat. După doar vreo 20 de minute am rămas singuri. Noi 3 şi, de cealaltă parte, forțele de represiune.

A fost apoi chestia cu maşinile. Apăruseră de pe Filipescu 2 autobuze, cineva a dat comanda şi, după ce o parte din soldați s-au îmbarcat, maşinile s-au îndepărtat. Cu asta Titi a admis că nu aveam motive să mai rămânem, am plecat. Nu spre casă, ci pe urmele autobuzelor : Podul Decebal, Bulevardul Pârvan…

Pe aleea dintre cele două rânduri de blocuri studențeşti foială mare, se circula intens, în grabă. Dar studenții păreau preocupați de treburile lor, nu de... „suflul"' mişcărilor revendicative din oraş!

Am trecut printre ei dinspre Aleea Sportivilor înspre Liceul Ion Vidu, pe intervalul care se numeşte, parcă, Aleea Studenților. Am trecut nu fără oarecari emoții. Eu, militar fiind, sunt tuns scurt şi Titi a zis la un moment dat nici liniştit, nici în glumă: „Deştept mai sunt. M-am luat după ce-ai zis, dar dacă ăştia se uită mai atent la tine, or să spună că eşti securist şi atunci..."

Am ieşit dintre cămine în dreptul Liceului Ion Vidu. Aici ne-am încăpățânat să stabilim unde se găseau manifestanții. Şi urechile într-o parte, în alta, că fiind întuneric…Din păcate nici un semnal concludent. Eram puțin dezamăgiți, destul de indispuşi. Dar când s-o apucăm spre casă, am rămas blocați. În locul

semnalelor - autobuzele! Cele două de la Prefectură. Ne-am dat explicația cu uşurință. Fuseseră în altă parte, cine ştie cu ce misiune, după care apăruseră, iată, la căminele studenţeşti.

Ceea ce-au făcut aici s-ar putea numi misiune de „preîntâmpinare". După ce-au coborât, au înaintat pe Aleea Studenților, în frunte fiind un ins cu o portavoce, ofițerul îndemnându-i pe studenți să intre în cămine, să rămână liniştiți. În intervenția militarului se desluşea şi disponibilitatea pentru concesii, şi hotărârea de a executa dispoziția primită, formulările de tipul… *dacă aveți sugestii ori doleanțe… prezentate oficial… decan… rector…* fiind urmate de propoziții ori fraze lipsite de orice echivoc, *nu umblați în grupuri mai mari de 3 persoane… nu provocați tulburări… avem ordin să…*

Militarii au părăsit zona la „comanda" ori „recomandarea" unei tinere! În preajma ofițerului cu portavoce a apărut o fată, dacă nu mă înşel îmbrăcată în ceva roşu, parcă un fâş, care i-a spus acestuia ceva la ureche. În momentul următor omul a renunțat la aparat, a dat o comandă scurtă, militarii s-au îndreptat spre autobuze, au urcat, maşinile au demarat!

Nu pretind c-am înțeles prea mult din ceea ce văzusem. Cât despre ceea ce avea să se întâmple în 20, 21 şi 22, nici nu se cade să vorbim.

Când vehiculele au dispărut, ne-am privit blocați. Pe drum ne-am spus una, alta, nu-mi amintesc ce, în mod cert nimic important, ajuns acasă i-am povestit soției totul cu lux de amănunte, relatarea a răvăşit-o, ultimele noastre cuvinte, pe care le îngânam când unul, când altul, fiind aceleaşi : … bieții oameni, câtă jale s-o mai cuibări în casele timişorenilor!

Cred că am adormit pe la orele 23.

17 Decembrie

N-am avut parte de un somn odihnitor. După miezul nopții ne-au sculat copiii. Fereastra dormitorului lor dă spre Piața Operei şi, auzind zgomote, s-au trezit şi-au venit să ne cheme. Am ieşit pe balcon toți patru. Grupul care tulburase somnul copiilor se găsea undeva prin apropierea actualului magazin Casandra. Cred că numărul demonstranților se ridica la o mie cinci sute de inşi. Stăteau, cineva le spunea ceva. Cel care le vorbea încerca să-i mobilizeze, se referea la drepturile omului, libertățile şi condițiile de trai... Dar nu asta m-a impresionat, ci lozinca ce a urmat: „Jos Ceauşescu!". O auzeam pentru prima dată. Vedeam întâia oară un grup atât de mare care o scanda.

După aceea grupul a înaintat spre Operă, în fața Teatrului oamenii s-au oprit din nou, cineva, cățărat pe un stâlp, le-a vorbit. Acum erau mai aproape şi ştiam unde vor merge. Spre Complexul Studențesc. Pe moment am fost tentat să-i însoțesc, numai că mi-a fost lene să cobor şi m-am întors în pat.

În jurul orei două copiii ne-au trezit din nou: reveniseră manifestanții! Acum erau de cinci-şase ori mai mulți. Şi mai înflăcărați şi mai hotărâți. Dar dacă de data asta nu m-am înfiorat când i-am auzit strigând „Jos Ceauşescu!", am trăit această stare când i-am auzit cântând „Deşteaptă-te române!". De altfel şi soția a fost impresionată şi mi-a şoptit: „Dacă mai trec o dată, coborâm. Cred că o să se întâmple ceva deosebit şi ar fi păcat să nu trăim momentele astea din plin...".

Cu o săptămână în urmă ar fi trebuit să-mi sărbătoresc ziua de naştere. N-am organizat petrecerea pentru că fuseserăm, încă din vară, invitați la o nuntă. Dar pentru şaptesprezece decembrie totul era pregătit, invitații urmând să sosească în jurul orelor optsprezece. După ce ne-am trezit, între o treabă şi alta, comentam evenimentele. Nu cunoşteam însă „fenomenul" în toată amploarea. Cele mai proaspete noutăți le-am aflat de la soția lui Titi Dinescu. Fusese în oraş şi se întorsese copleşită. Pe 6 Martie geamurile vitrinelor sparte, rafturile librăriilor devastate, urme de ceva ce arsese nu ştiu pe unde... Aş fi zburat spre locurile acelea, din păcate nu puteam, mă aştepta socrul. Am plecat, am revenit de la el în jurul prânzului. Am înaintat pe Gheorghe Doja până la intersecția cu Braşov, în intersecție am luat-o în dreapta, spre Piața Plevnei, din cauza cordoanelor formate din milițieni şi grăniceri. Aici am văzut două camioane cu militari grăniceri. Mi-am continuat drumul spre Regionala C.F.R., de pe Podul Maria m-am uitat spre Küttl. Pe partea stângă nu se putea circula, din cauza grănicerilor şi a trupelor de securitate, carosabilul era blocat şi el, circulația pietonală fiind admisă doar pe partea dreaptă a Bulevardului 6 Martie.

Ajuns acasă i-am relatat soției cum stăteau lucrurile în oraş, mi-a dezvăluit şi ea ceva, modul în care se făcuse de râs o fanfară militară. Apăruse de nu se ştia unde şi se apucase să-şi prezinte repertoriul în Piața Operei, ceea ce nu se mai întâmplase în Timişoara niciodată!

După aceea am mâncat, am făcut o baie şi, în fine, pe la orele 15, m-am întins în pat. Un pui de somn mi se părea un lucru nemaipomenit. Mai ales că urma cheful. Dar abia mă liniştisem şi, țâr, telefonul: „Domnule maior, sunt sergentul… am ordin să vă raportez că trebuie să vă prezentați la unitate!".

Asta-mi lipsea! Eu la unitate, musafirii, care urmau să pice peste vreo 3 ore - la mine acasă! Nu sunt omul care să mă pierd cu firea. Am profitat de faptul că la celălalt capăt al firului se găsea un gradat pe care-l cunoşteam bine, i-am spus să raporteze că nu mă găsise.

Am pus telefonul jos, am dormit vreo oră, apoi am mers la Titi Dinescu. Când suntem împreună, se ajunge totdeauna la iam. Dar nu ne-a fost dat să terminăm partida nici acum! Alarmă nu de la Unitate, de la soție! Să întrerupem jocul, să venim, că demonstranții ne dădeau foc! Am ieşit pe balcon alarmat, am privit ceea ce puteam cuprinde cu ochii, nu-mi reveneam. Fosta blănărie şi fosta parfumerie ardeau, Piața gemea de oameni, de la librăria de sub noi ieşea fum! Din fericire lucrurile stăteau altfel decât zisese ea. Colocatarii, care ieşiseră înaintea noastră, ajunseseră cu demonstranții la înțelegere. Oamenii dădeau foc „marilor opere" afară, nu în librărie.

Era prea mult pentru un interval de timp de aproximativ 20 de ore, prea neobişnuit pentru ceea ce fuseserăm până cu doar două zile în urmă! Şi priveam… *scanam* Piața cu atenție, cu răbdare dar gândurile… Lupeni… Braşov… îmi tot ziceam în gând. Nu ştiam ce se întâmplase cu adevărat în cele două localități, îmi erau cunoscute doar datele oficiale. Şi dramele – unele şi desigur parțial! – câtorva protagonişti! *Mixând* doar aceste frânturi de gânduri, n-am ajuns decât la… previziunile ce ni se conturaseră, mie şi soției, în noaptea ce trecuse.

După ce-am revenit în apartamentul lui Titi, jocul n-a mai fost joc. Expresiile specifice erau acoperite de întrebări, de formulări în care ne exprimam nedumeririle, îndoielile, temerile.

Pe la orele 17 şi un sfert - din nou alarmă! Şi de data aceasta *civilă.* Un vecin mă anunța că demonstranții începuseră să spargă vitrinele şi pe strada unde parcasem autoturismul. Am coborât în grabă urmat de Titi Dinescu. Maşina se găsea în apropierea magazinului cu articole muzicale de pe Măcieşilor. Situația se prezenta cum ne informase vecinul, se *lucra* şi aici - un acordeon şi-o boxă lângă Dacia mea! În plus - portbagajul deschis! N-au avut ce lua, nu las în el nimic. Am urcat la volan, am pornit spre IPROTIM, am parcat-o în spatele clădirii care adăposteşte această instituție.

Când am revenit - cred că erau orele 17,30 - am auzit primele împuşcături. Sunt militar, nu mi-a fost greu să stabilesc că era vorba de gloanțe de manevră. Am urcat, am ieşit pe balcon. Nu după mult timp, în fața Operei a apărut o maşină. Ofițerul a dat ordinul de debarcare, după care a dispus

ocuparea dispozitivelor de luptă. Comenzi scurte, ferme, mişcări exacte, comportament, din punct de vedere militar, impecabil. Odată plasați pe poziții, cu armele la şold, li s-a ordonat să le folosească şi să înainteze. Se deplasau „în linie", pe părțile circulabile ale Pieții, dinspre Operă spre Catedrală. După primele focuri, demonstranții s-au retras spre Catedrală, s-au năpustit pe străzile laterale. Am identificat şi şuierat de glonț de război, dar adevărul e că s-a tras cu muniție de manevră. Atât cât cuprindeam cu privirea din balcon, n-am văzut nici un rănit. După aceea s-a dovedit că au existat victime, eu însă, repet, nu am văzut nici un ins împuşcat.

A, să vă relatez o scenă hazlio-caraghioasă. Un bețiv se încăpățâna să urmeze alt sens de deplasare decât al tuturor oamenilor. El mergea spre militari! Înainta spre ei strigându-le : „Omorâți-mă!... Hai băieți, trageți! Trageți voinicilor, că nu mă feresc!... Decât treaz, mai bine împuşcat!"

Petrecerea a fost compromisă, au venit invitați puțini. Eram toți când pe balcon, când la masă. Eu încercam să-i liniştesc. Da, se trăgea, dar cu gloanțe oarbe. Un vecin, domnul Manea, mi-a arătat un tub. Era de manevră. Am dat explicațiile necesare, cu toate astea n-am putut să ne continuăm cheful. De altfel pe la orele 19 m-a prins la telefon comandantul. Alarmă! Sunt militar, îmi cunosc statutul, mi-l respect. Mi-am cerut scuze musafirilor, m-am pregătit să plec. Mă chinuia o dilemă. Să merg în civil?... În uniformă?... Am coborât într-un fel de „prospectare" până la poartă, am studiat Piața. Aici lucrurile se „liniştiseră", demonstranții fuseseră „împinşi" pe arterele laterale, între Operă şi Catedrală nu se găsea nici un demonstrant. Dar pe ansamblu situația rămânea gravă, în oraş se trăgea. Mai ales în Calea Girocului.

Şi, din păcate, se trăgea cu gloanțe adevărate! De un timp se folosea muniție de război! Această constatare, căreia i se adăuga ordinul comandantului, au eliminat orice ezitare. Am revenit în apartament, mi-am cerut scuzele de rigoare, mi-am luat uniforma, am coborât. La poartă fiind, pentru că în Piață nu se circula, am chemat un locotenent-major, i-am arătat legitimația, ofițerul m-a condus la maşină - ştiți, o lăsasem lângă IPROTIM - am ajuns la unitate în jurul orelor 20.

Acolo am avut confirmarea, s-a acționat la ordin! Dispoziția de a se folosi muniția de război a fost dată în jurul orelor 19!

În noaptea aceea la noi nu s-a întâmplat nimic. Dar la divizie, în Calea Lipovei, după orele 21 s-a tras cu muniție de război!

18 Decembrie

La unitate, în noaptea aceea, când auzeam şuierând gloanţele de război săream îngrijorați. În cine se trăgea ca pe front? În timişoreni? Ne împuşcau membri familiilor? Prietenii? În ceea ce mă privea ştiam că soția şi copiii nu sunt în stare să spargă o vitrină. Dar tot atât de bine ştiam că nu s-ar fi dat în lături să iasă în Piață şi, împreună cu oamenii din oraş, să protesteze, să ceară socoteală celor care erau vinovați de uciderea atâtor tineri.

Eram mai mult decât neliniştiți, de la un timp de-a dreptul revoltați! De altfel în noaptea de 17 spre 18, în unitatea noastră a avut loc un „proces" asemănător cu cel consumat în după-amiaza zilei de 16 decembrie în Piața Maria. În noi se „cocea" ceva, începuserăm să „cârtim", să gândim altfel decât ar fi „trebuit". Cele mai vii discuții se purtau vizavi de evenimentele petrecute în preajma noastră. La Divizie, pe Calea Lipovei, se trăgea cu muniție de război! Sunt militar şi ştiu că pentru orice act trebuie să răspunzi. Poate că nu eram foarte obiectivi - ne lipseau informațiile exacte, „funcționa" doar zvonul - din moment ce însă dimineața, pe la orele patru, a venit în fața Unității o Salvare, situația nu putea fi decât gravă! Însemna că era vorba de răniți. Poate de morți! Şi-aşa stând lucrurile, ne întrebam dacă locotenentul-colonel Păun, colonelul (acum general) Rotariu, generalul-maior Cârneanu de la Comandamentul Superior, îşi dădeau seama ce consecințe dramatice avuseseră dispozițiile lor, ce responsabilități le apăsau umerii.

În lipsa detaliilor exacte ale situației, încercam să ajungem la datele stării din oraş prin radio şi telefon. Bucureşti, Europa Liberă, Vocea Americii, B.B.C. etc. Ascultam Europa Liberă în unitate!

Am avut norocul s-o prind pe soție la telefon. Asta se întâmpla în jurul orei 17,30. Din fericire, toți ai mei erau bine. Dar în cei de la Catedrală, mi-a spus, ea văzând întreaga tărăşenie de pe balcon, se trăsese fără să se fi ținut cont că fuseseră nişte tineri, aproape copii, fără să se fi ținut seama că aceştia se găseau pe treptele unui lăcaş sfânt.

Luni s-a tras cu gloanțe de calibrul 14,5.

19 Decembrie

Marți dimineața am simțit nevoia unei relatări pe „viu". Ne plezneau capetele de câte gânduri ne făceam având la dispoziție doar zvonuri, nu se mai putea continua în acest mod, trebuia să cunoaştem, într-un fel ori altul,

situația din oraş, pentru a şti ce aveam de făcut de atunci înainte. Dar dorința noastră se putea împlini doar printr-un abuz. N-am avut ce face, mi-am asumat întreaga responsabilitate, am trimis în oraş un om de încredere - maistrul militar Micu Constantin.

Dar timpul trecea, trecea, trecuse şi sfertul academic şi jumătatea muncitorească şi noi fierbeam, eram ca opăriți pentru că maistrul nu apărea. Iar de la nerăbdare la îngrijorare nu e decât un pas. Când nu s-a mai putut, am săvârşit al doilea abuz! Am părăsit Unitatea eu însumi, în jurul orelor 13!

Plecam chipurile după maistru, însă *am nimerit* acasă! Cum deja v-am spus, aici totul era în regulă. În urma convorbirii telefonice cu soția scăpasem de mai toate spaimele, dar m-am liniştit cu adevărat abia acum. Liniştit în privința familiei, căci în rest… Şi cum rețeta a funcționat pe un *caz particular,* mi-am zis s-o aplic în continuare. I-am spus soției ce voiam să fac, am trecut pe la Titi aşa, fără nici o speranță, din fericire era acasă, voia să iasă şi el, gând la gând cu bucurie, am ieşit împreună. N-a fost nici o problemă să stabilim traseul, punctul terminus, şi eu şi el voiam acelaşi lucru. Şi-am pornit-o spre ELBA! Auziserăm că acolo se întâmplaseră lucruri grave, ne puseserăm în cap să vedem cu ochii noştri care era situația.

Ceea ce ştiam despre întreprindere era legat de muniția gărzilor patriotice. Cineva se prezentase s-o preia, factorii de răspundere nu ridicaseră nici o obiecție, numai că muncitorii se împotriviseră. „De ce s-o luați? Ca s-o folosiți împotriva noastră? Nu, muniția rămâne aici, nu v-o dăm!" Situație care determinase deplasarea la întreprindere a unei delegații formată din Posa, Moț şi Bălan Radu.

Punctul terminus era ELBA, dar traseul… Am luat-o de fapt în sens opus, fiindcă voiam să vedem mai tot oraşul. Am dat de primul tab în preajma I.R.E.T.-ului. Staționa. În preajmă nici un militar, doar echipajul, în interior. Am trecut pe lângă el, am luat-o pe Pârvan spre Maria, de aici Bulevardul Tinereții, 13 Decembrie. Când am trecut podul, un tab se îndrepta spre Elba pe Splaiul Nicolae Titulescu. Am stat câteva momente crezând că vor apărea şi altele, nu, acela a fost singurul.

Atunci nu s-a tras - să fi fost orele 14 -, din întreprindere n-a ajuns până la noi nici un zgomot.

După câteva minute, mai ales că eram în întârziere, am hotărât să ne întoarcem. L-am lăsat pe Titi, am luat-o spre cazarmă. La Fabrica de lapte drumul spre centru era blocat de militari, eu am ținut-o înainte, am ajuns, în fine, la unitate.

Toată după-amiaza, toată noaptea, am manevrat butoanele radioului, am fost cu mâinile pe telefon. Am dat telefoane cât pentru o viață întreagă.

20 Decembrie

Primele veşti despre ceea ce avea să se întâmple miercuri ne-au fost furnizate de un ofițer, a cărui soție lucra la A.E.M. Aceasta îi spusese că două dintre colegele ei apăruseră la serviciu în doliu. Îşi pierduseră câte un copil şi vorbeau deschis, direct, indiferent ce persoane se găseau în preajma lor. Pe bărbați nici nu-i acceptau în jur. Le spuneau să plece, îi făceau oameni de nimic, fricoşi, laşi. Da, sufereau şi erau în stare să scuipe în obraz pe oricare dintre ei, acum fuseseră lovite ele, dar în clipa aceea, ori peste o oră, două, mâine, vor fi împuşcați alți copii şi vor plânge alte mame, nenorocirile petrecându-se pentru că ei, maturii, găini plouate nu bărbați, în loc să iasă în oraş să-şi apere fiii, rămâneau în întreprinderi cu frunțile-n pământ ca nişte…

Relatarea m-a pus pe gânduri mai profunde decât oricând. Colegele soției ofițerului erau doar două din zecile de mame ce-şi pierduseră copilul. Or dacă toate se manifestau în acelaşi mod la locurile de muncă… Mergând pe această linie ajungeam, oricum luam lucrurile, la aceeaşi concluzie – aveau să iasă întreprinderile! Puterea greşise, primul mort n-a adus intimidarea. A stârnit îndârjirea. Violența asupra ființei iubite sfidează şi cel mai profund sentiment al conservării, pe cei ce-şi pierduseră copilul, logodnica, tatăl, nu-i mai putea opri nimeni şi dacă aceştia ieşeau aveau să-i urmeze şi cei din jur, nu atât din compasiune, motive existau, multe, ceea ce însemna că întreprinderile aveau să fie părăsite şi oamenii se vor îndrepta… Ceea ce s-a întâmplat după aceea mi-a confirmat meditațiile în parte. Timişorenii au ieşit într-adevăr. Dar în privința locului în care aveau să se adune, am greşit. Eu am folosit particulele *sau… sau,* opțiunea lor a fost *şi…şi.* Vedeți, acesta e un amănunt pe care nu mi l-am explicat niciodată. O parte dintre locuitorii urbei s-au oprit la Operă, restul la actuala Prefectură. De ce nu s-au adunat toți în acelaşi loc? De ce?

Dar să revenim la relatarea propriu-zisă. Din moment ce mi-am dat seama că oamenii vor ieşi, mai mult decât atât, după ce aceştia au ocupat spațiile din fața instituțiilor la care mă refeream în rândurile de mai sus, au început să mă frământe alte gânduri. Şi veți vedea că îngrijorarea era justificată. Până la ora aceea, domnule Suciu, nu se primise nici o dispoziție care s-o fi anulat pe cea din 17 decembrie! Altfel spus, militarii posedau arme încărcate

cu gloanțe adevărate, prin oraş mişunau taburi care dispuneau de muniție de război şi vreun comandant isteric...

Miercuri n-am putut ieşi din Unitate, încercările de a intra în contact cu cei de acasă au eşuat toată dimineața, am reuşit să o prind pe soție la telefon doar pe la orele 15. Să vă spun de ce doar atunci? Țineți-vă bine! Fusese - ştiam eu ce ştiam! - la Operă! În primul rând! Emoția o mai stăpânea şi atunci. Ceea ce trăise i se părea ireal, fantastic, era fericită că se nimerise să trăiască acele momente nemaipomenite, nu-şi mai revenea. Când auzise vuietul mulțimii ieşise pe balcon, se aşteptase, sigur, să vadă oameni mulți, dar ceea ce avea în fața ochilor întrecea orice închipuire. Năvălea înspre centru întreaga Timişoară! Şi atunci - Doamne, c-am şi condamnat-o, dar acum, că totul s-a terminat cu bine, cât de mult o invidiez pentru ceea ce a trăit în ziua aceea - a înşfăcat copiii şi a coborât cu ei! Aşa se face că, apărând în poarta imobilului în momentele în care revoluționarii intrau în Piață din bulevardul Republicii, dinspre gară, ai mei se găseau în fața Operei în primul rând!

Din fericire nu s-a produs nici o altercație. Militarii, fie că primiseră ordin, fie că, lăsați de capul lor, acționaseră din instinct, se retrăseseră pe lângă clădire, între ei şi demonstranți existând tot timpul un spațiu de câțiva paşi. Un spațiu pe care cei mai prevăzători dintre timişoreni se străduiau să-l păstreze oricât de puternic erau împinşi din spate. În dreptul ei cel ce făcea acest lucru se folosea de bățul unui steag. Omul, văzând-o cu băiețelul lipit de ea, şi-a manifestat temerile: „Doamnă, de ce nu-l trimiteți pe copil acasă? Ăştia au gloanțe adevărate, s-ar putea să tragă". Vorbe la care soția a avut următoarea replică : „Să tragă. Dacă şi-au pierdut omenia în aşa hal, să tragă. El trebuie să stea să vadă, eu să simt, şi nu vom pleca nici unul pentru că nu-i bine să rămână nici mama fără copil, nici copilul fără mamă!"

Situația aceea incertă a durat minute bune, nu putea însă ține la infinit, un gest necugetat ar fi dus la o adevărată tragedie, totul depindea de-o inițiativă potrivită, inteligentă.

Din fericire cineva a avut acea sclipire salvatoare. Aşa mi-a povestit soția atunci, **că a apărut cineva care a salvat situația!** S-a desprins dintre ei un bărbat impunător, ea a zis „un Goliat", care şi-a aruncat geaca, şi-a dezvelit pieptul şi a început să vorbească - i-am aflat numele mai târziu, e vorba de domnul Claudiu Iordache – în aşa fel încât… Doamne, cum a vorbit bărbatul acela, zicea soția, ca un înțelept, ca un sfânt, pe nimeni altul, ea nu mai auzise pe nimeni adresându-se unei mulțimi cu atâta însuflețire şi căldură, cu atâta suflet încât mulți, foarte mulți dintre ei, mai ales femeile, au dat în lacrimi, ochii unor militari umezindu-se şi ei...

În felul acesta relațiile dintre ostaşi şi demonstranți s-au ameliorat. După aceea s-a desprins dintre manifestanți un timişorean, care s-a dus cu un steag înspre un militar. Acesta nu l-a luat, dar nici nu l-a bruscat pe îndrăzneț. Nu ştiu ce-o fi vrut persoana cu pricina, dar eu, ca militar, spun că ostaşului nu i se putea cere mai mult...

Un moment aparte pentru soție a fost acela în care a apărut, dinspre Modex, un tab. Lumea s-a îmbulzit, copilul s-a speriat, i-a venit rău din cauza lipsei de aer, a rugat-o pe maică-sa să-l ducă acasă, soția a făcut întocmai dar n-a rămas cu el, s-a întors, l-a lăsat la nişte prieteni, familia Ardelean, ea şi fata revenind la Operă din nou!

În timp ce vorbeam cu soția am... „căzut" pe-un scaun şi am început să plâng. Sunt bărbat, militar, dar în ziua aceea am plâns. Întâmplarea a făcut să intre chiar atunci un civil, angajat la noi, omul a crezut că acasă s-a întâmplat ceva grav, m-a întrebat cum mă putea ajuta, ce putea face pentru mine. „Nu te alarma" l-am liniştit, „nu e nimic. E bine, dar s-ar fi putut...". Şi colegul nostru m-a luat în hală, m-a ajutat să-mi revin, să mă liniştesc.

Nu la mult timp după aceea, s-a dat ordinul ca armata să se retragă în cazărmi. Pentru timişoreni manevra era cu două tăişuri. Bine, armata se retrăgea. Dar miliția? Dar securitatea? Altfel spus, dispoziția aceasta îi lăsa pe manifestanții timişoreni la cheremul milițienilor şi securiştilor! Ca să nu mai amintesc de uslaşi!

Or în situația aceasta trebuia făcut ceva!

La modul în care să procedăm ne-am gândit toată după-amiaza. Toată noaptea. Am ascultat intervenția lui Ceauşescu la televizor, am reevaluat situația, ne-am sondat conştiința, am ajuns la o hotărâre extremă. A doua zi, la raportul de dimineață, urma să prezint comandantului poziția noastră! Pe care acesta trebuia s-o transmită eşaloanelor superioare!

21 Decembrie

Ceea ce ni s-a părut că puteam face pentru demonstranți a fost să raportăm că unitatea noastră - din păcate mică, de aproximativ şaptezeci de oameni cu tot cu angajații civili - va fi alături de timişoreni! Mai exact că, în situația agresiunilor din partea unor forțe militare, aveam să folosim armele şi noi, pentru a-i apăra pe manifestanți!

Din întâmplare, ori poate nu din întâmplare, în 21 decembrie, la orele 7 şi 30 de minute, eu am prezentat comandantului materialul întocmit noaptea cu colegii, solicitând colonelului Damian să anunțe poziția noastră mai departe!

Lucrurile s-au întâmplat întocmai şi, aproximativ la orele 9 - înainte de mitingul de la Bucureşti - a venit în Unitate generalul Cârneanu, la care am fost chemat şi eu şi colonelul Damian.

Aveam să constat că, deşi nu trăsese miercuri în demonstranți, armata se situa pe o poziție... nu chiar pro-revoluționară. Domnul general a folosit cuvintele lui Ceauşescu din seara ce trecuse, cei din Piață - şi în Piață fuseseră mai toți timişorenii! - erau huligani, trădători, iresponsabili care loveau în interesele țării... Când mi s-a ivit ocazia i-am spus că acolo se găsea toată Timişoara, iar populația unui întreg oraş nu putea deveni, peste noapte, o adunătură de vânzători de patrie, în acelaşi timp întrebându-l care era poziția noastră față de evenimentele din oraş. „Tovarăşe maior, ordinul e clar, armata nu va ieşi din cazărmi!". „Am înțeles, tovarăşe general, dar vă rog să-mi spuneți care sunt dispozițiile pentru celelalte feluri de unități. Pentru milițieni, securişti şi uslaşi?" Mă rog, nu-mi reamintesc cu prea multă exactitate schimbul de replici, esența este însă sigur aceasta, generalul vorbea de pe poziția... „oficială", eu încercam să-l fac să-mi spună ce dispoziții aveau să se dea în situația că asupra manifestanților se vor folosi armele de foc, el a *scăldat-o* mereu, n-am reuşit să scot de la dânsul nimic, nu mi-a dat un răspuns tranşant!

Între timp, acasă, lucrurile au început să se precipite. Soția primea fel de fel de telefoane, o sunau persoane necunoscute, care nu se prezentau, dându-i sfaturi ori punându-i întrebări stranii. Astfel cineva a sfătuit-o să-şi ia copiii şi strictul necesar - ea nu ştia, încă, de intervenția mea în fața comandantului! - şi să plece de acasă, altcineva a recurs la întrebări scurte, unde-i tata, ce face - a vorbit cu fiica mea - unde locuim. Soția s-a alarmat, i-a spus fetei să nu dea nici o informație, s-o lase să răspundă ea. Din nefericire apelurile au avut efect, nervii soției au cedat şi atunci s-a refugiat, împreună cu copiii, la o vecină.

Când am ieşit, colegii au respirat uşurați. Am colegi minunați. Ştiindumă la general, s-au temut c-aveam să fiu arestat şi m-au aşteptat, hotărâți să protesteze. Din fericire n-a fost nevoie. Stătusem însă prea mult la discuția aceea ca oamenii să nu fi ajuns la ideea că generalul ar fi putut să le spună ceva şi lor. De aceea i-au pus întrebări, au cerut explicații. Domnul Cîrneanu a repus în circulație propozițiile şi frazele pe care le ştiți, nu insist. Fiindu-le lehamite, nici unul dintre colegi n-a insistat. Am făcut-o eu. „Domnule general, vă rugăm să transmiteți la eşaloanele superioare poziția noastră". Intervenția l-a înfuriat, mi-a vorbit urât: „Eşti un tâmpit, tovarăşe maior, eşti de-a dreptul tâmpit!...". Eu n-am dat înapoi, am rămas pe poziție. „Tovarăşe general, în condițiile în care

ne găsim, dorința noastră rămâne valabilă. Vă rugăm să atenționați, ierarhic, despre hotărârea unității noastre!". De data asta n-a răspuns. M-a săgetat cu o privire scurtă, rece, după care a plecat nervos.

Asta se întâmpla între orele 9,30 şi 10.

Nu după mult timp - am pus mâinile pe arme. Cineva a venit cu o informație şocantă. „Tovarăşe maior, în oraş va fi decretată starea de necesitate. M-a sunat un prieten. Prin Timişoara umblă o maşină prevăzută cu portavoce, prin care oamenii sunt anunțați că, dacă până la nu ştiu ce oră nu se vor retrage, va fi decretată starea de necesitate şi...". Am înlemnit. Pentru întreaga populație a Timişoarei era suficientă o mână de descreierați cu automate încărcate. Din păcate cel care-mi vorbea nu cunoştea ora fatidică. Am pus imediat mâna pe telefon, am căutat-o pe soție, i-am spus ce doream. Ea a coborât şi, după ce s-a strecurat printre demonstranți până în primul rând, a încercat să trimită bilețelul cu întrebarea spre balcon. Ştiți cum se proceda atunci? Biletele din mulțime erau preluate de tinerii de deasupra copertinei de la intrarea în Teatru, ca aceştia, la rândul lor, să le înmâneze celor din balcon. Soția a văzut că biletul a ajuns sus, dar a aşteptat răspunsul în zadar mai mult de un sfert de oră. Atunci a venit acasă şi mi-a spus cum stăteau lucrurile.

După discuția aceasta am luat o decizie extremă. Ne-am înarmat! Toți! Civili, maiştri, cadre, ofițeri, fiind hotărâți să intervenim imediat ce s-ar fi declanşat vreo agresiune în oraş. Asta se întâmpla înainte de mitingul din Bucureşti. Preparativele noastre au fost întrerupte de manifestarea amintită. Cineva ne-a chemat la televizor, la început imaginile nu ni s-au părut prea liniştitoare, dar când s-a produs întreruperea...

În jurul orelor 17,30 am fost chemat la comandant din nou. Erau de față colonelul Damian, colonelul (pe atunci) Rotariu, locotenentul-colonel Păun. Cel mai mult a vorbit domnul Rotariu. A fost o discuție... Greu de precizat ce au urmărit. Că: „... toți suntem nervoşi... momente grele... noi suntem militari... prudență..." Cred că a fost un fel de test. Au vrut să-şi formeze o impresie despre dispoziția în care ne găseam după evenimentele de la Bucureşti. Am întrebat şi acum care era poziția noastră, comandantul a repetat ceea ce mai spusese, că armata nu va ieşi, eu am insistat, voiam să ştiu ce se întâmpla dacă împotriva demonstranților se vor folosi armele de foc, nu mi-a răspuns, a schimbat subiectul, m-a întrebat ce ştiam despre familie, mai mult chiar de atât, mi-a spus că puteam să merg să mă văd cu ai mei, să mă liniştesc. Mi-a trecut atunci prin cap ideea că voia să ne despartă. Vorbesc de membrii unității noastre. Ca să nu mai prezentăm „pericolul" de care începuseră să se teamă.

Sigur, m-aş fi dus, dar am „cotit-o" şi eu, că e întuneric şi nu mi se părea înțelept să umblu în uniformă prin oraş la ora aceea etc., etc.

De acolo am ieşit cu domnul Păun, care m-a întrebat dacă nu voiam să merg la generalul Cîrneanu. „De ce?" „Să-i ceri scuze". "Poftim? Scuze?" A lăsat-o moartă, eu la fel, m-am întors la oamenii mei, de atunci stând în cazarmă înarmați, pregătiți să ieşim la prima împuşcătură.

Pentru a doua zi am decis să ne radicalizăm poziția! S-o facem publică! De acolo de unde se emiteau toate deciziile importate în zilele acelea. Ne propuseserăm să anunțăm, de la balconul Operei, ce se hotărâse în unitatea noastră! Treaba asta urma - la rugămintea colegilor – s-o fac eu!

22 Decembrie

Pentru a face cunoscută hotărârea unității noastre, am venit întâi acasă. Am ajuns pe la orele opt. Eram nespălat, nebărbierit. În timp ce m-am aranjat, am trimis după Dinescu. Când i-am spus ce aveam de gând să fac, chipul i s-a luminat. Trăiam o stare aparte dar, spre marea mea satisfacție, şi Titi era mişcat de ceea ce urma să întreprind.

Nu-mi chemasem prietenul doar ca să-i comunic angajamentul Unității, ci să concepem, împreună, declarația pe care urma s-o citesc de la balconul Operei. Am alcătuit cu el un discurs scurt, concis. Când l-am terminat mi-am luat uniforma de maior, am coborât. Domnule Suciu, îți dai seama ce trăiri ne încercau? Soția ba râdea, ba îşi ştergea o lacrimă, copiii îşi manifestau atât entuziasmul cât şi temerile. Ceauşescu, deşi gafase cu mitingul de joi, era în continuare preşedintele țării şi secretarul general al partidului, deci lucrurile ne erau clare, dacă tiranul ar fi reuşit, din punctul lui de vedere, să redreseze situația, pe mine mă aştepta, ca militar, glonțul!

Am coborât cu fruntea sus, în uniforma de maior al Armatei Române. Înainte de a deschide poarta am avut unele ezitări. Nu ştiam cum voi fi primit. Ca civil, când venisem, n-am avut nici o problemă. Nu mă băgase în semnă nimeni. Însă acum, apărând printre ei cu epoleți şi chipiu dintr-o clădire din mijlocul loc… Nu scăpasem din vedere un fapt nu tocmai de neglijat, acela că demonstranții nu mai văzuseră uniformă militară de două zile. De miercuri de la prânz. Pe de altă parte ştiam că cei din Piață aveau rude, cunoştințe rănite ori ucise de militari. Deci nu aveam prea multe argumente pentru a crede că mă vor înconjura cu simpatie. Recunosc că, în caz extrem, decisesem să folosesc

arma! Arma timişorenilor! Înainte de a pune mâna pe clanță, mi-am zis ar fi fost bine s-o folosesc chiar de la început. Pentru siguranță am făcut repetiții, ca să nu ratez obiectivul întreprinderii mele. Ridicam mâna cu arătătorul şi mijlociul în formă de V, zâmbeam. Nu cred că a fost o idee proastă. În fine - am deschis poarta. Când cei din preajmă s-au întors spre mine, eu deja îi aveam în *cătare!* Brațul mi-era ridicat, degetele desfăcute. Cele câteva clipe de tatonare mi s-au părut nesfârşite, pentru siguranța am mai *apăsat pe trăgaci,* am împins brațul cu degetele desfăcute spre ei de încă două-trei ori, *salvele* au fost eficiente, de undeva s-a auzit „Armata e cu noi!", totul era în regulă, am respirat uşurat, am păşit.

Domnule Suciu, îngrijorările mele n-au fost mofturi. Dacă primul timişorean care m-a văzut ar fi avut în familie un rănit ori mort, strigând de aceea „Ucigaşul! El mi-a omorât copilul, pe el!", lucrurile ar fi luat o întorsătură la care nici nu vreau să mă gândesc.

Trebuie să admiteți că s-ar fi putut întâmpla şi aşa, am avut însă noroc. S-a strigat acel salvator „Armata e cu noi!" Şi cuvintele au fost preluate de ceilalți cu entuziasm, gata, situația era clară, nu aveam de ce mă teme, am păşit, am pătruns printre ei - repet, nici un militar nu se mai găsise în mijlocul vreunei mulțimi de miercuri de la prânz - ei scandau lozinca aceea, eu înaintam cu mâna sus, având degetele desfăcute, mulți oameni plângeau, da, domnule, am văzut bărbați care plângeau, m-au emoționat, v-am spus, în 20 am plâns şi eu, acum mă găseam în altă dispoziție, dar lacrimile lor m-au impresionat.

La poarta de pe Mărăşeşti am fost verificat, am ridicat mâinile şi băieții m-au controlat cu cea mai mare seriozitate, n-au găsit nimic, n-aveau ce, pentru a ajunge sus mi-au dat un însoțitor.

În foaier - lume multă. Ceea ce se întâmpla acolo m-a cam blocat, nu cunoşteam pe nimeni, priveam într-o parte, în alta, de regulă în locul în care se vorbea mai tare, mă simțeam stingher. Însoțitorul şi-a îndeplinit sarcina cu conştiinciozitate, mi-a oferit un scaun, mi-a făcut loc la o masă. Abia mă aşezasem şi, peste gălăgia de acolo, s-a impus un glas de stentor. Omul se adresa unui tânăr, îndreptând degetul spre alt tânăr, în timp ce striga aproximativ aceste cuvinte: „Păi ia-i arma, mă! Ia-i-o odată, că prostul ăsta ne împuşcă pe toți!" Pentru că strigase cu atâta autoritate am tras concluzia că era Fortuna. Nu era, persoana se numeşte altfel, e vorba de Curuțiu Dorel.

În fine, am făcut cunoştință cu Fortuna. Acesta a venit cu o tânără ce avea în mână un dosar, în care se depuneau, pentru păstrare, toate luările de cuvânt. M-am prezentat, i-am spus ce hotărâre se luase în unitatea noastră,

i-am arătat hârtia cu intervenția mea. Fortuna a citit-o, i-a plăcut, la urmă mi-a pus o întrebare: „Sunteți capabil ca, după ce-ați citit textul, să strigați «Jos Ceauşescu!»?". „Sunt!"

Până s-a organizat prezentarea la microfon, Fortuna mi-a dat o hârtie şi el. Foaia conținea comunicatul platformă al FDR, pe care urma să-l duc la Unitate.

Cei care se ocupau de vorbitori au manifestat o prudență deosebită. Fiind primul militar ce apărea la balcon, mi s-a propus să vorbesc din rândul doi - o să vedeți ce înseamnă treaba asta - ca nu cumva vreun terorist, înțelegeți dumneavoastră... Deci am fost adus în balcon, am fost anunțat, pentru atât cât să vadă lumea că era vorba de un militar cei din față s-au dat la o parte, revenind însă imediat, din acel moment eu citind textul, de fapt spunându-l fără să mă fi folosit de hârtie pentru că memorasem conținutul încă de când îl compusesem, împreună cu prietenul meu Titi Dinescu. E un text, zic eu, care nu conține cuvinte în plus.

FRAȚILOR

Sunt maior al armatei române şi doresc să vă informez că ofițerii, maiştrii militari, subofițerii, personalul civil şi militarii în termen de la Unitatea Militară 01955 îşi exprimă hotărârea de a nu acționa sub nici o formă împotriva poporului, solicitând în acelaşi timp eşaloanelor superioare următoarele:

1. Garanția fermă că armata nu va acționa împotriva poporului

2. Că nici alte forțe nu vor acționa împotriva poporului!

3. În cazul în care alte forțe vor acționa împotriva poporului, unitatea noastră este decisă să iasă din cazarmă ca să apere poporul!

JOS CEAUŞESCU!

Am spus textul cu plăcere, cu încredere - treaba asta s-a întâmplat în jurul orelor nouă, mult înainte ca tiranul să fi părăsit Comitetul Central - după care m-am întors în foaier. N-am coborât imediat. Un timp am vorbit cu Fortuna. Existau patru pistoale mitralieră, voiau să scape de ele - mai ales pentru că unul, al cincilea, dispăruse! - şi m-a întrebat dacă nu acceptam să le iau la unitate. Sunt militar, cunosc toate dispozițiile, nu-mi permitea nici una să iau o asemenea hotărâre, i-am promis însă că voi vorbi cu comandantul.

De la poarta Operei m-au însoțit patru flăcăi, am trecut prin mulțime din nou, acelaşi entuziasm, aceleaşi zâmbete şi gesturi de prietenie. În fața casei, când să ne despărțim, tinerii m-au întrebat ce aveam de gând să fac în continuare. Auzind că voiam să mă întorc la unitate m-au anunțat că mă vor

însoți. Eu le-am spus că nu era nevoie, ei au insistat. Atunci am hotărât să revină la orele unsprezece, pentru că voiam să fac o baie. N-am apucat s-o fac. Abia ajuns în apartament, a sunat telefonul. La celălalt capăt - comandantul Unității. „Tovarăşe maior, e adevărat că ai vorbit de la balconul Operei?", „E adevărat.", „Da... Unde-i armamentul şi muniția dumitale?", „În fişet.", „Nu-i la dumneata?", „Nu. E în fişet.", „Am înțeles. Şi acum?", „Adică?", „Păi, ce faci, te întorci la unitate?", „Mă întorc!", „Bine..."

Domnule Suciu, dacă celelalte replici or fi fost aşa ori nu mi-e greu să precizez. Dar intervenția care a încheiat discuția e sigur aceasta - acel „Bine..." Şi niciodată nu mi s-a părut că am auzit un cuvânt mai bogat în sensuri. Din clipa aceea mi-a fost clar. O dată intrat pe poarta Unității, aveau să mă aresteze!

M-am prăbuşit în fotoliul din fața televizorului urmărind, orb şi copleşit de gânduri, succesiunea aceea de imagini. Şi - anunțul cu sinuciderea lui Milea. Dispărând el, ministrul apărării devenea generalul Guşe. Cel care fusese la Timişoara pentru a organiza represiunea din primele zile ale revoluției!

Împrejurările morții lui Milea nu le putem elucida. Câteva momente putem rămâne, totuşi, la acest subiect. Cred şi acum că s-a sinucis. Ce-o să zic s-a mai spus. Armata a tras în populație! La Timişoara a tras începând din 17 decembrie, după orele 19! Şi dacă e aşa, cine a dat dispoziția? Din ordinul cui au venit aici Chițac, Guşe, Stănculescu şi ceilalți? Şi cu ce obiective? Ei bine, în viziunea mea lucrurile stau aşa. Generalul Milea a făcut jocul clicii ceauşiste, fapt pe care l-a înțeles doar atunci, în teribila noapte bucureşteană de 21 spre 22 decembrie, noapte urmată de ridicarea întregului Bucureşti când, în fine, i-o fost clar că pentru ordinele date în 17 decembrie...

Din meditațiile acelea m-au smuls cei patru băieți. Veniseră mai devreme decât căzuserăm de acord.

Mi-am sărutat soția, copiii, am ieşit. Nu eram foarte sigur că aveam să-i mai văd dar, din fericire, am reuşit să mă stăpânesc. Nu acelaşi lucru s-a petrecut în maşină. După ce-am intrat - o maşină militară de teren, nu ştiu de unde făcuseră băieții rost de ea - mi-am dat cascheta jos, am pus-o pe genunchi. Cei patru şi-au dat seama că ceva nu era în regulă şi m-au întrebat ce se întâmplase. Îmi displace împărtăşirea necazurilor, dar tinerii mă priveau cu atâta candoare şi dorința de a mă ajuta, încât le-am spus ce presentiment mă consuma. Atunci băieții au sărit cu fel de fel de intervenții, ideea de bază fiind aceea de a nu mă reîntoarce la Unitate. „Nu pot să fac asta, am încercat să-i lămuresc, eu sunt ofițer român. Dacă nu mă întorc, pot fi acuzat de trădare".

Până la urmă au găsit o modalitate de a fi alături de mine. Mi-au promis că mă vor căuta la telefon din oră în oră şi dacă n-o să răspund eu ... he-hei, atunci... Mă rog, candoare curată, care le stătea de altfel cât se poate de bine. În fine ne-am despărțit, m-am îndreptat spre poarta unității. Trecând pe lângă santinelă mi-am dat seama că aveam ceva în mână. Era platforma politică a FDR. I-am dat-o santinelei, am intrat. Mă aşteptau colonelul şi ofițerul de la contrainformații. „Tovarăşe maior - ne găseam în biroul comandantului - ar fi fost bine dacă textul dumitale ar fi conținut încă un punct...". Mă rog, ceva din „gândirea eroului între eroi", fraza referindu-se la „pericolul" maghiar. „Nu asta aşteptau oamenii, tovarăşe colonel. Ceea ce voiau să ştie era **dacă armata e ori nu e de partea lor**." „Bine, lasă asta, acum hai la tovarăşul Rotariu". Am mers toți trei. În biroul comandantului Diviziei se găseau şi locotenentul-colonel Păun şi generalul Cîrneanu. Colonelul Rotariu tocmai vorbea la telefon cu generalul Guşe. Vorbeau despre mine. Peste câteva clipe mi-a întins receptorul. L-am dus la ureche, m-am prezentat. „Păi cum îți permiți...". A ținut-o aşa un minut, două, un ceas, nu pot preciza cât timp, mie mi s-a părut o veşnicie. Eu i-am spus doar atât: „Aşa am simțit că trebuie să procedez ca soldat şi ca român!" Dar să trec peste detalii, esențialul este acesta. Din clipa aceea am fost arestat! Am fost condus în camera secretariatului consiliului politic al Diviziei, mi s-a spus să n-o părăsesc, deci eram arestat! Asta se întâmpla aproximativ în jurul orelor 12. Nu ştiu cât timp am stat acolo. Curând atenția, toată puterea de concentrare au fost mobilizate de încercarea de a distinge ceea ce se auzea la un aparat de radio dintr-o încăpere alăturată. Şi dintr-o dată - marea veste! Aveam însă şi îndoieli, distinsesem doar frânturi. Pe deasupra Rotariu a ieşit şi a strigat. „Unde dracu merge aparatul ăla? Închideți-l, că au intrat teroriştii şi auzi ce tâmpenii spun!". Pentru că n-a venit nimeni să anuleze ordinul anterior, am rămas pe mai departe în încăperea aceea. Acolo m-au găsit procurorul şef Izdrescu şi procurorul Pânzariu, care mi-au spus că ordinul de a mi se lua declarație îl dăduse generalul Guşe personal. Nu s-au purtat urât. Mi-au spus că era o formalitate, m-au lăsat s-o concep cum voiam.

Am ieşit din încăpere pe la orele 14, mi-am căutat subalternii, oamenii, prietenii, ne-am bucurat, ne-am îmbrățişat, **am început… să visăm…**

Mărturia unui revoluționar dintr-o familie consacrată de... revoluționari

Alexandru Ciura s-a născut la 13 ianuarie 1938, în Buzău. Este fiul Alexandrei Ciura şi al lui Mihail Ciura, patriot decorat cu ordinul „Mihai Viteazul", decedat şi înhumat în 1941 în cimitirul Ghencea. Domnul Alexandru Ciura are două surori : Adamescu Georgeta, stabilită în Curtea de Arges, şi Mări Lucia, decedată în 1969.

Până în 1951 urmează Şcoala generală din Piața Nicolae Bălcescu, apoi Liceul C. D. Loga, ambele din Timişoara. În 1954 devine student al Facultății de Mecanică. Doi ani mai târziu, în urma mişcărilor studenţeşti ce au urmat evenimentelor din Ungaria din 1956, a fost arestat, fiind eliberat după 3 zile. Fiind prieten apropiat cu Dărăban Alexandru – unul din promotorii mişcării studenţeşti timişorene (8 ani de detenție) -, (sfătuit), abandonează Mecanica, continuându-şi studiile, la f.f., la Cluj. Acolo o cunoaşte pe domnişoara Doina Filimon, studentă la Drept, cu care se căsătoreşte în 1961.

A lucrat la Institutul de studii şi proiectări forestiere Timiş (1957-1962), la Atelierele de proiectare CFR Timişoara, la Regionala CFR Timişoara. După revoluție ocupă (ales) funcția de director adjunct la Regionala CFR Timişoara, post din care a fost „eliberat" deoarece a încercat să intervină în cazurile de corupție („naşul" - de pe garniturile de transport-călători!).

Iese la pensie în 1998.

Familia Ciura e o familie cu tradiție, cu o ***prezență*** *impresionantă în existența neamului nostru. În ultimele două secole,* ***numele Alexandru Ciura e menționat în Istoria României din 70 în 70 de ani!***

Un străbunic, preotul greco-catolic Alexandru Ciura - în familie există cutuma ca primului născut să i se dea numele Alexandru ori Alexandra! - a fost unul dintre patrioții care au pregătit, declanşat şi coordonat mişcările de la 1848. În casa lui - Casa Parohială din Abrud – a avut loc celebra întâlnire dintre Avram Iancu şi Nicolae Bălcescu. Peste 70 de ani, în 1918, Alexandru Ciura, bunicul – scriitor care, împreună cu Tăslăoanu, Caragiale, Şt. O. Iosif, Octavian Goga, au înființat şi editat revista „Luceafărul"! - este cel care a redactat şi citit Chemarea Consiliului Național din Blaj, document publicat în revista blăjeană „Unirea" la 4 nov. 1918. Peste alți 70 de ani (mai exact 71), în decembrie 1989, inginerul Alexandru Ciura, revoluționar timişorean, interlocutorul nostru, e prezent în balconul Operei devenind membru (fondator) al primului partid democratic de după război, Frontul Democrat Român!

În 20 decembrie 89 domnul Alexandru Ciura urcă în foaierul Operei, vorbeşte mulțimii, îndeplineşte şi inițiază diferite acțiuni, cea mai importantă contribuție fiind asigurarea legăturilor telefonice (întrerupte la dispoziția Securității) cu țara, prin centrala CFR.

În noaptea de 20 spre 21, însoțindu-l pe căpitanul Agârbiceanu Alexandru (care avea la dispoziție o grupă de soldați), îl arestează, la fosta Cantină a Partidului, pe primarul Moț. Pe care îl predă după aceea colonelului Zeca.

În 21 se prezintă la serviciu, e consemnat (arestat) în propriul birou de şeful Serviciului administrativ, inginerul Drăgulescu, dar după mitingul de la Bucureşti părăseşte instituția, revine în foaierul Operei şi participă la activitatea desfăşurată de membrii Frontului Democrat Român.

După 22 decembrie este cooptat în aparatul administrativ temporar al județului, aici activează aproximativ o lună de zile, când revine la Regionala CFR, unde va rămâne până la pensionare.

16 Decembrie

Sâmbătă am ieşit de la serviciu la ora obişnuită. Cum Regionala C.F.R. se găseşte la 2-300 de metri de biserica reformată, i-am văzut pe enoriaşi, dar mi-am continuat drumul netulburat. Am ajuns acasă pe la orele 16, am luat masa, m-am întins pentru un somn scurt.

Nu mi-a fost dat să dorm. După câteva minute a sunat telefonul. Mă căuta o mătuşă. Ea şi soţul fiind bolnavi, mă rugau să le duc nişte ampicilină. Cu asta am făcut primul pas spre vâltoarea evenimentelor din decembrie, pentru că familia Gain locuieşte pe Grivița Roşie, nu departe de Biserica reformată. La orele 17 am luat tramvaiul coborând la Maria. Intru la farmacia din colț - intersecția Miron Costin cu 6 Martie - întreb de medicament. Aveau, dar era necesară o rețetă. În fața bisericii - vreo sută de persoane. Mă îndrept spre grup sărind peste gărduleţul dintre cele două linii de tramvai, pun întrebări, nu aflu nimic concludent, îmi continui drumul spre rudele mele îngândurat : ce naiba o să iasă de-aici?...

Întorcându-mă cu rețeta, când să intru pe T. Cipariu, genunchii mi se înmoaie. În față - o imagine de vis! Începuse să se întunece şi oamenii erau cu lumânări în mâini!

M-am apropiat de ei cu sfiiciune, de parcă m-aş fi găsit într-o biserică. De altfel lumânările şi faptul că pastorul vorbea de la fereastră ca de la amvon... Dar ceea ce spunea... Deşi vorbea calm, îndemnându-i pe oameni să plece pentru că avea nevoie de linişte, mai ales soția, care era însărcinată, deruta, frica şi panica răzbăteau din fiecare propoziție. Ceea ce-i făcea pe oamenii de sub ferestrele apartamentului să răspundă cu îndârjire. „Să plece ei, securiştii, noi rămânem până când vor da în scris că n-o să vă facă nimic!"

Domnule Suciu, realizam, în fine, că situația era mai gravă decât crezusem la început. Se perindaseră pe acolo securişti obişnuiți, „ochi albaştri" cu stele multe, activişti de tot soiul, primarul Moț cu nu mai ştiu cine, un medic ungur, doctorul Rab. Şi eu „taxasem" situația cu indiferență!

După un timp m-am strecurat spre farmacie, am luat medicamentul, am dat să mă întorc. Momentul acela n-o să-l uit niciodată. La ieşire există o treaptă. Exact când am călcat pe ea, am auzit strigându-se „LIBERTATE". Lozinca m-a înfiorat. Era primul strigăt revendicativ pe care-l auzeam de când mă ştiu. De atunci... De atunci am acționat ca într-un fel de transă. Mi-e greu să spun ce-am făcut. Am dus medicamentele, sigur, dar m-am întors repede.

Cu toate că trecuseră doar 10, cel mult 15 minute, i-am găsit în altă stare. Voluntari, agitați, îndrăzneți, părându-mi-se capabili şi de gesturi, nu doar de vorbe!

În fine, pentru că plecasem de acasă doar „pentru câteva minute", am hotărât să mă întorc. Am mers cu tramvaiul. Acasă - nimeni. I-am sunat pe cuscrii, soția se găsea la ei. „Ştii ce se întâmplă în oraş?", „Nu!", „Atunci stai acolo, vin după tine". Ne-am întins la vorbă vreo oră jumătate, poate chiar mai mult. Oricum cu drumul, cu şederea, s-a făcut târziu. Când am ajuns acasă, a sunat telefonul. Era fiică-mea. Vorbea de la Spitalul C.F.R. Deci din zonă. Şi-acolo se întâmplau lucruri nemaipomenite! Lupte adevărate, bastoane, pietre, maşini de pompieri!... „Evoluția" mi s-a părut năucitoare. În urmă cu câteva ore doar nişte lozinci, acum maşini incendiate şi vitrine sparte!

Am plecat după ea cu fiul meu, Alexandru. Prin dreptul actualei Camere de Comerț - să fi fost orele 23 - ne-am încrucişat cu primul val de manifestanți. Cei 5-600 de inşi mergeau spre Operă scandând lozinci. I-am petrecut cu privirile bulversați, ne-am pus întrebări, n-am fost în stare să formulăm nici un răspuns, ne-am continuat drumul spre Catedrală repetând întrebările de până atunci. Ne-am dat seama cum stăteau lucrurile în Piața Maria, când am ajuns pe coama podului. În fața Regionalei ardea un Aro, uşa de la Casa de Credit era forțată alarma fiind în funcție, dar prin preajmă nimeni. N-am văzut nici timişoreni, nici forțe de ordine.

Ne-am continuat drumul, am intrat în Regională oarecum din obişnuință. În hol am dat de portar, de câțiva inşi în uniforme ale gărzilor patriotice, de inginerul Păcioianu Constantin, şeful meu, de colegul Căpraru Gelu şi de un milițian fără caschetă pe cap.

Pentru că veneam „de afară", ne-au asaltat cu întrebări. Cum trecuserăm prin centru, ce-am văzut, ce se întâmpla pe-acolo? Am formulat răspunsurile aşteptate, nedumeririle au rămas, comentariile ce-au urmat n-au adus nici o explicație. După ce tirul intervențiilor lor s-a curmat, am pus întrebări eu. Asigurările m-au liniştit. Ce voiseм să aflu? Dacă imobilul suferise vreo stricăciune. Poate mă-nțelegeți, poate nu, dar asta este, clădirea mi-e dragă. Regionala e locul meu de muncă, lucrez aici de-o viață, aproape de când am absolvit facultatea, dacă i s-ar fi provocat vreo stricăciune aş fi suferit, din fericire totul era în regulă, inclusiv biroul meu. Păi dacă lucrurile stăteau aşa, ne puteam continua drumul. Am ieşit, am apucat spre spitalul CFR.

Spre spital - întuneric beznă. După câțiva paşi ne-am dat seama că, pe partea carosabilă, exista un fel de baricadă. Nu ne-am străduit să stabilim până unde se întindea şi din ce fusese făcută, ne-am văzut de drum. Numai

că din cauza peripețiilor de pe drum, am ajuns târziu. Corina aşteptase ce aşteptase dar, prinzând o ocazie, plecase cu un coleg cu maşina.

Ne-am întors, volens-nolens am trecut prin fața Regionalei din nou, portarul era pe trepte, am schimbat şi de data asta câteva vorbe, am apucat spre Catedrală...

Domnule Suciu, în noaptea aceea am trăit momente unice. Un lucru important în viața unui bărbat este să simți că eşti înțeles de cei din jur. Mai ales de membri familiei. Pentru mine şi fiul meu, drumul acela e de neuitat. Din ceea ce văzusem venind spre Regională, din schimbul de vorbe cu cei din holul instituției, m-am… *trezit* cu ideea că noi, timişorenii, vom obține mai mult decât cei din Lupeni ori Braşov! Numai că o asemenea idee… Din fericire am avut şansa s-o analizăm *pe toate fețe* în linişte, deoarece între Regională şi Catedrală nu ne-am întâlnit cu nimeni! N-a trecut o maşină, n-a zburat o pasăre, n-am văzut nici un concitadin! Am fost doar noi, eu şi fiul meu Alexandru, răvăşiți de cele întâmplate, păşind printr-un oraş răvăşit el însuşi ca nicicând, două umbre mişcătoare, *pierdute* în noaptea în care Timişoara a fost cel mai important loc de pe planetă! Nu ştiu exact ce ne-am zis. Mergeam agale, ca într-o plimbare de după-masă, mişcându-ne parcă în ritmul propriilor noastre îndoieli. Dar ce ne-am spus poate fi dedus din ultimul schimb de replici. „Alexandru... ceea ce simt că trebuie să fac s-ar putea... să vă aducă necazuri... Necazuri mari. Ai ceva împotriva acestei opțiuni?", „Nu.", „Gândeşte-te bine, greul va cădea pe umerii tăi.", „Nu! Dar sper să înțelegi şi tu ceva!", „Ce?", „Voi fi peste tot cu tine!" Atunci ne-am oprit - ne găseam în preajma Catedralei - ne-am strâns mâinile ca doi bărbați, ne-am îmbrățişat...

După aceea gândul de-a merge acasă a pierit. Pe Corina o ştiam în siguranță, aşa că ne-am întors capetele pentru a auzi zgomote care să ne permită să stabilim locul în care se găseau manifestanții. Ceea ce ni s-a părut că le-ar fi trădat prezența „venea" dinspre Consiliul Județean. Am apucat-o pe bulevardul Victoriei. Curând - primii scutieri cu căşti albe pe care îi vedeam. Nu m-am oprit, totuşi l-am întrebat pe fiul meu: „Ce facem?"., „Înainte! Mergem înainte!".

17 Decembrie

Am trecut pe lângă ei, s-au uitat la noi lung, nu cu amabilitate dar de zis n-au zis nimic. La intersecția cu Michelangelo am stabilit că zgomotele veneau de undeva din dreapta-față. Am traversat artera mergând apoi spre pod

pe partea stângă, la sensul giratoriu am apucat-o înspre băile Neptun. Că nu ne găseam pe drumul bun ne-am dat seama când am ajuns la Termal. Din nou capul într-o parte, în alta. Ni s-a părut că-i localizăm la căminele studenţeşti. De data asta i-am găsit. Între cămine - lume multă. Câteva mii de timişoreni. Şi toţi tăceau, pentru că vorbea cineva. Nu auzeam ce spunea. Ne opriserăm în margine, pentru că lumea se uita urât la cel care făcea zgomote. Am înţeles însă ceea ce era esenţial - urma să ne întoarcem în centru.

N-am urmat grupul. Manifestanţii au trecut, printre cămine, spre strada Cluj. Noi, ştiind traseul, am ales drumul cel mai scurt. Ne-am întors pe Aleea Sportivilor aşteptându-i la sensul giratoriu.

Poate că astfel ne-au scăpat cine ştie ce amănunte din zona aceea, pot spune însă ceea ce s-a întâmplat dincoace, în intersecţie, până când au apărut demonstranţii.

În preajma intersecţiei ne găseam vreo 15-20 de inşi. Priveam în dreapta, în stânga, în toate direcţiile. Cum s-ar zice, eram în aşteptare. Răbdarea ne-a fost răsplătită. La vreo 10-15 minute de când stăteam acolo, pe Pârvan, dinspre Mihai Viteazul, au apărut trei maşini de pompieri cu girofaruri. În intersecţie au făcut sensul de câteva ori, după care, zărind grupul ce începuse să se pună în mişcare, una dintre ele s-a îndreptat spre manifestanţi.

Aici e ceva ce nu ne-am putut explica. Maşina a folosit tunul, cu toate astea, când au apărut lângă noi, nu era ud nici un demonstrant!

Celelalte două tunuri au evitat contactul cu demonstranţii. S-au retras spre Băile Neptun. Abia dispărute acestea, tot pe Pârvan şi tot dinspre Mihai Viteazul, au apărut două maşini militare cu prelată. S-au oprit şi acestea în intersecţie, la câţiva paşi de noi, aşa că am auzit toate comenzile. S-au cam făcut de râs. Ba blocau strada Cluj, ba Pârvan, ba Clujul... Ne uitam cum îi alergau comandanţii pe bieţii militari când, o voce ascuţită, de femeie, ne-a lovit auzul ca lama unui cuţit: „Nu vă e ruşine, nenorociţilor? Vreţi să trageţi în fraţii, în copiii ori părinţii voştri?! De-aia muncim noi, blestemaţilor, ca voi să ne împuşcaţi?!...". Repet, intervenţia femeii ne-a înfiorat pe toţi.

Din ceea ce s-a întâmplat acolo important mi se pare următorul adevăr. Cele două maşini ale pompierilor şi militarii din camioane au evitat contactul cu demonstranţii! Înainte ca manifestanţii să fi ajuns la intersecţie, s-au auzit ordine repezite, scurte, în urma cărora militarii s-au retras spre băile Neptun!

Rămaşi singuri, am putut să-i urmărim pe manifestanţi fără nici o problemă. Erau mulţi. Vreo zece mii. Şi hotărâţi! Înaintând spre intersecţie, scandau o lozincă ce ne-a tăiat respiraţia. „Jos Ceauşescu!" Poate n-o făceau

prima dată, noi o auzeam însă întâia oară şi ne-am înfiorat. Şi ne-am înfiorat într-atât, încât am intrat printre ei strigând şi noi „Jos Ceauşescu!”!

La Catedrală ne-am oprit. Cineva a vorbit de pe treptele sfântului lăcaş. Nu eram atenți la ceea ce spunea, noi făceam parte din... „aripa” stângă. Ne găseam pe partea dinspre Primărie. Acolo exista un cordon de militari, câțiva ne-am apropiat strigând: „Armata e cu noi!”. Ne apropiam de ei, reveneam. N-au fost incidente. Mulți ne şi îndemnau să-i lăsăm în pace, să nu ne împrăştiem.

Cu toate acestea, ne cam... împrăştiam Era târziu, aproape trei, se răcise şi mulți dintre cei din margini se îndepărtau mergând, desigur, spre casele lor. De fapt ce-am mai fi putut face acolo? Am hotărât de aceea să ne retragem şi noi.

Ne-am trezit la ora nouă. În ziua aceea trebuia să trec pe la doamna Puşa Mihu, juristă la Avicola, pentru... ați înțeles pentru ce. Puşa locuieşte pe Pârvan. Am pornit spre ea în jurul orelor zece. La stația din fața Continentalului am prins un tramvai. Am văzut în preajma hotelului şi-a Prefecturii militari şi milițieni cu bastoane, cu scuturi, cordoane pe toate străzile prin care puteai ajunge la aceasta din urmă.

Am coborât la Prefectură, am luat-o spre Puşa peste podul mic. Aici atenția mi-a fost acaparată de frânturi de strigăte ce veneau dinspre Podul Michelangelo. Deci pe-acolo se întâmpla ceva deosebit şi eu umblam după nimicuri! Ce să fi făcut? Am urcat, am luat ouăle, am coborât. La Prefectură am prins un tramvai, am mers o stație. Acela a fost primul tramvai blocat de demonstranți - să fi fost orele 12 -, cei pe care îi localizasem în zona Podului Michelangelo ajunseseră aici, la Continental, şi „curgeau” spre Prefectură „măturând” totul. Dintre timişorenii aceia n-o să uit niciodată o femeie cu un copil după gât - am imaginile pe o casetă, întâmplător posed o casetă cu secvențe de atunci -, care păşea în primele rânduri!

M-am repezit acasă, am lăsat ouăle, l-am luat pe Alexandru. Să fi lipsit vreo 20 de minute. Dar câte nu s-au întâmplat în acest timp?! Pe la Poşta Mare, înspre Spitalul ORL, ardea o maşină de pompieri! În apropierea librăriei Facla ardea şi acolo ceva! Fum şi la Consiliul Județean!...

Întâmplarea a făcut să nu ajungem la Prefectură. Un prieten, Oros George, locuieşte pe strada Buftea la etajul şase. Nu-mi amintesc împrejurările, fapt e că, într-un fel ori altul, am ajuns la el, urmărind ceea ce se întâmpla în zonă de la fereastra apartamentului lui.

Am stat la Oros până la orele 16. Fiul meu plecase, n-a acceptat să rămână cu „bătrânii”. Atunci, cum vă spuneam, am coborât. Mă cam apucase foamea. Jos am dat de un baraj de militari în termen. N-am putut trece pe

lângă ei nepăsător. I-am privit, am intrat în vorbă, i-am certat ca pe nişte copii. N-a răspuns nimeni. Cred că fuseseră pregătiți şi pentru astfel de „provocări". Important mi se pare însă altceva - nu au folosit forța.

Am ajuns acasă prin „spate", pe Ceahlău, m-am aşezat la masă. A venit şi Alexandru şi ne-a povestit ce s-a întâmplat în fața Prefecturii. Planul de-a ieşi din nou, după prânzul acela întârziat, a căzut. Cu o vorbă, cu alta, timpul s-a scurs. Era trecut de ora 17 când, datorită unor şuiere, am amuțit. Se trăgea! La primul set de împuşcături am rămas cu palmele pe masă, cu ochii țintă pe soție! Doamne, ce se întâmpla în oraş? Cine trăgea, în cine?...

După câteva momente - a doua serie! Atunci ne-am repezit la ferestre, încercând să cuprindem cu privirea ceea ce putea fi văzut. Pot face o descriere destul de exactă pentru împrejurimile imobilului. În 17 decembrie orele 17 şi un sfert, în zona noastră situația se prezenta astfel : în Piața V. Roaită se găsea un tanc, în mişcare dintr-o parte în alta, care, după câteva minute, a dispărut cu viteză maximă pe strada 9 Mai ; se mai găsea şi un tab, aproximativ în fața Curățătoriei chimice din colț, din care se trăgea în lungul străzii F. Engels în tot ceea ce mişca.

N-am mai ieşit. Am tras jaluzelele, continuând să urmărim ceea ce se întâmpla jos – atât cât puteam cuprinde în condițiile acestea – prin spațiile dintre ele. Peste câteva zile mi-am dat seama că am procedat bine. Ştiți cum a murit un coleg de facultate de-al lui Alexandru? Stând la masă! El (se numea Jubea Dan) şi tatăl său stăteau la masă. La nişte împuşcături tatăl s-a ridicat şi a păşit spre uşa de la balcon, a deschis-o. Văzând mişcare, un militar a îndreptat arma spre el, glonțul a trecut prin rama de lemn, l-a lovit pe bărbat în umăr de unde, ricoşând, plumbul ucigaş a nimerit în gâtul tânărului...

Canonada a ținut toată după-amiaza, mai toată noaptea. Cu toate acestea, pentru că pe Engels n-am văzut nici un împuşcat, nu ne-am închipuit că s-a tras într-adevăr în oameni. Abia a doua zi am aflat ce s-a întâmplat în Piața Libertății, în Unirii, Operei, la Catedrală... de masacrul din Calea Girocului.

18 Decembrie

Atmosfera de la serviciu m-a făcut să înțeleg ceva mai bine situația din Timişoara. Se vorbea mult, se povestea... Nu m-am angrenat în discuții, luând ceea ce auzeam cu suspiciune. Nu era posibil, îmi ziceam, să fie adevărate toate grozăviile acelea!

Dându-mi seama că n-avea să se lucreze, am ieşit. Pe Ceahlău am ajuns pe la orele nouă. Deşi atât de dimineață, strada era plină de grupuri de tineri care spărgeau vitrine, care scandau lozinci şi se manifestau fără nici o reținere. Am urcat cu intenția de a mă întinde. N-am apucat să închid ochii, zgomotele de afară m-au făcut să mă reped la fereastră. În piața V. Roaită un tab, „intrarea" în piață blocată de nişte panouri, militarii şi tabul găsindu-se în spatele acestora, demonstranții „sub mine", în față la Sanitas!

Cele două tabere s-au angajat curând într-un soi de luptă, civilii aruncând spre militari cu ceea ce apucau. La câteva minute după ce venisem la fereastră, am văzut o scenă pe care n-o s-o uit niciodată. Un băiat, de cel mult 17 ani, pentru că n-avea cu ce să-i „bombardeze" pe soldați, a spart o vitrină de la Sanitas luând fitingăraie. El şi încă vreo 3-4 tineri au golit toate vitrinele magazinului, avântându-se, de câte ori aveau ceva în mâini, cu un curaj nebun spre militari.

Hărțuiala a ținut până către orele 13. N-am stat tot timpul la fereastră. Dar nici n-am putut dormi. Pe la prânz am sărit din cauza unei „explozii" de sunete. Militarii, ştiindu-se apărați din celelalte direcții, îşi concentraseră atenția spre demonstranții din strada Engels. Numai că atunci, la prânz, dinspre CEC-ul central, din spatele lor, a apărut un val de demonstranți, prinzându-i pe militari la mijloc. Acela a fost momentul „exploziei" sonore, pentru că, văzându-se, cele două grupuri au izbucnit în urale. A intrat atunci în funcție tancul. Manevre într-o parte, în alta, pericolul unei încăierări, chiar al unei explozii în adevăratul sens al cuvântului, fiind iminent din moment ce-au fost sparte vitrinele de la magazinul de chimicale de sub noi.

De acest lucru şi-au dat seama doamna Zimbreanu, administratoarea imobilului, şi un farmacist. Riscând să fie loviți, s-au strecurat spre militari şi au vorbit cu comandantul tancului, explicându-i că, dacă se va rătăci vreun glonț prin magazin, din cauza substanțelor explozibile de acolo, puteam sări în aer!

După masă, pe la orele 17, agitația de afară s-a mai potolit. Cum nu vorbisem cu mama de mult, mi-am propus să-i fac o vizită. Locuieşte pe Alecsandri, vizavi de Styrex.

Când am ajuns la intersecția Ceahlău-Alecsandri, cordonul din apropierea liniei de tramvai s-a pus în mişcare. Înainta spre Piața Unirii. Trebuia ori să mă retrag, ori să intru undeva. Aveam timp să ajung la poarta casei în care locuieşte mama. Am pătruns în imobil, după care am reapărut la fereastră. Între timp militarii se apropiaseră, locatarii imobilelor erau pe cercevele, unul dintre ofițeri a strigat să închidem ferestrele fiindcă aveau să se folosească de

arme. L-am ascultat, mă „ardea" însă o curiozitate imposibil de potolit. Aşa că am sărutat-o pe mama şi am păşit spre uşă.

Cine ştie din ce raționamente, cordonul s-a oprit în dreptul magazinului Styrex. Am ieşit cât să privesc în ambele părți. Spre Piața Libertății nu aveam cum să merg, din cauza soldaților. Am apucat de aceea în stânga, la colț în stânga din nou, apoi iar la stânga, pe Ungureanu. Intenția mea? Să ajung în Piața Libertății. Barat însă şi Ungureanu!

După ce-am revenit acasă, mai târziu, am participat la stingerea unui incendiu. În Piața Unirii ardea o prăvălie. Am înşfăcat o găleată şi cei două sute de metri i-am străbătut în fugă. Ardea tutungeria de lângă farmacia din colț. Ne-am strâns vreo 50 de oameni şi, până au venit specialiştii, am făcut tot ceea ce s-a putut. Necazul a fost că ardea ceva din spatele unui dulap, pe care noi nu-l puteam mişca. Oricum, am limitat aria flăcărilor. Apoi au venit pompierii şi, după ce au deplasat acel dulap, au stins focul.

Treaba asta se întâmpla pe la orele 22

20 Decembrie

Nu-mi amintesc nimic deosebit legat de ziua de marți, aşa că trecem la ceea ce-am trăit miercuri. Doamne, ce zi a fost miercurea aceea, 20 decembrie 1989!...

Am început-o în mod obişnuit. Am mers la slujbă ca un salariat conştiincios, aşa cum pretind că sunt. Dar unde şi cine lucra? Cui îi ardea de planşetă ori de indici de producție? Deci grupuri-grupulețe, după afinitățile stabilite de-a lungul anilor, comentam fantasticele evenimente din oraşul care devenise, de trei zile, cel mai important loc de pe globul pământesc.

Spre prânz - am început să dispărem. Eu am luat-o spre Piața Operei. Auzisem, de la Regională, scandările mulțimii, bănuiam că aveam să văd oameni mulți. Dar atâți câți erau acolo depăşea orice anticipație.

Cum-necum, m-am trezit în primele rânduri. Nu-mi amintesc să-mi fi propus ceva. Aşa a fost să fie. Lucrurile începuseră să se cristalizeze, existau demonstranți în balcon, treaba asta a fost importantă, pentru că cei de jos aveau nevoie de Cuvânt, de Idei, de Program!

Când cineva a anunțat că erau aşteptați în foaier reprezentanți de la întreprinderile timişorene, am dedus că cei de sus se organizau abia atunci. N-am ezitat. La poarta de pe Mărăşeşti am ajuns în acelaşi timp cu mecanicul

Cornel Jurca. Când m-a văzut, omul a renunțat: „Dacă sunteți aici, domn' inginer, e mai bine, dumneavoastră ştiți vorbi altfel, e mai bine...".

Nu se intra în Operă uşor. Exista un serviciu de pază, un grup de tineri care acționau cu aplomb şi siguranță impresionante. Şeful lor - amănunt pe care l-am aflat mai târziu - era Sorin Oprea. M-am legitimat, am fost condus. În foaier - lume multă, poate vreo 70 de persoane. Şi agitație şi gălăgie şi... Ce mai, bramburească curată. Şi din nefericire nici o cunoştință, deşi sunt timişorean get-beget. Asta m-a cam inhibat. De aceea, la început, n-am schimbat cu nimeni nici o vorbă, doar priveam, în dreapta, în stânga, la cei mai îndrăzneți.

Ceea ce mi-a schimbat starea a fost o propunere. „Domnilor, aici suntem prea mulți. Propun să rămână numai cei dispuşi să ia microfonul, să iasă pe balcon, să precizeze locul de muncă, să dea date personale, după care să încurajeze mulțimea".

Ştiți ce s-a întâmplat atunci? Mulți, foarte mulți, au luat-o spre ieşire cu fruntea în pământ. Privind spre balcon, în partea stângă se găsesc doi suporți metalici, între care era întins un şnur. Acolo ne-am trezit vreo 20 de inşi. Mai exact 17!

A urmat „momentul constituirii primului comitet revoluționar". Nu ştiu cine avea o parte dintr-un afiş, pe spatele căruia începuse să scrie numele noastre. Treaba asta m-a deranjat. Trăiam un moment capital, istoric, şi noi apelam la astfel de improvizații. „Dați-mi, domnilor, am cerut eu, o foaie de hârtie, să scriu lista cum se cuvine!" Ea începe cu Fortuna... - îmi pare rău, n-o s-o pot reproduce în întregime - după el nu ştiu cine a urmat, al treilea cred că am fost eu, apoi... Săsărman, Eustațiu Cornel, Luminița Milutin, Nicolae Bădilescu, Claudiu Iordache, Haidău, parcă şi Ghilea... îmi cer scuze, numele celorlalți îmi scapă.

În prima fază lista a fost la mine. Din cei 17 inşi s-a ales un comandament, cei nominalizați primind însărcinări concrete, restul rămânând cu statutul de membri. Aici îmi scapă un amănunt. Nu-mi amintesc dacă pe Fortuna l-a propus cineva, ori s-a oferit singur ca preşedintele al acelui comitet. Nu-mi amintesc. Dar un lucru e cert. Fortuna a avut curaj. Atunci a avut mai mult curaj decât oricare din cei de acolo.

Ceea ce ne-a îngrijorat mult timp, a fost faptul că nu apărea UMT-ul. Nu ştiam despre ei nimic, nu urcase nici un reprezentant de-al lor. Să nu fi ieşit? Ei, tocmai ei, care în noiembrie fuseseră la un pas de a declara greva singuri?

Din fericire ieşiseră. Dar se opriseră la Comitetul Județean. Atunci ne-am dat seama că eram împărțiți în două. Au început de-altfel să sosească

solii, ne chemau acolo, aveau argumentele lor, Dăscălescu şi ai lui se găseau la Județeană, deci puteam duce tratative cu reprezentanții Puterii. Dar noi gândeam altfel, la Operă aveam spațiu suficient, ocupam o clădire. Mă rog, am refuzat de fiecare dată, una dintre cauzele acestei atitudini fiind suspiciunea. Vedeam în încercările acelea intenția de a ne împrăştia, poate că la Județeană nu se mai găsea nimeni şi totul era o manevră ce-ar fi permis organelor de represiune să pună din nou stăpânire pe situație. Numai că la una dintre solii - parcă a patra – suspiciunea s-a pulverizat. Printre tinerii veniți de la Județean – Alexandru! În dimineața aceea se nimerise ca eu să ajung în Piața Operei, el dincolo. „Tată, haideți, c-altfel îi termină. Ăia sunt toți, cu Dăscălescu în frunte, în timp ce demonstranții de acolo se cam împrăştie. Dacă cei care au intrat în Comitet vor rămâne singuri, ăia o să-i aresteze şi o să-i împuşte pe toți".

L-am luat pe Fortuna de-o parte, i-am spus toate astea. L-am lămurit, în cele din urmă s-a stabilit să mergem vreo şase-şapte inşi. Când să plecăm, l-am întrebat unde era lista. „La mine. De ce?", „Mă întreb ce să facem cu ea", „Cum ce să facem Am întocmit-o, o păstrăm. E un document al Revoluției. E un înscris istoric!" Eu gândeam altfel şi cred că am avut dreptate. Acum, că totul a ieşit bine, îmi pare rău că nu mai există. Dar de unde să fi avut atunci certitudinea că nu ni se va întâmpla nimic. „Nu. O distrugem.", „De ce?", „E mai bine. Dacă te prinde, ne rad pe toți. Trebuie s-o distrugem. Noi ne cunoaştem şi când ne-om întoarce, dacă totul o să iasă bine, o refacem". Nu a fost încântat, a acceptat însă că era posibil să am dreptate. Aşa că a dus mâna la buzunar, a scos hârtia şi mi-a întins-o. Am rupt-o față de toți şi-apoi i-am dat foc într-o scrumieră de-acelea cu picior. Eu o scrisesem, eu i-am dat foc!

Am mers la Județeană vreo 6-7 inşi. Fortuna, Bădilescu, eu... alte nume nu-mi amintesc. Firește, am anunțat hotărârea şi acțiunea la microfon, trebuiau să ştie toți ce se întâmpla. Deci noi, grupul de care am pomenit am pornit spre Județeană, unii din cei din Piață ne-au însoțit, cei mai mulți au rămas, la Operă s-a rămas şi în piață şi în balcon, aşa au fost recomandările, pentru că urma să ne întoarcem cât se putea de repede.

Fiul meu avusese dreptate. În fața Consiliului - lume puțină. Au urcat Fortuna, Bădilescu şi încă doi-trei inşi, eu nu i-am însoțit. De cât strigasem la microfon şi prin foaier răguşisem şi am rămas la poartă.

Nu la mult timp după ce delegația noastră a urcat, a apărut la balcon Marcu Ioan, care ne-a informat că reprezentanții guvernului refuzau dialogul. Huiduieli, fluierături, lozinci. Au vorbit şi alții, nu le ştiu numele, oricum n-am obținut nimic, aşa că ne-am întors la Operă, unde am sosit în jurul orelor 22.

În noaptea aceea am rămas în foaierul Operei cu Fortuna, cu Bădilescu, cu Boroşoiu, cu un medic care a vorbit emoționant celor de jos, cu o persoană de care îmi amintesc pentru că a cântat, antrenându-i şi pe tineri, melodia „Domnul vine iar", şi cu alți câțiva inşi dar nu mai ştiu cu cine, în timp ce în fața Operei grupul a fost de cel puțin 500 de timişoreni. Dar ce timişoreni?! Tinerii aceia nemaipomeniți au spus versuri, au dansat, au cântat, au scandat lozinci toată noaptea! Fără exagerare, întreaga noapte! Cu un entuziasm juvenil ce reuşea să ne mai alunge îndoielile, suspiciunile, adevărul fiind că nu noi le-am susținut moralul, ci ei nouă!

21 Decembrie

Joi am coborât în piață în jurul orelor 8. Am mers acasă pentru că vroiam să mă schimb, să mănânc, să mă rad. Nu am întârziat, pe la 9 intram… în Regională! Dar bunele mele intenții de salariat conştiincios…

Mi s-a spus, chiar de la poartă, că eram aşteptat la şeful de serviciu, inginerul Stoicioiu Dumitru. Unde am fost, ce-am făcut până atunci, de ce-am întârziat etc. etc. Nu-mi amintesc ce i-am îndrugat, am cerut condica. „Ce să faci cu ea? Nu poți semna, e târziu." Am pus mâna pe registru. În dreptul numelui meu, pentru 21 decembrie - scris cu roşu „Absent!" „Cine a făcut porcăria asta?" m-am burzuluit. „Cum cine?! Au întrebat de tine de la gară, s-a interesat şi securistul nostru, ce-ai fi vrut să fac?! De altfel aşa e mai bine, îți rezolvi absența cu vreun concediu, cu vreo...". Gândeam altfel, nu l-am ascultat, mi-am trecut numele lângă cealaltă semnătură precizând ora, 9 jumătate, după care m-am întors în biroul meu.

Momentele ce-au urmat au fost grele. Am trecut prin cele mai dificile stări. E ciudat cum acționează ființa umană la primejdie. Ieri, în noaptea ce trecuse, nu mă încercaseră spaimele decât o dată, când făcusem observația că dispăruse un tip ce declanşase un aparat fotografic de mai multe ori. Dar starea aceea ținuse câteva minute, până când m-am luat cu altele. Acum totul părea a fi altfel. În primul rând din cauza faptului că eram singur. Simțind că n-aveam să rezist, m-am îmbrăcat cu gândul să ies. N-am putut părăsi clădirea. Şeful serviciului administrativ, Drăgulescu, nu te lăsa să ieşi sub nici un motiv. Eram deci sechestrat! Urma, desigur, să fiu arestat!...

La „prăbuşirea" mea a contribuit şi atitudinea unora dintre colegi. Domnule Suciu, ştiu de atunci ce înseamnă să fii ocolit, ce-ți lasă în suflet observația că lumea, prietenii, fac orice numai să nu fie văzuți în preajma ta.

Am avut, din fericire, şi manifestări de simpatie. Câmpeanu Gheorghe, pe atunci şeful Grupului de control, şi Moț Simion, economist în cadrul Serviciului Plan, m-au înconjurat cu o solicitudine pe care n-o voi uita niciodată. M-au încurajat, m-au asigurat că vor fi alături de mine orice s-ar întâmpla şi, Doamne, ce bine mi-a prins atitudinea lor şi cât de apropiați sufleteşte îmi sunt de atunci.

La un moment dat, în Regională agitația a crescut. Se umbla pe coridoare ca nicicând, oamenii se îndreptau spre aceeaşi sală. Nu era vorba de vreo şedință. Din dispoziția direcțiunii ori a secretarului de partid, nu ştiu exact, tot personalul trebuia să se prezinte într-o sală de la etajul doi, pentru a urmări la televizor transmisia în direct a mitingului de la Bucureşti. Vă închipuiți cu ce scop...

Eu nu m-am dus. N-am putut, n-am vrut, n-am avut vlagă să urc un etaj. Într-un anumit fel nici n-a fost nevoie, sonorul aparatului a fost fixat la maximum, auzeam totul din biroul meu. Auzeam şi mă făceam tot mai mic. Bâlbâitul părea stăpân pe situație, folosea limbajul din seara precedentă, amenința Timişoara cu cele mai drastice măsuri...

Şi deodată - tăcere! Apoi rumoare! Şi uşa trântită de perete şi vestea! Ştiți ce vreau să spun. Eu - să nu-mi cred urechilor. În fine, am trecut de primul şoc, am renăscut, am redevenit cel de totdeauna. Dar n-am putut să plec imediat. Dacă asta era situația, voiam să ştiu ce ajunsese până la urechile ieşenilor, ale clujenilor. La Iaşi - m-am folosit de telefoanele noastre de serviciu - nu se ştia nimic. Eram în 21 decembrie, în Timişoara se murea de cinci zile şi ieşenii nu ştiau nimic! La Cluj ajunseseră unele zvonuri, dar veştile erau puține, confuze, irelevante. Am încercat să-i fac să înțeleagă ce se petrecea la noi, nu ştiu cât şi ce am reuşit, după care am „sondat" terenul, pentru a stabili dacă puteam ori nu să ies din Regională. Între timp venise şi Alexandru, fiul meu. Mă căutase la Operă şi, negăsindu-mă acolo, bănuise că venisem la serviciu.

De data asta n-a fost nici o problemă să părăsesc instituția. E drept, erau doi inşi la poartă, dar vigilența, după mitingul din capitală, le cam slăbise.

Am părăsit Regionala în jurul prânzului. Am luat-o direct spre Operă - conştiinciozitatea de care v-am tot spus! -, care, din ziua precedentă, pentru mine era *celălalt loc de muncă!*

La Catedrală am dat peste câțiva inşi din gărzile patriotice. Auzindu-i vorbind, mi-am dat seama că nu erau din oraş. I-am întrebat ce căutau în Timişoara, de ce veniseră îmbrăcați în uniforme. „Păi... ne spuseră că vă atacară ungurii. Ne adunară şi ne spuseră că dădură ungurii peste voi şi ne dădură ciomege şi ne suiră în trenuri...", „Şi?", „Păi văzurăm care-i treaba şi...".

Am intrat în Operă nu mult după orele 12. În ziua aceea, în după-amiaza aceea, nu am ieşit la balcon. Eram în continuare răguşit, incapabil să-mi folosesc glasul cum aş fi vrut.

Cât timp lipsisem avusese loc o şedinţă în care fusese ales un birou al FDR. Nu mi-i amintesc pe toţi. Fortuna şi Ivan erau printre ei. Parcă şi Ghica. Atunci, joi, le-am făcut o promisiune tinerilor din foaier, celor de pe copertina de deasupra intrării în Teatru, tuturor celor care erau în jurul nostru.

Domnule Suciu, nu ştiu dacă se va pune vreodată în lumină contribuţia tinerilor la această revoluţie. În noaptea de 16, cei care au străbătut oraşul „ridicându-l" au fost tinerii! Mulţi dintre ei doar copilandri! De murit au murit ei! Sus în foaier - fete de 16, de 18 ani, băieţi de aceeaşi vârstă! Şi îndeplineau orice dispoziţie, nu se temeau de nimic, înainte de a zice „Da" nu-şi făceau nici un calcul! Şi m-au impresionat într-atât, încât le-am promis că voi chema pentru ei un ziarist. Ceea ce de altfel am şi făcut. Mi se pare a doua ori a treia zi.

Desigur că şi în 20, dar mai ales în 21, lipsa unui telefon în foaier ne înnebunea. Trebuia să contactăm instituţiile, anumite persoane, dar nu aveam cum. Când am văzut că demersurile pe lângă Poştă n-au dat rezultate, am încercat varianta... „ceferistă". Din fericire centrala noastră telefonică se găseşte pe Republicii, nu departe de Operă. Ei bine, am făcut tot ce s-a putut ca să instalăm în foaier un telefon C.F.R. Am reuşit. Cred că instalarea unui cablu aerian între centrala noastră şi Operă, şi apoi a aparatului în sine, a făcut-o Adi Misarăş cu nişte tineri inimoşi din foaier.

Joi au apărut primele legitimaţii. Se imprimaseră însă prea multe şi ne-am trezit că posedau astfel de legitimaţii şi inşi despre care... În situaţia aceasta au fost anulate, introducându-se altele, pe care trebuiau să fie semnăturile lui Fortuna ori Oprea Sorin, după cum făceai parte din Comitet ori din Pază.

Ceea ce va rămâne, cel puţin pentru mine, învăluit într-un anumit văl, e situaţia din Cimitirul săracilor. Atunci nu ştiam nimic de dramele petrecute acolo, dar întâmplarea a făcut să aud şi această sintagmă, „Cimitirul săracilor" şi cuvântul „cadavre".

22 Decembrie

În legătură cu Cimitirul săracilor, problema s-a pus serios în dimineaţa zilei de 22. Nu ştiu cine a adus vestea că acolo se dezgropau cadavrele celor ce fuseseră împuşcaţi în timpul primelor zilei ale revoluţiei. Asta m-a năucit. Şi simţind că nu puteam sta locului, am hotărât să merg să văd totul cu ochii mei.

Cred că am coborât în jurul orelor 10. Nu ştiam unde-i acest cimitir, am cerut lămuriri de la demonstranți.

În dreptul Poligrafiei - lume multă, discuții aprinse, îngrijorare, entuziasm, toate pornind de la aflarea veştii sinuciderii – ori uciderii? - lui Milea. Fiecare zicea ce credea, şi credea ce-şi imagina, şi-şi imagina în funcție de puterea lui de pătrundere şi analiză a unor date. Nu m-am amestecat în discuții, dar am stat, totuşi, vreo jumătate de oră pe-acolo, după care mi-am continuat drumul.

Am aflat vestea cea mare când mă găseam în dreptul antenei radio. La un moment dat am crezut că blocurile din stânga vor sări în aer, în locatari îți venea să spui că intraseră ielele şi-i înnebuniseră, mă uitam la ei şi nu ştiam ce să cred, ce să fac, hai, un om poate să-şi piardă mințile de la o clipă la alta, dar să se întâmple aşa ceva cu locatarii tuturor blocurilor de pe aleea aceea… Ori era vorba de vreo epidemie, de vreun virus care… Şi strigam şi eu, eu formulând una şi aceeaşi întrebare, *ce s-a întâmplat, oameni buni?... ce s-a întâmplat, oameni buni?...* Dar cine să m-audă în vacarmul acela, aşa că am repetat propoziția până când oamenii au început să coboare, să se îmbrățişeze, să se țină de umeri şi să se învârtă ca la o horă!

Domnule, am zis eu despre ei că-şi pierduseră mințile, dar ei pot spune despre mine grozăvii şi mai mari! Fugise, deci scăpasem, deci n-avea să ne mai caute băieții cu ochi albaştri-oțelii, nu ne va bate de uşă nimeni, mențiunea pentru ziua de 21 din condica de prezență nu mai valora nici o ceapă degerată… Păi să nu-ți pierzi mințile la aşa descătuşare? Cu toate acestea, cu toată fabuloasa nebunie a acelor manifestări, pot fixa evenimentul în timp cu toată exactitatea, că mi-am consultat ceasul ca să ştiu, pentru toată viața, când am scăpat de nebun: **erau orele 12 şi 33 de minute!**

În fine, am ajuns la cimitir. Pentru că n-am vrut să ocolesc până la vreo poartă, am sărit gardul. M-am luat după alții. Erau scoase cinci cadavre, ce se găseau, înşirate, pe cearşafuri. Groapa avea dimensiunile 4 pe 4 (aproximativ), fiind adâncă de 70-80 de centimetri. Din următorul cadavru am văzut o mână şi partea dreaptă a corpului.

În legătură cu aceste cadavre s-au emis fel de fel de afirmații. Eu sunt împotriva versiunii oficiale, cum că acestea ar fi fost înhumate cine ştie când şi că nu au nimic de-a face cu revoluția. În primul rând „vârsta de înmormântare" era aceeaşi, fapta fusese comisă de curând, zic asta pentru că nu exista nici o urmă de putrefacție, pielea era intactă, proaspătă. Pe de altă parte cadavrele

se găseau unele peste altele, fără straturi de pământ între ele. E drept, am sesizat urme de violență la un singur trup, la buze.

Cei scoşi erau inşi în jurul a patruzeci de ani.

N-am stat mult acolo. Cunosc însă o persoană care are fotografii din ziua de 23 decembrie, deci „proaspete", o să vedeți de ce spun asta. E vorba de doctorul Copăceanu, mi se pare medic stomatolog. Mai târziu, cu prilejul alegerii membrilor CPUN, ne-am întâlnit şi, venind vorba despre Cimitirul săracilor, domnul doctor mi-a arătat fotografiile. Atunci, privind cu atenție imaginile acelea, am descoperit o urmă de glonț. Un bărbat avea o urmă de împuşcătură la un picior!

E adevărat, există fotografii ale cadavrelor şi la Procuratură. Ținând cont de imaginile acelea, ideea că respectivele cadavre sunt, din cauza stadiului avansat de putrefacție, din altă perioadă, pare credibilă. Dar cine susține ipoteza amintită trece sub tăcere un amănunt esențial. **Fotografiile de le Procuratură sunt efectuate în 6 ianuarie. Între 22 decembrie şi 6 ianuarie cadavrele au stat afară, în perioada aceea a fost cald, extrem de cald pentru sezonul în care ne găseam, cadavrele intrând în putrefacție abia de atunci!**

Am vizitat şi chilia din cimitir. Nu încape nici o îndoială, masa, sârmele au fost folosite pentru tortură, petele de sânge, smocurile de păr de pe sârme, de pe jos, trădează violența. Sunt convins că odaia aceea n-a fost folosită ca şi capelă, ci drept loc de schingiuire.

De la Cimitirul săracilor m-am întors, bulversat, la Operă, fără să fi trecut pe-acasă, deşi nu aş fi ocolit prea mult.

Spre seară, pe la 17,30, când lumina scăzuse fără să se fi întunecat însă cu totul, mă găseam pe balcon. Am prins un moment destul de interesant al Revoluției. Eram pe balcon, priveam mulțimea, scandam lozinci, când atenția mi-a fost acaparată - ca de altfel şi a celorlalți colegi de acolo - de ceva ce se întâmpla pe Bulevardul Republicii, înspre gară. La un moment dat au apărut lumini, faruri, foarte-foarte multe faruri, ale unor autovehicule ce înaintau spre noi. Mii de gânduri, nu ne era totuna, îngrijorări mărturisite fără fățărnicie. Din fericire nu erau tancuri, ajungeau până la noi zgomote de maşini şi claxoane, nu de şenile. Dar maşinile acelea puteau fi camioane cu soldați! Şi primele faruri pe la Spitalul de copii, apoi prin fața hotelului Banatul, apoi pe la Electrice. Cei de jos au început să se dea în lături, maşinile apropiindu-se de Operă tot mai mult. În față o Dacie, cu un tânăr cu tricolorul desfăşurat, după ea vreo 15 autoturisme. Ei bine, ştiți ce era cu maşinile acelea? Aduceau primul grup

de ziarişti şi de reporteri străini de la frontieră! Se deschiseseră graniţele şi veniseră conduşi de români. Doamne, ce-a mai fost atunci. Ne şi miram de unde sosiseră oamenii. Din America, Anglia, Belgia, Franţa, Germania, Italia, Iugoslavia, Ungaria... Am avut o idee bună. Din teancul de poze de pe masă, am luat una pe spatele căreia i-am rugat pe străini să semneze. Am poza acasă, mi-e dragă, ţin la ea mult...

Apoi, seara târziu, au început să latre armele. Va putea cineva să lămurească modul în care s-a ajuns la împuşcături, cine a tras prima dată, ce s-a urmărit, ce şi cine a încercat ceva în acest fel?

În Operă eram şi apăraţi şi captivi! Faţă de tinerii de afară aveam ziduri după care ne puteam ascunde. Dar dacă ar fi pătruns cineva cu arme, am fi fost victime, pentru că noi nu aveam nici măcar o puşcă. În plus ni s-a spus că existau comunicaţii subterane între Operă şi Lacto-Bar, între Operă şi Materna, şi parcă exista şi o a treia subterană. Deci dacă apăreau teroriştii pe acolo... Pe acoperiş existau ceva oameni de-ai lui Oprea şi militari, dar jos nu. Am încercat să blocăm şi acele comunicaţii. În vânzoleala aceea era să se întâmple ceva tragic. Săsăran avea pistol. Noi ştiam. Noaptea, obosit, omul s-a ghemuit pe două scaune în stal, poate reuşind să doarmă, poate abia aţipind câteva minute. Mai târziu o fată, al cărei nume nu-l cunosc, a deschis o uşă de la balcon şi, văzându-i pistolul, a început să strige. „Teroristul! E aici un terorist cu pistol, împuşcaţi-l!" Băieţii - vorbesc de militarii care erau cu noi - s-au pregătit să intervină. Noroc că l-a recunoscut cineva şi le-a strigat soldaţilor să nu tragă.

Cu toate acestea - cu tot ce veţi fi aflat şi de la ceilalţi - eu zic că perioada 16-22 a fost partea frumoasă, partea curată şi înălţătoare a revoluţiei noastre.

Ceea ce a urmat după 22 e altceva!

Mărturia primului poet român care a vorbit din Balconul Operei din Timişoara

Bădilescu Nicolae s-a născut la 11 aprilie 1937, în Ghimpați, județul Giurgiu. Părinții, Ion şi Tarşița, sunt decedați. Are trei frați: Ilie I. Bădilescu, profesor titular la Catedra de chimie organică a Universității din Montreal, Canada (a părăsit țara în 1979, după un conflict în legătură cu acordarea titlului de doctor soției dictatorului), Florian Bădilescu, inginer chimist militar, decedat în 1990, avansat post-mortem la gradul de general, şi Gheorghe Bădilescu, meteorolog, şeful stației Meteo din Iaşi.

Bădilescu Nicolae urmează şcoala elementară în Ghimpați, liceul la Bucureşti, Facultatea de Medicină - studii însă nefinalizate - din Timişoara.

A fost cercetător ştiințific la Institutul Agronomic din Timişoara, unde a condus revista „Agraria" (din 1969), apoi „Forum studențesc" (din 1972 până în 1976).

Publică primele poezii în 1967 în revista „Familia", debutând editorial în 1978 cu volumul „Mersul pe mare", după care îi apar următoarele cărți: „Albastru absolut", „Albade", „Iarba fără memorie" şi „Zar".

În 16 decembrie se găseşte în Piața Maria, în noaptea de 16 spre 17 face parte din mulțimea care s-a deplasat pe bulevardul Tinereții spărgând pe această arteră mai toate vitrinele.

În 17 decembrie e printre timişorenii care dau foc, în fața Consiliului Județean, unei maşini a pompierilor.

În 19 decembrie participă la o confruntare cu forțele de represiune în apropierea podului dintre ELBA şi sediul pieții Iosefin, când o femeie este împuşcată.

Anticipând desfăşurarea evenimentelor din 20 decembrie, merge în zona Calea Buziaşului, îşi abandonează maşina, revine în centru cu coloana de muncitori de la întreprinderile din această parte a oraşului. Intră în Piața Operei pe un tab!

E al patrulea revoluționar timişorean care urcă în foaierul Operei, acolo găsindu-i pe Lorin Fortuna, Claudiu Iordache şi Ioan Chiş.

Face parte din primul forum (format din cei patru şi Maria Trăistaru) creat în foaier, numit Consiliu revoluționar, care şi-a asumat sarcina gestionării mişcării din oraş. Este membru fondator al primei formațiuni politice democratice de după război, Frontul Democrat Român.

Face parte din delegația revoluționarilor de la Operă care s-a deplasat la Consiliul Județean cu propunerea unirii celor două mase de timişoreni revoluționari.

La 23 aprilie 1990 devine preşedintele fundației Liga Națională a luptătorilor şi participanților la Revoluția română, funcție pe care o deține şi în prezent.

Este asociat unic al SC Lacerta

16 Decembrie

Căderea zidului Berlinului şi revoluția din Cehoslovacia au avut darul să mă facă să sper că Marele Moment nu era departe nici pentru noi. De aceea ascultam toate posturile străine în limba română, urmăream emisiunile televiziunii iugoslave, purtam discuții interminabile cu prietenii, meditam de unul singur până îmi pleznea capul. Ce mai, gândeam ori vorbeam despre situația noastră, ştii tu cum se zice, 24 ore din 24! O să-ți spun ceva ce, poate, nu are darul să te facă să acorzi prea mult crez afirmațiilor anterioare. Eu, din punct de vedere material, am dus-o bine şi înainte de revoluție. Am ştiut să fac

şi atunci un ban, iar pachetele din străinătate, de la fratele meu şi de la o foarte bună prietenă a Adei, fiica mea, ne-au permis să trăim fără griji. Şi-atunci, vei zice, sau vor zice persoanele obişnuite să se oprească la primul gând sugerat de subiectul pus în discuție, dacă ai dus-o bine de ce... Răspunsul nu e greu de dat. Indivizii care se descurcă în viață sunt, într-o analiză nu prea elaborată totuşi destul de sugestivă, de două categorii. Cei fără simțul măsurii şi cei pe care confortul material nu-i împiedică să privească în jur. Fac parte din a doua categorie. Am citit o mulțime de cărți, am meditat asupra existenței noastre îndelung, am o experiență de viață bogată, am opinii, convingeri. **Ba şi soluții** pentru sistemul social în care s-ar fi cuvenit să trăim. Numai că toate acestea trebuiau să zacă în mine, dacă nu voiam să... înțelegi tu ce vreau să spun. Or eu m-am simțit, de când am început să înțeleg cât de cât rosturile acestei lumi, **om al secolului nostru, nu al sistemului social de dinaintea revoluției! Adică doream să-mi trăiesc viața, nu să îmi duc jugul de azi pe mâine!**

Aşa se explică aversiunea față de fostul dictator. **Iar de moarte nu mă** tem. Ştii ce i-am zis în 20 decembrie domnului profesor Pamfil, când am plecat spre întreprinderile din Calea Buziaşului? **Mă duc să-i aduc în Piața Operei ori să mor!**

Despre L. Tökés auzisem câte ceva, de la un prieten. Acesta îmi spusese că ştia - asculta Radio Budapesta - că Tokes furnizase B.B.C.-ului documente obținute de la o biserică din Sighişoara, prin care era atestată existența feudelor maghiare pe teritoriul Ardealului înaintea celor ale lui Gelu. Fireşte, Statul Român, prin persoanele împuternicite, informează B.B.C.-ul despre falsitatea actelor. Iar cazul, pentru că omul era preot, a trecut de la Securitate la Episcopatul Reformat. Măsura Forului episcopal? Mutarea disciplinară la o parohie de lângă Zalău. Tökés refuză, urmează o nouă somație, aceeaşi atitudine. În consecință, cazul e deferit Judecătoriei. Situația lui Tökés nu m-a frământat. Dacă viața lui ar fi depins de un gest de-al meu, nu l-aş fi făcut niciodată. Îl aveam la stomac. Şi-l am şi acum. Pentru minciunile sfruntate furnizate BBC-ului n-o să-l iert niciodată. Şi dacă tot am ajuns aici, nu-ți ascund faptul că „am la stomac" încă o persoană. O mare „patrioată" - îmi scapă numele, dar dă-o draculuil - care, ajunsă cine ştie cum în Occident, zicea, **decreta,** după evenimentele din Germania şi Cehoslovacia, că nu avea rost să se aştepte la ceva din partea românilor, pentru că „mămăliga nu explodează niciodată". Doamne, Doamne, ce-aş mai fi „explodat-o" dacă aş fi pus mâna pe ea, mai ales după fantastica noapte de 16 spre 17 decembrie, că noapte ca aceea nu a cunoscut Europa niciodată!

Cam acesta „eram" eu în zilele acelea, un fel de „bombă" ce plutea pe valuri, gata să explodeze din clipă în clipă. Înțelegi ce vreau să spun: **căutam un prilej să fac să explodeze mămăliga!**

Dar să ne întoarcem la ziua de 16. Am fost prin preajma bisericii reformate de pe la orele 14. Ştii ce aş putea zice că am făcut atunci? Scandal ca toată lumea şi un fel de **prospectare.** Să mă explic. Se ştie, de altfel şi din prima ta carte despre revoluție, că, încet-încet, **mulțimea a ieşit din atitudinea pasivă a enoriaşilor protestanți.** În prima fază câte un strigăt, vrem aia, şi aia… Or starea aceasta era exact aceea care trebuia să ne fi stăpânit, dacă voiam să „începem ceva". În consecință am făcut şi eu cât am putut ca lumea să „înnebunească". Înjuram în stânga, în dreapta, mai strigam o lozincă, îi îndemnam pe cei din jur să-şi verse năduful. Asta pe de o parte. Pentru că de la un timp am început să mă gândesc la modul în care s-ar fi căzut să acționăm în continuare. Ce ştiam despre o mişcare de mase? Că **revoluția este un moment în care se pulverizează o ordine, în care se abandonează o Lege!** Numai că dacă în locul acestora nu se „pune" nimic, sacrificiile sunt zadarnice. De aceea, în clipa în care mi-am dat seama că trecuserăm suficienți inşi peste pragul fricii, am început să caut prin mulțime inşi cu care să punem la punct un program, o platformă. Mă rog, „ceva" ce să ne orienteze în continuare, pentru ca furia mulțimii să aducă schimbarea dorită.

Dacă e să vorbim despre „graficul" evenimentelor, e momentul să facem precizări esențiale. **Eu zic că revoluția nu a pornit de la biserica reformată, ci din Piața Maria!** Cât timp s-a stat sub geamurile locuinței pastorului, se poate vorbi de o atitudine **de solidaritate.** Mă refer la comportamentul mulțimii. Oamenii voiau să împiedice Puterea să sancționeze un semen de-al lor. Vei spune că acolo s-au strigat lozinci. E adevărat. La fel de adevărat e însă că de atunci **nu se mai stătea pentru Tökés!** Starea de spirit era, deja, alta! Înmugurise, ce mai, dăduse în pârg gândul că puteam lua, în fine, pe cineva de gât.

Fac o paranteză. Tipul ăsta, Tökés, a avut posibilitatea să devină erou național. Numai că insul nu era „croit" pentru un asemenea destin. Deci să ne fie clar, când s-a strigat prima lozincă nu mai eram în „defensivă", nu se mai stătea pentru a-l proteja pe preot. Prima lozincă a fost de fapt „primul strigăt de luptă"! Şi a mai fost ceva, dacă e să spunem lucrurilor pe nume - **a fost o invitație.** Când s-a strigat prima dată „vrem căldură", ne găseam în starea de a merge s-o obținem şi oamenii îl invitau pe Tökés să se aşeze în frunte, pentru a-l urma până unde îl găseau pe ăla care să ne dea căldura aceea blestemată! Dar se ştie, insul n-a fost în stare să simtă ce şansă îi oferea Viața - eu, nu

pot să trec faptul sub tăcere, nu mueam de dragul de a-l vedea pe Tökés conducându-ne, dar atunci el era cea mai potrivită persoană să facă acest lucru! -, de câte ori a apărut la fereastră a folosit aceleaşi cuvinte, „Mergeți acasă! Soția e însărcinată, e obosită, are nevoie de liniște, mergeți la casele voastre!...". Care a fost reacția noastră? Am făcut ce-a zis! Am… mers! L-am abandonat! Dacă şi-a refuzat un rol pe care *oarba* întâmplare i-l oferea cu atâta generozitate, l-am sancționat! Am plecat într-adevăr. Dar nu acasă. Ci să cerem cui trebuia **aia** şi **aia** şi **aia!**

În fond Tökés - poate preot bun dar nicidecum politician! - a fost sancționat de mai multe ori. Prima dată în 16 decembrie, când am părăsit locul din fața bisericii reformate, regrupându-ne în stația Maria, aici găsindu-ne liderii printre noi înşine, a doua oară la primele alegeri parlamentare, când nu a obținut suficiente voturi pentru a fi ales!

După aceea şi la următoarele, insul fiind de altfel tot mai puțin agreat, pentru că prin orice intervenție pe probleme politice se „descalifică"!

Dar să ne întoarcem la evenimente. Aşa cum am zis, de acolo am plecat „să luăm pe cineva de gât". Nu am avut atâta minte încât să mergem împreună. S-au format trei coloane. Una a luat-o spre Platforma Buziaş, alta spre Catedrală, ultima spre Piața Küttl. M-am nimerit în ultima dintre ele. Aveam să aflu mai târziu că grupul nostru a fost cel mai agresiv.

O să-ți spun acum câteva cuvinte despre un erou. Despre un adevărat erou. Dar înainte fac o mică paranteză. Cu tot respectul pentru DURERE, eu nu-i consider eroi pe cei care au fost împuşcați în zilele şi nopțile acelea. Pe aceştia îi împart în două categorii : victime şi eroi. Capul plecat pentru toți, dar ONOAREA şi RECUNOŞTINȚA celor din urmă! Pentru că există şi asemenea cazuri, persoane care, auzind ce se întâmpla afară, au coborât să-şi strige copiii şi, din întâmplare, au fost împuşcați. Asemenea situații nu impun termenul. Erou e acela care a determinat măcar o persoană să strige lozinci, să arunce cu pietre în taburi şi tancuri, să sară pe vreun tun de apă pentru a-l neutraliza. Ei bine, o să-ți spun câteva cuvinte despre un asemenea erou. Din păcate nu-i ştiu numele, nu am idee unde lucrează, nu pot spune cine e. Îi cunosc doar prenumele. Am auzit cum l-a strigat cineva - Titi. E vorba de un tânăr de vreo 25 de ani, cu păr de culoare deschisă, atunci îmbrăcat cu o geacă şi pantaloni negri şi care, deşi avea în brațe o fetiță, a fost sufletul grupului nostru. Ăsta da erou, chiar dacă n-a fost împuşcat! Întâmplarea a făcut să ne întâlnim şi în 19 decembrie, în preajma Elbei. Era şi atunci cu fetița în brațe şi s-a comportat cu acelaşi curaj, ori nesăbuință, zi-i cum vrei.

Grupul nostru a fost cel mai activ, pe Bulevardul Tinereții am spart toate vitrinele. Nu oameni ca Titi le-au spart. Bunăoară la librăria Sadoveanu geamul a fost făcut țăndări de un ins care l-a lovit pe sub braț cu ceva dur, poate cu un revolver. Dar atunci n-am dat faptului nici o importanță. Oricum s-au desfăşurat însă lucrurile, manevrele acelea au favorizat evenimentele din zilele următoare şi cine le condamnă e un tâmpit ori un nenorocit de comunist, pentru că ele au avut un rol important! Foarte important! A doua zi, duminică, timişorenii care noaptea dormiseră liniştiți, datorită acelor vitrine sparte şi-au spus cuvinte pe care nu le mai rostiseră niciodată : … înseamnă că se poate… se pare c-a sosit momentul… aşa că…

Din păcate n-am fost în stare de mai mult, n-am făcut altceva, doar am spart vitrinele acelea. Nu m-am putut lega de nici unul dintre ei într-atât, încât să acționăm la alt nivel decât al descătuşărilor primare, pe care oamenii nu şi le puteau tempera din cauza îngrădirilor şi umilințelor de până cu o zi în urmă.

Deci asta este, atât am făcut în noaptea aceea, am spart vitrine pe bulevard după care, ajunşi la capătul lui, ne-am cam împrăştiat într-o direcție, în alta…

17 Decembrie

M-am întors acasă cu un trofeu. Şi cu un imens regret. Sticla de la semaforul din preajma Politehnicii era spartă şi, nu ştiu de ce, am luat becul. E acasă, în vitrină, şi-l privesc des cu nostalgie.

Care e regretul? Că n-am fost în stare să facem mai mult. Dar ce-ar fi trebuit să facem?... Şi aşa am adormit, frământat de întrebarea asta, sperând că a doua zi, dacă aveam să ne strângem din nou...

Am ieşit din casă pe la 10 dimineața. M-au scos valurile de vuiete ce veneau dinspre Complexul Studențesc. M-am alăturat grupului şi, nu insist, traseul se cunoaşte. Flăcările ce-au cuprins maşinile pompierilor şi un birou al Consiliului Județean m-au extaziat. Eu aveam însă preocuparea mea, căutam pe cineva, pe mai mulți, ştii de ce, deci am intrat în vorbă cu fel de fel de inşi. Dar nu m-am putut lega nici de data asta de nimeni.

De acolo am apucat-o spre Catedrală.

Pe trepte - lume multă. Mai toți tineri Într-o stare de spirit excelentă. M-am oprit, i-am privit, am intrat printre ei. Lozinci, discuții aprinse şi iar lozinci. M-am simțit extraordinar. Se contura convingerea că sosise Momentul! Că,

prin ceea ce făceam, îl pregăteam din toate punctele de vedere. Am fost acolo şi când au început să ardă cele două magazine din centru, şi când au venit pompierii. Pe unul dintre ei îl chema Țăranu. Am reținut numele pentru că l-a pronunțat un militar. „Pe cine? Pe tov. maior Țăranu?". Şi tot acolo mă găseam şi când au început să se apropie, dinspre Operă, pe cele două laturi ale Centrului, grupele de militari cu arme în mâini, care au deschis focul.

Nu m-am speriat la primele împuşcături. Am şi avut o reacție pe care mi-o imput. La o rafală, un tânăr a căzut şi a început să se vaite. Eu, crezând că adolescentul „juca" scena rănirii, l-am repezit cu „Hai, termină cu prostiile, că n-ai haz deloc!". Şi m-am îndreptat spre el să-l liniştesc. Dar când am văzut sânge... Şi militarii se tot apropiau, şi rafalele se repetau, ce să fac, am strigat inconştient „Salvarea!", spre surprinderea mea minunea s-a întâmplat, a apărut o Salvare de parcă ar fi stat după colț şi... Mă rog, tânărului i s-a acordat primul ajutor, nu m-am aflat pe acolo numai eu, au fost în preajma lui şi alții, deci odată faza aceasta încheiată am început să mă gândesc la pielea mea, la modul în care să scap de „căpuşele" ălora ce se tot apropiau. Dar cum s-o fi făcut din moment ce, pe cele două poduri, cel de lângă Regionala CFR şi Mihai Viteazul, se găseau taburi, iar din spate împuşcăturile se apropiau tot mai mult? Şi n-am găsit altceva mai bun decât... „salt înainte"! Salt… în Bega! În 17 decembrie - noroc că era cald, nefiresc de cald pentru luna aceea – m-am aruncat în Bega ca să nu fiu împuşcat, ieşind pe lângă Flora!

Acasă, îți dai seama „Ce-ai pățit? De unde vii în halul ăsta?", eu… „Cum de unde?!... Din oraş! Din centru, voi nu ştiți ce se întâmplă afară, ce fac leprele lui Pingelică cu noi! Nu ştiți!"… Şi, în timp ce m-am schimbat, le-am răspuns la o mie de întrebări, de la un anumit moment însă mecanic, preocupat de altceva. Îmi încolțise în minte… un gând teribil! Dacă trăgeau, însemna că se ajunsese la situația „care pe care"! Gândul a „crescut", s-a tot „umflat", uneori mă... „pălea" luciditatea şi-mi dădeam seama că era nebunie curată, dar revolta mă gâtuia şi... Adică ăştia trag ca în şobolani şi noi pe după colțuri, prin ganguri… şi prin Bega în plin decembrie?!... După cât mă agitasem în zilele precedente, nu se putea să nu fiu pe vreo listă, soarta-mi era pecetluită, şi cum nu concep să mor ca un prost, după miezul nopții am ieşit din casă înarmat! Înarmat cu un cuțit de tăiat porci!

La Continental se trăgea intens, am pornit spre hotel. Să-ți precizez locul în care m-am oprit : parcarea din spatele magazinului Bega.

Acolo se găseau un tanc şi trei mitraliere. M-am apropiat de trăgătorul plasat la cea mai mică distanță de parc - poate ai dreptate, dacă vrei

consemnează şi gestul tău de *dar ai fost nebun de-a binelea!* - şi, stând după o tufă, am aşteptat momentul potrivit pentru a-l lichida şi a-i lua arma. Dacă aş fi reuşit, i-aş fi împuşcat pe ceilalți doi militari, pe orice soldat, pe orice tip cu ochii albaştri, până când...

Mi-a fost dat atunci să trăiesc un episod pe care n-o să-l uit nicicând. Mitraliorii trăgeau înspre bulevard, eu mă aflam în spatele lor. Nu ştiu cât timp am aşteptat acolo. Ceea ce m-a determinat să cred că sosise momentul propice a fost ploaia. Ploaia aceea, ți-aminteşti, care a venit ca un fel de izbăvire. Cum ziceam, la un moment dat am început să mă apropii de el, cu cuțitul pregătit. Bine, nu te repeta, că doar ți-am spus, nu pretind c-am fost în toate mințile. Deci m-am apropiat tiptil, m-am tot apropiat, strângând plăselele cuțitului de mă durea mâna. N-am apucat să mă folosesc însă de el. Când eram la vreo trei metri de militar, am încremenit. M-a surprins un fulger. Că ştii, a plouat şi-a fulgerat ca vara. Când a fulgerat, insul s-a întors. Poate văzându-mi umbra, poate din cauza vreunui zgomot produs de mine. Şi preț de-o clipă, de-o oră, de-o zi, nu ştiu, nu pot preciza cât timp, ne-am privit ochi în ochi. Ce-am citit pe chipul lui?... Tinerețe, naivitate, uimire... Cu un salt aş fi fost pe el, dar n-am reuşit să-l fac. În acest timp ar fi putut şi el să întoarcă arma dar, desigur, nici pe chipul meu nu sesizase ceva ce i-ar fi putut trezi ura. Şi-atunci, după acel „dialog vizual" nemaipomenit, m-am aruncat înapoi în tufă - cunoşti locul, e o denivelare de vreun metru jumătate - sperând să scap, deşi eram destul de convins că vreun glonț... Nu a tras după mine. Nu ştiu de ce, dar n-a tras. Cu toate astea mi-am continuat drumul târându-mă până m-am simțit în afara oricărui pericol.

Ajuns acasă - n-am putut adormi. Nu m-am putut linişti. Ochii aceia, ce citisem în ei...

Şi pentru că nu-mi găseam linişstea, în jurul orelor 22 am ieşit din nou. Am luat-o spre Catedrală, mi-am continuat drumul pe Săvineşti, apoi pe K. Marx. Aici, blocând accesul în Piața Libertății, un cordon de militari. A, am uitat să-ți spun, mă întâlnisem şi eram cu Nicolae Secoşan, de la Radio Timişoara, şi cu fiică-sa. El poate depune mărturie că tot ce voi zice reflectă realitatea. Apropiindu-mă de cordon, le-am strigat militarilor, printre altele : „Nu vă e ruşine să ridicați armele spre oameni? Voi nu vă dați seama că ceea ce facem este şi spre binele vostru?...". Mă rog, cam aşa ceva. N-am obținut nimic. Nici nu m-am aşteptat. Şi mi-am continuat drumul, despărțindu-mă de Secoşan şi fiică-sa, de unul singur. Ştii unde m-am dus? La locul… „faptei"! La locul în care s-ar fi putut petrece ceva ce m-ar fi marcat pentru toată viața. Mă năpădiseră stări

aparte şi nu m-am putut abține. Ca să înțelegi mai bine ce vreau să spun, o să-ți amintesc o imagine pe care o am în minte. Cea a unui stadion a doua zi după un meci. Peste tot ziare, sticle goale, coji de semințe... şi multă, foarte multă linişte. Toate astea după nebunia din ziua precedentă. Ei bine, privind locul acela nu mi-am putut împiedica o strângere de inimă. Urme de tanc, resturi de pâine, conserve de fasole tăiate cu baioneta... Şi cu câteva ore în urmă, acolo s-ar fi putut produce un omor. Ori mai multe... N-am plecat cu mâna goală. Am găsit un cartuş, l-am luat, îl am acasă...

Şi-aş mai fi luat ceva. O conservă din acelea cu resturi de fasole. Zic că aş fi luat-o, dar...

De acolo am mers acasă. N-am mai vrut să ies. Am dormit aproape tot timpul, recuperând ceva din ceea ce pierdusem în ultimele două nopți.

19 Decembrie

Ce-am făcut în 19?.. O să-ți relatez câte ceva ce nu trebuie uitat niciodată. Eram în oraş. Umblam prin locuri în care „trebuia" să se întâmple ceva. Pe la prânz mă găseam în apropiere de Elba, în preajma podului dintre întreprindere şi piață. Noi eram vreo două, poate trei sute de inşi, înaintea halelor, cu fața spre Elba. La câțiva metri - podul şi întreprinderea. Ce mă adusese acolo? Zvonul că la Elba se declanşase greva. O astfel de veste m-ar fi scos din casă şi dacă s-ar fi anunțat că oraşul e împânzit de taburi.

Că era ceva adevăr la mijloc nu încăpea nici o îndoială, deoarece şi podul din dreptul Elbei şi cel din fața Fabricii de țigări erau blocate cu câte două taburi şi două camioane. Noi eram, de nu ştiu cât timp, în „dialog" cu militarii. Strigam lozinci, le vorbeam frumos, îi „ocăram"… Pe la orele 14, aşa cred, a apărut un IMS, din care au coborât doi ofițeri. Nu aveau gradele pe umeri, dar e sigur că erau ofițeri. Tipii s-au îndreptat spre noi. Atunci aşa, departe de a fi bănuit ce avea să se întâmple, a fost împuşcată o femeie. Unul dintre ofițeri, arogant şi plin de sine, ni s-a adresat ca unor copii ce-au intrat într-o grădină cu căpşuni. Am răspuns mai mulți, dar o femeie a păşit în față şi ne-a acoperit pe toți strigând. „Ce vrem? Vrem libertate!" Vorbe la care ofițerul a scos revolverul şi a tras trei cartuşe. Unul dintre ele a perforat o fereastră, acum nu se mai vede nimic, geamul a fost înlocuit. A tras ca într-o țintă, cu sânge rece, chiar cu plăcere. Nu ştiam ce avea să urmeze. N-ar fi fost exclus să le fi ordonat şi taburilor să intre în acțiune, de aceea ne-am împrăştiat. Eram cu un amic, cu

Lazăr Croitoru. Am apucat totuşi să vedem că pe femeie a luat-o o Dacie, după care am fugit spre celălalt colț al pieței.

Dar spaima nu m-a ținut mult timp departe de pod. De data asta eram însoțit de domnul Weinerth Erwin, cadru didactic la Şcoala generală nr. 23. Iar acolo, la pod, aveam să reîntâlnesc încă o cunoştință. Pe vechiul nostru amic Titi. Cel de care ți-am vorbit cu nu mult timp în urmă. Era tot cu fetița. S-a comportat şi de data asta cu un curaj nebun. La un moment dat, probabil nemulțumit de ceea ce se petrecea acolo, a dat fetița unei femei, după care a țâşnit spre pod. Decorul era altul decât cel de la prânz. De partea noastră, în stânga şi dreapta podului, se găseau şi acum cele două taburi. Camioanele dispăruseră. Tot pe acolo se găsea şi un tractor cu remorcă şi un jeep, dincolo de pod staționând o autoutilitară. Țâşnind dintre noi, Titi a pus mâna pe o anvelopă de maşină - nu am văzut de unde a luat-o, habar n-am cum a dat de ea - i-a dat foc, apoi a sărit pe scaunul tractoristului conducându-l, cu tot cu remorcă, până la anvelopa aceea în flăcări, în continuare fugind şi după autoutilitară şi aducând-o şi pe aceasta peste flăcări, după ce l-a dat la o parte pe şofer. Toate astea le-a făcut incredibil de repede, aşa că aş putea spune că ne-am „trezit" cu utilajele acelea în flăcări de parcă am fi avut în fața ochilor un dispozitiv cu două clişee şi acum se trecuse la al doilea dintre ele. Din această cauză n-am avut nici o reacție, nici noi nici militarii din taburi, primele vorbe rostindu-se doar după ce flăcările au cuprins remorca şi autoutilitara şi tractorul. Cineva a zis „De ce ai făcut asta, nenorocitule? Că tot noi, ăştia, amărâții...". I-au răspuns mai mulți, am intervenit şi eu „Lasă omule, e bine aşa. Astfel poate vede şi cretinul de la Bucureşti că ne-a ajuns cuțitul la os că nu mai avem de gând să răbdăm nici o clipă!"

Nu la mult timp după aceea am fost nevoiți să fugim din nou. A apărut o maşină a pompierilor şi, parcă încurajați, militarii din taburi au deschis focul. Am fugit mai mult în patru labe, dar aveam altceva de făcut?

Ajungând pe Văcărescu am urcat, cu Erwin, la domnul profesor Pamfil. N-am apucat să vorbim mult, pentru că a venit domnul doctor Lăzărescu. „Maşina albastră din fața Policlinicii e a dvs.?" m-a întrebat dânsul. „Mergeți şi mutați-o, că e un tab la cinema, altul în față la noi, şi riscați să v-o strivească." Între cele două instituții, perpendicular pe şosea, un cordon de militari cu fețele spre piață, în spatele lor două taburi şi un civil cu automat. Maşina se găsea într-adevăr lângă un tab. Nu ne-a împiedicat nimeni să urcăm în ea.

Când am ajuns la sensul giratoriu de pe 6 Martie, trebuind să cedez trecerea, m-am trezit la geam cu un bărbat de vreo 45 de ani. Un tip bine făcut, sigur pe el, calm, care mi-a spus că era colonel de securitate şi vroia să-l duc la

Garnizoană. După ce-a urcat, a adăugat: „Circulați fără să respectați semnele. Spuneți-mi de asemenea cum vreți să vă plătesc, cu bonuri de benzină ori cu bani. Dar vă rog să măriți viteza.”, „Trebuie să-l las mai întâi pe domnul profesor în Piața Bălcescu, vorbim după aceea.”

N-a făcut nici un comentariu, am ajuns în Piață, domnul profesor a coborât, după care am apucat spre centru, eu fiind în acelaşi timp şi iritat şi curios până unde avea să meargă securistul cu tupeul. La primul cordon de militari, pe Săvineşti, am fost nevoit să opresc, pasagerul meu s-a legitimat, militarii s-au dat la o parte. Aceeaşi manevră pe K. Marx şi, iată-ne, la Garnizoană. Colonelul m-a rugat să-l aştept, a intrat, eu am rămas în maşină - asta se întâmpla între orele 17 şi 18, reţin ora pentru că a trebuit să aprind farurile - omul a revenit destul de repede, nu ştiu ce-a făcut înăuntru, şi de acolo am luat-o spre gară pe Săvineşti, prin fața Primăriei, prin dreptul Electromotorului. Doar la gară mi-a mai vorbit, întrebându-mă dacă vroiam bani ori benzină. Cum ți-am spus, tipul fiind prea plin de sine, m-a făcut să mocnesc tot timpul. Aşa că i-am răspuns fără nici un menajament. „După felul în care am fost oprit, o discuție pe această temă este inutilă. Nu am nevoie nici de banii nici de benzina dumitale!” Tipul nu s-a formalizat, a întors spatele şi a plecat.

Ajuns acasă n-am mai ieşit, eu, fiică-mea şi soția spunându-ne tot ceea ce ni s-a întâmplat, tot ceea ce am auzit de la unii, de la alții.

20 Decembrie

Pe la orele 9 mă găseam în cabinetul domnului profesor Pamfil, împreună cu domnul doctor Drăghici. Cei doi discutau, dar vehiculau informații auzite, nu participase la evenimente nici unul. De altfel domnul Pamfil i-a spus: „Dacă vrei să ştii ce s-a întâmplat, întreabă-l pe Bădilescu, că ăsta a fost mai peste tot”. Discuția nu-mi plăcea, mă stăpânea o neliniște înnebunitoare, simțeam că în ziua aceea trebuia să se petreacă în oraş altceva, şi de aceea m-am hotărât să plec. „Unde mergi?” - m-a întrebat domnul profesor Pamfil. „În calea Buziaşului.”, „De ce?”, „Ca să-i aduc în centru! Mă duc să-i aduc, ori să mor!”

Am mers la AEM căutându-l pe Lazăr Croitoru, cel cu care am văzut cum a fost împuşcată femeia pe podul de lângă ELBA. Salariați peste tot, nu se lucra, atmosferă... Ce mai, simțeam că atât trebuia, chibritul, şi explozia s-ar fi produs. Cineva m-a întrebat cam răstit: „Dar ce vreți cu el?” Între Electrotimiş şi

AEM se circula în voie, prin preajmă nici un militar ori miliţian. I-am răspuns cu acelaşi ton şi tot cu o întrebare: „Păi voi nu vedeţi că la Electrotimiş oamenii se pregătesc să iasă? Ce faceţi? Rămâneţi pe mai departe în curte?" Şi pentru că alături era un grup de tineri, m-am legat de ei. „Şi voi, că voi aveţi alt sânge, ce faceţi? Ieşiţi ori nu?", „Ieşim!", mi-a întors-o oarecum ofuscat unul dintre ei, „O să iasă toată lumea!"

Aşa a şi fost. Nu s-a ieşit imediat, ci peste vreo oră jumătate. Cei care „au făcut jocurile" sunt cei de la IOR. Bărbaţii de la Electrotimiş şi femeile de la AEM se îmbiau încă de dimineaţă, *ieşiţi că sunteţi bărbaţi, voi trebuie să faceţi primul pas ; ba dimpotrivă ieşiţi voi, că sunteţi femei şi n-o să vă facă nimeni nimic…*

Nu ştiu cum s-ar fi încheiat „meciul acesta de tenis verbal". Dar amănuntul nu are nici o importanţă. Când cei de la IOR au apărut în sensul giratoriu, s-au deschis porţile şi la Electrotimiş şi la AEM şi a ieşit şi dintr-o întreprindere şi din cealaltă toată suflarea!

Am intrat în şuvoiul de timişoreni ca peştele în apă. Şi, fireşte, în *rol!* Acolo am decupat prima stemă de pe-un steag – celebrele drapele româneşti găurite în centru! -, după ieşirea din sensul giratoriu! Cu dinţii! Aşa am procedat după aceea cu al doilea, cu al treilea… cu toate pe care le vedeam! De câte ori intra cineva în coloană cu un drapel, trimiteam 2-3 tineri să-l aducă, decupam stema, o aruncam, îl înapoiam. Am rupt până la Operă 86 de steme!

A, în ceea ce priveşte maşina… am recuperat-o a doua zi. Atunci acolo a rămas, în parcare. Cu încercările de a-i mobiliza, cu invitaţiile formulate când de unii când de ceilalţi salariaţi de la cele două întreprinderi, cu intrarea în coloană, uitasem de maşină cu totul. Mi-am amintit de ea târziu, în balcon, am recuperat-o în 21 decembrie.

La viaduct, în faţa Facultăţii de Construcţii, eu şi un grup de tineri am vrut să-i aşteptăm pe cei de la Electrobanat şi IRA. Am şi trimis pe unul dintre ei în direcţia respectivă, dar iniţiativa a fost inutilă, oamenii erau pe drum!

Presupunând că la Primărie se găseau forţe de represiune, am dat din coate până am ajuns în primul rând. Un ofiţer ori subofiţer, nu mai reţin, s-a desprins dintre militari încercând să ne oprească. „Staţi, militarii sunt înarmaţi, am ordin să nu las să treacă nici o persoană!" Au izbucnit strigăte, lozinci, fel de fel de răspunsuri, printre care şi al meu: „Aşa cum voi vă exercitaţi o îndatorire, aşa ne exercităm şi noi **dreptul de a manifesta paşnic!** E un drept democratic, constituţional, cred că ştii acest lucru." O ştia, n-o ştia, treaba lui, fapt e că s-a întors la subordonaţi şi-a dat comanda : „Arma jos, daţi-vă la o

parte!", „Nu aşa!", am intervenit eu, „să intre în hol la cinema, că nu vrem ca mâine-poimâine să se spună că am agresat ostaşii care, aşa cum ziceți, îşi fac datoria împuşcând poporul."

Nu-ți descriu entuziasmul declanşat când i-am văzut pe militari... ca nişte păpuşi de ceară în vitrină! Dar să trecem mai departe. După câțiva paşi, la colț, pe Săvineşti, alt şir de militari. Iar pe lângă zidul Primăriei grăniceri, băieți tineri, aproape copii. M-am apropiat, am încercat să intru în dialog cu ei. „Măi băieți, măi copii, ce faceți aici? Sunt sigur că n-ați mâncat de mult. Nemernicul ăla de la Scorniceşti vă ține flămânzi cerându-vă să îndreptați armele spre noi. Aşa-i? Dar ce facem noi este pentru toată lumea. E şi pentru voi." Şi unuia dintre ei i-am pus o sută de lei în bluzon, adăugând : „Luați-vă nişte biscuiți, băieți. Ceva de mâncare. Că pentru descreieratul de Ceauşescu nu merită să stați flămânzi!"

Gestul a dat roade, au procedat la fel şi alți demonstranți, grănicerii nu ne-au creat nici o problemă.

Văzând taburile, mi-a trecut prin cap o idee... spune-i cum vrei, trăsnită, prostească, genială, treaba ta. Mi-am zis că ar fi extraordinar, pentru moralul oamenilor, să intrăm în Piața Operei pe un tab! Cu un tab în frunte! Aşa că am urcat pe unul dintre ele începând tratative în acest sens. Taburile erau de la UM 01233 Buziaş. Reține şi numele celor cu care am vorbit. Locotenentul-major Ardelean T., locotenent Craiu Daniel, plutonier Câțea Vasile, plutonier Ion Viorel, plutonier Moraru Vasile, plutonier Dumitru Ion, plutonier adjutant Martin M.

Încerc să înşir câteva propoziții şi fraze folosite atunci : „Câte cartuşe aveți aici, băieți?", „3.000", „În regulă. Atunci aflați că noi suntem 300.000!... Şi suntem părinții, frații, rudele ori prietenii unora dintre voi!... Aici am venit nu doar pentru drepturile noastre, ci şi pentru ale voastre… Ceea ce vrem e pentru toată țara… Şi vrem căldură, lumină, pâine, lapte, carne… Aşa că hotărâți dacă e bine să ne împuşcați, ori să veniți cu noi în Piața Operei!..." Nimerisem pe tabul lui Ardelean. E posibil să fi fost sincer, nu e exclus să fi apelat la un subterfugiu. „Aş veni, domnule, dar la mine nu merge stânga." Am trecut în viață prin prea multe ca să mă fi blocat la o asemenea replică. „Nu-i nimic, domnule locotenent-major, nu-i nimic," l-am lăsat eu să creadă că luasem de bun ceea ce auzisem, „atunci trage dumneata pe dreapta şi ordonă-i colegului să vină cu noi el!" De voie de nevoie omul s-a conformat, aşa că am ajuns în Piața Operei pe tabul condus de plutonierul adjutant Martin M..

A, un amănunt. Că am şi din această întâmplare o amintire. În poziția în care mă nimerisem, trebuia să mă țin de țeavă. Tot mişcându-mi degetele pe

ea, am dat de-o piesă ce se deşuruba. Şi dacă se deşuruba am învârtit-o, am tot învârtit-o… Am învârtit-o… până mi-a rămas în mână! Mă rog, comportament nu tocmai civilizat, dar în circumstanţele acelea… Oricum, dacă ajută la ceva, mă folosesc de ocazie şi-mi cer scuze în mod public. Domnule Martin, te rog să mă ierţi pentru gestul de atunci. Sper că n-ai fost sancţionat din cauza asta. Dacă au fost totuşi probleme anunţă-mă, ascunzătorul de flăcări e la mine, l-am păstrat ca pe-un trofeu dar ţi-l pot returna.

Dacă vrei, încă o secvenţă din acele momente. În colţ, la fostul aprozar din piaţă, un tip cu un polaroid - bărbat la vreo patruzeci de ani, slăbuţ, cu un chip deschis, zâmbitor, îmbrăcat în ceva cenuşiu - a declanşat aparatul şi ne-a făcut o fotografie. Peste câteva momente ne-a oferit-o. Mi-a plăcut, tabul arăta superb, încărcat ciorchine de nebuni, nebuni superbi şi ei, dă-mi voie să spun aşa, repet, poza mi-a plăcut, am dat-o unui tânăr de lângă mine - 20 de ani, presupun student, statură mijlocie, slăbuţ -, plutonierul adjutant a cerut-o şi el - era cu bustul ieşit prin turelă -, a arătat-o şi celor din interior, din păcate, prins de altele, am uitat de fotografie, mi-am amintit de ea când am coborât, l-am întrebat pe tânăr unde era, nu ştia, i-am dat numărul de telefon, 11170, spunându-i că voiam şi eu o copie, el a promis că o va cere de la militari, i-am spus că era bine, nu mai aveam răbdare, m-am repezit glonţ în Operă, după ce-am eliberat taburile de tineri, aşa cum îi promisesem de altfel locotenentului-major Ardelean.

La intrarea de pe Mărăşeşti poarta era închisă, în spatele ei doamna Zamfir, pe atunci directoarea teatrului. „Ce se întâmplă, domnule Bădilescu?", a întrebat ea. Doamne, cum mai clocoteam. „O să vedeţi imediat - era 12 şi 7 minute, reţin ora pentru că ochii mi-au căzut pe ceas în timp ce aveam mâna pe poartă - şi dumneavoastră şi partidul dumneavoastră, ce se întâmplă. Deschideţi uşa!" Ea mi-a răspuns cu amabilitate, ba mi-a şi dat pe cineva care să mă conducă sus.

Persoanele pe care le-am văzut acolo au fost Chiş Ioan, Fortuna Lorin, Iordache Claudiu. Deci eu am fost al patrulea. A, mai era şi domnul Bledea, care se ocupa cu staţia de amplificare.

Când staţia a devenit funcţionabilă, am ieşit pe balcon. Primul a vorbit Fortuna spunând aproximativ aceste cuvinte: „Din acest moment, la Timişoara a luat fiinţă prima organizaţie politică, Frontul Democrat Român, care se opune sistemului comunist şi dictaturii ceauşiste!..."

Fortuna a prezentat şi câteva puncte din viitorul program al FDR : lupta împotriva regimului ceauşist… împotriva comunismului… instaurarea

unui sistem social-politic în care drepturile fundamentale ale omului să fie respectate etc.

După Fortuna a vorbit Chis, apoi Iordache, eu fiind al patrulea. Mi-amintesc că am zis, fiind într-adevăr impresionat de acest aspect, următoarele: „Vă mulțumesc pentru modul civilizat în care ați ştiut să vă arătați ura şi disprețul față de Ceauşescu şi oamenii lui. Vă mulțumesc pentru modul demn în care ați ştiut să păşiți în rândul popoarelor civilizate ale Europei", după care am mobilizat oamenii cu câteva lozinci.

De ce am zis acele prime vorbe? În timp ce-au vorbit ceilalți, eu am privit piața şi, repet, am rămas frapat de modul civilizat în care oamenii se apropiau de Operă. Nu a intrat în spațiile verzi nimeni, nu a fost călcată nici o floare! Or o mulțime care nu e în stare să calce flori poate fi acuzată de vandalism, de huliganism?

Şi aş mai spune ceva despre acest „climat." După aceea am aflat că jos, în piață, era verificat orice recipient, băuturile alcoolice fiind vărsate fără nici un comentariu în canale, pe jos.

O să-ți precizez câteva inițiative de-ale mele, rugându-te să reții că propuneri au avut mulți, mai toți cei ce-au urcat în balcon, de acestea din urmă fiindu-mi însă mult mai greu să mă pronunț.

O primă idee pe care am lansat-o a fost aceea de a invita în foaier reprezentanți ai minorităților. S-au prezentat un sârb şi-o unguroaică. Din partea germanilor n-a apărut nimeni. Din păcate şi cei doi au fost prezențe şterse, care de altfel au dispărut dintre noi repede.

Fortuna a avut altă idee. Bună. Să urce reprezentanți ai întreprinderilor din oraş. Au apărut în acest mod colegi care s-au implicat cu adevărat în activitatea ce-a urmat. Amintesc dintre aceştia trei nume, au fost mai mulți, recunosc, dar... Cei trei au fost: Trăistaru Maria, Munteanu Mihaela, Ciura Alexandru.

Curând am simțit nevoia de organizare. Eu am lansat termenul de Comitet, lui Fortuna nu i-a plăcut, a propus altul, Consiliu, a rămas acesta. Iată primul Consiliu al Revoluției, care a fost constituit în jurul orelor 14. Fortuna - preşedinte, Chiş şi Iordache - vicepreşedinți, Bădilescu şi Trăistaru Maria - secretari. Acesta este primul forum al Revoluției, el nesuferind modificări până joi, tot ceea ce s-a întâmplat până atunci fiind coordonat de el.

Mai târziu, dar ți-o spun acum ca să nu uit, văzând că Dăscălescu întârzia, am lansat rugămintea să se aducă ceai, îmbrăcăminte groasă, fiind hotărâți să stăm acolo şi noaptea, până totuşi va veni. Ba mai mult, aşteptându-

l, am rugat oamenii să elibereze un spațiu prin fața Modexului, ca primul-ministru să poată veni fără nici o problemă. Şi oamenii s-au conformat, acel culoar rămânând liber nici nu ştiu câte ore.

Am să-ți relatez o altă secvență nostimă, pe care n-o s-o uităm nici unul din cei care am fost acolo. Nu mai rețin la care din intervențiile mele, am simțit că Fortuna mă privea insistent. Dându-mi o explicație m-am oprit, i-am întins microfonul. Lângă el se găsea o fată. O tânără de 16-17 ani. Pe care, învăluind-o cu un zâmbet patern, a întrebat-o. „Dar ce-i cu tine aici, fetițo?", „Sunt liceană şi cred că şi elevii trebuie să participe la revoluție, domnule" i-a răspuns fata fără să se fi intimidat. Şi după ce i-a spus surorii mai mici : „Tu mergi acasă, ca să-i spui mamei că eu rămân aici. Du-te, stai cu ea, aveți grijă una de cealaltă, eu o să revin după ce se termină Revoluția!", s-a adresat mulțimii cu îndrăzneală şi siguranță, care ne-au copleşit, care ne-au emoționat…

Vezi, şi acum îmi tremură vocea amintindu-mi momentul acela nemaipomenit de frumos. Dar să-ți spun despre cine e vorba - fata noastră din primul Consiliu, Trăistaru Maria!

Un moment de spaimă am trăit când, nu mai ştiu cine, ne-a făcut să ne gândim la ai noştri. Ne-am privit livizi. Securitatea, pentru că nu era mare lucru să afle adresele, ne-ar fi putut ridica familiile. Ca apoi să ne şantajeze. Cu toate acestea n-am părăsit foaierul. Am rugat pe cei de jos, dacă mă cunoştea cineva, să meargă la mine. Serviciul mi l-a făcut un tânăr inimos din Giarmata Vii, Sandu Dorel. S-a dus acasă cu un steag pe-a cărui stemă o decupasem cu dinții, l-a arătat a lor mei, le-a spus că eu aveam să rămân în continuare la Operă, pe ei sfătuindu-i în schimb să plece la prieteni, ca să nu fie găsiți în cazul că s-ar opera arestări. Aşa au şi făcut. Ada cu ginerele şi nepotul au mers la naşii lor, familia Nicolici, soția la familia Popescu, care locuieşte pe strada Paciurea.

Ei bine, ştii ce mi s-a părut că se *simțea* la un moment dat? Nevoia de personalități. Oamenii nu urmează inşi necunoscuți. Or, din păcate pentru noi, cum până atunci nu ne ilustraserăm nici unul în politică, pentru cei de jos eram nişte iluştri anonimi. Hai să-ți dezvălui o observație. N**ici unul dintre noi nu a dominat mulțimea!** Oamenii strigau lozincile pe care le ştii, două trei minute ne ascultau dar, dintr-un colț ori altul, se lansa o nouă lozincă şi atunci tu, cel de la microfon, deşi ai fi vrut să spui altceva, strigai lozinca respectivă. Iar situația se repeta la alte două-trei minute, mereu, nici unul din noi n-am reuşit să ne impunem într-atât, încât să ajungem să ne expunem intervenția fără să fi fost întrerupt de cine ştie câte ori.

Acesta e motivul pentru care, la un moment dat, am început să lansăm nume cu „rezonanță". Recunosc, am fost unul din cei ce-au rostit numele lui Iliescu… al lui Cârpan… Îmi mai imput faptul că multă vreme am amăgit mulțimea spunând că Dăscălescu avea să vină la Operă. Raționamentul de atunci mi se pare corect şi acum, după mine aşa ar fi fost firesc să se petreacă lucrurile. „Timişoara" aici era, nu la Județ! Şi dacă tartorul îl trimisese să vorbească cu… Timişoara…

Primele informații despre echipa guvernamentală ni le-a adus Eustațiu Cornel, în jurul orelor 16. Ne-a spus că Dăscălescu era la Prefectură, că cei de acolo au încercat să intre în dialog cu el. Numai că primul ministru s-a dovedit incapabil să înțeleagă situația din oraş. Cornel mi-a făcut o impresie bună, se angrenase în revoluția timişoreană cu trup şi suflet, încerca să răspundă oricărei întrebări. Noi însă îl sufocam, punându-i prea multe dintr-o dată. Vorbeam nici nu ştiu câți în acelaşi timp iar el... Asta pe de o parte, pentru că, deşi îl bombardam şi cu nedumeririle mele, într-un colț al creierului îmi puneam întrebări mie însumi „Acolo sunt vreo zece mii de timişoreni, aici peste două sute de mii... O fi realizat Dăscălescu dimensiunea reală a mişcării din oraş, şi-o fi dat seama că eram şi puternici şi hotărâți să rămânem pe poziții până aveam să ne obținem drepturile?...".

Şi pentru că nu reuşeam să dau răspunsuri acestor întrebări, m-am hotărât să „iau taurul de coarne". Mi-era clar că ideea nu putea întruni prea multe sufragii, cu toate astea am zis că trebuia să meargă cineva acolo. Cum-necum, sugestia a fost acceptată. A urmat întrebarea : „Cine era dispus să meargă la Județ?". Nu s-a repezit nimeni. În sinea mea am fost mulțumit. Vei vedea de ce. Eu voiam să fac acest drum indiferent de ce-ar fi urmat! Voiam cu adevărat. M-am oferit, membrii Consiliului au fost de acord, am luat platforma-program şi, după ce-am anunțat toate acestea la microfon, am coborât. Până am ajuns jos, s-a format un grup de câteva sute de tineri care voiau să mă însoțească. Printre aceştia se găsea şi nora generalului Puiu. Puiu Tița s-a repezit la mine şi mi-a confirmat că Dăscălescu era la Județ. Ieremia, regizorul, fiind de față, a contrazis-o. „Fugi de-aici, duduie, Dăscălescu nu e în Timişoara, de ce îl prosteşti pe om şi...", „Vă rog, nu vă amestecați în discuție", l-a repezit ea, foarte sigură pe sine, „pentru că ştiu ce spun". Am crezut-o, suntem cunoştințe vechi, prieteni buni.

Am plecat spre Consiliu însoțit de vreo patru sute de tineri, care îşi luaseră în serios rolul de apărători ai vieții mele. „Nu vă fie teamă, îmi spuneau, chiar dacă ar trage, gloanțele vor trece întâi prin noi." Ce mai, au fost formidabili,

m-au condus pe mijlocul străzii pentru că, se explicau ei, dacă ar fi fost milițieni ori securişti, să nu se apropie de mine nici unul. Şi aşa, încadrat de ei, am mers pe Alba-Iulia, prin Piața Libertății, pe 1 Mai, pe linia tramvaiului prin fața Continentalului şi a Poştei.

La Județ - lume multă. „Faceți loc!", au început să strige tinerii, „Dați-vă la o parte, vine domnul Bădilescu!" Mă rog, excese juvenile, sper să nici nu le consemnezi.

La intrare - un milițian care comunica cu cei de sus printr-un militar. A deschis gemulețul, băieții l-au anunțat „cine venea", ni s-a spus să aşteptăm. Stând acolo am făcut cunoştință cu Curuțiu. M-a întrebat cum mă numesc, „Dar mai bine scrieți-vă numele aici", „De ce?", „Ştiu eu de ce. O să vi-l strigăm din două în două minute. Acum înțelegeți de ce?" M-am conformat, n-am putut să scriu în picioare, am scris pe genunchi.

În fine a venit un ofițer. El m-a însoțit pe scări, el m-a introdus în sală. Dacă nu cumva încurc situațiile, în încăpere se găseau Dăscălescu - în costum de culoare bleumarin ori albastru, cu cravată, ținuta lui contrastând flagrant cu a mea, el fiind ras, mirosind frumos, eu apărând acolo transpirat, având pe mine un pulover pe gât -, Bolog, Bălan, Pacoste, Matei, Coman, Florea, Săbăilă Adela, Savu loan şi poate şi alții, pe care însă nu mi-i reamintesc, restul fiind securişti.

Dintre cei veniți de la Operă am urcat doar eu. Când am deschis uşa, Dăscălescu era în fața biroului, Matei şi Pacoste în spatele primului-ministru. Intrând m-am gândit întâi la „ai mei". Adică am ieşit pe balcon şi, luând portavoce, m-am adresat celor cu care venisem spunându-le că totul era în regulă, că urma să încep discuția cu omul lui Ceauşescu.

A, am făcut şi o promisiune. Mă angajasem să le comunic rezultatele înainte de a fi părăsit clădirea.

Primului-ministru m-am prezentat astfel : „Sunt Nicolae Bădilescu, scriitor român din Timişoara. În acest moment reprezint pe cei peste 200.000 de timişoreni care vă aşteaptă în Piața Operei de la orele 14." Era, încă, ziuă. Nu începuse să se întunece. „Nu vă fie teamă - l-am asigurat în continuare - vă garantăm securitatea şi pe traseu şi la Operă." Tipul a reacționat cu violență, cerând să-mi retrag cuvintele. I-am răspuns fără nici un complex. „Domnule prim-ministru, nu e momentul să vă formalizați. Nici momentul, nici cazul. Faceți cum doriți, eu mi-am îndeplinit însărcinarea. V-am spus ceea ce trebuia să vă aduc la cunoştință. Aici - şi am scos hârtia cu care venisem de la Operă - aveți doleanțele noastre. Ale timişorenilor!"

La unele întrebări, pe care mi le pusesem în gând în timp ce-l ascultasem pe Eustațiu, atunci mi-am răspuns. Din fericire, favorabil. Şi Dăscălescu avea în față o hârtie. Mi-am aruncat ochii pe ea, după care i-am spus. „Domnule prim-ministru, îmi dau seama că cei de aici v-au impus aceleaşi condiții. Cu toate acestea insist să veniți la Operă, pentru a vă afirma **public intenția de a demisiona."**

Cum să-mi fi răspuns cu amabilitate? Dar celelalte propoziții nici nu le-am luat în seamă, m-am legat doar de răspunsul prin care a vrut să mă expedieze: „Eu nu mai spun nimic, nu mai dau răspuns nici unei întrebări. Rămâne să ascultăm cuvântul preşedintelui.", „Dar nu vreți să înțelegeți că pentru noi Ceauşescu nu mai există?" - am izbucnit eu. „El este eventual preşedintele ori şeful dumneavoastră, nu al nostru. Şi aşa stând lucrurile, alternativa de a vă anunța public hotărârea de a demisiona trebuie să o priviți ca pe o propunere generoasă, pe care v-o oferă Timişoara!"

Îți dai seama cum a primit aceste cuvinte. Bolog mă urmărise de-a dreptul blocat. Când „nu mai putea", apleca privirea. Dar cu toate că fierbea, n-a îndrăznit să facă nici un comentariu.

Înțelegând că nu mai aveam ce face în Consiliu, i-am zis: „Domnule Dăscălescu, deoarece nu binevoiți să veniți la Operă, îmi iau libertatea de a transmite celor de acolo părerea mea despre primul-ministru al țării!". Şi cu asta am ieşit trântind uşa.

Mărturisesc, eram mândru de felul în care mă comportasem. Dar gândul că „sărisem peste cal" nu-mi era străin. Adică nu am eliminat posibilitatea unei manevre specifice felului lor de a acționa. Mă temeam că aveau să mă oprească, să mă lege, mă rog, să mă facă să dispar pe cine ştie unde. Din fericire nu s-a întâmplat nimic, nu m-a oprit nimeni nici pe coridoare nici pe scări, am fost lăsat să ies. De pe treptele din fața Județeanului am spus oamenilor cum stăteau lucrurile, au izbucnit huiduieli, strigăte, înjurături. Apoi lozinci.

Întors la Operă, am urcat împreună cu vreo patru tineri. Unul îmi era cunoscut. Cu Andreica Marius mă ştiu de ani buni, pentru că locuiserăm cândva în aceeaşi zonă.

Foaierul era plin. Aşa cum îl lăsasem şi parcă totuşi altfel. Adică unii plecaseră, veniseră alții. Din fericire cei care fuseserăm de la început ne găseam în continuare pe poziții. M-au întâmpinat Fortuna, Iordache, Chiş... Le-am spus cum stăteau lucrurile, nu le-am ascuns faptul că situația era gravă, practic nu „aveam nimic la mână!", bătălia abia începea şi dacă nu ne organizam cum trebuia... Le-am strecurat apoi amănuntul că cei de la Județ nu

uitaseră să-şi asigure eventuala protecție a străinătății trimițând la Consulatul Sârbesc o listă cu numele şi adresele lor, după care, pentru că eram în formă, le-am spus că trebuia să avem în frunte un grup mai mare de oameni. Eu am zis 10, până la urmă am ajuns la cifra 13. Ei bine, pentru că în legătură cu acest episod - petrecut înainte de discursul televizat al dictatorului - există mai multe variante, o să ți-l relatez eu, pentru că sunt cel mai în măsură să o fac. Cum ți-am spus eram în vervă, propunerile pentru birou le-am început eu. Şi am zis: „Tu, Eustațiu - ți-aminteşti, îmi făcuse o impresie bună - trebuie să fii preşedinte!" Afară de Fortuna au ridicat mâna toți. „Tu, Fortuna, am continuat, să fii vicepreşedinte!" Cel care s-a abținut şi de data aceasta a fost Fortuna. Atunci m-am legat de el. „Păi, ce-i asta, domnule? Dumneata nu ai votat nici prima, nici a doua oară. De ce?" Acesta e momentul în care Fortuna a zis „celebrele-i cuvinte" : „Eu ori sunt preşedinte, ori nimic!".

Cel care şi-a revenit primul am fost eu. Şi, cu gest... „imperial", însoțit însă de o expresie birjărească imposibil de redat, am zis: „Bine, domnule… - acum ar urma cuvintele cu pricina - fii preşedinte!".

Îți enumăr numele celor 13 membri ai biroului: Fortuna Lorin, Eustațiu Cornel, Bădilescu Nicolae, Iordache Claudiu, Munteanu Mihaela, Ciura Alexandru, Trăistaru Maria, Chiş Ioan, Oprea Beni, Jebeleanu Adriana - tânăra care apăruse acolo pentru că iubitul ei fusese împuşcat! - Săsăran Gruia, Milutin Luminița, inginerul Haidău de la Poştă.

Nu la mult timp după aceea, am sugerat realesului preşedinte să anunțăm greva generală pentru a doua zi. Realitatea este că anunțul l-am făcut eu. M-am cam repezit, am luat microfonul şi am spus oamenilor s-o declanşeze la orele 7. Un amănunt intim. După ce mi-am încheiat intervenția, mi-a trecut prin cap ideea că mai potrivită ar fi fost ora 12. Mi-am zis că ar fi fost mai bine ca oamenii să meargă la întreprinderi, să se apuce de lucru şi, la 12, porțile întreprinderilor... Dar a fost bine şi aşa.

Tot atunci i-am anunțat pe cei din Piață că s-a luat hotărârea să stăm acolo peste noapte, îndemnându-i să-şi facă rost de haine groase, să se aprovizioneze cu ceai, mâncare… nu insist.

După aceea am coborât. Am părăsit foaierul din două motive. În primul rând voiam să văd cum arăta balconul din Piață. Iar pe de altă parte, ca să ascund ceva ce nu trebuia să ajungă în alte mâini, dacă mi s-ar fi făcut percheziție. M-a însoțit Andreica, am mai vorbit despre el, şi încă doi băieți. Ada şi ai ei se refugiaseră la naşii lor, soția încă nu. Era speriată, m-a întâmpinat cu rugămintea de a pleca imediat, primise o groază de telefoane, e adevărat,

unele de încurajare, cele mai multe însă de amenințare. „Pleacă, dispari, te vor ucide, e în pericol şi Ada şi dacă nu faci nimic pentru ea...” Andreica urcase cu mine, era alături, a auzit totul, de câte ori prindea prilejul intervenea cu : „Haideți, domnule Bădilescu, haideți să mergem...”.

O amintire plăcută de atunci a fost întâlnirea cu domnul doctor Nicoară Ovidiu. Eu, ştiind că eram într-un anumit vizor, am intenționat să-l feresc de eventualele complicații: „Nu vă apropiați, domnule doctor, eu...”, „Am auzit - m-a întrerupt el - ştiu totul, vă felicit. Şi dacă tot ne-am întâlnit, nu vreau să pierd prilejul de a vă preciza faptul că puteți conta pe mine oricând!”, Recunosc că le-am crezut vorbe de circumstanță, totuşi mi-au picat bine. Din fericire Domnia sa nu aruncă vorbe în vânt. Fac un salt de câteva zile, ca să nu omit amănuntul. În 25 decembrie, după împuşcarea dictatorului, eram îngrijiți de un oarecare doctor Iliescu. Omul îmi displăcea. Din mai multe puncte de vedere. Atunci am pus mâna pe telefon, sunând-o pe doamna doctor Novac, directoarea Direcției Sanitare. M-am prezentat, i-am spus că doream lângă noi un medic în care să avem încredere. „Dar acolo este domnul Iliescu!”, „Doamnă, am spus că dorim un medic care să ne întrunească sufragiile. Trimiteți-ni-l pe domnul doctor Nicoară Ovidiu!”, „Păi cum să-l găsesc eu pe domnul...”, „Închipuiți-vă, am întrerupt-o eu decis, că v-ar fi cerut acest lucru primul-secretar! N-ați fi făcut totul ca să rezolvați problema?”.

Stratagema a reuşit, de a doua zi domnul doctor Nicoară s-a găsit printre noi.

Revenit la Operă, m-am dat peste cap, cu alți câțiva inşi, ca oamenii din Piață să audă discursul dictatorului. Ce-a spus paranoicul ştii, reacția timişorenilor se cunoaşte, de asemenea.

După transmisiune ne-am mobilizat din nou, propunându-ne acțiuni care ne-ar fi ajutat să ne consolidăm reuşitele de până atunci. În primul rând, fiindcă intraserăm în contact cu cei de la Județ, am considerat că trebuia să trimitem acolo o delegație. Am anunțat hotărârea la microfon. Dintre noi am mers următorii : Iordache, Fortuna, Săsăran, Munteanu, eu... E sigur că ne-au însoțit şi alții, dar nu-mi mai amintesc nici un nume. Am urmat traseul pe care-am mers pentru întâia dată să-l întâlnesc pe Dăscălescu.

De data asta nu m-am implicat deloc. E adevărat, eram obosit. Dar atitudinea mi-a fost determinată de situația de la Județ. Sala era aproape goală, nici nu am avut cu cine intra în dialog, primul-ministru nu era de găsit... De altfel cineva, dacă nu greşesc unul ce se numea Trif, ne-a spus că primul-ministru plecase cu o cursă specială, că era, deja, la Bucureşti!

Mai târziu am avut confirmarea că insul minţise. Tipul era activist, în acel mod îndeplinise, desigur, o misiune.

Încă ceva despre acest individ dubios, amănunt aflat întâmplător după câteva zile. Când Dăscălescu a plecat, Trif s-a ghemuit, s-a pus „pup", ca fostul demnitar să urce în maşină ori să sară gardul, cam aşa ceva.

Ştii ce mi se pare imposibil de reconstituit? Atmosfera! Extraordinara, nemaipomenita atmosferă din foaier. Acțiunile, inițiativele, hotărârile, astea da, până la urmă vor ajunge să fie cunoscute. Dar atmosfera în care s-au născut, în care s-au concretizat, nu va putea fi redată de nimeni. Oricât de bine ar şti să folosească cuvintele... Bine, dacă insişti, o să încerc şi eu, cu toate că... Da, gata, trec la subiect... Deci să ne închipuim o căciulă în care punem nebunie, entuziasm, sinceritate, încredere, suspiciune, îndoieli, teamă, epuizare, blazare, ambiție, altruism, echilibru, nesăbuință… fără însă să le amestecăm. Nu ne-a stăpânit niciodată, tot timpul, ceva ce ar putea fi rezultanta stărilor amintite. Închipuie-ți deci că din căciula aceea ai scoate când un „bilețel", când altul, şi l-ai lipi pe fruntea unora, ori altora, aceştia manifestându-se ca atare... După câte văd şi simt, încercarea mea nu te-a... siderat. Mă rog, eu te-am avertizat. Exuberanța era firească, trăiam o descătuşare visată de zeci de ani, dar, deoarece nu ne cunoşteam nici măcar doi câte doi, din cauza presiunilor psihice, ce mai, a teroarei ceauşiste ce ne schilodise demnitatea de atâta timp, uneori ne suspectam de-a dreptul fățiş.

21 Decembrie

După miezul nopții am coborât. Treceam printr-o perioadă de criză. Eram obosiți toți, inventivitatea şi energia se diminuaseră, ştiam că microfonul trebuia să funcționeze mereu, şi nu oricum, numai că de unde dracu atâta minte şi vervă ca să rămâi tot timpul în centrul atenției tinerilor din Piață?

Dar să spunem lucrurilor pe nume. Ştii ce constatare mi-a fost dat să fac în noaptea aceea? Că jos entuziasmul era net superior celui din foaier! Tinerii aceia au fost nemaipomeniți. Au cântat, au dansat, au recitat poezii tot timpul! Pentru că nu mai reprezentam pentru ei ceea ce fuseserăm până atunci, ne-au *abandonat*, găsind în ei înşişi puterea de a trăi şi acele momente la „temperatura" cea mai înaltă. Adică jos se continua partea curată a revoluției, într-un anumit sens partea inconştientă a ei, în timp ce sus se mai ciocneau orgoliile, mai răbufneau suspiciunile...

Deci după miezul nopții am coborât, cu Andreica, un timp i-am privit pe tinerii aceia formidabili din preajma intrării în Teatru, apoi ne-am urcat în maşină. Şi-acum?... Mă gândeam încotro s-o apuc. În cele din urmă m-am hotărât. Ți-aminteşti, în 20 lăsasem maşina în parcare la AEM., între timp trimisesem pe cineva să mi-o aducă. Am luat-o spre Electrotehnică, am întors spre Catedrală, a urmat Săvineşti, CEC, Continental. Aici m-am despărțit de Andreica. El m-a întrebat dacă nu acceptam să mă însoțească, eu aveam îndoielile mele, i-am zis. „Nu, pentru că nu ştiu cum va reacționa amicul la care m-am hotărât să merg..."

Ideea de a merge acasă am exclus-o din start. I-am făcut o vizită unui foarte bun prieten, Ilica Adrian, pe atunci angajat la Teatrul de păpuşi. Când m-a văzut - s-a îngălbenit. Şi-a lovit fruntea cu mâna bâiguind : „Dar cum ați putut face aşa ceva, domnule Bădilescu?...", „Ce-am făcut, omule?", „Păi nu vă dați seama că... V-a văzut cineva intrând aici?...". Ilica locuieşte pe Tache Ionescu. Eu parcasem maşina înainte de stația din apropierea Complexului comercial, pe partea dreaptă mergând spre centru, cu vreo 60-70 de metri înapoia trecerii de pietoni. „Nu." Făcusem un ocol, nici nu intrasem pe poartă, sărisem gardul în cel mai întunecos loc, luasem toate măsurile de precauție. „Vreți să rămâneți la mine?" Ce să-i fi răspuns? „Nu... Vreau doar să văd ce se întâmplă la miliție. Câte maşini vin, câte pleacă, ce mişcări de efective au loc: ..." Nu mai ştiu ce ne-am spus, nici nu am vorbit tot timpul, el punea întrebări, eu răspundeam oarecum mecanic, nu voiam să-l conving de nimic, mă rog, mi-ar fi picat bine o primire neumbrită de crispări, țin totuşi să precizez că-l înțelegeam, cum să nu se fi temut din moment ce, uneori, mă încercau spaimele şi pe mine. Am stat la el până pe la 2 şi jumătate privind mai tot timpul pe fereastră, trecând sub tăcere faptul că, de un timp, pe cealaltă parte a bulevardului se găsea un autoturism în care am distins două persoane. Ce făceau? Ce aşteptau? Erau pe urmele mele? Posibil, cu toate acestea nu mi-am făcut probleme.

Curând după aceea mi-au atras atenția nişte camioane cu militari. Au apărut de pe strada dintre Poliție şi Arta textilă şi s-au îndreptat spre centru. N-am mai putut rămâne. I-am mulțumit lui Ilica pentru găzduire, el m-a rugat să fac şi acum un ocol, am urmat în sens invers traseul pe care venisem, am ajuns la maşină. Camioanele cu militari nu se mai vedeau. În schimb autoturismul se găsea tot acolo, cu cele două persoane în el. O să zici că am întins coarda prea mult. Ştii ce-am făcut? În loc s-o iau înainte, am făcut imediat stânga, după trecerea de pietoni, intrând eu pe sensul lor. Asta pentru că dacă aveau ceva cu mine, voiam să ştiu cum stăteam. Şi am mai avut eu o rațiune pentru manevra

aceea. De când coborâsem de la Ilica, îmi spuneam că militarii fuseseră duşi spre centru ca, formând un cordon, să blocheze accesul spre Teatru.

Turismul nu s-a luat după mine şi, dacă m-au lăsat în pace, m-am întors la Operă din nou. Acum pe traseul Badea Cârțan, dreapta pe lângă Bega, prin fața Poliției municipale, a Prefecturii, a CEC.-ului central, pe un sens interzis în fața Garnizoanei, parcând din nou în apropierea Hotelului Timişoara.

Ce-am făcut în continuare în noaptea aceea? Frânt de oboseală, m-am întins cum am putut pe nişte scaune, într-o lojă, pentru un pui de somn cât de scurt.

Cele mai importante evenimente „exterioare" de joi au fost apariția garniturilor cu gărzi patriotice şi mitingul de la Bucureşti. Despre gărzi... Poate o să te mire, poate o să ți se pară normal, chestia cu gărzile patriotice nu mi-a tulburat gândurile deloc. Cum să nu zâmbeşti auzind că dementul a trimis nişte inşi cu ciomege. De ce îi trimisese? Pentru unguri? Păi dacă țara e invadată de străini trimiți câteva mii de inşi cu ciomege? Dar să analizăm şi varianta cu „huliganii" din oraş. Cum să mă fi speriat din moment ce noi eram peste două sute de mii şi ei doar câteva mii?!

Cu mitingul e altceva. Noi ne-am exprimat poziția față de dictator şi după discursul televizat care, în concepția lui, ar fi trebuit să ne „pună cu botul pe labe". Am zis că nu-l mai acceptăm, ba şi mai mult, ceream să fie judecat, „aicea în Banat"! Treabă nemaipomenită! De-a dreptul incredibilă. Uite, mă trec fiorii şi acum. El era în posesia tuturor prerogativelor, cu toate astea timişorenii, nu numai că îi contestam orice funcție, ne şi făceam cunoscut **dreptul de a-l judeca!** Însă, în ciuda acestei situații, nu cred să fi existat printre noi prea mulți inşi care să fi considerat că vom învinge indiferent de atitudinea bucureştenilor. Nu ne era totuna şi-am aşteptat mitingul cu înfrigurare firească.

Ce efect au avut asupra noastră momentul de întrerupere al emisiunii, privirile lui rătăcite? Multe dintre temeri mi s-au risipit, în timp ce anumite certitudini mi s-au conturat şi exact şi ferm. Eram pe balcon, priveam mulțimea aceea nemaipomenită şi mi se înfiripau în minte doar gânduri liniştitoare. Timişoara era alături de noi... ne organizaserăm nu chiar rău... ne constituiserăm în FDR, prima formațiune politică ce se angajase în lupta împotriva comunismului şi a regimului ceauşist… aveam o platformă-program radicală… se găseau printre noi reprezentanți de la mai toate instituțiile din municipiu… se realizase joncțiunea, cei de la Județ veniseră la noi, din ziua aceea, nu mai eram divizați... Una peste alta, dacă ar fi să dăm cuvântul cifrelor, îmi ziceam că posibilitatea ca Ceauşescu să fie înlăturat se ridica la un procentaj de 90%.

De joi, de când a apărut domnul profesor Ivan Ştefan, de microfon s-a ocupat dânsul. E şi dânsul o persoană incendiară, s-a agitat mult, a „ars" mai tot timpul. Odată, totuşi, ne-am certat. La un moment dat a apărut o fată care voia să citească o poezie. Eu, obosit, preocupat cu nu mai ştiu ce, i-am spus să meargă la balcon. Fata s-a dus, după un timp a revenit şi a rămas nehotărâtă lângă mine. „Ce-i?, am întrebat-o, ai vorbit?", „Nu.", „De ce?", „Este acolo un domn care n-a vrut să mă ia în seamă, deşi l-am rugat de mai multe ori." Ți-am spus, eram obosit, preocupat cu nu mai ştiu ce, şi poate de aceea m-am înfuriat şi-am ieşit şi i-am spus domnului profesor. „Dar mai lasă, domnule, şi pe altul la microfon, nu-l ține numai dumneata!"

E posibil ca sintagma lansată de mine să se „lipească" de ziua de joi pentru totdeauna. I-am zis „ziua Comitetelor"! Nu cred să exagerez afirmând că, în 21 decembrie, în foaier s-au constituit peste 30 de comitete. Formarea primului dintre ele mi se pare normală. Veniseră cei de la Județ, a fost cât se poate de firesc să alcătuim un nucleu cu reprezentanți din ambele „balcoane". Celelalte însă... Când lipsea Fortuna, ba şi când era el de față, inşii cărora li se părea că treburile nu mergeau cum s-ar fi cuvenit, săreau cu „Domnilor, aşa nu se poate continua. Trebuie să ne constituim într-un Comitet cu responsabilități exacte pentru fiecare membru!". Şi Comitetul se forma. Numai că se putea ajunge – şi, Doamne, de câte ori lucrurile s-au petrecut întocmai! – la următoarea situație paradoxală. Însărcinat de Comitetul în care tocmai ai fost ales – ori din proprie inițiativă -, părăseai foaierul pentru a rezolva problema respectivă. Asta îți putea lua o jumătate de oră, o oră, uneori două. Odată treaba soluționată, te întorceai, ca să prezinți rezultatul demersului tău. Dar, pentru că între timp se formase alt Comitet - uneori mai multe! -, nu mai aveai nici o calitate, nu te lua în seamă nimeni, ți se dădea de înțeles că nu aveai ce căuta acolo!

Sigur, „boala Comitetelor", ca orice boală… Cred însă că există o explicație care rezistă la orice contraargument. Noi, cei din '20, eram obosiți şi cu rezervele de ingeniozitate secătuite, cei ce apăreau erau plini de entuziasm, doreau să facă într-adevăr ceva. Uneori, e adevărat, era vorba mai mult de „a vrea" decât de „a şti" ce să facă. O să-ți şi dau un exemplu. La un moment dat, un anumit tip, unul Vlădeasa, se ocupa cu formarea viitorului Comitet de Cultură şi Artă şi mi s-a adresat cam aşa: „Domnule Bădilescu, acceptați să fiți preşedintele nostru?..." Mă rog, mici nebunii, exaltări, poate intenții bune şi gânduri curate, dar demersuri nepotrivite momentului.

Deci joi, mai ales după mitingul de la Bucureşti, au apărut în foaier foarte mulți timişoreni. Numai că gestul lor nu mai era dictat de curaj, ci de cu totul altceva. Să zicem de... „miros". Riscul mai-mai că nu exista, în schimb perspectivele... Cred că înțelegi ce vreau să spun.

Dar să-ți împărtăşesc nişte gânduri intime. Pentru mine sunt eroi toți cei ce-au ieşit pe străzi, începând cu 16 Decembrie. Dar respectul suprem îl am doar pentru două categorii dintre concitadinii noştri. Pentru cei ce şi-au dezvelit piepturile în fața armelor şi au făcut ori au îndemnat pe alții să distrugă o lozincă ori să sară pe un tanc în noaptea de 16 spre 17, în 17, 18 şi 19 decembrie, şi pentru cei ce, în 20 decembrie - nu în 21 ori 22! - au ieşit în unul din cele două balcoane şi şi-au spus numele, adresa, scandând după aceea lozinci anticeauşiste! Asta e, dragul meu prieten. Iar restul, vorba poetului, e tăcere. Sau, ca să nu-l citățm ci să-l parafrazăm, e „calcul"!

Dar hai să încheiem paginile ce se referă la ziua de joi cu gânduri optimiste. Mi-amintesc că după mitingul de la Bucureşti, cu cât trecea timpul, cu atât eram mai sigur de reuşită. Cu toată harababura atâtor Comitete, simțeam că totul mergea spre bine, pentru că avea să „pornească" şi Bucureşti-ul. Una peste alta, aveam sentimentul că sistemul se „zdruncinase", că dictatorul avea să cadă. Dacă unei mese cu patru picioare îi tai unul, masa se răstoarnă. Or noi, Timişoara, fuseserăm primul picior „rupt", mitingul al doilea!

22 Decembrie

În noaptea de 21 spre 22 am dormit la Operă. Dormit e un fel de-a spune. M-am ghemuit pe două scaune, într-o lojă, moțăind cât şi cum am putut.

Vineri e ziua în care am aflat de Milea, de mişcarea din Bucureşti, de fuga tiranului. În mod ciudat, după „explozia" din jurul prânzului, încet-încet am redevenit cel de totdeauna. În realitate sunt om al lecturilor, al meditațiilor, nu al acțiunilor trepidante, manifestările din ultimele zile fiind modul în care m-am *smuls* din închistările de până atunci, felul în care am *eliberat* strigătele înăbuşite în ființa mea zeci de ani de zile!

Dar cum ți-am spus, începeam să redevin vechiul Bădilescu. Îmi amintesc bunăoară că, privind mulțimea din balcon, trecând în revistă cele mai importante

momente petrecute în admirabilul nostru oraş începând din 16 decembrie, mi-am concentrat câteva impresii in formulări concise, sugestive. Iată una dintre ele : **revoluțiile** sunt surorile **violente ale libertății!**

Dar să ne întoarcem la ziua de vineri. Mi se părea că ne găseam într-un moment important al „prestațiilor" noastre - **cel al încheierii unei etape.** Altfel spus, mi se părea că misiunea ni se încheiase, locul nostru trebuind să fie luat de profesionişti ai economicului, socialului, politicului. Timpul avea să-mi dea de altfel dreptate. Nici unul din cei ce-am fost în balcoane, lideri ai revoluției, nu ne-am ilustrat în viața politică! Unii au încercat, alții au renunțat chiar de la început. Eu sunt dintre aceştia din urmă. Mi s-a oferit funcția de vicepreşedinte al FSN, am refuzat-o. Nu-mi cunoşteam disponibilități pentru o asemenea activitate. Nu ne-am comportat ca în '45, '46, când nulități comuniste au acceptat posturile de răspundere cu o inconştiență strigătoare la cer. Iar pe de altă parte, condițiile au fost şi ele altele. Nu s-a acționat în forță, ca atunci, când indivizii erau *unşi* direct de la Kremlin.

În 22 au apărut în balcon fel de fel de oportunişti. După ce a căzut Ceauşescu, a urca în foaierul Operei nu însemna nimic. Adică însemna, dar în cu totul alt sens. Îşi făceau de lucru pe-acolo cei care voiau să pună mâna pe câte un „ciolan". Cum ți-am spus, au urcat atunci foarte mulți oportunişti: fostul prim-secretar Bălan, Burlacu, Marton... Şi alții, mulți alții, foşti activişti, foşti securişti care, mimând competența, făcându-ne să credem în „vigoarea", capacitatea şi buna lor credință, s-au infiltrat şi s-au menținut mult timp în funcții ce le-au permis să obstrucționeze bunul mers al democratizării țării. O să-ți dau o imagine sumbră, din păcate nu întru totul gratuită. La un moment dat balconul părea să fi devenit un imens coş cu raci, în care cel de la fund, pentru a ajunge la suprafață, trăgea în jos pe cel de deasupra lui. Aceştia sunt cei **ce s-au raliat imediat FSN.-ului!** Iar la Bucureşti, din păcate pentru noi, lucrurile au stat şi mai prost! Înțelegi ce vreau să spun… Din punctul acesta de vedere mult, mult mai prost!…

Sigur, acum nu sunt mândru pentru faptul că mă număr printre cei care am lansat numele lui Iliescu - Ion Ilici Iliescu, ştiai că-l cheamă şi aşa? (tatăl său, idolatrizându-l pe Lenin, i-a dat fiului şi prenumele Ilici) - dar trebuie să spunem lucrurilor pe nume. La ora aceea nu am avut dizidenți politici de valoare. Nu am avut „Havel"-ul nostru. Doina Cornea, Pleşu, Dinescu nu sunt adevărați politicieni. Or spunând acestea şi ținând cont de situația în care ne

găseam, concluzia se impune de la sine: **criza de personalități politice a dus la ratarea revoluției române!**

Ceea ce s-a întâmplat la Bucureşti... Să pornim de la o observație conturată încă atunci, vineri, la care, recunosc, am revenit după aceea nu o singură dată. Bucureşti 21 decembrie, înseamnă cam acelaşi lucru cu Timişoara 16 decembrie - revoltă în stradă! Dar despre ceea ce-a urmat în cele două mari oraşe nu se mai poate vorbi la fel. Mişcarea de mase din Timişoara are cu totul alte caracteristici decât cea din Bucureşti. La noi a fost receptată de către primul Comitet şi canalizată spre ceva constructiv, în balcoane am urcat unii dintre cei de jos, ne-am nominalizat, am constituit FDR-ul, am întocmit o platformă program de luptă, în timp ce la Bucureşti... Îți aminteşti primele cuvinte ale lui Iliescu? **„Am fost adus direct de la editură!"** După cum ştim, doar Dan Iosif, dintre anonimii de „jos", a fost cooptat în forul conducător al revoluției din Bucureşti. **Deci în capitală revolta de stradă nu s-a finalizat de către reprezentanți ai mulțimii!** Brucan, Iliescu, Mazilu, Militaru... au urcat în „balcoanele" Bucureştiului nu detaşându-se dintre cei mulți, ci pentru că au fost aduşi de alții ori pentru că cei de la porți au luat poziția de drepți când i-au văzut, cunoscându-i!

Revenind la revoluția timişoreană, aceasta a avut în „centrul" ei unul dintre cei mai tâmpiți comunişti – Dăscălescu! Primul-ministru n-a intrat în dialog cu noi pentru simplul motiv că este un tâmpit. Nu a înțeles nimic din ceea ce se întâmpla sub ochii lui şi, ca atare, i-o fi oferit dictatorului o cu totul altă situație decât cea reală.

Vezi, ajungând aici, simt muşcătura unei curiozități aparte. Ce s-ar fi întâmplat dacă ar fi venit la Timişoara Ceauşescu în persoană. Tind să cred - dar mai ştii? - că acesta ar fi intrat în dialog. Ceauşescu era un delirant, nu un tâmpit. Şi cred că şi-ar fi dat seama de gravitatea situației şi ar fi acceptat să se aşeze la „masa tratativelor". Ceea ce ar fi însemnat... Dar cine poate şti ce s-ar fi întâmplat atunci? Pentru că, vorba aceea, **sunt mai multe lucruri neîmplinite decât împlinite, mai multe fapte negândite decât gândite...**

Ziua de 22 decembrie mi-a lăsat, spre finele ei, senzații ciudate. Nu ştiu cum ai receptat tu transmiterea la televiziune a revoluției. Pe mine m-a indispus. În acest mod **revoluția a fost desacralizată!** Profanată! O revoluție este asemănătoare unei naşteri. Una e să vorbeşti despre naştere şi cu totul altceva e să oferi imagini! Nu-i aşa? Or emanații noştri şi-au permis „indiscreții"

ce-au minat în doar câteva zile - vezi reacțiile din străinătate! - **curata, netrucata revoluție timişoreană, desfăşurată între 16 şi 22 decembrie!**

Dar acum, pentru că e cazul să încheiem discuția, îți propun să fim mai înțelepți. ISTORIA este suma faptelor cruciale. Sau, dacă nu te deranjează, o să zic astfel: **ISTORIA rămâne indiferentă fată de trecut, Prezentul rămâne identic cu sine, Viitorul nu are istorie, încă. Adică ISTORIA este o ştiință deductivă a propriului sens!** Or noi, dragul meu, am făcut în Timişoara, ISTORIE! **Adevărată ISTORIE!** Una din lozincile „emblemă" ale momentului „Decembrie '89" este aceasta: **„Comunismul s-a născut pe Neva şi a murit pe Bega!"** Doamne, ce lozincă! Şi concisă şi profundă! Şi relevatoare! În Timişoara, pe Bega, comunismul a „gemut de moarte" pentru întâia oară! În 1956 ungurii „i-au dat câteva palme la fund", Solidaritatea poloneză nu l-a „exclus" nici ea, dărâmarea zidului Berlinului e, în primul rând, o chestiune de „reîntregire a familiei", revoluția de catifea din Cehoslovacia a fost un fel de meci revanşă cu Kremlinul pentru că Praga n-a uitat augustul lui '68, în timp ce Timişoara... Ei bine, în Timişoara s-a strigat „Jos comunismul!" şi în 16 decembrie, când eram la Maria doar vreo 3000 de oameni, şi în 17, în 18, în 19, chiar dacă „veneau" peste noi armata, securitatea, miliția, Dăscălescu, Pacoste, Matei, Bălan, Coman, Nuță şi, prin intermediul televizorului, şi Ceauşescu, iar platforma-program a primului Comitet revoluționar de-aici a pornit **de la abolirea comunismului**! **Comunismul s-a născut pe Neva... şi a murit pe Bega!**

Mărturia unui revoluționar care a încercat să împiedice „furtul morților”

Domnul Mărieş Sabin s-a născut în Maramureş, în satul Berchez, la 21 noiembrie 1951, în familia lui Ilie şi Sidonia Mărieş, de profesie agricultori. Primele clase ale Şcolii generale le-a urmat în satul Ciolt, comuna Şomcuta Mare, următoarele în satul Buciumi, aceeaşi comună. A devenit apoi elev la şcoala profesională U.N.I.O. Satu-Mare. A absolvit şi un liceu agro-industrial, prima treaptă la Şomcuța, a doua la Timişoara, după care s-a înscris la Şcoala de maiştri „Electromotor”. Primul loc de muncă a fost Uzina de Maşini şi Utilaj Minier din Baia Mare, între 1968 şi 1971, de aici a trecut la Combinatul Minier Cluj - între 1968 şi 1971 - apoi la ITA Maramureş (Baia Mare) ca, din 1979, să lucreze din nou în Banat, la Comtim, unde a fost şef de secție.

A fost în Piața Maria vineri, a revenit sâmbătă, se găsea la Consiliul județean când au fost sparte geamurile şi s-a dat foc unei maşini a pompierilor.

*În 17 decembrie era la Topolovăț în gară când a trecut spre Timişoara garnitura (o locomotivă şi două vagoane) cu delegația bucureşteană. **După nu***

mult timp merge la Beregsău, de unde se întoarce cu 2 colegi de serviciu. E prezent în Piața Operei când forțele de represiune deschid focul. Pleacă acasă spre miezul nopții.

După ce, în 18 decembrie, îşi încheie activitatea la Belinț şi Topolovăț, în jurul orelor 12,30 revine în Timişoara. Nu identifică nici un grup de timişoreni, nici o manifestare, pleacă la Beregsău, revine în oraş după orele16. E în preajma Catedralei când s-a tras în tinerii de pe treptele sfântului locaş.

Întâmplarea face să fie cel care a aprovizionat cu motorină maşina frigorifică folosită de Securitate la transportul cadavrelor de la morga Spitalului județean. Atunci nu ştia despre ce era vorba, cu toate astea, din cauza nefirescului situației, îl sfătuieşte pe şofer să fie prudent, să încerce să se eschiveze…

Ca în orice altă zi, în dimineața lui 20 decembrie se găseşte la Topolovăț, pentru a asigura transportul furajului necesar Comtim-ului. Dar în jurul orei 10,30 e în Timişoara. Umblă cu maşina prin oraş, identifică mai multe grupuri, prea mici ca să li se alăture, abandonează autoturismul şi intră într-o coloană de 3-4000 de timişoreni în apropierea Pieței Maria.

Ajunge cu aceasta la Operă, urcă în foaier, unde dă de Fortuna, Iordache, Chiş, Bădilescu, Eustațiu, Săsăran…

După ce se află unde se găseau Dăscălescu şi ai lui, se alătură grupului care se deplasează la Consiliul județean. Face acest drum încă o dată, în jurul orelor 21, din păcate cu acelaşi rezultat.

În 21 decembrie organizează, alături de alți salariați, participarea Comtim-ului - 12 autobuze - la manifestările din Piața Operei.

După fuga dictatorului nu se implică în politică.

Actualmente e patronul unei firme.

16 Decembrie

Sâmbătă, în jurul orelor 17, am plecat din Beregsău spre Timişoara cu Silagy Ştefan. La Casa Parohială am dat de Măran Gheorghe şi de inginerul Ştef Vasile. Ei stăteau în preajma alimentarei. I-am salutat, nu ştiu dacă m-or văzut, am intrat printre enoriaşii bisericii reformate încercând să-mi dau seama de starea lor de spirit. Vineri, când fusesem singur, m-a impresionat îndrăzneala unor tineri, care se opreau lângă unul, lângă altul, zicând: „Dacă mâine seară aducem fiecare câte patru-cinci inşi, putem organiza o demonstrație serioasă".

Deci asta am auzit vineri, dar se vorbea şi ungureşte şi vorbele acelea îmi scăpau. Aşa că m-am hotărât să vin a doua zi cu Silagy, ca ăsta să-mi traducă totul şi să ştiu cum stăm.

No, deci sâmbătă, cu maşina mea, la volan fiind Silagy, ne îndreptam spre Timişoara. Îmi confecționasem un pretext : mergeam după hainele fetei - elevă în oraş -, pentru că li se dăduse vacanța de iarnă. Lucrurile se învârtoşau. Nu ne-o oprit nici o patrulă, da' la barieră - cea dintre Săcălaz şi oraş - am stat mai bine de-un ceas! De ce? Nu ştiu. Că trenuri n-or trăcut, decât unul, după ce s-o împlinit ceasul ăla, timp în care am adunat 2 desagi de înjurături de *esențe* diferite, io suduind româneşte, Pişta pe limba lui.

În fine, o dat Dumnezeu de-am ajuns în Timişoara. Da' nu cum am vrut io, ci pe la orele 18,30.

În drum ne-am oprit la un verişor, Bancea Cornel, asistent la Facultatea de Construcții. Acolo am dat peste o nepoată de-a noastră, Horvath Aurica, şi peste sora şi cumnatul lui Bancea, familia Maria şi Ion Lazăr. Ne-am spus una, alta, mă rog, ce ştiam fiecare. Când să plecăm, hop şi cei trei oaspeți ai vărului, să-i ducem la casele lor. Aurica stă prin Piața Traian, familia Lazăr în Circumvalațiunii 1. Am umplut maşina stup şi am pornit. De la Bancea am luat-o spre Piața 700, Fântâna cu punctele cardinale, Sălăjan, Filipescu. Eram pe Filipescu, unde am început să mergem mai în buiestru, pentru că pe lângă Consiliul Județean - vânzoleală de oameni ca la războaiele cu turcii! Domne, nu cumva o-nceput? Şi „Stop, Pişta, c-aici se-întâmplă lucru' dracului.", „Nu, or sărit cei trei, du-ne întâi acasă şi după aia fă…", „Cum «Nu»? Că n-oi sta mult. Doar cât să văd dacă lucrurile merg bine ori nu! Atât! Îi clar?" O fost, cum să nu fie, că eram «apropritar». Ei or rămas în Dacie, eu şi Pişta jos şi înainte, că «se-nchideau» porțile şi rămâneam pe-afară.

Din câte mi-am dat seama, coloana înaintase dinspre Continental spre Consiliu pe artera dreaptă şi, în intersecția amintită, mergând pe partea carosabilă, oamenii or «întors-o», ca să ajungă în fața clădirii cu pricina. Atunci n-or fost incidente. Poate pentru că erau prea puțini, scutierii or luat-o apostoleşte pe lângă Consiliu, lăsându-i pe demonstranți în pace. N-o avut însă atâta minte echipajul unei maşini de pompieri. Când am ajuns pe-acolo, maşina stătea-ntr-o rână. Oamenii îi scoseseră pe militari din cabine şi-apoi dă-i pe biata maşină cu ce apucau şi demontează şi îndoaie, treabă făcută şi bine şi repede şi cu suflet, că-n doar câteva minute - gându' mi-o şi sărit atunci la concursurile de Formula 1, în care echipa de mecanici schimbă cauciucurile cât ai bate din palme – or stâlcit-o de ziceai c-o fost robă ori remorcă, nu maşină.

Şi-atunci - dang-dang-pleosc! Primul geam spart la Consiliu! Asta o făcut-o un copil de vreo 12-14 ani. Poate pentru că n-o ajuns la troaca pompierilor, poate pentru că n-o avut ce face cu sticla de monopol din mână - de pe unde o fi purtat-o aşa, cu un gând trăsnit ori presimțire de om mare? –, o țâpat-o ălor de sus, să beie ei, că el era minor şi n-avea voie. Numa' că ăia n-or avut vreme să deschidă fereastra, aia din colțul cu strada Filipescu, şi geamul dang-dang-pleosc, s-o îndoit oleacă şi s-o spart cu totu'! Da asta n-o fost decât începutul. O femeie o văzut o muscă pe-alt geam, şi-aşa de tare s-o supărat, c-o luat o piatră ş-o lovit-o oblu-n cap! Necazu' o fost că tocmai atunci o fi deschis cineva uşa de la încăpere şi s-o făcut curent şi s-o auzit iar *fraza muzicală* de dinainte, dang-dang-pleosc! După care şi femeile şi bărbații, dar mai ales tinerii, cum vedeau o muscă pe vreun geam, o loveau ba-n cap, ba-n ficat, ba-n genunchi, de n-o mai rămas teafără nici una! Da' să nu ne mai pierdem vremea cu amănunte, c-ați trecut pe-acolo duminică ş-ați văzut cum arăta fostul Consiliu Județean : *deratizarea* a fost completă şi executată în *termenul prevăzut în contract!*

La un moment dat, pe undeva o-nceput a se zbate un fuior de fum. Nu ştiu ce ardea, c-atunci muream de dragul altor tineri. O fată blondă şi doi băieți se urcau ca nişte acrobați spre tabloul ştiți dumneavoastră cui. Ce-i drept şi mie - ca de altfel tuturora! - mi se părea că imaginea trebuia… *retuşată!* Or treaba aceea se putea face cel mai bine cu călcâiele! Aşa că în momentul în care *vorba o fost pe-o mână cu fapta,* țâşti un „Jos Ceauşeşcu!" din pieptul unuia dintre ei, cuvinte care ne-or înfiorat, care, când şi-or luat zborul şi din piepturile noastre, ne-or făcut să visăm, să vedem lumea altfel pentru că strigătul trebuie că s-o fi auzit şi-n Bucureşti, ori Teheran, pe unde-şi purta în momentele alea Bâlbâitul tărtăcuța cu mintea lui începțoşată de sforăiturile bărbosului şi a chelului, ha-ha-ha, ştiți dumneavoastră la cine mă refer, că p-ăştia nu-i poate confunda cu o pereche de oameni cu scaun la cap nimeni!

No, astea s-or petrecut nici nu mi-am dat seama când. În nu mai mult de 25 de minute. Timp în care nici funcționarii cu stilouri din cauciuc n-or moțăit pe vine. Pentru că primiseră întărituri de undeva, ori pentru că se reorganizaseră - ne-am trezit cu dracu-n față! Păi cum să te duelezi cu ei, tu cu oasele, ei cu bastoanele?! Aşa c-am ales varianta ruşinoasă! Numai' c-afurisiții nu ştiau de glumă. Când te-ajungeau, în loc să spună, n-o, te-am atins, amu fugi tu după mine, te luau în brațe şi chiar de n-aveai abonament ori bani de bilet, te suiau în naveta de Popa Şapcă! Din păcate… Da' ce s-adaug că doar ştiți, în noaptea aia *reşedința* cu pricina o fost stup, c-am scăpat numa' ăi pe care nu ne-or prins!

În ce direcții-am apucat aşa, agale de ne sfârâiau călcâiele? Mulți spre Medicină, chiar de nu ştiau din anatomie o iotă, alții pe Victoriei, sperând s-ajungă la *victorie* când ăl din spate se oprea şi te abandona, cei din apropiere pe Filipescu, în timp ce ăi cu dare de mână spre Continental, să nu-şi piardă rezervările!

Da' să ne-ntoarcem la două persoane, pentru mine foarte importante! Când am văzut că ăia or început să învârtă lasourile, amintindu-mi şi de faptul că avem clienți grăbiți, eu şi Pişta, cu câte-un „salt" înainte, cu câte-un „culcat", cu câte-o fentă din şolduri, am ajuns la maşină cât ai zice peşte şi dă-i bice, dă-i - dă-i – dă-i, să ne scăpăm de pasageri că, vorba aia, clientu' nostru stăpânu' nostru, or Aurica, săraca de ea, dăduse în culoarea aia sănătoasă a băieților cu ochii oblici şi-mi era teamă să nu văd ceva de culoarea aia şi prin maşină...

N-am mers în față, unde se-mpărțea zamă de botă câtă puteai duce-n spate. Am luat-o-n stânga pe Paciurea, apoi pe Iorga, pe Bodnăraş, de-am ieşit lângă podul Decebal. Iar de-aici ață până-n Traian, unde-am lăsat-o pe fetiță în grija strămoşului nostru de la Râm. Când *badea* ne-o făcut semn că totul era în regulă, «cap compas» Zona Circumvalațiunii, pentru a onora cealaltă *comandă*, pe lângă Florăria de pe Gheorghe Lazăr. În fine, eu şi Pişta singuri! Ne-am simțit altfel. N-o fost nevoie de nici o vorbă, că gândeam la fel. Deci pe Gheorghe Lazăr, pe lângă Liceul Lenau, la dreapta pe Vasile Alecsandri, pe Marx. Numa' că peste tot gol, pustiu, linişte. Domnule Suciu pustiu-pustiu, nici urmă de demonstranți. Da' degeaba, acas' tot nu puteam merge, că vorba aia, chiar de nu-i vedeam, îi «simțeam»! Eu când nu ştiu încotro s-o apuc, merg înainte. Aşa că, pe lângă Liceul numărul 5, direct spre Poşta Mare. Aici, în intersecția cu 23 August, prin fața Băncii de Stat, mi-am dat un picior în fund şi-am sărit afară - nu mai aveam răbdare! – „Priponeşte-o unde poți" am mai apucat să-i spun lui Pişta, „şi vino spre Județean!"

Spre surprinderea mea - pustiu-pustiu, valul trecuse! Doar câțiva băieți. Să fi fost orele 20,30. Vreo patru-cinci copii, pe care nu i-am conturbat, că-şi făceau temele la fizică, subiectul fiind : elasticitatea vitrinelor Frizeriei şi Alimentarei din fața Poştei Mari! Nu erau singurii care *lucrau* în zonă. Trei-patru bărbați făceau aceeaşi treabă, ori altceva, nu ştiu, ăstora nu le-am acordat importanță, că eu înaintam cu ochii spre Județean voind să văd cât de «împodobit» rămăsese după colinda demonstranților. Între timp mergeam în doi. Pişta găsise pentru *cal* un *imaş* mai aproape decât credeam şi mă ajunsese din urmă. Înaintam fără nici o problemă, nu ne oprea nimeni, forțele *de făcut ravagii* se retrăseseră, se grupaseră lângă Consiliu. Dacă s-o putut, ne-am apropiat cât să ne vedem „față către față". Una am şi cunoscut-o. A locotenentului-major Peptan.

A, să nu uit. În fața Librăriei Facla focul ardea înăbuşit, *purificând* „operele” *geniului din Carpați* filă cu filă. Cât priveşte Consiliul - arăta fain! Cu semne şi pe frunte şi pe fălci şi la glezne. L-am văzut bine, nu ne-o zis nimeni nimic.

Zic că l-am văzut în voie şi mi-o plăcut. Da’ după câteva minute, cum n-aveam ce face pe-acolo, am luat-o înapoi. Am luat-o ş-am ținut-o tot aşa, de-am mers după aia înainte trecând de Continental! Dar chiar dacă pe unde şi unde se auzea câte o vitrină căzând eroic, bulevardul era gol. Atunci, de prin dreptul sediului revistei Orizont, ne-am întors ş-am urcat în maşină. „Ş-amuncontro?” Chiar aşa, încotro, că de mers acasă nici gând. Am pornit-o spre Catedrală într-o doară. Ideea s-a dovedit excelentă. Pe Podul Maria - carnaval în toi! Cu orchestră specială, ca a ălora cu butoaie! Doar că ăştia băteau în scuturi! Piciorul pe frână, mâna pe clapeta de ejectare – am lăsat maşina pe undeva între Catedrală şi pod - şi țup la „vals”. Mai bine zis la „tangou”, că ba îi împingeam noi pe ei, ba ei pe noi.

Când am apucat de-am văzut, prin dreptul Spitalului CFR, o maşină a pompierilor stând într-o rână, mi-am zis întristat : „E, asta-i, primul set s-o dus dracului, n-am ajuns să „servesc” niciodată. Da’ n-am apucat să-mi termin gândul că hop, setul doi. Venind dinspre Küttl - altă maşină! Care la-nceput ne-o cam hârşâit, că de te prindea jetul de apă era ca şi cum ai fi vrut să înoți pe Niagara în sus. Dar băieții or ologit-o şi pe asta, pe undeva după pod înspre Catedrală, că de întors nu s-o-ntors!

Îi drept, n-am ajuns să contribui nici la *cosmetizarea* ăsteia, că s-o nimerit să am un „bisnis” personal. Am schimbat *valută forte* cu un civil. Unul care părea funcționar serios. Când o dat în mine, am văzut negru înaintea ochilor. Nu de lovitură, de mânie. După aia o văzut el! Şi pentru că nu mi s-o părut îndeajuns, i-am trăsnit încă una, să prindă ş-alte culori. Mai aveam un cartuş pe țeavă, da’ n-am mai dat c-arăta… Când s-o ridicat era, deja, în marşarier. Ş-aşa o ținut-o până s-o pierdut printre ceilalți, din ce i-am desluşit în ochi fiind sigur c-o rămas în cap cu vorbe ca astea : „Pe ailaltă parte! De ne-om reîntâlni oi lua pe ailaltă parte, să n-ajung să văd tot curcubeu’. C-ăsta se pare că-i Sabin din Maramu!”.

În seara, în noaptea aceea, pentru noi asta o fost totul. Că după aia - ha, ha, hai să mai glumim, că de-atâtea vorbe grave ni s-o-ngrămădit pielea pe frunți -, cum ziceam, după aia n-am mai pocnit pe nimeni, că mi-era să nu se gate revoluția prea repede!

Deci în maşină şi „cap compas” Săcălaz, că era târziu ş-a doua zi...

17 Decembrie

Chiar dacă era duminică, a doua zi am fost la lucru. Porcii nu aşteaptă, nu-i poți amăgi cu poveşti despre revoluție. Dacă vrei să ai haznă de ei, trebuie să le dai de mâncare. Am luat-o spre Topolovăț şi Belinț, bazele de recepție pentru cereale, ca să organizez transportul ăstora la rampele de încărcare.

Aveam la dispoziție 4 „Raba" de 16 tone şi două încărcătoare. Cele 4 maşini or plecat în jurul orelor 7, eu pe la 8, cu fadromistul Samanțu Ludovic. Am ajuns la Belinț la orele 9. Se lucra da' urechile – pâlnii. Să le spun ce-o fost, pe unde, cum or reacționat guguştiucii. „Taci mă, aşa o fost?... Chiar aşa?...". Şi ce-o mai fi, cât o ține, cum s-o termina?…

Şi toate astea şi la Topolovăț, că şi ăştia *voiau să fie în rând cu lumea*. Pe la 11 am dat un telefon, să mi se precizeze unde să trimit vagoanele. Dispecerul mi-o spus, eu am făcut ce trebuia. O urmat apoi povestea cu trenul special din 17 decembrie. Era format dintr-o locomotivă şi două vagoane. Atât. Cu ocazia asta l-am văzut pe Macri. Atunci nu ştiam cine e, am pronunțat numele ăsta pentru că aşa cred de când o început procesul şi ne-o fost prezentată „colivia" cu grauri. Ieşise la geam şi se uita la cei ce lucram pe acolo ca la nişte... scăieți.

Şi cu alergăturile între Topolovăț şi Belinț, de când am văzut garnitura şi cu întrebările : „Da` ce dracu o fi cu trenul ăsta?", „Cine mă-sa o fi îmbuibatul de la fereastră?" şi, bineînțeles, cu multe altele, m-am trezit că se încheiase ziua de lucru. Eram cu un Aro. Pe la orele 16 mi-am pus mâna-n fund, l-am luat pe fadromist ş-am pornit spre casă.

A, o mai fost ceva : cele două elicoptere. Ş-odată cu ele altă serie de întrebări: „Da' cu astea ce-i? Ce-o fi, că nu par încărcate cu flori şi confeti".

Cum spuneam, am plecat spre oraş în jurul orelor 16. Înainte de a intra în Timişoara, între Ghiroda şi Punctul de Control - autoturisme ruseşti trase deoparte. Două pe dreapta, pe stânga vreo 25. Şi oamenii stând stup, vădit îngrijorați. Am putut să-i las aşa? Draci! Cu farurile, cu mâna, cu degetele, i-am determinat să ne facă semne, i-am mai înviorat.

Fadromistul avea treburile lui, l-am dus până în apropierea restaurantului Splendid unde îşi parcase autoturismul când venise la lucru, eu am luat-o spre Piața 700. Nu puteam umbla cu maşina. Am plasat-o pe lângă movila din piață, de unde am pornit cu intenția de a ajunge în fața Operei.

Ca să-mi dau seama şi mai bine de situația din oraş, mi-am pus în gând să trec pe lângă Casa Armatei. Am pătruns în Piața Libertății prin strada

pe care circulă tramvaiul 4. Lume multă, îmbulzeală, soldați, taburi, chioşcurile în flăcări, împuşcături, strigăte de spaimă, de durere, gemete c-or apărut răniți, ba şi morți! După un timp, m-am întâlnit cu un bărbat pe care îl cheamă, parcă, Chişu. Un tip brunet, cu o geacă albastră din fâş ori din impermeabil. Astea sunt însă singurele amănunte, nu mai ştiu despre el nimic şi de atunci nu l-am revăzut niciodată. De ce amintesc acest episod? În 15 seara, în fața bisericii reformate, era şi el unul dintre cei care spuneau în dreapta şi-n stânga că, dacă veneam în zilele următoare cu câte alți patru-cinci inşi, atunci...

În fine, pentru că se trăgea şi trebuia să ne ascundem, şi mai ales pentru că nu reuşeam să pătrund în Piața Operei, m-am retras pe strada pe care venisem, intenționând să ajung la Operă pe lângă Comisariatul Militar. Se trăgea şi aici, din direcția Comisariatului dar şi de pe undeva de pe acoperişul ori de la vreo fereastră a hotelului Timişoara. De aceea am renunțat la gând şi, după ce-am urcat în maşină, am apucat-o spre Beregsău.

În birou la Comtim - toată conducerea! Am intrat şi le-am spus : „Oameni buni, în oraş se trage cu muniție de război, e jale, sunt o groază de răniți, există şi morți!", „Nu se poate, Sabine...", or făcut ei rezervați. „Nu?". Am format numărul vărului meu Bancea, l-am rugat să scoată telefonul pe fereastră, domnul Rotariu şi-o pus receptorul la ureche, ceva din ceea ce se întâmpla în oraş i-o ajuns la timpane în mod direct şi asta i-o determinat să se hotărască. Aşa că eu, domnul Rotariu şi şoferul Doboşan, ne-am urcat într-un Aro ş-am pornit-o spre Timişoara.

Cum întreprinderea are un garaj pe Bulevardul Cetății, am lăsat maşina acolo, de unde eu şi domnul Rotariu am mers pe jos pe Bulevardul Cetății, apoi pe Gheorghe Lazăr. Aici ardea chioşcul „Loz în plic" de lângă restaurantul Splendid, tutungeria fiind spartă. Ne-am continuat drumul spre Piața 700. Pe viaduct am distins siluete în acțiune - se demonta o placardă ceauşistă. Tinerii or terminat treaba repede, împingând-o jos cu vârfurile de la păpuci când noi eram la vreo sută de metri de ei. Din păcate n-am apucat să ne bucurăm. După ce placajul o atins pământul, or început împuşcăturile. Se trăgea din partea cealaltă a podului, dinspre Piața 700.

Nu ştiu ce s-o întâmplat cu ei, noi ne-am întors, ne-am îndreptat spre intersecția cu Circumvalațiunii. Nu ne-o fost dat să scăpăm de militari. Aici ne-am trezit în față - veniseră dinspre Facultatea de Construcții, pe sub viaductul de lângă Întreprinderea de Aragaze - cu un tab, o maşină cu militari şi un tanc. Ne-am oprit. Vizavi - vreo 20 de băieți şi, poate, mai bine de o sută de femei, de fete. Aici s-o petrecut o scenă pe care n-o s-o uit câte zile oi avea de la

bunul Dumnezeu. Cele care s-or mobilizat prima dată or fost fetele! S-or repezit la terasamentul liniei de tramvai ş-or luat pietre, unele tinere ocupându-se cu aruncarea acestora înspre convoi, altele dând „proiectilele" tinerilor, pentru a le folosi ei. Şi-ăştia le-or aruncat ş-or huiduit şi i-or ocărât. În replică – lătrat de cățele! Din fericire s-o tras în aer**.** Tinerii ş-or dat seama ş-or prins curaj, s-or incitat, „volumul" huiduielilor o crescut, da' coloana ş-o văzut netulburată de drum spre Fabrica de lapte. Ceva cu motor ce funcționează şi are roți bune merge mai repede decât un om, cu toate astea grupul le-or urmărit - în mijlocul acestuia am impresia că era şi domnul George Şerban - şi noi pe lângă ei, aşa cum puteam, mai bătrâneşte, în felul acesta ajungând în fața Magazinului de mobilă, unde tinerii şi femeile şi şi noi ne-am oprit.

De aici am luat-o-n stânga spre garaj, pe drum mergând cu capul sus nu de mândri că mai puteam păşi după alergătura aia, ci pentru că cerul era brăzdat de trasoare, împuşcăturile auzindu-se în toate părțile oraşului, cele mai multe venind dinspre Calea Giroculuí!

Am stat o vreme-n loc prostiți, derutați, cu gândurile vraişte. Timişorenii prin oraş cu mâinile goale… Da'n loc de pâine, căldură şi alimente – plumbi!

Când ne-am hotărât să revenim la Beregsău - aproximativ orele 23,30 - atenția ne-o fost reținută de zgomote venite dinspre Calea Lipovei. Cel mai intens se trăgea acum acolo. Foc continuu... foc cu foc… foc continuu...

Ce să zici? Ce cuvinte ar fi fost potrivite? Aşa că ne-am întors fără să fi scos o vorbă, îngrijorați, trişti, apucând spre garaj după maşină

Intrând în birou - unde am şi rămas peste noapte - am găsit o comandă pentru trei autobuze şi o cisternă cu motorină!

18 Decembrie

Am deschis stația P.E.C.O. la orele 7, am făcut aprovizionările, apoi am plecat spre Belinț şi Topolovăț. Mergeam împreună cu domnul Man Nicolae. N-o fost uşor să străbatem oraşul. Pe Gheorghe Lazăr tancuri, taburi şi militari. Am putut trece doar după ce ne-or legitimat.

De-aici ne-am încadrat pe traseul Clinicile Noi, sensul giratoriu, bulevardul Sălăjan. În fața Inspectoratului Miliției Județene, înaintea gardului, cordon al forțelor de represiune format din doi soldați, un cadru, doi soldați, un cadru... Am zărit şi două taburi, pe străduța dintre Inspectorat şi ILSA. Apoi n-am mai dat de uniforme militare până la ieşirea din Timişoara. Aici se găseau

patru agenți ce opreau şi controlau documentele oricărui conducător ce se îndrepta spre oraş. În ziua aceea n-am avut răbdare să rămân la serviciu până la încheierea programului. Am plecat de la Belinț pe la 12,30. Aveam un fix, voiam să văd Spitalul Județean! După ce-am intrat în oraş, am luat-o pe Sălăjan, am trecut pe lângă Punctele Cardinale, pe sub arcade. Aici am încetinit, am întors capul spre stânga. În fața Consiliului Județean militari, milițieni şi tehnică de luptă. Demonstranți nu. Mi-am continuat drumul spre Podul Michelangelo. În toate intersecțiile prin care am trecut, străzile ce permiteau accesul spre Consiliul Județean erau blocate de militari şi milițieni.

În fine, am ajuns la spital.

Clădirea era înconjurată de cadre, militari, civili, scutieri şi indivizi îmbrăcați în uniforme speciale. Erau orele 13,30. Ce să fac, am renunțat la ideea de a-mi „vizita ruda„, am luat-o spre Calea Girocului, unde cu o noapte în urmă se trăsese ca pe front. Am mers până la Plafar, acolo întorcându-mă, fiindcă nu găseam *semne* al întâmplărilor din ziua precedentă.

Am avut ce să văd însă în apropierea Poştei. Un ins la vreo 60 de ani, înalt, uscat, poate şi puțin băut, striga tot felul de lozinci, ceea ce părea să-i incite pe copiii din jur - şi erau, poate, vreo 300 de tinerei - care, de la un moment dat, s-or apucat să spargă geamurile Poştei.

Peste vreun sfert de oră am apucat spre Beregsău. La Bază m-am întreținut minute în şir cu un tânăr de 19 ani. „Ce faci, Dorine (Pescaru)? Iei tancurile de mustăți şi dai cu ele de pământ?" Tânărul fusese cu o zi înainte în Calea Girocului şi participase la blocarea tancurilor. „Le-am oprit şi le-am golit de guzgani, nea Sabine. Dar după aia or venit cu taburile, cu grupe de puşcaşi şi-or rănit şi-or ucis şi le-or luat înapoi..."

Cu ce mi-o spus el, cu una, cu alta, s-o făcut de plecare acasă. Pe la orele 16 mi-am luat Dacia şi hai spre Săcălaz. Numa' că la locul în care trebuia să fac o manevră n-am rotit volan-n dreapta, n-am ridicat piciorul de pe accelerație, am ținut-o spre Timişoara oprindu-mă lângă Spitalul de copii. De-acolo, după ce am parcat maşina, am apucat spre Catedrală.

Întâmplarea o făcut să ajung când se forma grupul de tineri în care, deşi se găseau pe treptele unui sfânt locaş, s-o tras!

La început am văzut vreo 10-15 tineri, în colțul dinspre stația de tramvai. Erau oarecum nehotărâți, nu făceau nimic. Peste un timp s-o apropiat de ei un bărbat. Până atunci omul stătuse pe o bancă în parc, acum s-o apropiat de ei şi - eu mă găseam împreună cu tânărul Pescaru în față la Expres - le-o spus ceva. Cred că i-o îndemnat să ia lumânări. E necesară o precizare. Să

nu credeți că m-am uitat tot timpul la ei. Vă relatez e ce mi-o rămas dintr-o uitătură, din alta, că atunci nu scria nici unuia în frunte ce avea să pățească. Şi, pe de altă parte, cu cei din jur încercam şi eu să schimb o vorbă, două. Da' să revenim la tinerii de pe scări. Sunt în stare să pun mâna în foc că asta i-o îndemnat omul ăla, să ia lumânări. Oricum, după un timp tinerii de pe treptele Catedralei - acum fiind mai mulți, vreo 50-60 – aveau în mâini, deşi era, încă, lumină, lumânări aprinse!

Eu, cum v-am spus, mai dădeam brânci unei vorbe, alteia, *prindeam în vârşe* ba una ba alta din cele ce-mi treceau pe la urechi, priveam la tineri, la militari şi milițieni, îmi aruncam ochii şi-nspre Primărie şi-nspre Operă.

Cred că ne-ar fi de ajutor o *fotografie de sus* a locului din momentele alea. Pe treptele Catedralei grupul de tineri cu lumânări aprinse, în față, pe carosabil, trei cordoane de militari, milițieni şi dracul mai ştie ce inşi cu cerul gurii negru, între ei şi tineri nişte taburi, parcă trei, dintre care unul se-nvârtea ca un bărzăune spre Electrotehnică, înapoi, iar în trombă spre Electrotehnică…

Am avut imaginea asta în fața ochilor vreo 20 de minute. Atunci Pescaru, poate pentru că tinerii de pe treptele sfântului locaş erau atât de frumoşi cu lumânările aprinse, mi-o spus că merge la ei. Ce să-i fi zis, l-am lăsat să meargă, stabilind să ne vedem peste o oră la maşină. Rămas singur, după ce m-am uitat în toate părțile, am apucat spre Operă. Nu ştiu de ce am ales ținta asta, faptul este însă fapt, am început să mă îndepărtez de Catedrală

N-am ajuns la mijlocul pieții, c-am simțit cerul prăbuşindu-se pe mine. M-am întors pierit, livid, Primele împuşcături s-or tras în direcția Expresului! Locul în care mă găsisem până cu câteva minute în urmă. Păi dacă nu mă scotea de-acolo bunul Dumnezeu ori şi-ar fi băgat dracu coada… N-am avut însă timp să-mi închei gândul, că armele or lătrat din nou. De data asta înspre îngerii cu lumânări aprinse de pe treptele Catedralei!...

Ceea s-o-ntâmplat ştiu de la prietenul meu, tânărul de 19 ani, Pescaru Dorin. Atunci o scăpat, cu toate acestea acum e în pământ. N-o murit din împuşcătură, l-o dat gata o afurisită de apendicită!

Tatăl nostru! Aşa mi-o zis Dorin, că spuneau Tatăl Nostru ținând lumânările aprinse în mâini, când… Focul s-o deschis - după câte şi-o putut explica, după ce-or spus şi alți tineri – la comanda lui Chițac. Când nenorociții ăia or tras, ş-o dat drumul pe trepte, s-o rostogolit şi, prinzând momentul, o țâşnit spre parcul din spatele bisericii. O avut noroc. Agresorii i-or urmărit, i-or alergat, el o scăpat, alții or fost prinşi, bătuți, aruncați într-un camion şi duşi la miliție.

Dar să nu uit un amănunt, pe care nu ştiu dacă vi l-o-mpărtăşit cineva. În timp ce mergeam spre casă - pălălaie în Freidorf! Flăcări ce se ridicau peste case de se vedeau de oriunde! Asta ne lipsea! Un incendiu! Asta, că de restul se ocupau orbeții lui Pingelică. Da' ce-i cu focul ăla nu ştiu să vă spun. Unii zic de-un grajd, alții de-o arhivă… mă rog, o s-aflați dumneavoastră că sunteți ziarist, scriitor.

În fine am ajuns acasă, m-am trântit în pat, am adormit. Am adormit când am adormit, că la câte văzusem în ziua aceea nu se făcea să nu mă perpelesc în pat. Nu mi-o fost dat să mă bucur de somnul pe care-l prinsesem. Abia ațipisem şi hop, bătăi în poartă. „Nea Sabine hai la Beregsău. Hai, că trebuie să dai motorină pentru o maşină ce pleacă la Bucureşti". Dacă înjurăturile din gând ar prinde viață…

Primul om de care-am dat la bază - Mateiu Iulius. Şofer, prieten de-al meu. Când mi-o spus că era vorba de-un drum la Bucureşti, nu mi s-o părut nefiresc nimic. Când însă o adăugat că directorul Rotaru trimisese şi după Ceaca Dorel, fiindcă maşinii lui Mateiu nu-i funcționa instalația frigorifică, şi că de prezentat trebuiau să se prezinte la Inspectorat, la colonelul Deheleanu, lucrurile mi s-or părut dintr-o dată altfel. Instalația frigorifică?... Deci carne!... Ori ceva ce se alterează repede!... Atunci de ce la ei?... Ce dracu, Doamne iartă-mă, era pe cale să se împuțească la Inspectorat de trebuia transportat în acest mod?...

Sigur, nu mi-o trecut prin cap grozăvia ce avea să se întâmple. Dar de mirosit, vorba aia, îmi *puțea* de m-astupam. Numa' că nu ştiam cum să-l ajut Si pentru că nu mi-o venit alt gând, l-am sfătuit pe Iulius să dispară. N-o mai fost timp pentru treaba asta - am reuşit totuşi să-i şoptesc să fie atent la ceea ce urma să transporte şi, dacă avea să i se pară că situația nu părea cinstită, să facă ceva ce să-l „determine" să tragă pe dreapta -, lucrurile s-or precipitat. O trebuit să urce la volanul maşinii el, Ceaca se repezise acasă, după bani şi mâncare, urmând să ajungă la Miliție cât putea de repede cu un Aro, cu 31-TM-6906, împreună cu Doboşan Liviu şi Horvath Iosif. O încercat şi Iulius să treacă pe-acasă, însă n-o reuşit. Nu l-or lăsat patrulele. Şi-o continuat deci drumul pe Gheorghe Lazăr, arteră pe care o fost ajuns din urmă de Ceaca, Doboşan şi Horvath, aşa că la Miliție or ajuns toți deodată.

Destinul o „tăiat cărțile" aşa cum ştie, după legi pe care nu le-om pricepe niciodată. I-o primit căpitanul Ciucă Valentin. „Ce-i cu voi? - i-o luat din scurt - de ce ați venit patru inşi?", „Păi, noi..." or încercat ei să se justifice. „Să fie clar, am nevoie de un singur om, şoferul maşinii. A cui e?"

Aşa o ajuns bietul Ceaca, din nefericire, să facă ceea ce în istoria Revoluției o intrat sub denumirea de **„Furtul morților"!**

20 Decembrie

Dimineața, ca-n totdeauna - spre Topolovăț. Că porcii – ha-ha, nici ăi la care mă gândesc amu n-or ştiut, da' după aia şi-or băgat râturile oriunde se găsea vreo ghindă! - nu ştiu ce-i aia revoluție, lor trebuie să le dai mâncare în fiecare zi. Pentru că-mi sfârâiau călcâiele, m-am dat peste cap ş-am terminat treburile în mai puțin de două ceasuri. Aşa că pe la 10 „pe cai" şi trap spre Timişoara, că aveam bilet şi la matineu şi la spectacolul de gală!

Am intrat în oraş pe la 10,30. Îmi „compostasem biletul" până la Spitalul Județean, unde...

Dar s-o iau pe îndelete. În seara precedentă mă întorsesem de la barieră îngândurat. Rămăsesem cu impresia că oraşul părea liniştit, împăcat cu soarta lui, înfrânt.

Din fericire constatam că mă-înşelasem. Încă din Piața Badea Cârțan - grupuri-grupuri de tineri ce se îndreptau spre centru nu ca la mitingurile alea, ştiți dumneavoastră ce vreau să spun, într-o stare de spirit... Oho, dacă la vârsta lor am fi fost ca ei... Deci pe bulevard grupuri-grupuri mergând spre centru dezinvolți, destinşi, în acelaşi timp decişi, îndârjiți… În fața Miliției - uniforme din metru în metru, cu câte-un amărât ori drac împelițat în ele! Nu ne-or făcut nimic, am trecut fără probleme. Mi-am continuat *trecerea în revistă a efectivului* pe sub arcade, pe lângă Bastion. În intersecția cu Bulevardul 23 August am încetinit, ca să văd cum stăteam în fața Consiliului Județean. Nimic! Nimic-nimic! Forțe de represiune da, demonstranți nici unul! Nu-mi era totuna şi, încercând să împac *simțurile* cu *raționamentele,* m-am trezit în fața Spitalului Județean.

Optimismul meu a primit alt picior în fund. Constatam că am făcut drumul degeaba, spitalul era înconjurat de milițieni şi militari, inşi care se înfoiau de parcă erau curcani – ha, ha, cei mai mulți asta şi erau! - ori de câte ori se apropia cineva de ei. Păi de-aici… încotro? A, în dreapta, spre Calea Girocului, c-acolo s-or întâmplat fapte de necrezut! Nimeni nici aici! Asta era prea de tot. Da' unde să fie timişorenii, domnule, că-n partea asta mă fâțâiam ca-ntr-un oraş abandonat. Ceea ce mă-mpiedica să sudui şi s-apuc spre casă era faptul c-aveam în *vârşe* nişte cuvinte dragi, atât de dragi, că din beția aia… Aşa că mi-am continuat drumul luând-o spre centru. Până la sensul giratoriu din apropierea căminelor studențeşti nimeni, nici un trecător căruia, vorba aia, să-i ceri un foc.

Am zărit ceva ce se putea numi coloană de demonstranți - 3-400 de oameni ce se îndreptau spre intersecția cu Bulevardul Mihai Viteazul - în dreptul Universității. Mi-o venit inima la loc. De-acum aveam *direcție,* am pus piciorul pe pedală vârtos, când i-am ajuns am coborât, m-am strecurat printre ei, am pus *vârşele* pe pripoane voind să le „prind" pulsul. Nu era rău, dar mi se păreau puțini, nu ăştia erau timişorenii pe care-i căutam, că nu se reducea la atât numărul... *îmbătaților* din oraş. Deci din nou în maşină – a, nu ştiu dacă v-am spus, eram cu prietenul meu Man - şi hai spre Piața Maria. Ajunşi în apropierea Regionalei CFR, am văzut, în fine, o coloană de demonstranți. Dacă nu mă înşel vreo 2.500, poate 3.000 de timişoreni. Oameni „înfierbântați", hotărâți, care păreau să ştie „să meargă numa' şi numai-nainte". E, asta era altceva. Am făcut în grabă o *verificare,* totul părea în regulă, situația corespundea *stasului* din mai toate punctele de vedere! Se suduia în gura mare, bănuiți ce vreau să zic, se scandau lozinci, se vânturau steaguri, placarde, erau destul de mulți. N-am stat pe gânduri. Pentru că nu puteam fi în timp la colțul cu Miron Costin, am luat-o, pe lângă alimentara din colț ajungând la Podul Maria înainte lor. Aici am „divorțat" de Man, l-am trimis cu maşina la ieşirea din Timişoara spre Săcălaz, eu, după ce demonstranții or ajuns în dreptul Regionalei, intrând printre ei. Şi iată-ne în fața podului voind să-l trecem. Aici o avut loc o primă înfruntare cu forțele de represiune. Pe pod se găseau două taburi. Parcă şi un tanc, dar de ăsta nu sunt sigur. Şi, fireşte, trupe cu armele pe piepturi. Am zis înfruntare? Nu-i termenul potrivit. Militarii se găseau în fața noastră, noi păşeam spre ei, înaintam, ne continuam drumul că asta era comanda, **timişoreni, vă ordon treceți podul!,** distanța era din ce în ce mai mică, ei încă pe poziții, noi pas cu pas înainte! Păi ce aveau de gând, să ni se împotrivească? Atunci - „şo pe ei!". Şi primul glonț atunci s-o tras, când cineva o strigat „Armata e cu noi! Armata e cu noi!", atacul propriu-zis având loc abia, când strigătele or țâşnit din piepturile tuturora! Păi domnule Suciu, când proiectilele astea or căzut pe ei ştiți ce-o fost acolo? Prăpădul de pe lume! Nori şi fum, tropot şi vânzoleală. Şi-oleacă de înțelepciune, că flăcăii s-or dat în lături de parcă tocmai de-aia se găseau acolo, ca să aibă grijă să trecem podul fără să cădem vreunul în apă! Ba maiorul, *cu steagul în bernă,* ne-o şi spus : „Puteți să vă continuați manifestația, fraților, dar vă rog s-o faceți în linişte, fără violență. Vă rog...". Păi de unde violență la un aşa *armistițiu?* Aşa că ne-am comportat şi noi *la patru ace,* vreau să spun că, dând după aceea peste alte două taburi, i-am luat pe militari în brațe cu tot cu maşini, în țevile tunurilor punând alte *obuze*, cele

cu care biruiserăm până acum, ştiti ce vreau să spun, steagurile noastre fără stemă, ehei, ce frumos arătau tanchetele împodobite în acest mod... Şi-aşa, cu tot cu militari şi cu maşinile lor nu zburătoare, ci *târâtoare*, pentru că mergeau în mijlocul nostru, iată-ne în Piața Operei!

Acolo - deja lume! Noi să fi ajuns pe la 12,30. Platforma Buziaş nu sosise, încă, dar noi şi cei de acolo trebuie să fi fost vreo 13-15 mii de persoane.

Când am intrat în Operă, că m-am dus la poarta de pe Mărăşeşti de parcă aş fi fost salariat al instituției, am dat de Chiş, Iordache, Fortuna, Bădilescu, Eustațiu, Săsăran... Poate şi de alții, da' de-mi cereți şi-alt nume….

Pe balcon se lucra la stația de amplificare. Îmi amintesc de existența a două difuzoare şi a unui microfon.

Am pus întrebarea, am aflat de ce se făceau acele pregătiri. Era aşteptat Dăscălescu, primul-ministru, care trebuia să vorbească mulțimii. Dar socoteala de acasă... Dăscălescu n-o apucat să vorbească la microfon nici atunci, nici după aia. C-o fost rândul altora! Al timişorenilor! Al celor mai îndrăzneți locuitori ai urbei noastre!

Când stația o fost pusă în funcțiune, eu mă găseam jos. Coborâsem că voisem să văd ce inşi de la noi se găseau în Piață. Am urcat în foaier din nou după vreo jumătate de oră. Lucrurile se schimbaseră. În mod ciudat, începusem să ne... temem abia atunci. Nu ezitaserăm să urcăm, dar acum, că eram sus, voiam să ştim cine era în stânga, în dreapta, cu ce se ocupa ăla, unde lucra celălalt. Am apelat la buletine, ni le-am arătat unii altora - nu ne cunoşteam nici măcar doi câte doi! - ne-am prezentat orice fel de legitimație pentru a mai scăpa de suspiciuni. Şi aşa, la un moment dat - cred că asta se întâmpla după orele 14 - ne-o ajuns la urechi zvonul că Dăscălescu şi Bobu şi nu mai ştiu bine cine se găseau la Consiliul Județean, în dialog cu o delegație a demonstranților. Vestea ne-o pus pe gânduri. Până la urmă am luat cea mai firească hotărâre : să mergem acolo pentru a vedea „pe viu" ce se întâmpla.

Am plecat doar câțiva inşi, ni s-or alăturat şi demonstranți, cel mai agitat, cel care o devenit un fel de conducător al grupului fiind Bădilescu. Aveam o sarcină : să încercăm să-i aducem pe cei de la Consiliul Județean în Piața Operei!

La Consiliul Județean, spre surprinderea noastră, plin de lume. Că m-am şi mirat cât de mulți oameni trăiesc în oraşul nostru. Ne-am făcut loc printre ei cu greu. Când am avut balconul în fața ochilor, acolo Savu - atunci

nu-l cunoşteam, mi-o rămas însă în memorie pentru că purta barbă - şi încă trei-patru inşi. N-am stat să ascultăm ce spuneau, noi veniserăm cu o treabă. N-o fost nici o problemă, am intrat ca la noi acasă. Pe dracu, Doamne iartă-mă, ca la noi acasă, că până sus… Pe scări, pe coridoare, militari şi civili cu priviri ce te înghețau şi arme la vedere, în cumpănă! Vă închipuiți cum o fost, că mă trec fiorii şi acum.

În fine, am intrat în sala unde se purtaseră discuțiile. În momentele acelea încăperea era destul de slab populată, dintre cei „mari" aflându-se acolo doar Radu Bălan şi Ilie Matei. Atunci Bădilescu o ieşit pe balcon şi s-o adresat mulțimii. N-o avut succes. Oamenii nu erau de acord să plece. De ce să părăsească locul din moment ce reprezentanții... ştiți cui, se găseau acolo? Poate aveau dreptate, poate nu, mă rog, asta o fost situația, apelul o rămas fără rezultat. Ba mai mult decât atât, ca pentru a pune lucrurile la punct, or apărut în balcon Marcu şi încă vreo trei-patru inşi, toți pronunțându-se în favoarea ideii de a rămâne pe loc, sfătuindu-ne să venim acolo noi, cei din Piața Operei. Numai că noi... Aşa că după nu mult timp, am făcut cale întoarsă.

La Operă Piața era şi acum plină, lumea se manifesta cu entuziasm, cu curaj şi hotărâre de parcă în România n-ar fi existat nicicând Securitate, se strigau lozinci cu o frenezie inimaginabilă, tonusul mulțimii era susținut de timişorenii din balcon, la stație se vorbea întruna, oameni din fel de fel de întreprinderi, unii veniți din alte localități, se „topeau" în văzul tuturor la microfon pentru că aveau fericirea să trăiască clipe ca acelea, în care puteau spune, în fine, ceea ce gândeau, pentru că puteau să-şi descarce şi să-şi spele sufletele de toate umilirile şi înjosirile şi compromisurile ce le-or chircit ființa atâția ani de zile.

Îmbătat de ce vedeam am urcat, le-am spus celor de sus cum stăteau lucrurile, situația ne-o pus pe gânduri. Nu era bine să fim dezbinați. Doream acelaşi lucru, de ce să nu acționăm împreună? Bine, dar ce să facem? Noi aveam rațiuni pentru care credeam că se impunea să rămânem pe loc, cei de la Consiliul Județean aveau justificări pentru poziția adoptată, mi-e greu să emit vreo judecată, să-i acuz pe ceilalți, să critic atitudinea noastră, adevărul este că nu ne-am dus, am trimis din nou o delegație, pentru a le spune să vină ei.

De data asta am rămas la Operă, între atâția inşi şi în dispoziția în care se găseau mă simțeam bine, de dragul lor am coborât de nici nu ştiu câte ori, am trăit clipe nemaipomenite, unice, exuberanța lor mă îmbăta, mă… înaripa, nu eram cu picioarele pe pământ nici eu nici ei, şi-apoi de ce să fi fost când aşa, cu capul în nori, deasupra lor, **visând,** totul părea…

După cum era de aşteptat, delegația s-o întors cu acelaşi răspuns: „Veniți aicea voi!"

Pe la orele 21, atunci când mulțimea de jos s-o rărit, când o început să se impună ideea de a rămâne în continuare pentru că, vedeți dumneavoastră, nu discutaserăm cu nimeni, nu obținuserăm nici o promisiune, cei ce ne găseam în foaier am ajuns la părerea că trebuia să mergem, iarăşi, la Consiliul Județean.

De data asta delegația o fost mai numeroasă. Or rămas câțiva şi-n foaier, dar nu mulți, majoritatea o mers la Consiliul Județean. Din câte-mi amintesc or plecat Fortuna, Bădilescu, Iordache… şi încă câțiva inşi, da' nu mai ştiu cine. Să vă spun cu ce rezultate s-or întors?

Şi uite aşa, domnul meu, intram în prima noapte de când ne simțeam liberi! La prânz am decis, apoi am anunțat lumea întreagă că Timişoara era oraş liber de comunism, am demis guvernul, am *emis* hotărârea – definitivă! – de condamnare a lui Ceauşescu, am început să ne organizăm după alte criterii decât cele de până cu 2-3 zile în urmă…

No, cu toate astea în cap şi suflet unde puteam petrece noaptea aceea fabuloasă mai bine decât acolo, în Piața Operei, locul în care se formase valul care trebuia să spele de comunism întreaga țară?

Mi-am petrecut noaptea de 20 spre 21 decembrie în foaier, când şi când coborând printre tinerii ăia nemaipomeniți care, pentru că or cântat tot timpul, în aer liber, într-o noapte de decembrie, s-ar cădea să fie menționați într-o carte şi mai grozavă decât aia a recordurilor, Guisnes Book!

21 Decembrie

Cu toate astea la şase dimineața am fost la Beregsău, că porcii… Da' abia am închis uşa, c-am auzit strigăte pe care, parcă... Zarva se datora unui grup de persoane ce veneau de la Abator strigând „Români, veniți cu noi! Români veniți cu noi!". Eu crezusem c-aveam să ne mobilizăm pe la 8, tinerii aceia gândeau altfel.

Nu era rău. Am închis biroul, am plecat spre poartă. Acolo am dat peste domnul director Rotariu. Tot ceea ce era disponibil şi în stare de funcționare - vreo 11, 12 autobuze - o fost pus la dispoziția oamenilor. Porcii! am înghețat eu.

E, m-am liniştit apoi, azi o să suferiți, să vedeți şi voi cât de greu scapă omul de comunism! Amu să nu credeți că i-am lăsat de izbelişte. Câteva telefoane şi ceva-ceva… Ha, ha, că nu pot să nu zâmbesc. Am făcut atunci pentru ei cam ceea ce-or făcut comuniştii pentru noi în ultimii ani! În fine, scăpat de grija lor am luat-o spre Abator, spre FNC, să-i luăm pe salariați, după care ne-am îndreptat spre Timişoara.

Ne-am stabilit „cartierul general" în apropierea Operei, am blocat orice cale de acces între Hotelul Timişoara şi Centrul Militar, după care, încolonați, am intrat în Piață. Să fi fost atunci orele 8 şi un sfert. Aici, deşi atât de devreme, vreo 15 mii de timişoreni. Plini de vervă, scandând lozinci tot timpul. Primul pe care l-am văzut în balcon - Bădilescu. Era înconjurat de vreo 5-6 inşi.

În foaier, c-am urcat imediat, doar eram *de-al casei,* i-am văzut pe Săsăran, Oprea, Fortuna, Marcu, Curuțiu, Iordache… şi pe alții, pe care însă nu mi-i amintesc. De aici am ieşit pe balcon, am *făcut* şi eu pe Marat, după aceea simțindu-mă bine, nemaipomenit de bine, cum să vă spun… no, că nu ştiu ce cuvinte să folosesc, eram când sus când jos, când printre colegii de serviciu când în foaier, no, c-amu ştiu să vă spun cum mă simțeam – ca ăla care se ştie bolnav de cancer şi vine medicul şi-i spune : bade, a fost o încurcătură, n-ai nimic, eşti sănătos tun, o să trăieşti 100 de ani!

Să nu uit să vă înşir câteva vorbe despre ceva ce merită să fie menționat – manifestările de solidaritate dintre timişoreni! Se ştia că peste noapte se rămăsese şi în Piață şi în foaier. Păi ce-or fi mâncat oamenii ăia, s-or fi întrebat mulți dintre ei. Şi pentru că răspunsul nu era greu de dat, l-or însoțit de un gest copleşitor – or venit cu ceea ce aveau în cămara de alimente, în frigider ori cratiță! Pâine, ceai, salam, slănină, ouă fierte, mere, zacuscă… Nu ştiu cum să vă spun, gesturile acelea ne apropiau unul de celălalt, ne făceau mai buni, mai omenoşi...

Din păcate în foaier lucrurile nu mergeau cum trebuie. Nepricepere în locul competenței, improvizație unde era nevoie de certitudini, superficialitate în absența profesionalismului! Ori câte comitete se constituiau, nu făceam față situației. Cel care s-o impus, tot timpul, o fost Fortuna. Fire vulcanică, ins care nu acceptă niciodată „locul doi", Lorin Fortuna s-o dat peste cap să aibă ultimul cuvânt în orice problemă. Şi-l avea, cu toate astea noi eram dezbinați. Se foloseau în continuare formulările : cei de la Comitetul Județean, cei de la Operă. Mai ales când era vorba de componența vreunui comitet. „Propun ca de data asta să alegem doi reprezentanți din delegația de la Comitetul Județean

şi trei din cei de la Operă", intervenea unul ori altul, situație în care săreau mai mulți deodată cu : „Păi de ce nu invers, că noi am vorbit cu Dăscălescu, nu voi...". Deci cam asta o fost, uneori, atmosfera de acolo.

Nu vreau să mă opresc la evenimentele... „externe" - Gărzile patriotice trimise cu ciomege împotriva noastră, tâmpenia... tâmpitului cu adunarea din Bucureşti -, voi spune în schimb ceva despre încercările de a face față situației în care ne-am trezit aşa, peste noapte.

Ceea ce-o început să ne frământe de la un timp, o fost elaborarea unei platforme. Eram reprezentanții unui oraş de aproape 400 de mii de locuitori, la urma urmei un fel de guvern, şi oamenii din Piață aşteptau dovezi că ne meritam statutul! Bine, dar ce era aia o Platformă? Şi cum se întocmea? Mi-amintesc că Ioan Savu o zis de ceva în acest sens semnat de Zaharov. Avea materialul acasă, s-o oferit să-l aducă. Nu sunt sigur că o mers ori nu după el. Aş zice că nu. Eram în criză de timp, oamenii de jos nu aveau răbdare, iar un drum până lângă stadionul Păltinişan şi înapoi… În fine, amănuntul în sine nu are importanță. Dar *descifrându-l* şi asigurându-vă de sinceritatea mea, se poate deduce o realitate ce spulberă orice speculații lansate de persoanele care vorbesc de scenarii, intervenții ale nu ştiu căror servicii secrete, etc. Şi adevărul acesta este : nu eram pregătiți pentru a conduce şi coordona activitatea socială, politică şi economică din oraş, până atunci nu ne gândisem la postura din momentele acelea nici măcar în glumă!

Da' să revenim la subiect. Zicând unii una, alții alta, formulând cât mai corect gândurile care ni se păreau potrivite, am reuşit să încropim un set de revendicări cu care eram de acord toți. Acele propoziții or devenit Platforma Timişoarei! Platforma Frontului Democrat Român! Textul o fost citit pentru prima dată mulțimii, dacă nu cumva mă înşel, pe la orele 10,30. După aceea o fost reluat de încă nu ştiu câte ori - o dată făcând acest lucru eu - pentru a fi cunoscut de cât mai mulți timişoreni.

Joi o apărut pe-acolo şi Laslău, inginer la Poligrafie. Nu după mult timp s-o născut ideea editării unui ziar, ca tot ceea ce se petrecea în Timişoara să fie imortalizat pe hârtie tipărită. Laslău o promis să ne ajute, o încercat, atunci n-o reuşit, deoarece Tipografia era ocupată de militari.

Din câte îmi amintesc, pe Ştefan Ivan l-am văzut printre noi de joi, de pe la orele 15, de atunci devenind un fel de... dispecer al microfonului, cel mai înflăcărat vorbitor şi cel mai neobosit... „lansator" de lozinci.

Şi dacă de dânsul zic că o apărut, există şi un personaj care, deşi la început o fost o prezență vie, dinamică, în cele din urmă ne-o abandonat. Mă

rog, e un fel de a spune, veți vedea de ce. E vorba de Eustațiu Cornel. Din nefericire Eustațiu are probleme cu spatele şi, când îl apucă durerile, trebuie să ia medicamente şi să stea întins. Ei bine, o astfel de „absență", lui Fortuna - care şi el o lipsit un timp, joi seara, pe motiv că soția era bolnavă - i s-o părut suspectă şi i-o interzis să mai urce.

În joia aceea Fortuna o dat dovadă de sete de putere. Şi-o ieşit din minți, ne-o amenințat, de mai multe ori, cu arma : „Gura! Dacă cineva mai mişcă, îl împuşc!". Aşa că, încet-încet, am început să ne îndoim de competența lui organizatorică şi ne-am... „îndepărtat" de el.

Dacă miercuri faptul că-şi asuma atâtea responsabilități nu ni s-o părut nepotrivit, ieşirile de joi ni-l puneau în cu totul altă lumină.

22 Decembrie

Şi în noaptea de 21 spre 22 Piața Operei o fost ocupată de timişoreni, sus rămânând vreo treizeci de persoane - nu se poate spune o cifră exactă, se circula mult, unii veneau, alții plecau - lor trebuind să le adăugăm garda, alți 20-25 de tineri şi tinere, în timp ce numărul celor de jos era de câteva sute.

De la un timp se găsea în mijlocul nostru un ins, care în zilele alea o produs oarecare vâlvă - Dan Mândrilă. Tânărul nu s-o bucurat de multă simpatie. E un ins agitat, vulcanic, obositor, iar Fortuna l-o tratat cu o rezervă mai mult decât vizibilă. Am făcut observația că Fortuna o manifestat această atitudine față de trei bărbați : Dan Mândrilă, Chiş, Eustațiu. Pe ăştia îi suspecta, îi contrazicea mereu. Ba mai mult, o făcut tot ceea ce i-o stat în putință să-i îndepărteze de restul revoluționarilor.

În noaptea aceea am trimis ajutoare la Spitalul Județean. Se strânseseră sucuri - astea ne-or fost oferite de un italian, aşa am auzit eu - ceva mâncare, fructe, şi pentru că s-o lansat ideea cu spitalul, eu am pus la dispoziție un autobuz, transportul fiind însoțit de o fată, parcă asistentă ori cam aşa ceva, în ultima clipă produselor adăugându-li-se şi bani, vreo trei mii cinci sute, sumă oferită de un alt italian. Gest magnific, nu-i aşa?

A, să nu uit, în noaptea aceea am avut o convorbire telefonică destul de ciudată... Uneori îmi zic că suspiciunea nu-şi are rostul, alteori... Ştiți cu cine am vorbit? Ne-or sunat... Pompierii. „Care e situația, e nevoie de noi, s-a produs cumva vreun incendiu?" Nici acum nu ştiu cum să iau intervenția asta, poate ascundea ceva, poate nu, mă rog, asta a fost.

În dimineața aceea or început să se contureze „structurile” de mai târziu. O „tabără” o fost a lui Fortuna, una a lui Ivan. Fortuna s-o înconjurat de inşi cu care părea să se înțeleagă bine, persoane ce l-au însoțit la Prefectură în diferite funcții în zilele următoare, în timp ce Ivan, Ghilea, Marcu şi alții s-or orientat spre Primărie.

Ziceam că Fortuna s-o înconjurat de inşi cu care părea să se înțeleagă bine. Voi da două nume. Unul e Burlacu, celălalt Morar Petrişor. Pe acesta din urmă Fortuna l-o cooptat şi l-o ținut în preajmă pentru că e economist şi avea nevoie de serviciile lui.

Unul din primele zvonuri ale dimineții o fost că va veni Moț, pe atunci – mai corect ar fi fost să zic **până atunci!** - primar al municipiului, în vederea unei discuții cu noi. „Moț?... Da' pân-amu unde-o fost moțatul ăsta? Şi ce mama dracului, Doamne iartă-mă, crede c-am avea noi de discutat cu el?”

Moț o apărut pe la orele 9. Întâi o venit un ins mai în vârstă, *avangarda* lui. Omul o rămas cu noi, am vorbit cu el verzi – chiar de-avea ochi albaştri! - şi uscate, nimicuri, nu ştiu cine e, nu l-am văzut de-atunci niciodată. În fine, o apărut Moț. Credea c-o să cădem pe spate şi la trezirea din somnul hipnotic o să strigăm *proletari din toate țările uniți-vă!* Şi-o oferit colaborarea, competența, experiența, numa' că noi eram cu… ha, ha, de ce să zic cu buricul, cu *Moț-ul* tăiat! Şi cum *tăietura prindea a se vindeca*, i-am oferit şi noi ceva - un picior în dos!

În dimineața aceea s-o vorbit la microfon mult şi cu îndrăzneală. Or urcat şi şi-or precizat poziția, înainte ca pițigoiul să fi părăsit cuibul, maiorul Oancea, primul militar care o declarat că unitatea sa, în cazul unei agresiuni, va fi de partea demonstranților, doctorul Rab Ioan… şi alții şi alții, oameni care or „văzut” cu o clipă mai devreme cum „mergeau” lucrurile. Din păcate pentru el – şi era om politic! -, nu acelaşi lucru se poate spune despre primul secretar al județului din zilele acelea. O apărut acolo şi el. L-or adus Savu, Bulza şi Boeru. Numa' că Bălan, cu scabie comunistă şi pe albul ochilor, s-o… scărpinat în fel şi chip, şi cu unghiile şi de speteaza scaunului, pierzând şansa de a-şi „lega” în alt mod existența de evenimentele acelui decembrie nemaipomenit.

Aveam de-acum în foaier tot ceea ce ne putea pune în contact cu restul țării : telefon, radio, televizor. Ştiam de evenimentele din Sibiu, din Bucureşti... Ştiam că arădenii se îndreptau spre noi pentru a ne ajuta. Reporterii străini ne asaltau deja de ieri. Cu alte cuvinte începeam să ne simțim mai siguri pe noi, alți oameni, cei care am fi fost dacă nu s-ar fi abătut asupra noastră ciuma

roşie, domnul Ivan, om cu memorie şi o capacitate de a vorbi impresionante, lansa de la microfon lozincă după lozincă, recita poezii, ardea în fața Timişoarei în delir, Fortuna, nu ştiu cum şi în ce fel, era îmbrăcat în costum, cu cravată la gât, una peste alta toți păream a fi în… aşteptare, toți păream a… simți ceva, ceva ce din fericire s-o întâmplat când ăla, nu-i pronunț numele, că de câte ori o fac mi se întoarce proteza pe dos, o-ncălecat pe-o coadă de mătură şi dus o fost!

După ce-am trăit momentele acelea de neuitat, incredibile dar imposibil de povestit, n-am mai stat la Operă.

Da' nu acasă am mers. Am luat-o spre Beregsău pentru că porcii…

Mărturia primului medic care a vorbit din balconul Teatrului Național

Rab Ioan (numele actual, ca cetățean german, fiind Raab Johann) s-a născut la 1 noiembrie 1949 în Reşița, județul Caraş-Severin, părinții, Elena şi Iosif Rab, fiind muncitori.

Urmează şcoala primară şi liceul în Reşița, absolvă Universitatea de Medicină din Timişoara în 1974, devine medic specialist internist în 1980, medic primar interne-cardiologie în 1990.

Între 1977 şi 1991 este asistent la Universitatea de Medicină din Timişoara, între 199o şi 1991 ocupă şi funcția de director adjunct la Direcția Sanitară Timiş, între 1991 şi 1995 este cercetător cardiologie clinică la Universitatea de Medicină din Göttingen (Germania), între 1995 şi 2006 este specialist la Clinica de cardiologie-electrofiziologie St. Vicentius din Karlsruhe (Germania), de la această dată e specialist la Centrul de Cardiologie Landau (Germania).

În prima fază domnul Johann Raab e implicat în evenimentele din 89 ca specialist! În 16 decembrie îi face, la solicitarea Direcției Sanitare Timiş, un

consult soției pastorului, care era însărcinată. Încercând s-o ajute cu adevărat, în aceeaşi seară ia legătura cu doctorul Barany şi pastorul Dugulescu, după care revine în Piața Maria fiind participant la ce s-a întâmplat aici de când mulțimea a plecat din fața ferestrelor locuinței preotului.

În 17 decembrie se găsea în Piața Operei când armata a deschis focul asupra tinerilor timişoreni.

Luni, 18 decembrie, la spital, bulversat de numărul răniților şi morților, îşi expune opiniile fără a ține cont de persoanele din preajmă, reacțiile doctorului Raab fiind şi mai categorice când află de furtul morților din morgă, fapt consumat în 19 decembrie. Doctorul Streian îl avertizează că Securitatea s-a interesat de el, îl sfătuieşte să părăsească spitalul. Ceea ce şi face, adăpostindu-se la familia dr. Corneanu. Cum aceasta locuia într-un bloc din Piața Operei, este la curent cu reacțiile timişorenilor față de intervenția televizată a dictatorului din seara lui 20 decembrie, cu atitudinea locuitorilor urbei noastre din 21 decembrie, după mitingul bucureştean.

În 22 decembrie, dintr-un imbold intim pe care nu şi-l poate tempera, urcă în foaierul Operei – aproximativ în acelaşi timp cu maiorul Oancea, înainte ca dictatorul să fi fugit! – şi vorbeşte mulțimii asigurând-o că medicii Spitalului Județean fac tot ceea ce e posibil pentru a-i îngriji pe răniții Revoluției.

Specialist de vocație, doctorul Johann Raab nu s-a implicat, după înlăturarea regimului comunist, în politică vizând funcții ori avantaje materiale. E însă unul din revoluționarii timişoreni care a contribuit la editarea „Proclamației de la Timişoara", care a participat - în prezența factorilor politici de atunci - la discuțiile cu privire la celebrul Punct 8 al Proclamației.

Doctorul Johann Raab este unul din organizatorii grevei din sistemul sanitar – în timpul guvernului condus de Petre Roman -, care viza reforma din Sănătate.

A fost preşedintele Colegiului medicilor din județul Timiş, a activat în cadrul unei Comisii de anchetă cu privire la evenimentele petrecute în timpul Revoluției în Spitalul județean şi, deoarece a ținut să dezvăluie adevărul, în măsura în care îl descoperea, a devenit ținta unor articole din ziarele extremiste, ale unor - mai ales după Mineriada din iunie 90! - amenințări telefonice stresante.

În toamna lui 1991 părăseşte țara, se stabileşte în Germania, se dedică, în exclusivitate, activităților medicale.

De la plecare nu a revenit în țară niciodată.

16 Decembrie

Nu mi-e uşor să precizez cum a început Revoluția pentru mine. Sunt un om cu foarte puțin timp liber, serviciul, pregătirea lucrărilor, în general pregătirea ştiințifică şi, nu în ultimă instanță, alergătura după materiale, după meşteri şi aprobări pentru construirea casei de care m-am apucat după divorț - odată cu înfiripareа noii mele căsnicii - îmi răpesc tot timpul.

În 16 decembrie eram la serviciu, fără să-mi fi trecut prin cap că, nu peste mult timp...

Dar s-o luăm pe îndelete. Pe la orele 9 sunt chemat la Direcțiune. Aici, domnul Jurchescu Pavel, inspector la Direcția Sanitară. „Ia-ți trusa, zice dânsul, pentru că trebuie să consulți pe cineva." Nu-mi amintesc dacă am întrebat pe cine va trebui să văd, nici doctorul Jurchescu nu mi-a făcut vreo precizare, aşa că, după ce-am luat tensiometrul şi stetoscopul, rămânând cu halatul pe mine, am apucat spre ieşire.

În maşină - o Salvare a spitalului - şoferul, domnul Jurchescu şi eu. Nu rețin ce ne-om fi spus. Nu m-am interesat nici acum spre ce destinație porniserăm. Mă liniştisem cu ideea că mergeam la cineva „sus pus" şi nu m-a mai preocupat direcția în care mergeam.

După ce-am trecut de Spitalul Ortopedic, înscriindu-ne pe strada Remus, domnul Jurchescu mi-a zis: „Ştiți unde mergem? La familia Tökés. Trebuie să ne spunem părerea despre starea soției pastorului, care e însărcinată şi se simte rău."

Nu mi-a fost totuna. După prima întrebare, pe care mi-am pus-o în gând, a urmat a doua, a treia... De ce mă aleseseră pe mine? Ce aşteptau din partea mea? Ce aveau să-mi ceară ori să-mi impună să fac?... Dar, repet, întrebările mi le puneam mie însumi, cu domnul Jurchescu n-am schimbat nici o vorbă.

În fața Casei Parohiale se găseau câțiva oameni. Nu mulți, poate vreo şaizeci de persoane. Enoriaşii s-au dat la o parte cu respect, eram aşteptați, am bătut la uşa apartamentului, ne-a deschis chiar pastorul, am fost introduşi în camera doamnei.

Doamna Tökés era în compania doctoriței Bàrány. Am examinat-o, şi eu şi domnul Jurchescu, dânsul fiind ginecolog. Era adevărat, doamna se simțea rău. În plus, ne-a primit cu neîncredere. Cu toate astea ne-a permis s-o examinăm. Ne-am format aceeaşi impresie. Nu era nevoie de internare, totul se putea rezolva ambulatoriu.

Aproximativ pe atunci, când încă o examinam, în camera de alături au intrat două persoane. Primarul Moț şi un bărbat de statură mijlocie, cu păr blond şi lins. Cei doi, vrând părerea unor specialişti, n-au acceptat să discute despre starea doamnei cu pastorul. Aşa se face că doctorița Bàràny şi doctorul Jurchescu au ieşit, pentru câteva momente rămânând în cameră doar eu şi doamna Tökés. Cum s-a închis uşa, am încercat un dialog. Am vorbit eu, încercând s-o liniştesc. Nu cred că vorbele i-au schimbat starea, ci faptul că m-am exprimat în ungureşte. Doamna Tökés s-a mai înseninat. I-am dat asigurări suplimentare, i-am promis că aveam să fac tot ce-mi stătea în putință s-o ajut, să-i ajut pe amândoi. Cu toată solicitudinea, doamna Tökés a rostit doar câteva cuvinte, din care am înțeles că nu voia să fie internată. I-am promis să susțin această dorință în fața oricui. În fine, am fost chemat dincolo, Moț mi-a solicitat opinia, eu, ca de altfel şi colegii mei, am făcut precizarea că nu se impunea internarea. Deci chiar dacă Moț ar fi vrut să o ştie în vreun spital, lucrurile au rămas cum am decis noi trei - tratament la domiciliu. Atunci - cred că erau orele 11 - Moț, necunoscutul blond şi Tökés, şi-au spus şi altele, Moț angajându-se să rezolve toate doleanțele pastorului. Da, vor aduce lemne, vor pune geamurile, vor face aia, ailaltă... Chiar mai mult decât atât, primarul i-a promis pastorului că a doua zi va putea ține slujba religioasă!

Cu astea am ieşit. Intre timp numărul celor de afară se modificase. Erau acum optzeci, poate chiar nouăzeci de persoane. Ştiam ce aşteptau, le-am vorbit. Cei mai mulți enoriaşi au primit vestea cu satisfacție, îngrijorarea pentru soarta doamnei nu i-a părăsit însă cu totul. Ba mai mult, nu s-au liniştit pe deplin nici atunci când, de la fereastră, pastorul i-a asigurat că totul era în ordine şi puteau merge la casele lor, precizându-le faptul că, pentru a doua zi, îi aştepta la slujbă.

De aici m-am întors la spital. Şi făcând una, alta, subconştientul, ori poate... În fine, la un moment dat mi-am putut preciza ce trebuia să fac. Gândul mi s-a conturat în jurul orelor 13. Atunci mi-am zis aşa. Din moment ce la pastor am dat peste doamna Bàràny, însemna că cele două familii se cunosc, şi dacă era cazul să se facă ceva pentru pastor şi soția lui, se cădea să iau legătura cu soțul doamnei. Am pus mâna pe telefon, l-am sunat, mi-a spus că mă aştepta, am luat maşina. Am ajuns la el în jurul orei 14. În doi n-am reuşit să conturăm o hotărâre care să ni se pară demnă de luat în seamă. Cam pe atunci a sunat la uşă cineva. Au intrat o fată şi doi băieți. Doctorul Bàràny a făcut prezentările precizând că eram medic, că o consultasem pe soția pastorului şi că se puteau sprijini pe mine.

Chiar după primele fraze mi-am dat seama ce puteam face pentru pastor. Una din observațiile tinerilor a fost aceea că, de câteva ore, apăruseră în preajma Casei Parohiale foarte multe persoane suspecte. Beţivani şi ţigani. Prezența acestora ar fi putut periclita, a doua zi, slujba. Cei trei tineri, ca de altfel şi Bàràny, nu-şi puteau scoate din cap ideea că aceştia erau provocatori. Atunci le-am sugerat să apeleze la pastorul Dugulescu, de la Biserica Baptistă Betel. Le-am propus să umple sfântul lăcaş cu baptişti care, prin felul de a fi, prin calm, răbdare şi înțelegere, ar fi putut descuraja orice încercare de boicotare a slujbei.

Ideea li s-a părut bună. Numai că nici unul dintre ei nu-l cunoştea pe Dugulescu. M-am oferit să-l contactez eu. Aşa că de la Bàràny am plecat la Biserica Baptistă de pe Splaiul Vladimirescu, ştiind că la orele 18 baptiştii aveau adunare.

Când a auzit ce doream, predicatorul a căzut pe gânduri. Dar, spre cinstea lui, a acceptat să facă ceea ce-i cerusem. În particular mi-a făcut o invitație pentru 17 decembrie, când la biserica lor urma să urce la amvon doctorul Negruți, predicator de la Oradea.

De la Dugulescu am plecat acasă, după care, peste vreo oră, am trecut, împreună cu soția, la vecinii noştri, familia Dunu, pentru că Virgil îşi sărbătorea ziua de naştere.

Ne-am strâns la Dunu vreo 20 de inşi. Nu ne-a fost dat să ne distrăm. Abia ne-am adunat şi, cu toate că stăm în spatele Stadionului CFR, am auzit dinspre centru strigăte, vuiete. Cel care le-a auzit primul ne-a făcut semne să tăcem, am amuțit toți, am ascultat, ne-am înfiorat. Şi câțiva dintre noi ne-am hotărât - să fi fost atunci cu ceva trecut de orele 21 - să mergem să vedem ce se întâmpla. Am plecat spre Casa Parohială eu, soția, Carmen şi Gabi, nepoți de-ai lui Dunu, Hermine şi Gigi Rumann. Dar Puşa, soția mea, n-a putut să părăsească locul fără a o fi sunat pe mama ei. Nu ştiu ce şi-au spus, Puşa a trântit telefonul, am pornit spre Maria. Deplasarea a fost cu peripeții. Cum soacra locuieşte aproape de noi, ne-a ajuns pe drum şi „Aveți copii, trebuie să-i creşteți. Nişte oameni cu scaun la cap n-ar face ce faceți voi. Păi eu cu cine vorbesc, pentru cine mă zbat?...". Adică a încercat să ne oprească. N-a reuşit, Mai răspunzându-i, mai ignorând-o - noi vorbeam cu voce tare, ea încerca să ne impună un alt ton. „Mai încet Puşa, Iani. Dragii mei mai încet, că ne aude cineva..." - am tot înaintat. Am plecat din Păun Pincio pe lângă stadionul CFR, am trecut prin pasajul pietonal ce trece pe sub linia ferată, pe lângă Electromotor spre podul ce dă în strada 7 Noiembrie. Aici ne-am încrucişat cu căpitanul Bucur, însoțit de un bărbat. Îmbrăcați amândoi în haine civile. La capătul podului s-au oprit, au discutat cu un individ. Personaje ca acelea - inşi

rezervați, apatici, „detaşați" de tot ceea ce se petrecea în jur! - am mai văzut după aceea aproape peste tot, ceea ce însemna că miliția, securitatea... În fine am ajuns în apropierea Casei Parohiale.

Față de ceea ce văzusem dimineața, situația era cu totul alta. Aş spune că între timp se făcuse un „salt calitativ"! Neîmpăcarea, refuzul, protestul mut trecuseră în revoltă. Ba chiar mai mult, în stare revoluționară. Cazul pastorului Tökés fusese „uitat". Nu mai exista în mintea ori simțirea nici unuia, oamenii erau mobilizați de alte motivații. De fapt în fața Casei Parohiale nu se găsea nici un manifestant - exista un cordon de milițieni, de militari, ce blocau accesul înspre Timotei Cipariu, ce n-ar fi putut însă rezista dacă oamenii ar fi dorit să ajungă la pastor, numai că nimeni nu părea să mai aibă această intenție! - acum oamenii ocupau intersecția din Piața Maria, în această zonă găsindu-se trei, poate patru mii de oameni.

De primele minute îmi amintesc şi acum cu emoție. A fost partea frumoasă, curată şi tulburătoare a acelei seri. Din murmurele de revoltă, din starea de nemulțumire, la un moment dat s-a auzit o chemare: „Români, veniți cu noi!". A strigat cuvintele acelea cineva dintr-un grup de tineri ce se îndreptau spre statuia lui Gheorghe Doja, tot din acel grup auzindu-se apoi vorbe pe care eu le consider declanşatoare, „focoase", dă-mi voie să folosesc aceşti termeni, ale „exploziei" ce-a urmat. Un bărbat, urcat pe ceva, pe un soclu ori pe umerii prietenilor lui, a încercat să se facă auzit, şi când zumzetul s-a mai potolit, bărbatul a zis: „Oameni buni, aici a murit Doja, aici să moară şi Ceauşescu!". Doamne, ce-a mai fost atunci. Frica de securişti şi informatori ne mai domina, câteva fracțiuni de secundă am rămas înmărmuriți, dar după aceea... După aceea a fost o adevărată dezlănțuire. Bătăi din palme, tropote, strigăte, şi-apoi din piepturile tuturor : „Jos Ceauşescu!". Şi tot mai tare, tot mai frenetic : „Jos Ceauşescu!, Jos Ceauşescu! Jos..."; strigam de-acum prinzându-ne de mâini şi de umeri cu orice necunoscut învârtindu-ne ca într-o horă, ceea ce pe mama Puşei a dus-o la disperare. Dar cine îi mai acorda atenție. Cu toate astea, la un moment s-a făcut dat auzită : „Puşa! Puşa, ai înnebunit? Ți-ai pierdut mințile? Opreşte-te, că de nu taci te pocnesc aici, față de..", vorbe la care soția mea, parcă în transă - repet, soacra mea e o femeie autoritară, intervențiile ei sunt hotărâri, decizii, cum vrei să le numeşti - i-a replicat, i-a strigat, voind să fie sigură că mama ei avea s-o audă: „Mamă, lasă-mă în pace, că dacă mă împiedici să strig, te pocnesc eu! Ai auzit?".

Eram deci prin preajma magazinului alimentar şi strigam lozinci, totul era frumos, tulburător, frisonant şi, deodată, violența! Cam pe atunci Hermine şi Gigi Rumann au dispărut de lângă noi.

Deci violența! Cum s-a declanşat?... La un moment dat, peste strigătele acelea anticeauşiste, au început să se audă huiduieli. Atunci s-a produs, zic eu, primul act de represiune împotriva demonstranților. Dinspre Küttl se apropia un tun cu apă, care „mătura" în calea lui totul! Da? Deci care pe care? Şi au început să zboare sticlele, întâi spre maşina pompierilor, apoi - la urma urmei reacție firească - spre vitrinele magazinelor. Deci tunul se apropia, noi ne retrăgeam, ne ascundeam pe unde puteam, câțiva tineri s-au repezit la lăzile cu sticle de bere din fața alimentarei - până atunci nu le băgase în seamă nimeni! - şi au început să arunce în dreapta, în stânga, în față. Puşa a încercat să-i tempereze: „Nu faceți asta, băieți, o să spună că suntem huligani.", „Dar ei ce sunt, doamnă, de încearcă să ne împrăştie ca pe nişte şobolani?".

Manevra celor ce-au dispus intervenția maşinii pompierilor n-a reuşit. Lumea s-a împrăştiat, e adevărat, dar după aceea – vehiculul a trecut dinspre Küttl spre Catedrală şi n-a mai apărut, nu ştiu ce s-a întâmplat cu el - oamenii au revenit, s-au regrupat. Apăream de după pomi, ieşeam de prin ganguri, de pe unde ne ascunseserăm. N-ar fi drept să omit următoarea secvență. Câțiva copii, de 10-12 ani, cocoțați cine ştie cum pe acoperişul refugiului de călători din piață (ei găsindu-se acolo şi când a trecut maşina pompierilor prin zonă), au fost cei mai neînfricați mobilizatori. „Laşilor, nu fugiți!" - strigau ei, „Nu fugiți, laşilor, veniți înapoi!".

Noi, după câteva minute, ca de altfel mulți alții, ne-am retras. Trăiserăm momente unice, ne îmbătaserăm cu o speranță nebună, dar dacă ne gândeam bine... Şi ne-am întors la Dunu. Însă petrecerea... După ce-am revenit am vorbit tot despre întâmplările din Piața Maria, ne entuziasmam, ne linişteam, ne înflăcăram, ne temperam... Pe la orele 23 m-am apropiat de telefon şi l-am sunat pe fratele meu Rab Iosif, medic dermatolog în Reşița. N-am reuşit ceea ce-mi pusesem în gând. Adică Iosif n-a putut, n-a îndrăznit să creadă că se întâmplase cu adevărat „minunea" aceea. Ba mai mult, speriat de cele auzite, mă îndemna să tac, să schimb vorba, să renunț la convorbire... Atunci Puşa, gata să explodeze, a făcut un lucru nemaipomenit. A început să dea telefoane în toată țara. Forma prefixe şi numere la întâmplare - a sunat la Iaşi, Bucureşti, Baia Mare, Braşov, cei din urmă fiind receptivi, într-adevăr dispuşi să creadă că totul era adevărat, singurul oraş cu care n-a putut intra în contact fiind Clujul, nu ştiu de ce, oricum din Cluj n-a răspuns nimeni - şi spunea ce s-a întâmplat la noi, în Timişoara.

Ne-am culcat târziu, spre dimineață.

17 decembrie

Duminică dimineață ne-am sculat greu. N-am întârziat în pat, am ieşit imediat - să fi fost orele 10 - apucând spre Maria. Voiam să văd ce se întâmplase prin oraş după plecarea noastră. În apropierea bisericii baptiste - un camion cu prelată, plin cu tineri îmbrăcați în uniforme albastre. Nu ştiu ce misiune aveau. Cât timp i-am avut sub ochi, au rămas în lada maşinii.

Am dat peste primele semne ale celor petrecute în noaptea de dinainte, când am ajuns în Piața Küttl. Între Librăria Mihail Sadoveanu şi brutăria de vizavi - urme de cărți, de tablouri arse, vitrine sparte pe ambele părți.

De aici am apucat-o spre Maria. Echipe de meseriaşi, navete cu geamuri, automacarale. Din ceea ce vedeam mi s-a conturat o impresie pe care țin să ți-o împărtăşesc. Vitrinele îmi păreau a fi intacte. Vorbesc de conținutul lor. Geamurile erau sparte, da, însă decorul, mostrele expuse, nu suferiseră agresiuni, ceea ce impune o concluzie - acțiunea n-a fost dictată de scopuri mărunte.

Mi-amintesc că în preajma Casei Parohiale n-am văzut nimic deosebit. Nimic în sensul de enoriaşi, de demonstranți. Exista un cordon de milițieni ori militari, ce blocau intrarea de pe 6 Martie în Timotei Cipariu, şi două maşini Aro, albe, într-un colț al intersecției amintite, dar la atât se reducea totul. În schimb pe 6 Martie, pe ambele părți, lume multă, adevărat pelerinaj. Oamenii treceau, priveau, înaintau, priveau. Nu era greu de sesizat că, printre noi se găseau şi altfel de „civili"...

Ajungând la Catedrală, am văzut o fanfară militară. Peste tot lume, dar şi securişti. Pe câțiva dintre ei - îmbrăcați în scurte de piele Parker - i-am văzut chiar pe treptele Sfântului lăcaş. De aici am apucat spre Teatru. În zona aceasta situația se prezenta altfel decât în Piața Maria. Vitrinele erau intacte, nu exista nici un semn ori urmă ale vreunei agresiuni. Dar agresiunea plutea în aer. Simțeai acest lucru din priviri, din atitudini, din cuvinte. Câteva cuvinte de acest fel mi-au ajuns şi mie la urechi. La un moment dat a trecut pe lângă mine un tânăr care mi-a şoptit: „La ora 17 să fiți la Catedrală. Dacă puteți, anunțați şi pe alții. Vă aşteptăm, mulțumim."

Când am ajuns în fața Teatrului, umbla zvonul că la Consiliul Județean existau urme ale unui incendiu. Poate era adevărat, nu ştiu, nu m-am dus, am luat-o în sens invers că văzusem destule şi, când am ajuns la ai mei, i-am spus Puşei totul. Apoi l-am sunat din nou pe Iosif, ca să-l conving că ceea ce se întâmpla în Timişoara nu era o joacă de copii. Surescitată de cele auzite, soția

s-a năpustit asupra aparatului formând din nou, ca în seara precedentă, prefixe şi numere la întâmplare, pentru a face cunoscut cât mai multor oameni din țară ce se petrecea în urbea noastră.

Pentru că nu mă *liniştise* nici discuția cu Puşa nici telefonul cu Iosif, am trecut la Dunu, să le împărtăşesc noutățile. Mi-au dezvăluit şi ei ceva tulburător. Familia Rumann - Hermine şi Gigi Rumann - nu ajunsese, încă, acasă!

Cu una cu alta ne-am apropiat de orele 17. Cum la Catedrală se susținea un program special de colinde, familia Dunu ne-a solicitat compania. I-am însoțit, în jurul acestei ore găsindu-ne la Sfântul Lăcaş.

Peste tot lume, Piața plină şi ea. Oamenii erau în mişcare, nu se stătea, nu se formau grupuri nicăieri. În afară de treptele bisericii - acolo nu intervenea nici unul dintre „civilii" cu ochi albaştri ori verzi - care erau ticsite de câți timişoreni se găseau pe ele. Ne-am făcut loc printre ei privind de la înălțime în toate direcțiile. Am văzut trei cordoane de soldați spre dreapta - barau accesul spre cinematograf şi Consiliul Municipal -, în spatele lor distingând maşini blindate de luptă. Ne găseam cu ceva după orele 17 şi, cum spuneam, foarte mulți timişoreni stăteam pe treptele Catedralei, prin Piață oamenii deplasându-se într-o parte în alta, când văzduhul a explodat - focuri de armă! Împuşcături cum nu mai auzisem de când terminasem armata! Ne-am privit blocați, incapabili de a articula vreun cuvânt. Se trăgea… în oameni?... Dăduse cineva un astfel de ordin?... Erau inşi capabili să apese pe trăgaci având în față civili, tineri, copii?...

Şi de câte ori auzeam împuşcături întorceam capetele într-o parte, în alta, după locul din care veneau sinistrele sunete. Zona în care ni se părea că se acționa cel mai mult asupra trăgaciului - culmea ironiei! - era Piața Libertății! Priveam în direcția aceea parcă aşteptând o veste, o ştire certă. Ori o infirmare. În cele din urmă vestea chiar a venit. Ne-a adus-o cineva alergând din direcția aceea. Era adevărat, se trăgea în oameni! „Sigur, se trage cu gloanțe adevărate!" - încerca să se facă auzită o femeie - însoțită de un copil care se ruga de ea mereu: „Hai, mama, hai că pierdem trenul!"; „Se trage în oameni, eu nu sunt de aici, sunt din Oradea, însă soțul meu e acolo, în compania aceea - cea din apropierea Consiliului Municipal - e comandant şi ştiu că au ordin să tragă în populație, şi dacă au ordin...".

Nu se poate reda ce s-a întâmplat acolo. Vorbe în dreapta, în stânga, strigătele femeii din Oradea, ale copilului, împuşcături, spaime, nedumeriri şi revoltă pe chipurile noastre, apariția grupului de şapte-opt tineri - printre ei o femeie de 23, 25 de ani - care s-a apropiat dinspre Express determinându-ne

să-i urmărim pentru că scandau, peste sunetele împuşcăturilor, lozinci şi fluturau un steag, primul pe care-l vedeam în mâinile demonstranților, steag normal, cu stemă, îl purta un tânăr de vreo 20 de ani, ins slăbuț, înalt, cu păr bogat, cârlionțat, cred că era muncitor, aceeaşi impresie făcându-ne-o mai toți ceilalți, nu însă şi fata, ea putând fi altceva, cel puțin funcționară, distingându-se de ceilalți şi pentru faptul că părea interesată de impresia pe care o producea - Puşa a şi făcut observația că-şi vopsea părul! –, blonda, destul de scundă, de cel mult un metru şaizeci, îmbrăcată cu o geacă ce-i venea bine, purtându-se fără nici o reținere, dezinvolt, hotărât…

Deci grupul, însoțit de câțiva copilaşi de opt-zece ani - ne-am şi mirat cum de-i lăsau părinții să umble în situația aceea specială din oraş -, s-a apropiat, a intrat printre noi şi, nu peste mult timp – a, am uitat faptul să precizez că programul pentru care venisem la Catedrală nu a mai avut loc - mobilizați de ei, strigam lozinci şi noi, mai târziu fata a dat tonul pentru „Deşteaptă-te române!", trist dar adevărat, majoritatea celor de acolo nu cunoşteau versurile, fata le ştia, ea de fapt, susținută de voci dintr-o parte, din alta, a dus „greul", ceilalți doar îngânând-o.

La un moment dat tinerii au încercat o manevră curioasă. Unul dintre ei a scos un spray şi a început să-l descarce peste pânză, în special peste stemă. Nu ştiu ce efect aşteptau, când însă au început să tragă de stemă, Puşa, pentru că tinerii erau aproape de ea, a încercat să-i tempereze : „Lăsați-o, băieți, că e, totuşi, însemnul țării", „E însemnul comunismului!" - i-a întors-o unul. „Atunci, dați jos comunismul şi stema după aceea.", „O să le dăm pe amândouă, doamnă, fiți sigură!". Şi cu una cu alta, în special cu împuşcăturile şi cu zumzetele ce însoțeau fiecare rafală, i-am pierdut pe tineri din vedere. Nu pot preciza când au dispărut, încotro au luat-o. De altfel atenția ne-a fost acaparată de altceva. Părintele Gătăianțu, care a stat cu noi pe trepte de când ajunseserăm la Catedrală, după ce a dispărut câteva clipe, s-a întors având în mâini lumânări. A fost o idee grozavă. Le-a împărțit, le-am aprins, flăcările au început să pâlpâie, să se înalțe către cer, către Dumnezeu, parcă încercând să-l facă atent că ne găseam acolo şi-l rugam să ne ocrotească.

Vedeam, pentru că nu se întunecase încă, până la Operă, şi-n felul acesta am fost martori la spargerea vitrinelor din Piață şi-apoi la incendierea celor două magazine din această zonă.

Spargerea a început dinspre Operă, de la restaurantul Bulevard, autorii fiind membrii unui grup - inşi între 20 şi 30 de ani - care acționau... conştiincios, ca să nu zic altfel. Adică n-a fost deloc greu să ajungem la ideea

că era vorba de o provocare. Indivizii aceia au venit pe partea stângă, prin dreptul magazinului Select, au trecut Piața în partea cealaltă, spre magazinul de îmbrăcăminte, cu adevărat prădată fiind prăvălia de blănuri.

Să nu-ți închipui că am urmărit grupul ca nişte spectatori într-o sală de teatru. Prin Piață se fugea, se circula agitat, nervos, cei de pe treptele Catedralei vorbeam deodată, toți voiam să spunem ceva, aduceam afronturi celor din cordon, înjuram, blestemam şi, pe deasupra, după cum ți-am spus, ne uitam şi la inşii care spărgeau vitrinele, dar când se trăgea, când auzeam împuşcăturile... Ce mai, a fost groaznic, un adevărat coşmar. Şi deodată - flăcările! La magazinul de blănuri! Întâi a fost un zvon, apoi întrebările: „Ce-ai zis? Arde? Unde arde, omule?" şi apoi, imediat, flăcările! Şi strigătele după pompieri şi spaima celor de la etajul I, pentru că flăcările urcau amenințător spre ferestrele lor.

Nu ştiu ce s-a întâmplat în continuare, noi am plecat. Ti-aminteşti, cu o seară în urmă pastorul Dugulescu mă invitase la slujba pe care urma s-o țină domnul Negruți. Puşa ar fi vrut să rămânem, eu țineam să-mi respect promisiunea, în cele din urmă a cedat ea. Atunci s-a petrecut ceva ce nu poate face, oricum am lua-o, cinste Bisericii. Oamenii de serviciu, preoții, nu ştiu cine, oricum angajați ai lăcaşului, au închis porțile Catedralei! Asta când rafalele armelor se auzeau mai aproape ca oricând. S-a creat panică, oamenii vociferau, întrebau : „De ce închideți porțile, părinte? Ce se întâmplă? Ce vreți să faceți, oameni buni?". Şi, în vânzoleala aia, Puşa s-a dus după Dunu - el intrase în biserică - aducându-l lângă noi.

Am plecat de acolo înainte de orele 18, apucând spre biserica Betel. Aici, în ciuda celor ce se întâmplau în oraş, predicatorul Negruți vorbea de la amvon; şi oamenii îl ascultau, îşi făceau însă cruci şi din altă cauză. De altfel, domnul Dugulescu a întrerupt slujba, a precizat că afară se trăgea în oameni, a rostit o rugăciune pentru cei... pentru toți, implorând Divinității pace, înțelegere, toleranță...

Speriată de canonada din oraş, şi mai ales de faptul că nu ne găsise acasă, mama Puşei, amintindu-şi cuvintele pe care le schimbaserăm cu o zi în urmă, a venit la biserică şi de acolo ne-am întors împreună.

Acasă am ieşit de nici nu ştiu câte ori în curte, intram şi iar ieşeam, şi-ntr-un târziu, pentru că nu ştiam ce să fac, m-am năpustit asupra telefonului. Prima dată l-am sunat pe Iosif, după aceea am format spitalul. Nu, de internişti nu era nevoie.

De chirurgi da, de internişti nu...

18 Decembrie

Luni dimineață am pornit spre spital în jurul orei şapte. Am mers cu tramvaiul. Prin Piața Libertății am trecut fără să oprim. Dar chiar şi-aşa am văzut chioşcurile de ziare arse, taburile, soldații.

Am aflat câte ceva despre proporțiile masacrului abia la spital. Se spunea că în morgă sunt peste 50 de cadavre, prin saloane în jurul a 230 de răniți. Toți eram revoltați, chirurgii nu puteau lăsa bisturiul nici o clipă, sângele acoperea pardoseala peste tot, dădeai de răniți chiar şi pe coridoare, se auzeau gemete de pretutindeni.

Pe la orele 10 ne-am trezit înconjurați de armată, de miliție şi de securitate! Cordon de militari în jurul unui spital! În timp de pace!

Pot da... o „jumătate" de amănunt. Comandantul celor de afară era un ins îmbrăcat în haine civile. Omul purta o scurtă bleu, de piele, fiind, fireşte, înarmat. Nu ştiu însă cine era, cum îl cheamă.

Odată cu cei de afară au apărut şi în interior indivizi necunoscuți. Nu ne-a fost greu să stabilim că erau securişti, nu ştiu de la ce Inspectorat, n-am recunoscut pe nici unul.

Şi dimineața a trecut în starea aceea de nervi, îngrijorare şi revoltă mocnită. Am părăsit spitalul la prânz, mergând acasă cu doctorul Nicolin Miroslav, cu maşina lui. Prin oraş, mai peste tot militari, milițieni, securişti în civil cu mitralierele la îndemână!

Seara am petrecut-o cu familia inginerului Ispas, director la AMRCT. Locuind în blocul de pe Bulevardul Gheorghe Lazăr, care adăposteşte la parter Magazinul de mobilă, zonă în care apăruseră militari şi tehnică de luptă, cei doi au venit să doarmă la noi.

19 Decembrie

Marți dimineață am mers la serviciu tot cu Nicolin, cu maşina lui. Când am ajuns, am aflat o noutate care ne-a năucit. Un număr de 45 de cadavre fuseseră scoase din morgă de altcineva decât de rude! Adică fuseseră... furate! De necrezut!

Ce se întâmpla oare în spital, în oraş, în țara asta? Ce explicații liniştitoare mai puteai da pentru situații cum erau cele relatate de un alt prieten, doctorul Lazăr Fulger, chirurg la Clinica II, care mi-a spus că fuseseră aduşi nu numai civili răniți, ci şi soldați, unii dintre militari fiind împuşcați în cap?

Şi cum să taci, cum să te manifeşti ca de obicei când, la Chirurgie II, camera medicilor a fost transformată de „civilii" aceia în sală de interogatorii a răniților revoluției? Când tot ei, „civilii" aceia, au lansat zvonul că toată truda personalului medical e zadarnică, fiindcă „huliganii", „trădătorii" de țară vor fi lichidați cu toții? Şi cum să-ți ții gura şi să stai cu mâinile în sân când circula versiunea că exista, că se întocmise o listă cu personalul medical care fusese de serviciu în 17 decembrie, pentru că şi aceştia... înțelegi ce vreau să spun, pentru că şi aceştia erau în „vizorul" lor, deoarece ştiau prea multe amănunte ca să fie lăsați în pace?

Printre altele, în ziua aceea am avut o discuție deschisă cu doctorul Nica, pe atunci secretar PCR al Institutului de Medicină. Era amărât, dezorientat, revoltat. Ceea ce se vedea în jurul nostru întrecea orice închipuire. Îi era ruşine de funcție, de faptul că era membru al acelei forțe care trata viața omului cu cruzime hortystă, hitleristă, stalinistă, zi-i cum vrei.

De la spital am plecat pe la orele 13, toată după-amiaza am rămas acasă ieşind prin curte pentru a mai auzi ce se întâmpla în oraş, mai schimbând o vorbă cu vecinii, cu prietenii din apropiere.

Seara, pentru că nu-mi găsisem astâmpărul, am luat din nou telefonul în brațe începând să formez, aşa cum făcuse Puşa în noaptea de sâmbătă spre duminică, prefixe şi numere la întâmplare, încercând să-i fac, pe cei care îmi răspundeau, să priceapă că în Timişoara se întâmpla ceva grav şi că dacă nu se vor „mişca" şi ei, sacrificiul nostru va fi zadarnic. Frumos, dar inutil. Crezi că am simțit în vreunul din necunoscuții aceia încredere, convingere şi cine ştie ce hotărâre?

Oamenii se temeau. Restul țării se afla, încă, sub „plapuma" fricii.

20 Decembrie

Şi miercuri am mers cu Nicolin. Ceea ce de obicei se numeşte „raport de gardă", n-a avut solemnitatea şi ținuta unei astfel de activități. Toată lumea era iritată. Şi noi şi pacienții.

În ziua aceea n-am apucat să stau mult în spital. După raport, domnul profesor Streian Caius, şeful Clinicii I medicale, m-a chemat în cabinet şi - acum îmi dau seama că, pentru a înțelege de ce a procedat astfel trebuie să-ți dezvălui nişte amănunte : luni şi marți mi-a cam „mers" gura, şocat de ceea ce vedeam mi-am îndemnat colegii să luăm atitudine față de ceea ce se întâmpla

în spital, să-i scoatem pe „civili" afară ; ştiam că în alte unităţi spitaliceşti medicii se manifestaseră cu curaj, la Clinicile Noi doctorii îi anesteziaseră pe răniţi, ca să nu li se poată lua interviuri, la Spitalul CFR i-au internat pe nume false ca, după aceea, să nu poată fi identificaţi de securişti! - deci domnul Streian m-a luat în cabinet şi m-a sfătuit, m-a rugat să plec, să mă ascund. Ba chiar mai mult, să trec graniţa!

Nu mi-a fost totuna. Ceea ce spusesem unuia, altuia, putea fi luat de... ştii tu cine, ca manifestare... mă rog, unii au avut de suferit pentru un simplu banc ori o aluzie. M-am speriat, recunosc, am dat curs sfatului, rugăminţii, am prins momentul potrivit şi am ieşit. Din spital am plecat cu domnul profesor Drăgulescu Ştefan, cu maşina lui, pe drum întrebându-mă unde să mă ascund, cum să fac să mi se piardă urma. Din păcate mă supăra un lucru : nu reuşisem să vorbesc cu Puşa. O sunasem de câteva ori, nu mi-a răspuns, doctorul Streian mă zorea, n-am avut ce face, am renunţat, apelând pentru acest serviciu la doamna Muţ Maria, asistenta mea. Dar hai să şi încheiem acest episod, deşi nu e în cronologia faptelor trăite. Eu am părăsit spitalul după orele 9, doamna Muţ a reuşit s-o prindă pe soţie abia după vreo două ore şi, din nefericire, în loc ca telefonul să fi adus linişte, a produs panică. Puşa s-a speriat, a îmbrăcat copiii şi i-a trimis la mama ei, iar ea, după ce a zăvorât casa, a trecut la prietenii noştri, la Dunu, direct prin gard.

Să revenim acum la ceea ce-am făcut eu. De domnul Drăgulescu m-am despărţit în centru. Ne-am luat rămas bun ca la o despărţire definitivă, i-am mulţumit că mă adusese până acolo, după care ne-am văzut fiecare de ale lui. Eu... ei bine, eu hotărâsem să mă ascund în centrul oraşului! Am ales dintre prietenii mei pe doctorul Corneanu Dorin, medic la Circumscripţia din Ronaţ, care locuieşte în Piaţa Operei!

Am avut noroc, familia Corneanu m-a primit fără nici o rezervă, deşi nu le-am ascuns că nu era exclus să fi fost urmărit de securitate, ceea ce a însemnat pentru mine mult, sper că ţi-e clar.

De când am intrat la ei - cred că se întâmplase înainte de orele 10 - n-am făcut altceva decât să vorbim, să ne exprimăm temerile, îngrijorările, speranţele. Dar exista oare vreo şansă?... Şi, Doamne, ce uşurare când Piaţa a început să se umple de lume. „Cum, apar întreprinderile?" Atunci am sărit - vestea ne-o adusese un vecin - pe balcon la el, la vecin, de acolo, de deasupra cofetăriei Violeta, putând să văd tot ceea ce se întâmpla între Catedrală şi Operă. Ce-am trăit atunci... Ce mai, mă simţeam salvat.

Coloana a trecut prin fața Catedralei, continuându-şi drumul spre Consiliul Municipal. Ceea ce s-a întâmplat acolo nu am văzut, am surprins în schimb alt amănunt - instalarea difuzoarelor la Operă. Furgoneta cu aceste aparate a pătruns dinspre Telefoane, a înaintat prin piață în voie, specialiştii reuşind să se descurce în aşa fel încât, atunci când manifestanții au intrat în piață, difuzoarele să fie plasate la locurile lor.

Am observat, de asemenea, şi „mişcarea" cordoanelor trupelor de represiune. Acestea se retrăgeau după cum înaintau demonstranții, practic coloana a intrat în Piață fără să fi întâmpinat rezistență, militarii găsindu-se atunci lângă Operă, chiar lângă zidurile ei.

Fac acum o paranteză. Cordoanele s-au retras spre Operă, manifestanții au avut acelaşi obiectiv, aceştia din urmă procedând astfel din două motive. Întâi pentru că ei, militarii - folosesc acest termen la modul general incluzându-i şi pe securişti şi pe milițieni - trăseseră în oameni, ei uciseseră şi răniseră atâția timişoreni. În al doilea rând pentru că ceea ce voiau să audă trebuia „spus" de acolo de sus, de la balcon, fiindcă de acolo se revărsaseră peste ei atâtea tirade deşănțate ale bâlbâitului de Tătărei, şi dacă de acolo fuseseră mințiți, de acolo trebuia să li se spună şi Adevărul!

Dă-mi voie să fac încă o paranteză. O să plec de la un proverb : nu-i pentru cine se pregăteşte, ci pentru cine se nimereşte. Eşti timişorean, ştii cum arăta oraşul înainte, ştii cum s-a dat bădăranul de Matei de ceasul morții să transforme Piața Operei într-un spațiu consacrat mitingurilor „spontane", ce aveau loc în urma „vizitelor de lucru" ale paranoicului de la Bucureşti. Şi a reuşit. N-a fost prea mult că a încurcat circulația din oraş, că a plasat linia de tramvai pe lângă Spitalul de copii, insul a trecut peste toate şi tot şi i-a oferit - după cum ştim cu regretul că n-a găsit soluție pentru ca din balconul Operei să nu se vadă Catedrala! - stăpânului său „acadeaua". Numai că la primul miting din această piață s-a scandat cu totul altceva decât ceea ce i-ar fi făcut plăcere trepăduşului de Matei: **în spațiul prevăzut să i se aducă osanale, i s-a rostit condamnarea la moarte!**

Deci priveam ceea ce se întâmpla în Piață de la un balcon de deasupra cofetăriei Violeta. A, nu ştiu dacă ți-am spus, luasem legătura cu Puşa, o liniştisem. Mai mult decât atât, la rugăminte mea Dorin mersese acasă, pentru a-i spune soției cum stăteau lucrurile şi a o asigura că n-o să mă mişc din apartamentul prietenilor mei. Cei drept… Asta e, când în Piață situația s-a „stabilizat" am coborât! Şi-am făcut slalom printre demonstranți până am ajuns în fața Operei!

Din fericire militarii au continuat să se retragă, să se tot îndepărteze, „pierind" pe Alba Iulia şi Mărăşesti. De la Operă încolo nu i-a urmărit nimeni. Ți-am spus părerea despre psihologia timişorenilor din ziua aceea. Aici voiseră să ajungă concitadinii noştri, la Operă, de data aceasta aşteptând să audă de la balcon alte, cu totul alte cuvinte decât cele din ultimii ani!

Ce-a fost atunci în Piață... Ei bine, dragă Titus, ce-am simțit acolo nu poate fi pus pe hârtie. Eram, cum să zic... beți! Beți de fericire, de încredere şi speranțe. Cumva în afara realității. Ori mai bine zis, într-o altă realitate. Acolo am fost numai noi şi... cerul! Nu ştiu dacă mă înțelegi. Adică mă înțelegi, c-ai fost şi tu. În Piață am fost numai noi şi cerul, frica dispăruse, eram copleşiți de-o speranță imensă, da, exista, parcă exista pe undeva un descreierat care ne făcuse atâta rău, dar „relațiile" dintre noi se schimbaseră, nu ne mai temeam de el şi de trepăduşii cu ochii verzi ori de „scriitorii" de informări, acum îi spuneam adevărul în față, îl chemam la judecată pentru ceea ce ne-a făcut, îl condamnam, îl alungam ca pe-un câine turbat pe caraghiosul ăla pentru care adulările erau condiție a existenței lui, atunci el găsindu-se pe undeva prin Iran, ori chiar prin Bucureşti, nu ne interesa unde. Era adevărat, în celelalte oraşe oamenii nu se „mişcaseră", încă, cu toate astea în Timişoara se purtau portrete de-ale lui cu zăbrele, cu mustață à la Hitler, unii aveau în vârfuri de bețe papuci, taburile erau acoperite de civili - acestea au intrat pe Lenau, două dintre ele rămânând apoi cu noi, unul lângă restaurantul Bulevard, celălalt lângă Lacto-bar - şi-n tot acest timp - fiind, poate, la vreo 200 de mii de timişoreni - noi strigam lozinci ce ne înfiorau, ne zâmbeam, ne încurajam reciproc, oamenii erau grupați pe întreprinderi dar păream cu toții frați, ne arătam unul altuia semnul Victoriei, avea să fie a noastră, nu se putea altfel, acolo m-am văzut cu un nepot de-al meu, cu Jurebie Răzvan, tânăr care tocmai terminase armata la o unitate de paraşutişti din Caracal, deci aşa gândeam toți, şi tinerii şi cei în vârstă.

Piața a fost plină până pe la orele 23. A, să nu uit, apăruseră grupele de ordine. Control la sticlele cu băutură, la arme, intervenții în cazul că se produceau busculade.

Peste noapte au rămas în Piață puțini timişoreni, în exclusivitate tineri. După estimările mele, în fața Operei numărul demonstranților a oscilat în jurul cifrei o sută, în balcon părând să se găsească 20, 30 de persoane. Dar mâna aceasta de entuziaşti, raportată la populația Timişoarei era, cred că eşti de acord, ridicol de mică. Se pare însă că acest raport nu-i preocupa. Aveau altceva de făcut. Au cântat! Au cântat - mi-a rămas vie imaginea unui tânăr înalt, cu barbă şi ochelari -, aşa simțindu-se în siguranță, mai puternici. Formidabili

tinerii aceia. Au cântat toată noaptea deşi bâlbâitul era la Bucureşti, deşi în nici un oraş nu se semnalase o cât de anemică „manifestare huliganică", deşi era mai mult decât clar că, de-ar fi apărut un singur militar cu un automat, ar fi fost victime sigure!

Ei bine, dă-mi voie să înşir cuvinte pe care ar trebui să le percepem exact cum le pronunț. ***Recitalul* acelei formații sui-generis a fost cel mai important eveniment din Timişoara ultimilor ani! Cântecele lor au *ajuns* unde trebuia, şi lumea s-a schimbat!**

21 Decembrie

Nu cred să ne fi culcat înainte de orele două. Peste noapte am rămas, cred că ai dedus acest lucru, la prietenii mei.

De altfel până la Crăciun şi Puşa a dormit în străini. La familia Dunu. Au profitat, şi prietenii şi ea, de prezența fiului acestor amici şi de arma mea de vânătoare. Tânărul - care îşi satisfăcea serviciul militar la Unitatea din Caracal, unde era înrolat şi nepotul meu Jurebie Răzvan - se găsea acasă din cauza unui accident suferit la un antrenament specific paraşutiştilor. Soția mea i-a pus în mâini arma de vânătoare şi i-a spus : „Trebuie să ai grijă de noi! Eşti militar, ştii s-o foloseşti, treaba ta e să ne aperi. E clar?".

Joi ne-am trezit pe la 8. Cum am deschis ochii - pe balcon, la ferestre, ca să vedem cum stăm. În fața Operei destul de puțini timişoreni. Şi parcă şi sus, în balcon, numărul lor era mic. Îți dai seama, optimismul a mai scăzut, au început să ne curteze iar îngrijorările. Acum nu mai eram „noi şi cerul", imaginea descreieratului ni se reimpunea tot mai puternic, ni se contura tot mai exact, nu-l mai puteam ignora ca ieri, îl ştiam la Bucureşti, era în capitală şi vorbise şi luase desigur nişte măsuri... Şi cu una-alta, a trecut o oră. Iarăşi pe balcon, să *consultăm barometrul*. Alte imagini, situația se schimbase! Apăreau timişoreni dintr-o stradă, din alta, de peste tot, numărul lor creştea văzând cu ochii, deci ceea ce se întâmplase ieri nu fusese foc de paie, oamenii ştiau ce trebuia făcut şi tocmai aia făceau, veneau din toate părțile în acelaşi loc, se adunau pentru că începuseră un lucru şi erau hotărâți să-l ducă la bun sfârşit.

Un balon cu oxigen a fost mitingul de la Bucureşti. Lucrurile erau clare, tărăbuța ceauşistă apucase pe povârniş. Şi la fel ca noi, mai toți cei ce văzuseră ciulamaua din capitală am coborât printre demonstranți spunându-le ce se întâmplase. Strângeri de mâini, îmbrățişări, urale, speranțe renăscute.

A fost, în fine, o zi formidabilă. Eram când sus când jos, de la un moment dat, cu familia Corneanu, am început să facem ceea ce făceau, din fericire şi spre cinstea lor, foarte mulți inşi ce locuiau prin apropiere. Le duceam celor din Piață ceaiuri, sandviciuri, mai spre seară lumânări, scandam împreună lozinci. A, să-ți relatez un dialog cu nişte tineri plasați în apropiere de Lactobar. Ei strigau „Jos comunismul!", eu le-am sugerat : „Băieți, strigați mai bine Jos Ceauşescu, să pice el, că după aia...", „Nu, domnule, mi-au întors-o ei, „Jos comunismul", că dacă pică ăsta, Ceauşescu se duce dracului de la sine!". Ei, crezi c-am mai avut replică?

Spre seară, după orele 17, m-am văzut cu Puşa. A venit la prietenii mei, voia să constate cu ochii ei că totul era în ordine. Era. Adică... De aceea nu am mers acasă. M-a înțeles, a acceptat că aşa era mai bine, deci eu am înnoptat şi joi noaptea la prietenul meu, domnul Corneanu, ea la familia Dunu...

22 Decembrie

Iată-ne în ziua în care aveam să urc la balcon. Ciudat e că nici miercuri, nici joi, nici măcar înainte de a adormi, nu-mi trecuse prin cap să mă adresez mulțimii. De ce am urcat? Vineri dimineața mi-a trecut prin cap, pe neaşteptate, că miercuri şi joi nu luase cuvântul nici un medic. Vorbise ce-i drept o asistentă, însă dăduse informații inexacte, şi cum în Timişoara existau atâția morți, atâția răniți, cuvântul unui specialist mi s-a părut mai mult decât necesar. Am urcat fără să mă fi gândit că descreieratul încă exista, că era preşedinte şi comandant suprem şi secretar general şi ce mama dracului mai era!

Am urcat - asta încerc s-o aproximez acum, atunci n-am avut detaşarea care să-mi fi permis să consult ceasul - după orele 9. S-a întâmplat să fac acest lucru odată cu domnul maior Oancea. Cordoane - începând de pe la Mercur, intrarea făcându-se doar pe poarta din strada Mărăşeşti.

Am trecut de patrula de la poartă, am început să urc, mi-am încrucişat paşii cu doi preoți care coborau - pe unul dintre ei cunoscându-l, e vorba de preotul Ilie Sârbu de la Mitropolia Banatului - pe coridoare tineri de pază, fără arme dar destul de agitați, de expeditivi. Am fost condus până în foaier unde, cel ce mă însoțea m-a prezentat domnului Fortuna Lorin. „Ați notat ceea ce vreți să spuneți?" - m-a întrebat. „Nu." M-a sfătuit s-o fac, să notez ceea ce voiam să comunic mulțimii, ca nu cumva emoția să-mi joace vreo festă dar şi pentru că

voia să păstreze intervenția la arhiva lor. M-am conformat, m-am retras într-un colț şi mi-am aşternut gândurile pe hârtie. În acel timp Lorin Fortuna vorbea la telefon cu diferite întreprinderi. Mi-a rămas în memorie încercarea de a stabili un contact cu domnul Florentin Cârpanu. Din câte am înțeles, demonstranții solicitau prezența lui în balcon. Fortuna a prins Comtim-ul, s-a prezentat altcineva, n-am auzit ce i-o fi spus persoana aceea, oricum trebuie să fi fost vorba de o eschivare, fiindcă Fortuna a încheiat discuția astfel: „Nu, domnule, dacă nu vine acum, nu mai am nevoie de el niciodată!"

Când s-a ivit momentul, am ieşit pe balcon. Aici - patru, cinci persoane. Erau şi fotografi, parcă şi cineva cu o cameră video.

Din câte rețin, le-am dat asigurări demonstranților că întregul corp medical era mobilizat în vederea acordării asistenței de specialitate, că răniții erau îngrijiți bine, le-am precizat şi faptul că ştiam - datorită radioului - de ajutoarele Crucii Roşii internaționale, deocamdată blocate la granițe, asigurându-i că până va fi posibil ca acestea să ajungă la noi, medicii vor face tot ce le stă în putință ca răniții să fie salvați.

Reintrând în foaier, l-am întâlnit pe pastorul Dugulescu. Curajul lui m-a impresionat plăcut, ne-am îmbărbătat reciproc.

S-a întâmplat să acționez acolo şi ca specialist. Îți spusesem că mă impresionase şi miercuri şi joi un tânăr înalt, cu barbă şi ochelari. Datorită stressului, oboselii şi încordării din ultimul timp, tânărul a avut o criză maniaco-depresivă. Nu aveam la mine nimic, cineva m-a informat că în clădire exista un punct sanitar, acolo am dat de doctorul Iliescu, el mi-a putut oferi doar nişte plegomazin, am vrut să i-l injectez dar bărbatul refuza, voia să-şi spună gândurile, l-am ascultat, nemulțumirile lui priveau conducerea acelui FDR, el zicea că aceştia nu cunoşteau nici cele mai elementare mecanisme ale democrației, altfel, în cu totul alt mod ar fi trebuit să acționeze, ştia el cum, şi pentru că ştia mi-a propus să constituim un alt comitet, formațiune în care eu urma să fiu preşedinte pentru că... Nu ştiu cât a durat starea lui delirantă. Din fericire s-a liniştit, în privința medicamentului însă a rămas pe poziție, n-a acceptat injecția, nici eu n-am insistat, fiindcă nu mai era cazul.

După aceea a apărut încă un cadru medical, doamna doctor Prina. Dânsa avea discursul pregătit, Lorin Fortuna a avut rezerve, m-a rugat să-l citesc şi să văd ce conține, existau multe pasaje patetice, am făcut corecturile necesare, doamna a ieşit pe balcon.

Ceea ce se petrecea în foaier e greu de descris. Se vorbea cu ton ridicat, fiecare credea că trebuia să se impună, se formulau amenințări, existau arme şi de multe ori acestea îți erau puse în piept... De altfel, în timp ce lucram la discursul colegei, s-a produs o agitație ce ar fi putut să degenereze într-o adevărată tragedie. A năvălit peste noi un grup de vreo zece tineri agitați, unul dintre ei, cel înarmat, fixând țeava automatului în pieptul lui Fortuna: „Domnule, am fost mințiți, am fost trădați. Voi sunteți securişti!" Ne-am uitat la Fortuna, acuzația l-a blocat, mâinile i-au căzut pe lângă trup, de vorbit vorbind mai târziu, după ce şi-a revenit, atunci înşirând doar cuvinte prin care spunea că nu înțelegea ce se întâmpla acolo. Dar să precizăm un lucru. Treburile astea nu s-au desfăşurat aşa cum le poți recepționa citind relatarea lor. Închipuie-ți agitație, spaimă, mişcări precipitate, priviri piezişe. Apariția tinerilor n-a rămas de altfel fără urmări. Când m-am uitat în jur, am remarcat că mai rămăseseră acolo doar vreo zece inşi!

Nu cred că am fost capabil să înțeleg ce se întâmpla şi în ce primejdie ne găseam. Am avut atunci alte trăiri. O surpriză care m-a făcut să trec peste orice simț de conservare a fost aceea că l-am recunoscut, printre tinerii de care vorbeam, pe Gigi Rumann, cel de care nu mai ştiam nimic din seara de 16 decembrie. M-a privit surprins, nu ştia cum să reacționeze, căuta o atitudine, nişte cuvinte, în cele din urmă m-a tras deoparte şi, precipitat, atent ca nu cumva să ne audă şi altă persoană, mi-a spus să plec, fiindcă seara, pe la orele 20, avea să fie declanşată reprimarea mişcării timişorene! Mi s-a pus un nod în gât, cu toate astea, l-am contrazis: „Revino-ți Gigi, nu-ți dai seama ce spui, păi aici e toată Timişoara...". Vorbeam degeaba, el nu ieşea din ale lui. Dar, Doamne, în ce condiții se întâmplau toate astea, ce casă de nebuni era acolo sus. Astfel, când vorbeam cu Gigi, un tânăr a vrut să ia microfonul şi să spună tuturor demonstranților că revoluția era trădată. Noroc că au reuşit să-l oprească. În acelaşi timp trăgeam cu ochiul la televizor, exista în foaier un aparat, l-am văzut pe Dinescu intrând în Televiziune, eu păream din ce în ce mai convins că Revoluția era pe un făgaş bun, aproape de victorie, pe el n-am reuşit să-l conving, nici el pe mine, de altfel la un moment dat Gigi a renunțat la discuție, s-a retras cu ceilalți, nu ştiu, poate dăduse cineva o comandă, poate se făcuse un semn ce mi-a scăpat, fapt e că tinerii au dispărut aşa cum veniseră, în bloc. Şi atunci, de unde, de neunde, foaierul s-a populat din nou cu cei care fuseseră până atunci pe acolo, ba şi cu alții, care urcau pentru prima oară.

Mi-am dat seama că aveau nevoie de o personalitate, de cineva care s-ar fi făcut ascultat de toți cei de afară. Zic asta pentru că, aproximativ atunci, s-a pus problema invitării în balcon a lui Bălan Radu, încă primul secretar al județului, propunere susținută de mulți dintre ei, însă nu de toți.

Cei de sus erau în fața unor probleme serioase, încercau să se organizeze, să facă față situațiilor, nu reuşeau şi, simțind acest lucru, apelau la toți cei care ar fi putut da o mână de ajutor. De aceea când să plec, Lorin Fortuna mi-a propus să rămân şi să intru în Comitetul lor, fiind singurul medic de acolo. M-am eschivat : „Domnule Fortuna, eu sunt medic, îmi iubesc meseria şi o practic cu plăcere, nu am veleități de politician ...".

Am mai rămas, totuşi, pe acolo, am fost în foaier şi când au venit Bălan cu Savu Ioan, dar după aceea am plecat acasă.

De fapt, la Dunu, la el dormind cu Puşa până la Crăciun.

Mărturia demonstrantului căruia Timişoara îi datorează transformarea revoltei în mişcare revoluționară!

Sorin Oprea s-a născut în Timişoara, la 5 martie 1962, fiind fiul lui Oprea Marian, electronist la P.T.T.R., şi Oprea Elena, telefonistă. Are doi fraţi: Oprea Ovidiu, căsătorit, stabilit în Timişoara, şi Oprea Raluca, căsătorită Dincă. Urmează şcoala generală în Timişoara, clasele I-IV la Liceul Eftimie Murgu, clasele V-VI la Liceul Loga, clasele VII-VIII la Şcoala generală nr. 22. În continuare urmează Liceul agricol din Timişoara (anii I-III) şi liceul cu acelaşi prolil din Brăneşti, Ilfov (anul IV).

După absolvire, în '79, se angajează la I.M.A.I.A. Timişoara, însă, după numai câteva zile, îşi începe stagiul militar. Întâi la Oradea, unde urmează o şcoală de şoferi, apoi la Câmpeni, la o unitate de vânători de munte. După ce se eliberează revine la I.M.A.I.A., schimbă mai multe locuri de muncă. Înainte de revoluție a lucrat la Electrometal Timişoara.

Sorin Oprea poate fi considerat primul lider timişorean. Şi, poate, până în data de 20 decembrie, singurul!

În 16 decembrie, în jurul orelor 22, pleacă de la întreprindere spre Piața Maria, constată situația de la fața locului, le propune celor din jur să se regrupeze la Catedrală. Îl urmează câteva sute de demonstranți.

Aici le precizează cum ar fi fost bine să procedez şi grupul, condus de el, porneşte prin oraş. După miezul nopții, când se revine la Catedrală, numărul timişorenilor din grup trece de 10.000!

În 17 decembrie este rănit la picior în Piața Operei. Intuind consecințele faptelor sale, două zile rămâne ascuns.

În 20 decembrie, din cauza rănii, merge la Ortopedie, e pansat, nu rămâne în spital, iese. Ajunge, înainte de orele 11, la Operă. Piața e, încă, goală, urcă în foaier, schimbă câteva vorbe cu tehnicianul care se ocupa cu stația de amplificare.

De aici se îndreaptă spre Electrometal, pentru a reveni cu colegii de serviciu. Nu ajunge la întreprindere, întâlneşte coloana din Calea Buziaşului, se alătură mulțimii, intră, alături de Marcu Ioan, Savu Ioan, Petre Petrişor etc. în Consiliul județean, în vederea susținerii unui dialog cu delegația bucureşteană condusă de C. Dăscălescu.

După ce primul-ministru şi ceilalți oficiali comunişti au fost mai mult absenți decât prezenți în sală, părăseşte Consiliul îndreptându-se, însoțit de un grup de tineri, spre Piața Operei.

În urma intervenției televizate a dictatorului organizează, din proprie inițiativă, serviciul de pază la poarta de acces din strada Mărăşeşti.

În 22 decembrie îi arestează pe generalul Coman şi Cornel Pacoste, care voiseră să pătrundă în foaierul Operei.

Nu a intrat în viața politică, actualmente e stabilit în străinătate.

16 decembrie

Credeți că mărturiile mele au importanță, vreo valoare? Vi se pare că interesează pe cineva?... Domnule Suciu, trebuie să ştiți, din capul locului, că eu sunt un nemulțumit! Luați cuvântul la modul absolut. Cu N la început. Ba cu majuscule de la un capăt la celălalt!

Aşa e, în noaptea de 16 spre 17 decembrie, la Catedrală - şi eram nu câteva sute, ci mii, poate mai mult de zeci de mii - cel care a urcat pe trepte şi a încercat să se facă auzit eu am fost! De ce?... Cum „De ce?"! Nu ştiu! Puneți-o pe seama întâmplării, a sorții, a destinului.

Am, fireşte, o... „imagine" asupra evenimentelor acelei săptămâni. Poate că dumneavoastră aveți ori vă faceți alta, un al treilea va avea şi el reprezentarea lui, oricum eu zic că ceea ce a fost în noaptea aceea e important, poate definitoriu pentru ceea ce a urmat! În 17, în 18 şi 19, nu se poate vorbi de un „grup principal" ori de un lider. În zilele acelea unde se strângeau zece inşi apăreau şi lozinca şi inițiativa, nu ne mai feream, scăpaserăm de frică în noaptea de sâmbătă spre duminică, ştiam de atunci cum să acționăm şi-am acționat aşa, chiar dacă au apărut răniți, din păcate şi morți!

Nu vreau să las însă impresia că, dacă n-aş fi fost eu acolo, nu s-ar fi găsit altul care să fi făcut acelaşi lucru. Dar faptul este fapt, am făcut-o eu. Şi-atunci cum să nu mă doară când vine unul, altul, şi spune cam aşa : „Da...da, ai făcut dumneata treaba asta. Dar e cazul să ne laşi în pace, fiindcă dumneata eşti un fost hoț, un fost bişnițar, un transfug...". Domnule, când mi se vorbeşte astfel rămân mut, pentru că, aparent, acuzațiile sunt adevărate.

Adică există o condamnare pentru furt, dar fără ca acesta să se fi comis! Şi există şi o condamnare pentru trecerea ilegală a frontierei!... Însă faptul că, deşi am al doilea paşaport de după revoluție, sunt în țară nu spune nimic? Chiar nimic? Eu n-am vrut să plec fiindcă nu mai doream să fiu român, ci din cauza dictatorului şi-a mizeriei! Cât despre acuzația de bişnițar... Dar ce să-i fac unuia care îmi zice aşa? Să-l invit să-i arăt cum stau? Să-i arăt cele două camere tip vagon, bucătăria improvizată şi cam atât... Ba aş putea să îi arăt şi paşaportul : am o singură ieşire! Or adevărații bişnițari...

În fine, să ne întoarcem la ale noastre. După ce-am terminat liceul m-am angajat la IMAIA. Mi-am dorit şi-mi doresc să trăiesc bine, să am familie, să văd în jurul meu tot ceea ce-mi doresc. Pentru acestea e nevoie de bani, ştiu. Iar pentru a avea bani, trebuie să munceşti. Deci la sfârşitul lui '79 m-am angajat la IMAIA. Din păcate, la vreo lună de zile, m-am încorporat. Aşa am ajuns la Şcoala de şoferi militari din Oradea.

Dacă aş fi fost băiat „deştept", aici aş fi dus-o bine mersi. Numai că am sesizat ceva şi am „căscat" gura. Care era tărăşenia? Făceam foarte puține ore de conducere. Cum să înveți să conduci dacă nu şofezi? Curând am aflat toate dedesubturile afacerii. Ni se repartiza benzină suficientă, numai că locotenentul nostru o... mărita! L-am avertizat, mi-a râs în nas, am ieşit la raport. Ştiți cum s-a încheiat diferendul? Restul colegilor au luat toate gradele devenind instructori, eu am obținut doar categoriile „C" şi „E", după care am fost mutat, disciplinar, la o unitate de vânători de munte de lângă Câmpeni!

După eliberare am revenit la IMAIA. Din păcate în întreprinderea aceea se câştiga puțin. Prin '82 m-am prezentat la domnul Rafan, director la

ITA, căruia i-am spus că voiam să merg la Motru. Acolo se câştiga bine. Numai că se lucra în condiții de infern. Domnul director a încercat să îmi schimbe hotărârea, eu am rămas pe poziție, mi-a dat maşină, am plecat. Şi toate ar fi fost bune, numai că am avut un accident. M-am oprit cu „botul" într-o stâncă. Nu victimă, nu rănit, doar un colț al maşinii avariat. Am revenit în Timişoara pentru reparații, m-aş fi întors, nu mi-au mai dat basculanta. Şi-aici câştigam prost. Urmând sfatul unui prieten, m-am angajat la „Banatul". Acolo am lucrat la bandă aproape un an, eram mulțumit, colegii mă stimau, şefii mă apreciau, mi s-a avizat cererea pentru un paşaport turistic, urma să plec în străinătate, prin țările democrate când...

Suntem la un moment foarte grav al existenței mele. La „Banatul" exista o lege nescrisă. În funcție de posibilități - contractele erau sfinte! - ți se permitea să-ți confecționezi, utilizând deşeurile, o pereche de pantofi Otter. Eu, nou în întreprindere, nu mă folosisem de această posibilitate până atunci. Cum în excursie nu mi-ar fi stat rău dacă aş fi fost astfel încălțat, m-am adresat maistrului. Port numărul 41. Mi i-am făcut însă pe branț lat şi mi-au ieşit cam mari. Eu, dacă nu-mi stă ceva cum trebuie, nu port. Când am văzut cum îmi veneau, m-am decis să-i vând. Aşa se face că într-o sâmbătă dimineață - paşaportul era în buzunar, urma să plec luni - am intrat la Palace, acolo dând de Pipi Roşu, mare bişnițar şi, ceea ce nu ştiam, informator al Securității. Fără să anticipez ce avea să urmeze – ceasul meu negru! - i-am spus ce voiam, el m-a întrebat cât ceream. „Ştiu eu?... Îi dau cu cât se vând de obicei...", „Trei sute ți-ajung?", „Da.", „Atunci aşteaptă, vin imediat." Am făcut cum a zis, m-am aşezat la o masă. N-a întârziat mult. Numai că a revenit cu locotenentul Lepădatu şi cu un plutonier (dacă nu cumva greşesc unul cu numele Giura). Lepădatu mi-a spus să-i urmez până la garderobă, nu mă simțeam vinovat, maistrul ştia, ar fi putut să confirme oricând că... Imediat ce-am ieşit din văzul clienților, m-au lovit şi unul şi celălalt de mi-au dat lacrimile. „De ce dați în mine?", am încercat eu să pun lucrurile la punct. „Mai şi întrebi?" Şi dă-i! Şi dă-i! Eu încercam să-mi feresc capul, ei loveau fără să se uite unde dădeau. În fine, când au obosit s-a înjghebat un dialog. „Ei, spui câte perechi ai furat?", „N-am furat nici una. Nici asta...", „Mă! Câte perechi ai acasă?", „Niciuna...". Dialogul a fost mai lung, dar tema şi întrebările erau aceleaşi, aşa că după un timp, exasperați, au acceptat că era posibil să fie astfel şi-atunci mi-au zis: „Bine, numai că noi o să verificăm şi dacă minți... Scrie acum declarația. Aici, imediat. Trece acolo tot ce ne-ai spus despre perechea asta, după care o să mergem acasă pentru percheziție. Dacă nu găsim nimic e în regulă, dar dacă dăm peste ceva...".

Mă vedeam scăpat, sigur, îmi stătea pe suflet bătaia gratuită, dar gândul că aveau să mă lase în pace mă făcea să trec peste orice supărare. Am încheiat declarația, am semnat-o, le-am dat-o.

Am mers apoi acasă, au intrat, au căutat, n-au găsit nimic şi totul s-ar fi încheiat cu bine dacă n-ar fi fost nesimțiți, ori eu aş avea altă fire.

Tărăşenia a pornit de la „hârtiile" mamei. Dacă cineva mă înjură de mamă ori îmi vorbeşte părinții de rău, îi dau în cap cu ce apuc. N-au găsit nimic dar, când au ajuns în dormitor, au început să cotrobăiască printre hârtiile mamei. Le-am spus că nu vedeam cum ar fi putut găsi nişte pantofi printre plicurile acelea, locotenentul mi-a zis să tac, şi mai departe prin hârtii, şi chicoteli şi remarci grosolane şi ocheade. Nu ştiu când am dat în clocot. Declarația era ruptă, am găsit-o după aceea, dar ceea ce i-a scos din ale lor a fost strigătul meu: „Destul, porcilor, acum ieşiți, că de nu vă crăp capetele!". Cred c-am avut ceva în mână, nu ştiu ce, oricum cei doi au ieşit. M-au amenințat cu: „Lasă, că te aranjăm noi!", dar au ieşit.

Am luat amenințarea în glumă, mi-am zis că *afacerea* se încheiase pentru totdeauna. Din nefericire cei doi s-au ținut de cuvânt. După-amiază, pe la orele 16 - eu eram la un prieten - apare cineva la noi şi-i dă mamei o citație. Mama s-a speriat, mesagerul a liniştit-o: „Nu, doamnă, nu vă îngrijorați, e vorba de o simplă declarație". Eu m-am întors duminică dimineața. Cum am intrat - hârtia în fața nasului. Fiindcă mă „muşca" o anumită presimțire am zis că nu merg. Şi bine aş fi făcut. Paşaportul se găsea la mine, aş fi putut pleca şi până m-aş fi întors... Însă mama a insistat să dau curs citației, voia să fim corecți. „De ce să nu mergem? Ai făcut ceva ce...", „Nu, mamă, dar ăştia..." Şi-am mers. Eu şi mama. Ianuarie '84, duminică, şi noi la porțile miliției. „Da, e în sediu, vă aşteaptă, tov. locotenent coboară imediat, aşteptați..." Ce aştepți, că locotenentul a apărut de parcă ar fi stat pitit după uşă. „Nu, dumneavoastră rămâneți, urcă numai el, pentru o declarație, se întoarce în câteva minute..."

Câteva minute pe dracu! Cum am intrat în birou, Lepădatu, Giura şi încă doi milițieni, au început să dea în mine ca într-un sac de box. Nu cred că ştiți ce înseamnă „rotisorul". Nici nu vă doresc să aflați. Te leagă de mâini şi picioare pe o coadă de mătură, după care sprijină capetele acesteia pe spetezele a două scaune, tu rămânând atârnând. Atunci eşti pe „rotisor" şi poate începe „spectacolul". Când te loveşte dintr-o parte ajungi dincolo, acolo te loveşte celălalt, şi tot aşa. Iar zdrahonii loveau fără milă, la început cu ciuda care răbufnea şi în cuvintele „Şi-aşa zici, nenorocitule, că scoți milițienii din casă?!...Adică tu spui unui locotenent să iasă, c-altfel îi crapi capul?!...", mai

apoi ajungând şi la problema pantofilor, cerându-mi să le spun câte perechi, câte zeci de perechi sustrăsesem din fabrică. Numai că eu...

În timpul ăsta a trecut pe-acolo şi căpitanul Rădulescu, de la Serviciul Economic. „Ce-i cu ăsta, băieți?", „Porcul ăla, bişnițarul, care m-a scos din casă." „Da? Atunci la puşcărie. Luați-l şi duceți-l la puşcărie imediat!" Am crezut că glumea, de ce la puşcărie, nu făcusem nimic şi am protestat, nici un rezultat, ba câteva lovituri în plus. Între timp mă şi descălțaseră şi aşa, fără pantofi, deşi era ianuarie, m-au îngrămădit într-un Aro şi m-au dus la Procuratura locală. Acolo am dat peste procurorul Românu care, după ce Lepădatu i-a spus versiunea lui, a decis, fără să-mi fi pus o întrebare : „30 de zile de puşcărie!". Cu arest preventiv! Am crezut că-mi pierd mințile.

Mă cuprinsese groaza pentru că mie îmi place să umblu, să dau cu ochii de un pom, de iarbă... Şi-aşa de puternic m-a şocat hotărârea procurorului, încât am vrut să sar pe fereastră. Dar Lepădatu şi Giura erau la post. M-au prins, m-au lovit, apoi m-au dus din nou la miliție.

Întâmplarea a făcut ca fratele meu - venise pentru că trecuseră aproape 3 ore şi încă nu ne întorseserăm - să mă vadă prin fereastră. Mama - să leşine. Lepădatu a pus lucrurile la punct cu *delicatețe* tipică milițienilor şi securiştilor : „Tovarăşa Oprea, de-acum e arestat! Îl vedeți peste o lună." Nu ştiu ce-a spus, nu ştiu cum a spus, oricum întrebările, lacrimile şi rugămințile n-au avut efect. Mama a obținut doar atât, permisiunea de a-mi aduce mâncare şi alte haine. De fapt ea a rămas acolo, plângându-se zidurilor, pentru că nu o lua în seamă nimeni, acasă mergând Ovidiu. În timpul acesta eu am fost dezbrăcat la pielea goală, „pomădat" cu DDT, tuns - ştiți cum se tunde la miliție? Se începe cu zona pubiană, urmează mustața, capul! -, introdus în „uniforma" lor şi aruncat într-o cameră în care se găseau şapte infractori cu state vechi. După care, din două în două zile, mă anchetau, mă băteau, cerându-mi acelaşi lucru, să le spun câte perechi de pantofi sustrăsesem din fabrică.

După 27 de zile anchetatorul a venit cu avocatul Răuță Valentin, care mi-a spus că era mult mai bine să recunosc furtul a - s-au oprit la cifra aceea ei - patru perechi de pantofi. Dacă făcusem atâtea zile de arestat trebuia să rămână la dosar nişte acte, dacă actele existau dosarul se încheia, deci dacă le dădeam declarația mă eliberau.

Credeți că m-au mai ținut nervii? Le-am dat-o. Ce-i drept s-au ținut de cuvânt, a doua zi m-au eliberat.

Numai că în dosul bucuriei, al fericirii mele...

Dar deznodământul episodului la timpul potrivit, să derulăm faptele, totuşi, cronologic.

Deci m-au eliberat, am ieşit, mi-am umplut pieptul de aerul oraşului şi fâl-făl din aripi pe Corso, pe Surogat, prin toată Timişoara, de ziceai că-mi pierdusem minţile. Iar peste trei zile - la arestare documentul meu fusese paşaportul şi, spre surprinderea mea, mi l-au înapoiat! - pe tren şi-n Ungaria cu prietenul meu Alexandru Ghergari.

Nu m-am bucurat de acea primă excursie în străinătate, ce-i drept nici n-am făcut-o cu prea mare convingere. De faptul acesta şi-a dat seama şi patrula care ne-a prins lângă graniţa… cu Austria, pentru că după câteva ore ne-a dat drumul. Şi de acolo la Budapesta, şi de la Budapesta acasă.

În cu totul altă stare de spirit m-aş fi angajat la forţarea graniţelor austriece dacă aş fi ştiut ce mă aştepta acasă! Vă amintiţi, îmi smulseseră o declaraţie pentru patru perechi de pantofi. Dându-le-o, am crezut că necazul meu luase sfârşit. Dar „drumul" hârtiilor... Cât timp fusesem în excursie, „mărturisirea" mea trecuse prin mai multe birouri, prin cine ştie câte mâini, „obţinuse" fel de fel de rezoluţii. Aşa că, la întoarcere, citaţia se găsea pe masă! „Proces?! Ce proces, mamă?!" Abia atunci mi-am dat seama cum mă trăsese scârba aia de anchetator pe sfoară. Pentru o pereche de pantofi nu m-ar fi putut acţiona în judecată, pentru patru însă, fiindcă prejudiciul depăşea nu ştiu ce sumă - proces, tribunal, condamnare!

Sentinţa s-a pronunţat în iunie : condamnare la locul de muncă un an de zile!

Verdictul m-a bulversat şi de atunci - băutură mai în fiecare zi fiindcă viaţa e, nu-i aşa, o troacă de lături. Între timp, mama, tata, admirabilii mei părinţi, au încercat, prin august un recurs. Rezultatul? O altă condamnare! Mai gravă decât prima!

În vara aceea am umblat mult cu un prieten stabilit în Germania. Gerard Muler venise în ţară cu maşina şi azi chef, mâine chef, toată ziua chef. Într-o situaţie ca aceasta, ne-am trezit fără ţigări. Eram la Buziaş. Nu-i nimic, mă descurc eu. Şi iau maşina lui Gerard şi fac o tură prin oraş, nu găsesc, apuc atunci spre hotelul „Silagiu" fiindcă acolo ştiam că voi găsi ceea ce voiam. Totul s-ar fi terminat cu bine, numai că în oraş mă opreşte un agent. Control de rutină. Nu tu accident, nu tu greşeală de conducere, m-a oprit aşa, din întâmplare.

Eu m-am cam înverzit. Iar milițian, iar cercetări, poate şi... „rotisor"!... Agentul s-a comportat frumos, totuşi mi-a luat datele şi m-a şi avertizat să-mi „rezolv" – „aştepta" ceva, dacă mi-ar fi trecut prin cap nu m-aş fi zgârcit, m-ar fi ajutat şi Gerard dar, repet, nu mi-a trecut prin cap că asta înseamnă „rezolvarea"! - problema cât mai repede.

Faptul că a vorbit fără să se fi răstit m-a făcut să iau totul uşor. Adică nici nu am ajuns în Timişoara, că am şi dat uitării totul. Dar „drumul" hârtiilor...

Peste vreo lună - „carte" din Lugoj! Nu cu „Dragul meu...", ci cu text oficial! Capul de acuzație? Conducere fără permis corespunzător! Eu... Dar credeți că mai ştiu prin ce-am trecut atunci? Ce-i drept nici n-am avut timp să mă dezmeticesc, deoarece de data aceasta lucrurile s-au precipitat - a cântărit greu şi faptul că vechea mea condamnare era în curs de efectuare - sentința s-a dat în câteva săptămâni : un an şi jumătate! Cu reținere în penitenciar! Deci - puşcăriaş!

Nu ştiu ce s-ar fi întâmplat cu mine dacă n-ar fi fost părinții. S-au zbătut, au ciocănit la toate porțile, au solicitat recurs, au cheltuit aproape 200 de mii lei, n-au terminat cu datoriile nici acum, din fericire – dacă se poate folosi acest cuvânt în situația mea! – au obținut comutarea pedepsei, n-am făcut puşcărie, eram condamnat, din nou, la locul de muncă!

Şi am mai avut eu o dezamăgire în acel an blestemat. Pentru câteva sutimi de puncte am ratat intrarea la Zootehnie.

Deci condamnat la locul de muncă, ocolit de colegii de serviciu, tolerat, ignorat nu agreat… De altfel mă şi închistasem, îi evitam şi eu … La prăbuşirea mea interioară a contribuit apoi faptul că nu mai lucram la bandă, mă *detaşaseră,* devenisem hamal, efectuam cea mai simplă şi mai prost plătită muncă din întreprindere.

În 2 iunie '85 a avut loc o grațiere. Eram pe mai departe la Banatul, aveam acelaşi serviciu. Nu mă împăcasem cu gândul de a rămâne toată viața hamal, numai că mă chinuia o întrebare pentru care nu aveam răspuns. Era posibil să mă mai trateze cineva cu încredere?

După atâtea lovituri, am avut norocul să dau peste un om de excepție - domnul profesor Selegeanu Mircea, pe atunci şef serviciu producție la Plafar. Dânsul mi-a înlesnit angajarea şi totul ar fi putut apuca pe un drum bun, numai că în întreprindere exista o mafie... ca la Palermo. Se fura „legal". N-am prins eu toate dedesubturile, nici nu voiam - de fapt această situație l-a determinat şi pe domnul profesor să părăsească întreprinderea! -, nu mă simțeam capabil de astfel de confruntări. După vreo şase luni, i-am destăinuit domnului profesor nişte gânduri teribile. Îi ceream o… „permisiune". I-am spus că voiam să fug, precizându-i însă că aveam s-o fac doar dacă dânsul era sigur - toată lumea ştia cât de mult mă ajutase! - că nu va fi pus în situații delicate. A rămas câteva clipe pe gânduri, după care mi-a dat aproximativ acelaşi răspuns ca mama: „Sorine, dacă crezi că e bine, du-te...". Nu m-am aruncat în aventură singur. În

‘85, la mare, am cunoscut doi moldoveni. Amintindu-mi ce ne-am spus atunci, le-am dat un telefon. Erau de acord. Atunci pe tren, că v-aştept la gară.

În prima fază am fixat data de 24 septembrie (‘87). N-au avut răbdare şi-am plecat în 20, la orele 2 noaptea. Am luat trenul până la Jebel, după care ne-am îndreptat spre Dolaț pe jos. Cunoşteam locurile - ca merceolog la Plafar avusesem posibilitatea să străbat zona în lung şi-n lat - îmi pregătisem planul până la cele mai mici detalii.

Greşeala a fost că m-am lăsat înduplecat de unul din ei. Se luminase, eu aveam un traseu ocolitor, ei au insistat să trecem prin sat, să bem apă. M-am lăsat convins. În sat am dat peste un tip ciudat. Zicea că e fostul primar. Ne-a întrebat ce căutam pe-acolo, precizându-ne că avea stație şi putea vorbi cu grănicerii în direct. I-am prezentat actele şi declarațiile - mă pregătisem pentru orice eventualitate -, nu ne-a mers, individul avea fler. Constatând că în singura noastră sacoşă avem ciocolată şi vitamina C, ne-a luat la sigur: „Mă, voi vreți să fugiți. Deci nu-mi umblați cu minciuni, că pun mâna pe telefon!”. Mi s-a pus un nod în gât, dintr-o dată mi-a apărut în fața ochilor Lepădatu, toți „lepădații”, şi mizând totul pe o carte, l-am luat de cot şi am intrat înăuntru. Acolo, singuri fiind, i-am spus că avea dreptate dar... Şi dă-i cu:... tineri... vreți să ne băgați în puşcărie... dacă ne-ar fi bine n-am pleca... vă putem fi copii... Tot vorbind - era cu buletinul meu în mână - m-a întrebat cum îl chema pe tata, unde lucra. Din întâmplare se cunoşteau. Lucrând la telefonie, tata avusese lucrări şi în Dolaț şi omul şi-l amintea. Poate de aceea mi-a spus să mergem acasă, actele urmând să ni le trimită prin poştă, peste câteva zile.

Prietenii mei – care rămăseseră afară - au intrat în vorbă cu o femeie. Când aceasta le-a dezvăluit faptul că avea un fiu în Germania, moldovenii i-au spus adevărul!

Am ieşit, mi-am luat camarazii, ne-am îndepărtat. Femeia şi fostul primar şi-au spus în urma noastră una, alta, din întâmplare şi ceea ce trebuia, fapt este că, după ce parcurseserăm vreo 50 de metri, omul m-a strigat. Ştiți de ce? Ca să-mi dea buletinele. M-a privit pătrunzător, mi le-a înapoiat şi mi-a zis : „Băieți, treaba voastră. Noi n-am văzut, n-am auzit nimic, faceți ce vreți.” Doamne, ce efect pot avea unele cuvinte asupra omului. Le-am mulțumit, i-aş fi strâns în brațe, m-am abținut ca să nu-i *apropii* prea mult de gândurile mele ascunse, m-am întors, am revenit la cei doi frați de aventură.

Vă dați seama că, după ce-am făcut un ocol strategic, am apucat-o iarăşi spre frontieră!

Ce-a urmat a fost un calvar. Ne-am târât prin canale, prin porumbişti, pe la două noaptea am ajuns la vreun kilometru de frontieră, am făcut o pauză

după care, prin „salturi” de câte 100, 150 de metri, am ținut-o cât am putut de drept spre Iugoslavia. Ne-am tras sufletul din nou doar când am dat de-o bornă sârbească. Atunci strângeri de mâini, îmbrățișări, înjurături, satisfacție, fericire, toate astea stăpânindu-ne pe rând, ba uneori în acelaşi timp, după care, pentru a ne găsi cât mai departe de zona periculoasă, am ținut-o într-o fugă până când unul din cei doi a căzut epuizat.

După vreo 3 ore au început să ne chinuiască şi setea şi frigul. Ne-am umezit buzele cu apă dintr-un canal, am trecut printr-o orezărie - asta se întâmpla pe la 4-5 dimineața - am dormit sub un pod. Ei doi, eu nu. După o oră i-am trezit, am încercat să oprim o maşină. Constatând că nu voiau să ne ajute, ne-am întins pe şosea. Aşa da, prima maşină, de fapt două, au oprit: „Apă!... Voda!...”, le-am cerut. Ne-au oferit o canistră de 20 de litri, nu ştiu câtă fusese în ea, oricum, când le-am înapoiat-o, suna a gol. Ne mai reveniserăm, i-am rugat, în limba internațională a gesturilor, să ne ia cu ei. Nu puteau. În primul rând pentru că în fiecare din ele se găseau câte patru persoane, apoi – în aceeaşi limbă - pentru că pe şosea se făceau controale.

Deci din nou prin porumbişti, paralel cu şoseaua, dar la distanță pentru a nu fi văzuți de ochi indiscreți. Am ținut-o aşa până în localitatea Conac, unde am luat bilete pentru Rieka. În fine în tren, ca nişte oameni care se respectă. După câteva stații m-am dus la toaletă. La un moment dat trenul a început să încetinească, s-a oprit. Şi-atunci - o bătaie în uşă. Credeam că cineva voia să-mi atragă atenția că în timpul staționării, ştiți dumneavoastră ce vreau să spun, şi deschid uşa şi... Şi încremenesc : în față țeava unui revolver! Cătuşe, cobor, dau cu ochii de camarazii mei, cu brățări şi ei, totul se dusese dracului! Planul nostru s-a dus de râpă în Planişte!

„Gazdele” noastre ştiau româneşte, s-au purtat frumos. La sediu ne-au deschis televizorul. „Aveți bani?” Mai aveam - în total avusesem vreo două mii de dinari, pe atunci bani buni. „Dacă vreți să vă cumpărăm ceva, până vine judecătorul...” Voiam, acum vorba aceea: „îmi plăcuse cum se duse!”, şi ne-am cumpărat, de toți dinarii, țigări, mezeluri, Coca-cola şi ciorapi. Ciorapi, că doar urma să stăm la răcoare.

După vreo oră şi jumătate - judecătorul şi o interpretă. O româncă. Eu am cerut azil politic, m-au refuzat. Mi s-a părut destul de curios felul lor de a proceda. Sentința se dă imediat. Nouă ne-au dat - termenele limită sunt 10, respectiv 30 de zile – 21 de zile, am fost duşi la Belgrad în lagărul Padinska Skela, şi-apoi la penitenciarul din Vârşeț. Deşi se obişnuia, pe noi nu ne-au scos la munci niciodată. Ne repartizase câte unul în cameră, mi-a fost greu.

Şi-atât de îngrozit am fost de gândul că voi ajunge pe mâna... „lepădaților" noştri, încât am încercat să evadez. Din păcate m-au prins... Mult timp mi-am omorât cu ascunderea hârtiei de condamnare. A fost un fix al meu s-o păstrez. Dintr-o tijă, ascuțind-o de perete, am confecționat un fel de bisturiu, cu acesta am tăiat talpa de la pantof, am introdus decizia acolo - doar am lucrat la Banatul, nu? -, am cusut talpa la loc, ac şi ață având de la ei, o dată la săptămână ne dădeau şi aşa ceva. La expirarea termenului ne-au făcut percheziție, n-au găsit hârtia, ne-au urcat într-o dubă, ne-au dus la Stamora şi ne-au predat autorităților române. La frontieră am stat vreo 4-5 ore într-un hol, după aceea am fost duşi la Deta. Acolo, pentru că între timp au fost anunțați părinții, mi-am schimbat hainele, încălțămintea - ocazie pe care am folosit-o punând-o la curent pe mama în privința hârtiei din pantofi -, după aceea am fost urcați în tren.

Deci drumul la Timişoara, din gară la miliție - acolo m-au tuns, ştiți dumneavoastră cum -, după şase zile m-au dus la Popa Şapcă, apoi a început procesul. Mama... Doamne, cât de disperată era mama. Şi pentru că nervii îi cedaseră mi-am impus să mă arăt tare eu. Eram scârbit, dezorientat, haideți că v-o spun fără ocol, eram sătul de viață, cu toate acestea încercam să mă arăt tare din cauza mamei...

S-au pronunțat următoarele sentințe : 6 şi 7 luni pentru camarazii mei, 2 ani pentru mine! Dar asta parcă nici nu conta. Când am fost întrebat dacă regretam fapta, le-am răspuns urât : „Regret că am fost prins şi adus în țară!".

Întâmplarea a făcut ca şederea în penitenciar să fie de doar trei luni, fiindcă în ianuarie '88 a avut loc o grațiere. Din păcate nu m-am putut bucura cum ar fi fost firesc. Am fost eliberat ultimul, pe la sfârşitul lui februarie. Pentru că mama fusese prima femeie care venise la penitenciar când auzise despre grațiere, pentru că apelase la serviciile oricui ar fi putut s-o ajute, ei au făcut tot ce le-a stat în putință să amâne eliberarea cât mai mult!

De aceea, cu toate că eram liber, mă găseam într-o stare sufletească proastă. Aşa cum am mai precizat, sătul de viață!

Ştiți ce mă mai înviora? Gândul de a forța încă o dată granița! Numai că mă mobiliza puțin, energia de a întreprinde ceva lipsindu-mi cu totul. Altfel zis, trăiam la întâmplare. Singura treabă bună a fost că îmi căutam totuşi o slujbă, că mă angajam...

Am lucrat o vreme la Garofița, apoi la Electrometal. Din păcate pe salarii de mizerie. Cu toate astea situația s-a mai... reglat. Născuse soția, îmi redobândisem optimismul şi încrederea avute înainte de a „da" de... Lepădatu,

eram altul decât cel de după eliberare, „apăruse" o anumită responsabilitate, voiam să câştig mult ca să fac față situației. Şi pentru că nu se putea altfel, am solicitat o normă în plus. Voiam ca, pe lângă norma de la Presă, în alt schimb, să execut o normă şi la secția Boilere. În prima fază solicitarea a fost aprobată, dar s-a revenit – „Nu, tovarăşi, de ce să câştige ăsta aşa mult? Ce, are două guri?" -, am rămas la venitul meu obişnuit.

Şi iată-ne în ziua de 10 decembrie '89. Vă mirați de această subliniere. Domnul meu, eu am început lupta cu... regimul, cu activiştii ăia cretinizați, cu Ceauşescu, în 10 decembrie. Să facem însă o precizare. Nu am pretenția că am „anticipat" ceea ce a urmat între 16 şi 22. Eu m-am revoltat de unul singur, pentru problemele mele personale, şi doar întâmplarea a făcut ca reacția mea să se producă cu câteva zile înainte de a se ridica întregul oraş.

Se adunaseră în mine necazuri multe, banii nu-mi ajungeau, lemne nu aveam şi atunci, în 10 decembrie, pentru că n-am găsit altă soluție, am declarat, în instituție, greva foamei!

10 decembrie a fost într-o duminică. În ziua aceea s-a potrivit să lucrez piese bine plătite, îmi vedeam de treaba mea. După 2-3 ore a venit maistrul Ostoia şi mi-a spus că trebuia să schimb matrița. Primise dispoziții exprese - nevoi de moment, comandă specială, termen scurt… Urma să confecționez alte piese. Acestea, din păcate, prost plătite. Treaba asta a pus capac la toate. Eu îmi pregătisem materialul de sâmbătă, aveam totul la îndemână, dacă m-ar fi lăsat în pace aş fi scos bani frumoşi dar aşa...

Mi-am susținut punctul de vedere şi-n fața directorului, dânsul a încercat să mă intimideze, n-a reuşit, m-a dat afară. Asta m-a îndârjit într-atât, încât m-am aşezat la masă şi am întocmit un protest cu 14 revendicări! 14 revendicări şi o… precizare! Care, recunosc, n-a putut să-i cadă bine. Aveam să mai discut cu dânsul doar în prezența unui reprezentant al Consiliului Județean de Partid, din acel moment declarând greva foamei!

Nu mi-au acordat atenție nici duminică - nu stăteam tot timpul în întreprindere, mergeam şi pe-acasă, aveam atâtea de făcut pentru copil, am precizat însă că mă supuneam controalelor medicale în orice moment -, nici luni. Marți da. Dar nu direcțiunea, ci *tovarăşul* Ştef, securistul întreprinderii! Directorul Pleşa mă „pasase" acestuia!

„Ce-i, ți s-a făcut de grevă? Vrei să schimbi lumea?" m-a luat el tare. „Nu ştiu dacă vreau s-o schimb. E vorba de viața şi de munca noastră...", „Lasă mă, nu vorbi în numele altora. Ai familie?", „Nu!" Îl mințeam liniştit, adresa nu mi-o cunoşteau decât doi colegi de serviciu, pe buletin figura cealaltă, a

părinților, 30 Decembrie, blocul în care, la parter, se găseşte cinematograful Timiş. Şi, anticipez puțin urmând să revin imediat, după noaptea din 16 spre 17 „băieții" acolo m-au căutat, dar au spart uşa degeaba, n-au găsit pe nimeni, nici pe părinți, fiindcă dânşii erau la sora mea, care a născut chiar atunci, în 17 decembrie.

N-a fost uşoară discuția cu Ştef, m-a şi lovit, eu am rămas pe mai departe la ale mele. Până la urmă, totuşi, a „învins" el. Ştiți cu ce m-a determinat să renunț la grevă? A scos Codul penal al R.S.R. şi mi-a arătat articolul care prevede că instigarea împotriva politicii PCR poate fi pedepsită cu 15 ani de puşcărie. Pe un „ecran" l-am „văzut" imediat pe Lepădatu... „rotisorul"... „tunsul"... „N-am auzit. Cum rămâne? 15 ani de puşcărie? Ori închidem ochii şi..."

Am întrerupt greva marți pe la orele 12. Atunci colegii de lucru s-au purtat admirabil. Când am ieşit de la Ştef şi le-am spus că renunțasem la grevă, oamenii mi-au dat să mănânc din pachetele lor.

În fine, urma să mă prezint la lucru în tura de noapte. Până la sfârşitul săptămânii eram în schimbul trei.

Am trecut pe la Biserica Reformată şi joi - oameni puțini, n-am stat decât vreo 5 minute - şi vineri, pe la 16,30. De data aceea se găseau acolo vreo 60, poate 70 de persoane. Dar pentru că oamenii tăceau, pentru că pastorul nu le-a vorbit, mi-am zis că nu va „ieşi" nimic şi-am plecat.

Sâmbătă mi-am petrecut ziua acasă rotind butonul radioului în dreapta, în stânga, când dădeam de Europa Liberă mişcarea se întrerupea, din păcate atenția nu mi-a fost reținută mai mult de câteva minute niciodată, seara mi-am luat bicicleta şi am plecat la serviciu.

Am intrat pe porțile întreprinderii cu ceva înainte de orele 22. N-am ajuns la atelier. Salariații se găseau prin curte parcă aşteptând, parcă ascultând ceva... „Ce se întâmplă?..." m-am trezit eu întrebând. De ici de colo frânturi de explicații, de la cei care, în drum spre serviciu, trecuseră prin Maria. Nu ştiam ce să cred, cât să iau de bun din ceea ce auzeam, fiindcă nu-mi ieşea din cap imaginea celor 60-70 de oameni de ieri, care stăteau în fața locuinței pastorului liniştiți, fără să fi scos un singur sunet.

Ceea ce m-a determinat să iau hotărârea a fost un val de vuiete. M-a… lovit ca un semnal de atenționare, ca o chemare! „Plec.", le-am zis celor din jur, „Merg să văd ce se întâmplă.", „Stai locului, Sorine! Fii cuminte, că la câte bube ai tu în cap..." a încercat să mă liniştească cineva, maistrul Ianchici intervenind şi el. „Sorine, nu te juca cu focul, că s-ar putea să regreți toată viața…" Eu deja mă întorsesem, mă îndreptam spre poartă. Acolo - câțiva inşi

din conducere. „Unde mergi?" „La Maria." Unul dintre ei, nu mai ştiu cine, a avut o intervenție de cu totul altă factură decât cele ale colegilor de atelier. „Crezi că-i bine, tovarăşe Oprea? Crezi că e bine?..."

Am crezut, mi s-a părut că era treaba mea, **şi a mea,** am ieşit, am încălecat bicicleta şi am pornit spre Maria fără să-i învrednicesc cu vreo vorbă.

Încerc să vă prezint situația din momentele în care am ajuns acolo. Ostilitățile dintre timişoreni şi milițieni se desfăşurau în fața regionalei C.F.R., a frizeriei de vizavi şi pe pod. Eu veneam dinspre Catedrală şi, în prima fază m-am oprit în fața Grădinii de vară. Oameni dispersați peste tot. Existau însă şi două grupuri compacte. Unul pe Tudor Vladimirescu, prin preajma frizeriei, celălalt la capătul podului dinspre Catedrală. Preț de câteva minute am privit spre ei blocat. Se scandau lozinci pe care altă dată nu le-ai fi spus nici celui mai bun prieten, scutierii băteau cu bastoanele în scuturi, masa de oameni înainta, se retrăgea.

Nu, scutierii, au fost cei care, de la un anumit moment, ne-au acaparat atenția, ci maşinile de pompieri. Una ce se înscrisese pe traseul Catedrală - Restaurantul Sinaia, cealaltă pe direcția Flora - Spitalul CFR. Când apăreau ne ascundeam, după ce treceau reveneam şi ne manifestam revolta fără nici o teamă că a doua zi vor apărea, ştiți dumneavoastră cine, şi ne vor urca în dube cu destinația...

Mi-am dat seama, după câțiva „paşi de dans", că „tangoul" acela nu avea nici o finalitate. Trebuia să facem altceva. Să nu credeți că gândul mi s-a conturat în urma unei meditații la un pahar de bere. Eram… în activitate tot timpul. Cu lozinci ca : „Huo, criminalilor!", „Jos Ceauşescu!", „Libertate!", însoțite de o ploaie de pietre peste o maşină a pompierilor care ne-a cam dispersat. Când ne-am regrupat, când ne-am reluat *pozițiile,* am încercat să mă fac ascultat. „Nu aşa, oameni buni, că ne pierdem timpul. Deşi suntem mulți, nu vom reuşi decât dacă suntem uniți! Haideți să ne luăm de brațe şi să înaintăm spre ei cântând!" Propunerea a „prins", în primul rând ne-am încleştat mâinile vreo 50 de inşi - cât mă mai încurca bicicleta, de altfel mai târziu aveam s-o abandonez, ajungând să o recuperez doar peste câteva săptămâni! - cineva a dat tonul la „Deşteaptă-te române!", am început să înaintăm. Doamne, ce schimbare. Eram cu totul alții! „Buldogii" s-au privit surprinşi, s-au uitat la noi, şi-au aruncat iarăşi ocheade neştiind ce să facă. Atât timp cât am fost dispersați şi fugeau după câte unul, totul li s-a părut simplu, dar situația aceea nouă, „valul" care se rostogolea spre ei era cu totul altceva. Şi indivizii au făcut un pas

înapoi. Noi înainte, ei înapoi, noi înainte... Păi ştiţi ce însemna fiecare metru pentru noi? Aşa se face că, încet-încet, am străbătut tot podul. Celălalt grup, văzându-ne, a izbucnit în urale şi nu ne-a mai putut opri nimeni şi nimic, am fugit unii spre alţii cu braţele deschise, cu încredere, cu bucurie, ignorând total o tanchetă care avea sarcina să... „imortalizeze" tot ceea ce se întâmpla. Dar ce, atunci se gândea cineva la ceea ce putea urma mâine?

Entuziasmul nostru a fost imens, unii nici nu s-au oprit, s-au luat după scutieri, restul am rămas pentru că abia ne trăsesem sufletul, dar mai ales pentru că am avut de „lucru" cu o maşină de pompieri ce venise dinspre Catedrală. N-a putut trece, ocupam tot spaţiul. Iar când a oprit, a fost scoasă din funcţie în câteva momente. S-a lucrat cu dexteritate şi eficienţă, de parcă am fi fost componenţii celei mai celebre echipe de depanare la concursurile de Formula 1.

Deşi m-am grăbit să ajung să-l pocnesc şi eu pe şoferul ce fusese la un pas de a accidenta cine ştie câte persoane, când am ajuns lângă maşină am făcut însă cu totul altceva. L-am „apărat". Şoferul fusese însoţit de trei militari. Trei băieţei care, văzând mulţimea dezlănţuită, s-au speriat într-atât, încât au dat în lacrimi. Atunci am „văslit" până am ajuns lângă ei şi m-am pus în faţa lor. Mă prinsese mila şi m-am dat peste cap să-i scot din mâinile demonstranţilor. N-am fost singurul cu acest gând. Unii m-au ajutat, au fost însă şi inşi care ne-au apostrofat zicându-ne că suntem „de-ai lor". Ba cineva m-a şi lovit. A dat cu o piatră de mi-a lăsat o pată roşie pe obraz. Aşa am devenit „omul cu geacă şi o pată roşie pe obraz...".

Iar de-acum... De-acum începe o noapte fabuloasă. Cei care n-au fost acolo... Adică asta e, nu vă supăraţi, nu cred s-o puteţi descrie. N-ar putea-o face nimeni. Cine a fost acolo a fost, cine nu... Oricum, eu mă consider un „ales" al sorţii pentru faptul că am trăit-o. Din ceea ce v-am spus ştiţi câtă revoltă se strânsese în mine de la Lepădatu încoace, or în noaptea aceea am expulzat din mine toate umilirile, disperările şi încrâncenările! A fost... A fost... Nu! Nu se poate spune cum a fost!

Am amintit de o posibilă explicaţie a evenimentelor din noaptea aceea, de atunci întrebându-mă ce evoluţie ar fi avut evenimentele din decembrie dacă, cu câteva luni în urmă, n-aş fi stat într-o noapte lângă radio...

Iată despre ce e vorba. După ce spiritele s-au liniştit cât de cât, în faţa regionalei CFR ne mai găseam vreo mie de inşi. Era târziu, se apropia miezul nopţii şi, pentru că nu mai existau scutieri şi pompieri, „obiectele" urii noastre, se instalase un fel de apatie. Atunci, încercând să mă folosesc de bicicletă ca de podium - m-au ajutat Călin Eugen, un tânăr care acum e prin Italia, şi domnul

Costel Balint, profesor de educație fizică la Electromotor - am încercat să mă fac auzit : „Oameni buni, să mergem la Catedrală. Acolo vom fi în siguranță, nu ne va face nimeni nimic! Şi ce să facem în continuare o să vă spun acolo". Cei mai mulți au răspuns cu entuziasm, alții s-au retras pe neobservate.

Să vă spun gândul meu. Prin octombrie am auzit la Europa Liberă o relatare a lui Neculai C. Munteanu. Episodul mi-a reținut atenția un timp, după care l-am uitat. Memoria are capriciile ei. Neculai C. Munteanu povestea că, în timpul mişcărilor democratice din Cehoslovacia, actualul ministru al muncii ori cam aşa ceva, pe atunci electrician, s-a prezentat la Forumul mişcării lor spunându-le că, dacă era nevoie, putea aduna 10.000 de oameni!

Nu ştiu ce procese biologice, chimice ori de altă natură s-or fi produs în minte când m-am ridicat pe bicicletă, fapt este că, amintindu-mi de relatarea lui N.C. Munteanu, **mi-am propus să strâng în noaptea aceea, cum a făcut el, câteva mii de persoane! Poate chiar 10.000!** Ca să umblăm prin Timişoara ca nişte **oameni liberi** spunându-ne păsurile, exprimându-ne nemulțumirile şi revolta, cerându-ne drepturile fără să ne mai temem de Lepădau, de nici un „lepădat"!

La Catedrală am ajuns vreo şase sute de tineri. Fiind acolo, vrând să-i văd pe toți şi să mă fac auzit, am urcat pe trepte şi le-am spus... Nu mai ştiu ce şi cum le-am spus. E sigur că am propus un traseu, că am vorbit de necesitatea de a umbla prin oraş pentru a strânge cât mai mulți tineri, că trebuia să scandăm lozinci, să distrugem orice placardă ceauşistă... Tinerii m-au aprobat, au izbucnit în urale, am strigat şi acolo câteva propoziții anticeauşiste ca să ne răcorim, apoi am pornit, în fine, îndreptându-ne spre Operă.

Era, aproximativ, miezul nopții...

17 Decembrie

Traseul a fost următorul : Catedrală - Operă - Liceul MIU - Podul Michelangelo - Complexul Studențesc - Liceul Ion Vidu - Podul Michedangelo - Catedrală - Spitalul de copii - Facultatea de Construcții - Calea Circumvalațiunii - Piața Dacia. Aici - era către ora 4 dimineața - demonstrația a fost spulberată, au apărut maşinile miliției, ale armatei, s-au făcut arestări, demonstranții s-au risipit. În ceea ce priveşte numărul demonstranților - am plecat de la Catedrală 6-700 de tineri, când ne-am întors şi am stabilit că ne vom continua drumul spre zona Circumvalațiunii, eram vreo 12.000!...

Deci pe la miezul nopții am pornit spre Operă cu gândul de a urma traseul despre care v-am vorbit.

Când mă apuc de ceva, mă dau peste cap să iasă bine. M-am comportat ca o cloşcă. Am fost atent tot timpul la cei mai tineri, la adolescenți, în special la copii, deoarece se găseau printre noi şi băieți de 14-15 ani, îmi formasem de altfel un fel de corp de curieri, 4 flăcăi de 18-20 de ani erau mereu în preajma mea, pe ei trimițându-i într-o parte, în alta, în spate, în față, pentru a îndemna oamenii să nu se răsfire, mie părându-mi-se important să rămânem un grup omogen, compact.

Noi nu am spart vitrine, dar în ceea ce priveşte pancartele ceauşiste, tablourile lor, ştiți ale cui, nu ne-a scăpat nici unul!

Când şi când ne opream, din motive *organizatorice.* La Operă am ridicat mâna prima dată, m-am urcat pe soclul unui stâlp să văd dacă nu ne împrăştiaserăm şi, fireşte, să le spun oamenilor câte ceva care să le ridice moralul, să-i însuflețească, după care... A, să vă relatez o întâmplare nostimă. Un tânăr s-a dat peste cap să ajungă lângă mine ca să deschidă o discuție. Din păcate nu ştiu cum îl cheamă, mi-a rămas în memorie un amănunt pasager, purta ochelari. Amănuntul acesta şi încă ceva, admirabila lui deschidere sufletească. Ştiți de ce mi-a căutat tovărăşia? Ca să-mi ofere… protecție! Soția sa avea rude în Ungaria, acestea se găseau în vizită la ei şi, deoarece… *nebunia* noastră se putea termina prost, eu fiind cel mai expus, voia să-mi ştie numele ca verii lor să încerce, prin Panorama, să obțină pentru mine nu ştiu ce imunitate. L-am îmbrățişat, i-am mulțumit, nu ştiu dacă i-am spus ori nu cum mă numesc, mai degrabă cred că nu, da, nu i-am spus, am zâmbit, am râs, cine se gândea în noaptea aceea la aşa ceva când noi tocmai asta făceam, ne scuturam, scăpam de spaimele, umilințele şi slăbiciunile noastre…

De la Operă am luat-o, prin fața Liceului MIU şi peste Podul Michelangelo, spre Complexele Studențeşti. Ştiți câți tineri am ajuns acolo? Cred că vreo 5000! N-am intrat în întreprinderi ori case, nu am scos pe nimeni din pat, noi doar i-am „adunat" pe cei de pe străzi, reuşita noastră fiind asigurată, cred eu, de faptul că eram un grup compact şi scandam lozinci, că păream inşi care ştiam ce vrem şi inspiram încredere.

Ajunşi la Complex, ne-am oprit lângă Postul de Miliție şi, ajutat de tinerii din jurul meu, m-am suit pe platforma ce adăposteşte un transformator. Abia atunci mi-am dat seama că eram câți tocmai am zis cu câteva clipe în urmă. Dar altceva vreau să vă spun… Mă rog, ăsta e adevărul, nu-l ascund. **Văzând atâta lume... m-am speriat!** Oamenii aceia, timişorenii aceia formidabili se uitau la mine ca la unul ce ştia mai multe decât ei, ca la cineva care înțelegea, care

stăpânea situația neobişnuită din oraş, şi aşteptau să le spun ceea ce în sinea lor simțeau puternic şi profund, dar fără să-şi poată „pune" stările în cuvinte. Or dacă nu m-aş fi exprimat cum trebuia, dacă le-aş fi înşelat aşteptările, m-ar fi putut huidui, abandona, ceea ce n-ar fi avut nici o importanță, spaima mea fiind că aveau să se resfire.

Se pare că am „brodit-o" bine. Am mizat pe ideea pentru care veniserăm acolo, am strigat : „Studenți, veniți cu noi!". Tinerii au preluat lozinca şi geamurile s-au cutremurat ca de rafale de tun. S-au cutremurat, din păcate degeaba. Nu mă încântă să fac dezvăluirea, însă adevărul e că **studenții n-au răspuns chemării noastre!** Poate ni s-or fi ataşat câțiva, eu n-am văzut. Ceea ce se pare că au constatat şi alții, deoarece de la un moment dat s-a auzit dintr-o parte, din alta, strigându-se : „Laşii! Laşii!". Am sărit ca ars, asta nu era bine. Trebuia să rămânem, atâți câți eram, uniți, civilizați. Doar astfel ni s-ar fi alăturat cei cu care ne întâlneam prin oraş.

Din fericire drumul la cămine n-a fost inutil. Împăcându-ne cu gândul că studenții nu voiau să ni se alăture, am hotărât să ne întoarcem la Catedrală. Propunerea a fost a mea, voiam să justific rațiunea acelei opțiuni, n-am apucat s-o fac. M-am întrerupt din cauza unor vuiete ce răzbăteau spre noi dinspre Spitalul Județean. Nu peste mult timp am trăit momente de neuitat. Venind pe strada Cluj, membrii unui grup de 3.000, poate 4.000 de persoane, s-au „împrăştiat" printre noi.

Domnul Suciu, eu am văzut „spectacolul" de pe copertină. Ce să vă spun? Îmbrățişări, entuziasm, fericire, optimism... Ceva de nedescris.

N-aş vrea să trecem peste fapta îndrăzneață, aş zice eroică, a unui şofer timişorean. Când am început să ne încadrăm pe strada Cluj, dinspre Podul Michelangelo a apărut o maşină de pompieri. Nu ne-ar fi risipit, eram prea mulți ca să dăm înapoi. Dar ne-ar fi udat şi, pentru atât cât ar fi trecut prin dreptul nostru, ne-ar fi dezorganizat. Din fericire tentativa echipajului a eşuat. Întâmplarea a făcut ca atunci să apară, din spatele nostru, un autobuz. Un autobuz al cărui şofer s-a comportat admirabil. Ştiți ce-a făcut omul? A oprit, după care a mers înapoi, în paralel cu maşina pompierilor, scutindu-ne de jetul de apă! Un gest deosebit al unui om despre care, din păcate, nu ştiu nimic...

Scăpați de „baie" ne-am strâns rândurile, pe „locotenenți" i-am trimis să vadă dacă totul era în ordine pe margini, în spate, apoi am pornit, cu „cântec'", cu „Jos Ceauşescu!" spre centru.

După câțiva metri am distins, în fața Podului Michelangelo, un cordon de militari. Ca să-i evităm ar fi trebuit să o luăm pe Pârvan. Dar, nu

ştiu de ce, ideea nu-mi convenea. Atunci dă-i cu : „Armata e cu noi!, Armata e cu noi!" Lozinca a avut succes, lozinca ori hotărârea noastră, ori numărul demonstranților, nu ştiu, oricum militarii s-au retras spre Ştrandul Termal.

Îndreptându-ne spre Catedrală, mi se părea... că ne apropiam prea repede. Odată ajunşi, trebuia să vorbesc din nou şi... Când ne-am oprit în fața treptelor, m-am simțit privit de toți tinerii. Am tras aer în piept, am păşit. O treaptă, a doua... Şi „întoarcerea" spre ei! Numărul demonstranților, dați-mi voie să zic altfel, „al prietenilor mei de nebunie" - vreo 12.000 mii! - m-a blocat. Cum să mă fac înțeles şi ascultat de atâția inşi?... Am ieşit din starea aceea oarecum brusc, din cauza unui grup ce voia să se îndrepte spre Consiliul Municipal. În preajma acestuia se găseau soldați şi câțiva tineri voiseră să meargă spre ei. Am strigat să se întoarcă, noi aveam treburile noastre, dacă ne lăsau în pace totul era în ordine.

Apoi s-a lăsat liniştea. Doamne, ce linişte. Cred că şi de data asta am procedat bine. Am chemat câțiva dintre demonstranți, să ne consultăm. Au urcat patru băieți şi o fată şi, pentru că eram obosiți, ne-am rezemat cu spatele de uşile - închise! - ale bisericii, spunându-ne unul altuia ce ar fi fost bine să facem. Prima idee a fost să încercăm tragem clopotele. Ştiam o uşă pe partea clădirii dinspre tramvai, am trimis trei băieți spunându-le să bată până li se va deschide - ca în Biblie! -, nu le-a deschis nimeni - ca în Realitate! -, s-au întors.

Din ceea ce ne-am spus atunci, mi-amintesc următoarele propuneri. Să mergem la Consiliul Județean, la UMT, la Căminele Studențeşti, să stăm pe loc, să ne răsfirăm pe la casele noastre. Nu mă încânta niciuna. Mi-am dat drumul jos, în şezut, mă durea un genunchi, mi-am pus mâinile pe față şi... La Consiliu ar fi meritat să mergem dacă am fi avut cu cine discuta dar la ora aceea... UMT-ul era departe şi, în plus, se trecea prin multe zone întunecate, deci periculoase... În privința căminelor studențeşti ne lămuriserăm... Dacă am fi stat pe loc ar fi apărut apatia... Cât priveşte „mersul" acasă nici nu voiam să aud... Încet-încet, gândurile mi s-au limpezit. **Umblasem... prea puțin!** Trecusem doar prin centru! Or Timişoara e oraş mare, cu cartiere de dimensiunile unui orăşel, acolo locuind de fapt cei care trăiesc de la chenzină la salar! Deci asta era, trebuia să umblăm! Chiar dacă trecuse de orele două. Plecând acasă am fi pierdut o ocazie cu care era posibil să nu ne mai întâlnim. Poate nu se ştie, dar în Timişoara se mai strigase „Jos Ceauşescu!" Însă niciodată ca acum, de peste 12.000 de timişoreni! După ce, cu câteva ore înainte, ne înfruntaserăm cu milițienii, cu scutierii, după ce răsturnaserăm maşinile pompierilor şi… Mă rog,

se ştie ce s-a întâmplat până la ora aceea în urbea noastră. Ei bine, domnule Suciu, din cauza acestor gânduri, care îmi vâjâiau prin cap în toate direcțiile, ideea de a ne retrage mă scotea din minți! Voiam, trebuia, dacă eram oameni care ne respectam **eram obligați** să continuăm să străbatem oraşul scandând lozinci în Circumvalațiunii, în Calea Aradului, în Calea Lipovei, peste tot! Asta în primă fază, după care...

În fine, le-am spus gândurile acestea, oamenii au fost de acord cu ceea ce auziseră aşa că, după două jumătate noaptea am plecat de la Catedrală pe bulevardul Politehnicii, la Spitalul de copii am luat-o în stânga, pe bulevardul Republicii, până la Facultatea de Construcții, apoi, pe sub viaduct, înspre… A, sunt obligat să fac o paranteză. Aici ne-am oprit. Am avut de „lucru". Cu pancartele de pe marginea podului. Ştiți cine a fost cel mai grozav „demolator"? Domnul profesor Costel Balint. A fost grozav, se vedea că nu era „începător", ce-i drept a „lucrat" în aplauzele şi uralele noastre, ne-am răcorit din plin.

Eu n-am urcat. M-am tras de-o parte cu „aghiotanții". Ceea ce-a urmat reprezintă un compromis între entuziasm şi cumpătare, între implicare şi simțul de conservare. Le-am spus că peste câteva minute o să-i părăsesc! Urma să trecem prin fața întreprinderii mele şi intenționam să intru, pentru a-mi încropi un alibi în situația că... În fine, i-am rugat să mă înțeleagă, le-am smuls două promisiuni. Că îi vor însufleți pe demonstranți în continuare şi că îşi vor „confecționa" câte unul şi ei, deoarece era de aşteptat să urmeze zile grele, aveam să fim căutați, arestați şi chestionați şi… Băieții m-au înțeles. „Bine, bine, mergeți, lăsați c-o să ne descurcăm...", „Atunci pe mâine la şase, la Catedrală, dacă nu cumva oi avea ghinionul...", „Aveți grijă de dumneavoastră, ascundeți-vă... Deci pe mâine la şase...", „Pe mâine la şase, aveți şi voi grijă să fie bine, să ne putem vedea…".

M-am „extras" dintre demonstranți cu discreție, am intrat în întreprindere după orele 3. Peste tot salariați care urmăreau ceea ce se întâmpla pe şosea, la poartă persoane din conducere, printre care şi inginerul şef Pop. „Ce-i? Unde-ai fost? Încotro merg ăştia?" Le-am dat amănunte nesemnificative, fără să fac vreo precizare, am încercat să las impresia că fusesem unul dintre cei care stătuseră pe „margini". Dar prietenilor mei, inginerul Pandi şi pompierul Costea, după ce ne-am retras în biroul celui din urmă, le-am povestit totul!

De la uimire au trecut la încântare, de aici la... propuneri! Pandi ştia că în întreprindere se adusese o ladă cu muniție şi nişte pistoale, lucruri ce fuseseră depozitate într-un birou nu departe de atelierul nostru. Ei bine, cei doi au fost atât de entuziasmați de ceea ce le relatasem, încât au propus să

„subtilizăm” armele! De altfel aşa am şi hotărât. Dacă oamenii aveau să se mai adune şi se va ajunge la situația că armele erau necesare, urma să le luăm!

Cred că ne-am întins cu vorba până spre orele 6. Atunci m-am dus în atelier. Îmi dădeam seama că alibiul meu era cusut cu ață albă şi groasă. Se ştia când am plecat, fusesem văzut la întoarcere. Dar... înțelegeți dumneavoastră, mi se părea că era totuşi ceva. Dacă aş fi putut face mai mult aş fi făcut, din păcate nu aveam altă idee. Aşa că după ce-am intrat în atelier - am schimbat câteva vorbe şi cu colegii, dar numai aşa, în treacăt -, i-am rugat să-mi treacă şi mie ceva din ceea ce au făcut ei în acel schimb, urmând ca în zilele următoare să mă revanşez. Colegii mei, din păcate... Tocmai de aceea vă rog, dacă va fi ca aceste rânduri să apară vreodată, să menționați numele doamnei Ana Țurcanu. A trecut în contul meu tot ceea ce a lucrat dânsa în noaptea aceea! Mulțumesc şi pe această cale, doamna Ana Țurcanu, în situația aceea gestul dumneavoastră a fost grozav, vă mulțumesc din inimă...

N-am mai rămas la întreprindere, am plecat. M-a condus Pandi. Râzând de „alibiul” meu, m-a sfătuit să nu ies nici măcar pentru serviciu. Avea să mă informeze personal de ceea ce se întâmpla în oraş şi la întreprindere, el fiind singurul coleg ce-mi cunoştea adresa asta.

Gabrielei i-am spus totul. Vă dați seama ce surpriză. Ea mă ştiuse la lucru şi când colo... S-a speriat, a început să tremure, am încercat s-o liniştesc ca să nu trezească băiețelul - două luni şi jumătate -, în fine, s-a domolit. Recunosc însă că, de un timp, nu eram în apele mele nici eu. Când îmi trecea prin cap gândul că ceea ce se întâmplase în noaptea aceea putea să aibă aceleaşi „urmări” ca manifestația din 15 noiembrie 1989, ştiți despre ce vorbesc… şi ca fapte şi ca urmări... Şi când îmi aminteam că, deşi după meciul cu Danemarca, de la „Hai România!”, „Italia!”, s-a ajuns la „Jos Ceauşescu!”, dar a doua zi oraşul a fost... „pustiu”… Deci când mă gândeam că s-ar fi putut să se întâmple şi acum aşa, să nu se strângă oamenii în centru, la Catedrală, mă lua cu transpirații şi nu puteam nici să mănânc, nici să dorm.

Într-o stare ca aceasta, de criză, l-am sunat pe socrul meu, domnul Munteanu Nicolae. „Cum, la ora asta?”, „Da, vă rog să veniți. E ceva important.” A venit cu maşina, i-am povestit totul, a rămas surprins, nu-i venea să creadă, nu mi-a taxat mărturisirea ca o înşiruire de minciuni nici o clipă, n-a ştiut ce să zică. În cele din urmă m-a îndemnat să mă întind, să dorm măcar câteva ceasuri, el urmând să meargă prin oraş să vadă care era situația.

M-am trezit pe la 10, am mâncat. Începeam să-mi pierd însă răbdarea pentru că socrul nu se întorcea. Până în jurul prânzului, pe la 12, când a venit,

am crezut că înnebunesc. „E adevărat, în centru e lume multă… Se vorbeşte despre ceea ce-a fost azi noapte ca despre ceva ce nu se putea întâmpla… A apărut şi o fanfară. Auzi ce idee, fanfară într-o zi de iarnă, când Timişoara fierbe... Dar întrebarea-i alta : ce ai de gând să faci?", „Nu ştiu. Să văd care-i situația şi-apoi..." Ne-am împărtăşit mai toate gândurile şi temerile, după care l-am rugat să-mi spună părerea lui. „Băiete, eu ştiu ceva sfânt : un adevărat bărbat duce lucrul început la bun sfârşit!" Vorbele mi-au plăcut, datorită lor mi-am dres moralul.

Am ieşit în oraş, împreună, pe la orele 14. În Piața Operei - lume multă, agitație. Trec peste amănunte, mă voi opri la întâmplarea care mi-a spulberat speranța că alibiul meu avea valoare. Mă îndreptam, alături de socru, spre Municipiu. Părinții mei locuiesc în blocul de deasupra Cinematografului Timiş, la casa scării ajungându-se prin spațiul dintre acest bloc şi Municipiu. Prin dreptul fostului magazin de îmbrăcăminte, un grup de tineri se repede la mine cu : „Păi ce faci, domnule? Unde-ai fost, că lumea te caută." Am înghețat. Dacă lumea mă căuta, cum să nu ştie securitatea de mine? Încercând să par stăpân pe mine, le-am spus : „Nu spuneți nimănui că m-ați văzut. Fiți însă pe aici deseară, pe la 6, aşa cum am stabilit azi noapte". Şi cu asta... Dar haideți să vă dezvălui alt amănunt. Cred, din ceea ce am observat pe chipul dânsului, că socrul a acceptat că-i spusesem adevărul abia atunci, după discuția cu tinerii aceia.

Spre Municipiu nu se putea pătrunde, între acesta şi Capitol se plasase un cordon de militari, în fața lor găsindu-se cel puțin 1.500 de timişoreni. Dacă nu cumva mă înşel, erau orele 15. Nici o altercație, nici un gest necugetat, dar lozinci da. Se striga: „Jos Ceauşescu!", „Libertate", „Noi suntem poporul, voi pe cine apărați?"... ‘

Ne-am strecurat printre ei, am luat colțul, am urcat. N-am găsit acasă pe nimeni, ai mei se găseau la sora mea. De sus, de la fereastră, m-am uitat cât cuprindeam cu ochii. Era lume, dar nu mi se părea că se strânseseră îndeajuns de mulți timişoreni. Şi dacă nu aveam să fim destui din prima zi de după noaptea „nebuniei" noastre, mai târziu...

Când am coborât, socrul a „aruncat" o vorbă : „Hai să ne apropiem de militari, că poate ne dăm seama cum stăm..." Întâmplarea a făcut să vedem, într-adevăr, cum „stăteam". Printre militari am recunoscut un fost vecin de-al meu, locotenentul Nicolau Ioan. Mă rog, schimb convențional de vorbe, eu încercând să par cât mai străin de ceea ce se întâmpla. Numai că întrebarea ce mă rodea… Până la urmă i-am pus-o : „Şi ce-o să faceți, Nelule, dacă

oamenii năvălesc peste voi?" „Ce să facem, mi-a răspuns el discret, ne dăm la o parte!".

Ne-am îndreptat spre Operă, nu aveam ce face pe-acolo şi, amintindu-mi de bicicletă, ne-am dus după ea. O lăsasem la nişte locatari dintr-un bloc plasat la intersecția Bulevardelor Michelangelo şi Victoriei. Când trecuserăm, noaptea, văzând câțiva inşi în fața clădirii, i-am întrebat dacă puteam lăsa bicicleta la ei. Au acceptat, le-am lăsat-o. Din păcate am făcut drumul degeaba. Nu ştiam cui i-o încredințasem, şi dacă persoana, de la prima uşă care ne-a fost deschisă, a făcut ochii mari, am renunțat, apucând din nou spre centru.

Cu plimbarea prin Piața Operei, cu drumul după Pegas, timpul trecuse. Trebuie să fi fost orele 17. Poate ceva mai mult. Oricum, nu se întunecase, încă. Ne apropiam de centru pe Bulevardul Lenin. Când am ajuns în dreptul Liceului Ion Vidu - primele împuşcături! Am întors urechile în toate părțile, am încercat să localizam locurile în care se trăgea. Ni s-a părut că răpăiturile veneau de undeva dinspre Continental, dinspre Piața Libertății şi Giroc. Ne-am continuat drumul încordați, ne-am înscris pe strada Săvineşti. Mergeam pe partea carosabilă. La telefoane, în poartă - patru civili cu pistoale T.T. „Hai, circulați! Circulați!", ne-a repezit unul dintre ei. După ce-am făcut câțiva paşi, au tras în aer. Nu ne-a fost totuna, dar se putea ajunge la... „incident" din altă cauză. Cineva, un locatar din imobilul vecin, a strigat: „Nu mai trageți, oameni buni, c-avem copii mici şi se sperie.", „Închide fereastra repede, în p... m..., c-altfel te împuşc!" i-a întors-o unul dintre ei. N-am putut să tac, ăsta sunt, am sărit în apărarea locatarului: „De ce vorbeşti aşa, omul are dreptate!" Securistul s-a repezit la mine, m-am smuls, a tras de mine şi socrul, ne-am îndepărtat apucând spre centru, din fericire totul s-a rezumat la atât, adică nenorocitul ăla m-a mai înjurat, dar n-a folosit arma.

În Piață lumea era agitată, se fugea într-o parte, în alta, focurile auzindu-se dinspre Operă. Am traversat Piața spre Violeta, socrul zorindu-mă să mergem acasă. Nu l-am ascultat. Vorba românului, „n-a fost să fie" să scap fără glonț. Dar treaba asta la timpul ei... El a plecat, eu am rămas în apropierea cofetăriei privind spre Operă. Privind perplex, instigat, tot mai revoltat. Pe Alba Iulia şi dinspre parcarea de lângă Modex, pătrundeau câte un tab, la gurile mitralierelor acestora distingându-se scântei! Taburi contra civililor?... Nu se trăgea în plin, e adevărat, am văzut totuşi persoane căzând. S-au format apoi două grupe de puşcaşi, care au început să înainteze spre Catedrală pe cele două porțiuni circulabile ale pieței, cordoanele fiind formate din soldați şi din tanchişti.

Grupa din partea dreaptă - privim spre Operă - înainta mai repede, de aceea am putut vedea cum au fost ucise două persoane. Cei doi se găseau în fața fostului magazin de jucării. La o rafală a căzut unul, celălalt, un ins mai în vârstă, în loc să se adăpostească, a continuat să înainteze sfidător, militarii au strigat să se oprească, bătrânul şi-a continuat mersul fără nici o şovăială, s-a auzit o nouă rafală, omul a căzut...

Dacă aş fi un ins... „normal", aş fi fugit. Şi l-aş fi tras după mine pe tânărul ce rămăsese împietrit lângă colț, la Palace, şi băiatul ar fi rămas în viață. Numai că... Văzând crima de pe partea cealaltă, mi-am pierdut cumpătul şi am început să înaintez şi eu spre linia de puşcaşi de pe partea mea! „Ostilitățile" au început când ei ajunseseră în dreptul magazinului de sticlărie. Eu mergeam spre ei, ei veneau spre mine. M-au somat, le-am strigat că mergeam acasă, pe Piatra Craiului - locuința socrilor, sigur, acolo puteam ajunge şi prin Goethe, dar înaintam de parcă singura posibilitate ar fi fost strada dintre librărie şi farmacie -, m-au somat din nou, amenințându-mă că vor trage; „Trageți!" - le-am strigat atunci descheindu-mi geaca - nu-mi explic cum acționam, de fapt nu credeam că se putea muri! -, n-au tras. Asta m-a încurajat şi am continuat să înaintez. S-a găsit totuşi un nemernic care a apăsat pe trăgaci. Un tanchist. O figură tipică de asiatic, de chinez - l-am mai văzut la Operă în 27 sau 28, nu ştiu ce căuta, eu mă ocupam cu nişte hârtii, după ce mi-am luat ochii de la el am continuat să mă ocup de acte întrebându-mă de unde-l cunoşteam, când mi-am amintit am reacționat prompt, am ridicat privirea, degeaba, dispăruse, am dat buzna pe scări, nu l-am mai văzut, parcă intrase în pământ, de-l prindeam îl împuşcam pe loc, adică nu, nu făceam asta, dar până l-aş fi predat Garnizoanei l-aş fi făcut să-şi dorească moartea, cea pe care i-o hărăzise tânărului din colț, de la Palace! -, deci tanchistul, desigur ofițer, a ridicat arma spre becuri, le-a făcut țăndări, atunci m-am speriat pentru a doua oară în ziua aceea şi, dându-mi seama că se trăgea cu gloanțe de război, an țâşnit spre strada Goethe, ca să ies din câmpul lui vizual, în acelaşi timp strigând tânărului din colț să se retragă şi el. Numai că tanchistul a reuşit să tragă încă două salve sus-jos, sus-jos şi eu, găsindu-mă doar cu doi-trei metri după colț, am auzit un „Ah!...". M-am întors blocat. Tânărul, cu chipul plin de sânge, cădea. Din păcate a căzut înspre piață. Dacă aş fi încercat să-l ridic, aş fi intrat din nou în bătaia puştilor. Eram hărțuit de inițiative contrare, nu mă puteam decide. Pe deasupra începuse să mă deranjeze ceva la picior. Mă durea, mă ardea, dar nu aveam timp să mă uit despre ce era vorba. Deci priveam la tânăr şi nu ştiam ce să fac, m-am hotărât însă când i-am văzut pe militari prin vitrine, pe diagonală, apropiindu-se.

M-am strecurat prin coridoare, prin curțile acelea interioare până pe Piatra Craiului, am urcat la socri. „Ce faci?”... Voiam să merg acasă, nu ştiam ce e cu soția, după câteva minute am ieşit şi am luat-o spre fostul magazin de mobilă de pe Republicii. Acolo, pe colț, un om împuşcat în față, într-o băltoacă de sânge şi patru cinci inşi în jurul lui. Voiau să-l ajute, nu ştiau ce să facă, m-am strecurat printre ei, i-am luat pulsul, din păcate murise. „Nu mai aveți ce face pentru el, l-au omorât, le-am spus, salvați-vă pe voi”, oamenii m-au ascultat, se trăgea dinspre Operă, te puteai trezi cu un glonț în cap oricând. M-am gândit apoi ce să fac eu însumi, am privit în jur, singura direcție lipsită de pericole era Spitalul de copii, am făcut câțiva paşi, dar m-am oprit blocat. În dosul vitrinelor, intacte, ardea un foculeț!

M-a trezit din starea aceea un ins de la hotelul Banatul : „Hei, măi oameni - striga la câțiva locatari ce apăruseră pe la ferestre - vedeți că e foc la Mobilă!”. Peste câteva clipe au apărut nişte locatari, au privit vitrinele şi, fiindcă nu aveau cum să procedeze altfel, au spart un geam, au intrat şi au stins focul... focul acela, nu există altă explicație, „pus” de cineva...

M-am îndreptat spre Spitalul de copii, pe străzi oameni destui, unii mergând greu, unii purtați de alții, treceau şi Salvări într-o parte, în alta. Ca să merg acasă ar fi trebuit să-mi continui drumul pe Republicii, înspre Gară. Eu însă - de ce nu ştiu, adică e complicat de spus! - am luat-o spre dreapta, pentru că-mi intrase în cap ideea de a ajunge la Consiliul Județean!

Dinspre Piața 700 se auzeau focuri de armă, cu toate astea am continuat să înaintez, am trecut linia de tramvai de pe Brediceanu, am intrat în Piață şi, pe lângă dâmbul de pământ, doar îl ştiți, am luat-o spre Spitalul Militar. De după un copac am văzut trecând spre centru, pe strada Gh. Dima, două tanchete şi un tab. După ce s-au îndepărtat, mi-am reluat drumul. Oameni destui şi aici, dar mergând în grabă, unii fugind. Cred că am văzut şi nişte militari, pe Gh. Lazăr, după Liceul de Construcții. Am continuat să înaintez, am trecut prin fața Clinicilor Noi, pe lângă Auto-moto, pe lângă Unitatea Militară de pe Oituz. Înainte de a ajunge la intersecția cu Popa Şapcă, m-am oprit şi m-am lipit de perete. Venind dinspre Miliție au cotit, luând-o pe Popa Şapcă, două Aro-uri, curate de străluceau. E un amănunt nesemnificativ, dar nu-l pot uita. Erau atât de curate, încât irizau lumina în fel şi chip. Apariția celor două maşini mi-a schimbat planul. Am luat-o în urma lor!

Maşinile au oprit în fața penitenciarului. Eu, aparent plimbându-mă pentru a-mi face siesta, mi-am continuat drumul pe partea dreaptă. Înainte de poarta închisorii am distins, tot pe partea asta, vreo 7 bărbați. Nu ştiam ce erau.

Puteau fi securişti, putea fi Lepădau ori vreunul dintre nemernici ăia care mă bătuseră, cu toate astea am continuat să înaintez. Când distanța s-a micşorat, mi-am dat seama că 5 dintre ei erau tineri de aproximativ 20 de ani. Ce 7 discutau, nu ştiu şi-or fi spus până atunci. Întâmplarea a făcut să mă apropii când unul a făcut o remarcă ce m-a făcut să tresar. Atunci tocmai apăruseră alte două Aro-uri, maşinile au oprit în spatele celor pe care le văzusem înainte de a-mi schimba direcția, cei din interior au coborât şi atunci militarul a spus : „Ia uite! Păi ăsta-i Chițac!". Auzind vorbele am mărit pasul. A fost o „greşeală tactică". Oamenii au tăcut, nu ştiau cine sunt. Am încercat să-i liniştesc, ca să le câştig încrederea le-am spus că eram rănit la picior. Ba mai mult, pentru că începuse un nou puseu de dureri, i-am întrebat dacă nu aveau careva dintre ei maşină, aş fi plătit oricât, nu aveau, ori nu au vrut să mă ajute. Şi atunci, pentru că suspiciunea dintre noi nu se risipise, m-am hotărât să apuc spre casă.

Am trecut din nou pe lângă puşcărie, în sens invers, din interior se auzea gălăgie confuză, n-am reuşit să-mi dau seama ce se întâmpla, mi-am continuat drumul, când mă găseam pe Oituz au trecut - dinspre Sălăjan spre Piața 700 - două camioane cu soldați…

Când am ajuns acasă am vorbit cu socrul la telefon. S-a bucurat că nu pățisem nimic, l-am întrebat care era situația în centru : „Aici se trage, Sorine. Se trage, parcă au înnebunit, se aud împuşcături din toate părțile...". Informația mi-a pus iar sângele în mişcare, aş fi ieşit, m-am uitat la rană, s-a uitat şi Gabriela. Între călcâi şi genunchi gloanțele mă „muşcaseră" în trei locuri. Recunosc, am avut noroc, dacă m-ar fi lovit cu patru sau cinci centimetri mai spre interior... Doamne, nici nu vreau să-mi amintesc...

Gabriela m-a pansat, ne-am întins şi, cu privirile în tavan, ne spuneam din când în când câte ceva. Puneam o întrebare, ne exprimam o temere, făceam o apreciere. Problema care mă chinuia era siguranța familiei. Dacă începuseră să tragă, era posibil ca oamenii să se liniştească. Până când nu „apăruseră" gloanțele fusese altceva, dar din moment ce criminalii de comunişti le foloseau, oamenii puteau intra în panică. Şi dacă nu mai ieşea nimeni - aveau să iasă securiştii! La vânătoare de… instigatori!

Ne spuneam câte una, alta, continua să se tragă, şuierăturile împuşcăturilor ajungeau la noi şi mă înnebuneau! Mă scoteau din minți pentru că nu găseam răspuns la întrebarea unde să-mi ascund soția, copilul...

Nu ştiu când am adormit. Dar tot timpul am avut sub frunte, şi la inimă, cuvintele liniştitoare ale Gabrielei: „Lasă, Sorine, c-o să ne descurcăm cumva, o să găsim noi o ieşire...".

18 Decembrie

Pandi a venit la opt şi jumătate, ne-am aşezat la o cafea. Văzând că avea ceva pe suflet, l-am făcut să vorbească. Mă căutase Ştef, securistul. „Dar să nu te sperii, m-a liniştit Pandi, adresa asta nu ți-o ştiu decât eu, nu trebuie să te temi de nimic...". Nu m-a putut păcăli, simțeam că mai avea ceva în *tolbă* şi l-am stârnit la vorbă. „Păi, asta-i, eu zic să furăm armele! Să le furăm, dracului, să nu murim, dacă o fi să fie, ca proştii!" Ideea nu-mi surâdea. „N-are rost, Pandi. Noi nu prin violență ne putem câştiga drepturile. Ce facem cu câteva arme în fața soldaților instruiți, în fața tancurilor?... Dar dacă vrei să faci ceva util, du-te în oraş, vezi care-i situația şi vino spune-mi cum stăm."

S-a dus, l-am aşteptat degeaba. Iar faptul că nu ştiam ce se întâmpla în centru, mă scotea din sărite. Spre seară am avut dureri la picior, dar gândul de a merge la spital rămânea exclus. În fond marea, agasanta mea durere era că nu găsisem, încă, nici o soluție pentru soție şi copil...

Seara, după orele nouă, am păcălit-o pe Gabriela şi am ieşit în oraş. Am ajuns doar până la Parcul Central. Din Aprodul Movilă până acolo am făcut vreo jumătate de oră, din cauza durerilor de la picior. Plimbarea a durat o oră, deoarece m-am întors. Ce să fi făcut în oraş din moment ce străzile erau pustii? Unde erau cei din urmă cu două nopți? Însemna că noi, timişorenii, nu eram chiar cum crezusem în noaptea aceea fantastică, ajunsesem, iată, să ne ascundem prin case, pe la rude, totul era pierdut, arestarea mea era chestie de ore, poate de minute.

Recunosc, mă apucase o teamă grozavă, din orice loc întunecos mă aşteptam să apară doi-trei securişti...

19 Decembrie

Marți a fost din nou o zi de iad. Pandi nu, veşti nu, spaime cu carul! Orice zgomot mă făcea să văd milițieni, securişti, câini lup şi pe Lepădatu, pe „lepădați" „prelucrându-mă" pe „rotisor". Pe la orele 14 nervii mi-au cedat şi am ieşit să văd totul cu ochii mei.

Pe drum n-am vorbit cu nimeni, ardeam însă de nerăbdare să schimb câteva cuvinte cu cineva, de aceea am apucat spre părinți. În apropierea Municipiului - cordon de militari. Am ezitat, am vrut să mă întorc, mai ales când am văzut ofițeri cu tresele rupte, dar prudența nu e calitatea mea numărul unu,

am continuat să înaintez având o singură grijă, să merg fără să şchiopătez. „Buletinul! Dacă locuiți aici, dați buletinul!" Că oi fi prost, mi-am zis în gând - întâmplător nici nu-l aveam - totuşi am insistat, arătând până şi ferestrele locuinței. Soldatul s-a adresat unui ofițer - nu avea pe umeri nimic, cu toate acestea militarul a folosit formula „Tovarăşe căpitan!" - acesta a fost categoric: „Cum să urci? N-ai buletin, nu urci! Şi şterge-o cât mai repede, dacă vrei să nu ajungi în altă parte". Nu voiam, fireşte, aşa că am „şters-o", revenind spre casă cu moralul la pământ pentru că oraşul mi se părea pustiu, liniştit, învins...

Seara, pe la orele 19, a apărut, în sfârşit, Pandi. L-am „aruncat în storcător", am scos din el tot ce ştia. Da, eram o persoană „importantă", devenisem pentru Ştef un coşmar, mă căuta peste tot, întreba de adresa mea până şi stâlpii de telegraf!

În urma discuției am luat o hotărâre gravă. Stabilisem ca, în noaptea de miercuri spre joi, să furăm armele! Eu, el şi Costea!

După câteva ore au început durerile de picior. Din ce în ce mai acute. Nu erau răni grave, dar o infecție neglijată poate avea consecințe serioase...

20 Decembrie

Teama de urmări - mă vedeam cu piciorul amputat! - durerile de peste noapte, m-au determinat să acționez altfel decât ar fi fost firesc. Pe la orele 9 intram pe poarta întreprinderii! Pentru a merge la dispensar! Văzându-mă, Pandi nu-şi revenea. „Ce-ai făcut, Sorine?..." „N-am avut încotro, e nevoie de un medic, altfel… Dar poate îmi spui altceva, că ştii ce aştept." Abia atunci am aflat de evenimentele de la Elba, din 19. Îmi venea să-l iau în brațe. Păi dacă treaba era adevărată... „De-acum, a completat el, ştii ce-ar mai trebui? Să iasă U.M.T.-ul."

După ce ne-am spus gândurile, am intrat în dispensar. „Împuşcat? - s-a alarmat doctorița, atunci aşteaptă!" Şi ață la telefon. Culoarea din obraji mi-a pierit, sângele a continuat să se scurgă înspre tălpi, în pământ, nu ştiu, abia mă mai țineam pe picioare. În alte condiții aş fi fugit, aş fi sărit pe geam, atunci n-am fost în stare de nici o mişcare, a venit Salvarea, am urcat. Am intrat cuminte-cuminte, ca un copil, eu care… Mă rog, nu cred că atunci mi-a funcționat bine... „mansarda", maşina putea opri oriunde şi…

Înăuntru - şoferul şi o asistentă, am pornit. Eu cu ochii mereu afară, să-mi dau seama, cu o clipă mai devreme, dacă... vorba aia „trădare, trădare, dar s-o ştim şi noi!" Salvarea m-a dus la Ortopedie, mi-am mai revenit.

Am fost preluat imediat, m-aşteptam să văd seringi, tifoane, foarfeci. Prima intervenție a constat într-o radiografie. Din fericire osul era intact. Acest detaliu lămurit - pe masă, incizie, intervenția de rigoare. Asistentele s-au purtat frumos, doctorița mai puțin, repezea pe toată lumea, era nervoasă. Hotărârea acesteia: internare.

Cam pe atunci a apărut în salon un tânăr de vreo 20 de ani. Îl adusese un coleg. Nefericitul fusese împuşcat în braț. Rana lui mi-a întors stomacul pe dos. Glonțul pătrunsese prin spate, acolo un orificiu abia vizibil, ieşise prin față, aici însă cu deblocare de carne! „Doamnă, am profitat de situație, alții au într-adevăr nevoie de internare, nu se face să ocup eu un pat." N-am aşteptat acordul ori refuzul ei, am plecat, am zbughit-o ca din puşcă. Adevărul e că n-aş fi rămas sub nici un motiv, de teama securității.

Am părăsit spitalul pe la 10 şi jumătate. Timp frumos, soare, parcă nu ne găseam în decembrie. Iar pe stradă… Ehei, pe stradă agitație... promițătoare. Ce să fac, încotro s-o iau? Păi cum încotro?! Şi, şontâc-şontâc - îmi dăduseră un baston -, am apucat spre Piața Operei.

În centru - soldați, Municipiul apărat, strada Săvineşti – barată! Cu toate astea nu ştiu de ce, nu ştiu cum, aveam impresia că Timişoara... „curgea" spre acest loc!

M-am uitat spre Catedrală, apoi spre Operă. Sâmbătă noaptea ne promiseserăm să venim în fiecare zi la Catedrală. Acum am luat-o spre Operă. La poarta din strada Mărăşeşti - nimeni. Atunci, vorba aceea: „Bună ziua!" şi, bocănind cu bastonul - să fi fost orele 11 - pe scări, pe un coridor, pe altul, şontâc-şontâc până sus. Am dat de cineva în foaier. Omul, un ins de vreo 30 de ani, stătea lângă o stație. Ca un cactus aşteptând ploaia... Ne-am privit, am înclinat din cap, în continuare tăcând cu spor. Cred că eram la fel de dezorientați amândoi. Într-un târziu, deoarece îmi căzuse privirea pe stație, am intrat în discuție: „Cine răspunde de ea?...", „Eu…", „Funcționează?...", „Nu…". Dialog ca în Eugen Ionescu. „Poți s-o faci să meargă?...", „Sper...", „Ar fi bine...", „Credeți c-o să fie nevoie?...", „Nu-i exclus...", „Atunci o s-o instalez." Şi omul chiar s-a apucat de treabă.

Am mai stat un timp acolo, nu mult, pentru că mi se părea că-l stingheresc. Dar şi pentru altceva : stație de amplificare... eu însumi zisesem că ar putea fi nevoie de ea... mi-am amintit de discuția cu Pandi... Elba în 19... dacă ar ieşi şi UMT-ul... De la toate astea a început să mi se „înşurubeze" în cap ideea să merg la întreprindere, ca să-i aduc pe oameni în Piața Operei!

N-am ajuns la Electrometal. Când eram sub viaduct, mi s-a părut că aud strigându-se „Jos Ceauşescu!" Să fac stop cardiac, nu alta. Lozinca

aia n-o mai auzisem de sâmbătă noaptea. Am revenit pe Republicii ca Bob Hayes - ce durere, ce picior, ce baston? - am privit spre Elba. ERA ADEVĂRAT, VEDEAM O COLOANĂ! Prin dreptul gării. Am aşteptat-o, cu fiecare metru, cu fiecare lozincă părându-mi-se că renasc. Când demonstranții s-au apropiat, cu Marcu în frunte, eu m-am tras în lături, ca să intru printre ei pe unde aş fi văzut vreun cunoscut. A ieşit altfel. Recunoscut de nişte tineri cu care umblasem sâmbătă noaptea, am intrat în coloană în primele rânduri. Doamne, ce momente formidabile şi acelea. Entuziasm debordant, zâmbete deschise, semne amicale, strângeri de mâini, ceva de nedescris. Şi, în plus, încredere!

De la Spitalul de copii am luat-o spre Catedrală, era lume în centru dar noi ne-am îndreptat spre Municipiu fiindcă acolo se găsea armată şi noi vroiam să ştim odată cum stăm. Deci înainte şi foc de „avertizare" „Armata e cu noi!, Armata e cu noi!". „Focul" a fost necruțător, militarii s-au retras, taburile nu, dar ne-au rămas ca nişte... cadouri! Atunci pe ele! Recunosc, am... „închiriat" unul şi eu, aveam o scuză, nu-i aşa, mă durea piciorul. Din întâmplare ori fericire m-am urcat pe un tab care a luat-o spre Consiliul Județean. A luat-o e un fel de-a spune, corect e **a fost luat!** Că se găsea în mijlocul coloanei şi nu putea decât să meargă în rând cu ea, in ritmul ei.

Chiar dacă „plătisem" cursa întreagă, la Bancă am coborât, fiindcă văzusem un grup ce venea dinspre Piața Libertății. Din nou entuziasm greu de descris, strângeri de mâini, îmbrățişări şi lozinci, continuându-ne drumul spre Județeană fără nici un incident. Nici n-am avut cu cine să ne „luăm în coarne". Militarii, aşa cum înaintaserăm, se retraseseră. Rămăseseră câțiva pe poziții, e adevărat. Cei din jurul clădirii. Numai că pe ăştia nu-i lua în seamă nimeni. Unii dintre noi, tinerii, mai ales copiii, se strecurau printre ei şi scriau lozinci anticeauşiste pe zidurile Consiliului Județean de parcă ar fi fost singuri, în curtea lor!

Noi, cei mai în vârstă, care voiam altceva decât să scriem pe pereți şi să mergem satisfăcuți acasă, îi ignoram pe militari pentru că aşteptam alte „fețe", inşi cu alt statut!

Până la urmă lucrurile s-au petrecut chiar aşa. A apărut un ins, nu-l cunoşteam, nu ştiu cine a fost, care ne-a spus că Dăscălescu aştepta reprezentanții ai demonstranților.

Când s-a deschis poarta, mă găseam prin rândul 6, 7. În clipa în care omul şi-a încheiat misiunea, aş zice că s-a produs o minune. Cum, necum, am intrat! S-or fi dat ceilalți la o parte, i-am împins eu, fapt este că am fost printre cei care am format delegația timişorenilor! Nu ştiu al câtelea am fost, ceea ce nu are de fapt nici o importanță. Sus am ajuns un grup în care rețin - dacă omit

pe cineva îmi cer scuze - că erau Marcu Ion, Savu Ioan, două fete ale căror nume îmi scapă, Petre Petrişor, Adela Săbăilă şi... În fine, nu exclud să mai fi fost cineva, dar nu pot pronunța nici un alt nume.

În timp ce în sală, în spatele mesei - „inşii cu alt statut". Dăscălescu, Toma (pe atunci ministrul Tineretului ori cam aşa ceva), Bălan, Rujoi, Florea, Matei, Pacoste… desigur şi alții dar nu mai ştiu cine, şi câțiva ofițeri de rang superior.

Cred că e cinstit să fac o precizare. Nu am intrat în sală ca nişte ulii, ca nişte vulturi. Pe coridoare puşti la îndemână, automate în cumpănă, fețe rigide, priviri reci. În condițiile astea… Iar înăuntru - persoane care, până în urmă cu trei-patru zile, te-ar fi nenorocit cu o singură vorbă!

O să vă destăinui ce mi-a dat o oarecare încredere - prezența celor trei femei.

Dialogul a fost deschis de Dăscălescu. Stătea în fața mesei, cu o mână în buzunar. „Ce vreți, mă?!" - ne-a luat el dur, cu voce gravă, impunătoare. Noi... Aş vrea să fac înainte de toate o precizare. Discuția de atunci nu poate fi „refăcută" de nimeni. Nu reuşim să ne amintim ce-am spus noi, fiecare în parte, necum să fim în stare să precizăm ce au zis ceilalți, în ce ordine am intervenit. Eu o să vă spun ceea ce-mi reamintesc, o imagine cât de cât apropiată de realitatea de atunci putând fi conturată doar cu mărturiile tuturor celor care am fost acolo.

La întrebarea aceea am intervenit şi eu. Cu voce scăzută, recunosc, dar vorbele sper să se fi auzit, totuşi: „Noi cerem demisia guvernului!". Poate îl scoseseră din sărite şi celelalte formulări, de răspuns aş zice însă că mi-a răspuns mie. „Păi cum, mă? Cum? Că din guvern fac parte şi eu!" N-aveam cum da înapoi, mi-am continuat gândul. „Da. Cu dumneavoastră cu tot!" A fost la un pas de a se sparge, dar, deşi cu ton şi mai ridicat, a rămas, totuşi, în „parametrii" acceptabili. „Păi dacă începeți cu chestii de-astea, încheiem discuția aici! Aici, acum şi pentru totdeauna!" Cred că în momentele următoare a fost prima dată când am rostit toți aceleaşi cuvinte : „Cum s-o încheiem? Noi pentru ce am urcat? Şi dumneavoastră de ce ați venit de la Bucureşti, nu pentru a discuta?"

N-am fost concesivi, auzindu-ne unul pe celălalt prindeam curaj. Marcu - parcă vocea lui a fost - a întins coarda şi mai tare: „Şi mai cerem ceva, tovarăşe prim-ministru, demisia lui Ceauşescu!". Rumoare, moment greu, noi am încercat să profităm, ei au ripostat, de la noi a intervenit parcă Savu, apoi altcineva, şi din nou Savu, urmat de nu mai ştiu cine, iar acesta de una dintre

femei. „Tovarăşi, a încercat din nou să se impună Dăscălescu, tovarăşi, aşa n-o să ajungem la nimic. Din capul locului nu poate fi vorba de o demisie. Gândiți-vă la ceea ce ziceți.” „Ne-am gândit. De starea în care a ajuns țara e de vină numai guvernul.” „Bine, sunt de acord că există lipsuri. Dar situația se poate remedia.” „Cu actualul guvern, nu. Şi vă rugăm să rețineți că nu cerem demisia doar cei de aici, ci întreaga Timişoară!”

A urmat o desfăşurare a discuției pe... „secțiuni”. S-au rostit cuvintele locuințe, salarii, alimente, încălzire, paşapoarte... Eu, durere veche, m-am „înscris” la subiectul din urmă, întrebându-l de ce, în pofida a ceea ce se scrie în Constituție, oamenii nu pot părăsi țara fiind arestați.” „Arestați? Nu se poate.” „Cum nu?! Eu sunt unul care a stat la închisoare. Şi-am fost bătut şi umilit.”

Nu era o discuție organizată. Noi săream cu întrebările, ei evitau orice chestiune delicată, o „scăldau” ori de câte ori se impunea un răspuns ferm. Într-o asemenea situație, Dăscălescu a ieşit. „Tovarăşi, pentru ceea ce doriți trebuie să mă consult cu Bucureşti-ul”. După el a ieşit şi Pacoste. Dintre cei rămaşi, cel care a încercat continuarea discuției a fost Toma, omul luându-ne cu „... tineri.., ideal... schimbul de mâine... altă viziune asupra vieții...”. Vă închipuiți ce succes a avut.

Fac o rectificare în ceea ce priveşte persoanele care au ajuns în sala unde s-au purtat discuțiile cu oamenii tiranului. Au fost acolo, dar nu pot preciza cum şi când au venit, domnii Vartan, Boroşoiu, Săsăran, Mureşan… Şi mai mult ca sigur că nu numai ei.

O dată, când am ieşit pe balcon, m-am prezentat, apoi am rugat câțiva tineri să meargă după cei de la Operă. Nu voiau să vină, s-a strigat de jos când grupul s-a întors, ceea ce nu mi s-a părut normal. Ce-i putea reține acolo, cine, din moment ce delegația Bucureşti-ului se găsea aici? Ori voia cineva să ne dezbine?

Când Dăscălescu s-a întors, părea mulțumit. „Tovarăşilor, ne-a luat cu vocea lui impunătoare, am reuşit să rezolv câteva probleme pentru dumnea-voastră. Am dat ordin să vină aici directorii de întreprinderi, am dat dispoziții să fie eliberați deținuții...”, „Când? Asta trebuie făcut acum, imediat.”, „Bineînțeles. Prima maşină va sosi în jumătate de oră... Vi se vor da morții.”, „Când?”, „Mâine.”, „Nu! Acum!”, „Păi...”, „Acum, tovarăşe prim-ministru, că-s morții noştri!”, „...Bine… o să dau dispozițiile necesare şi...”

Când a terminat, i s-a părut că o să ne călcăm în picioare pentru a-i săruta papucii. N-a fost aşa, noi voiam mai mult şi nu ne-am dat în lături să i-o spunem. „Tovarăşe prim-ministru, nu spunem că nu e, într-adevăr, ceva.

Numai că nu ne-ați spus cum rămâne cu demiterea, cu demisia... Şi fără astea..." Moment greu, vă dați seama, din care Dăscălescu a vrut să „iasă" printr-o eschivă. „În privința asta nu pot să iau o hotărâre de unul singur. Şi cum preşedintele e plecat..." Replica a venit prompt, ca o bombă. Cred că din partea lui Savu. Formularea e formidabilă, mă înfioară şi acum. „Tovarăşe Dăscălescu, în absența preşedintelui, primul-ministru este şeful statului! Dacă nu sunteți în stare să dați răspunsurile pe care vi le solicităm, înseamnă că nu vă meritați postul!"

De data asta a dat în clocot, ar fi vrut să ne strivească de parcă am fi fost muşte, cu privirea a şi făcut-o, şi-a revenit, a început să vorbească dar să nu spună nimic, când a înțeles că se scălda în pielea goală a bolmojit ceva de-o convorbire, parcă s-a „cerut" la telefon, oricum a ieşit

Ceva mai târziu, Pacoste mă anunța că primul-ministru voia să-mi vorbească! Uluire generală, nu-mi reveneam. Apoi temeri, suspiciuni. Colegii m-au sfătuit să nu ies, doamna Săbăilă a insistat şi ea. Cu toate acestea m-am dus. Merita, îmi ziceam, să trăiesc şi experiența aceea. Dăscălescu era pe coridor, m-am apropiat, m-a luat tare. … Detalii de ceea ce se întâmplase sâmbătă noaptea… demonstrațiile… lider… procese… condamnări… forțarea granițelor… Recunosc, *lovitura* a fost plasată bine, mi-am cam pierdut *suflul,* el o fi observat, a venit peste mine… perfid! „Dar de ce nu ai plecat legal, tovarăşe Oprea? De ce?", „… Nu mi s-a dat niciodată viza …", „Nu? Vrei paşaport? Pacoste, ia-i datele şi rezolvă problema urgent. Cât se poate de urgent. Ei, aşa e bine?"

Domnul Suciu, momentele alea au fost teribile! Cumplite! Aveam impresia că mă găseam în ceață, nu ştiam *încotro s-o apuc,* mă simțeam hărțuit, ăsta e cuvântul, hărțuit, de-o parte fiind VISUL, de cealaltă… Or necazul tocmai în asta consta, nu-mi dădeam seama ce se găsea de cealaltă parte! Şi nefiind capabil să dau un răspuns de care să fiu mulțumit, am încercat să câştig timp. Am bâiguit un anemic „… Bine…" - între timp începuseră să apară directorii de la întreprinderi, domnul Bucşan se găsea la vreo 3-4 metri de noi, e posibil să fi auzit totul – „… numai că o să pun două condiții… Paşaport pentru soție şi copil… rezolvarea lor în mai puțin de 24 de ore!" Ştiți ce răspuns m-ar fi izbăvit de frământările mele? Un refuz. Cei doi însă cip-cirip, cip-cirip, după care Dăscălescu a zis : „Se rezolvă. Peste opt ore pleacă un avion spre Occident, până atunci ai totul în mână". Altă dată propozițiile acelea m-ar fi făcut să sar în sus de bucurie, de data asta le-am simțit ca nişte lovituri de pumnal, ceața… ceața devenise şi mai groasă, pâclă curată, nu-mi vedeam

nici vârfurile degetelor. Şi pentru a mai câştiga ceva timp, am supralicitat din nou. „Opt ore e mult. Vreau în şase!" Doamne, ce bine mi-ar fi picat un răspuns brutal, o ieşire nervoasă, o înjurătură. Dar cei doi cip-cirip din nou, cip-cirip şi… „Bine, se rezolvă." Sfârşitul! Asta a fost senzația care m-a năpădit şi, neştiind ce să mai spun, m-am întors. Făcusem doi paşi şi totul s-ar fi putut sfârşi în acel mod degradat pentru mine, numai că Dăscălescu a comis o greşeală. Mi-a strigat din urmă : „Dar vorbiți cu demonstranții, tovarăşul Oprea. Am observat că vă ascultă, vorbiți-le, trimiteți-i acasă." Cer despicat, fulger de lumină! În clipa aceea ceața s-a risipit, mi-am dat seama ce se găsea… de cealaltă parte, mi-am revenit, eram iarăşi cel de totdeauna, m-am întors şi i-am spus : „Nu v-ați găsit omul, tovarăşe prim-ministru! Nu intenționez să plec nicăieri, aici am vrut şi vreau să rămân, mă rețin cei de jos! Cei de jos şi morții Timişoarei!", după care am apucat spre sală fără să-i aştept replica, dezvăluindu-le colegilor din sală toată tărăşenia.

Cu una, cu alta, timpul a trecut. La un moment dat am realizat faptul că în sală se găseau mulți directori de întreprinderi. L-am căutat pe al meu, nu-l găseam, am întrebat de două ori cu voce tare, în fine l-am descoperit. Stătea în penultimul rând, cu capul în pământ. M-am apropiat şi - poate nu e civilizat modul în care am procedat, dar aşa s-au petrecut faptele – am intrat în vorbă cu el. „Şi cum e, domnule director? Cum? Ați chemat securitatea? Ați crezut că lucrurile vor rămâne totdeauna aşa?", „Nu discut cu dumneata.", „De ce? Nu vrei să vorbeşti cu un muncitor? Când ceream ceva ceream din averea dumitale şi numai pentru mine, nu pentru toți?", „N-avem ce discuta, te rog să mă laşi în pace.", „O să avem, tovarăşe director! O să avem!..."

Cu asta am revenit la locul meu.

Dăscălescu s-a spălat pe mâini ca Pilat din Pont. Ne va răspunde Ceauşescu, seara, într-o emisiune televizată!

Precizarea primului-ministru, atmosfera de acolo - ce ne rămânea de făcut decât să aşteptăm ca lăuzele cuvântul „Domnului"?! - fauna de pe coridoare şi din sală, m-au făcut să-mi pierd siguranța. Aşa că le-am spus celor din jur că ar trebui să mergem la Operă, pentru a fi şi noi „stăpâni" pe ceva, pe un edificiu, fiindcă acesta, Consiliul, era al „lor", prea mult al „lor", deloc al nostru. N-au gândit mulți ca mine. M-am adresat mulțimii - răspuns negativ. Cu toate astea, rămânând la ideea mea, am coborât. Pe scări mi-am încrucişat paşii cu câțiva civili. Nu-mi era cunoscut nici unul. Acum aş zice că urca grupul de la Operă, că printre ei se găsea domnul Fortuna. Nu sunt însă sigur de nimic, în zăpăceala aia…

Ieşind din Consiliu am urcat pe un tab, pentru a fi văzut de cât mai mulți timişoreni, lansând un nou apel pentru Operă. N-am avut succes. Am fost de fapt apostrofat, oamenii o țineau pe a lor, să vină ei aici, eu am rămas la ale mele, mi-am văzut - să fi fost orele 18 - de drum.

Din cei de sus nu m-a însoțit nimeni. După câte îmi amintesc, mai coborâseră doamna Adela Săbăilă, Vartan şi Marcu. Nu ştiu de ce-or părăsit sala din Consiliu, oricum n-am mers împreună. Pe mine m-au însoțit, la început, doar vreo trei tineri. Dar în Piață am ajuns un grup mare, fiindcă ni s-au ataşat mai toți timişorenii cu care ne-am întâlnit.

În clădirea Operei am refăcut traseul de dimineața nestingherit. Intrarea de pe Mărăşeşti, scări, coridoare, foaier, balcon. Acolo fiind am spus celor de jos câteva cuvinte, am strigat lozinci. Asta m-a înfierbântat, mi-a prins bine. A, m-am reîntâlnit cu Marcu. Cred că am vorbit unul după celălalt.

În foaier fusese instalat un televizor, a sosit ceasul, bâlbâitul şi-a bombănit puținele cuvinte pe care le cunoştea în limba română, emisiunea s-a încheiat! Reacții? De la vehemență până la îngrijorare. Mie mi s-au cam muiat genunchii, recunosc, „pretinul" m-a păcălit. L-am crezut, încă, tare. Ce aparat de represiune avea ştiam, îl „vedeam" iarăşi pe Lepădatu, unde mă uitam vedeam numai „lepădați" şi „rotisoare" şi... Noroc cu unii dintre noi. Noroc, mai ales, cu mulțimea, care părea mult mai întărâtată decât înainte de discurs.

Când am văzut, după intervenția televizată a căpcăunului, că oamenii nu plecau - cum să vă spun, eu am mai avut o „experiență" asemănătoare, nu-i aşa? -, când mi-am dat seama că ceea ce visasem sâmbătă era pe cale să se înfăptuiască de acum înainte, mi-am „căutat locul". M-am uitat în jur întrebându-mă cu ce puteam contribui la această înfăptuire, ce nu mergea cum ar fi trebuit şi puteam face eu. Ideea mi-a venit de la... „furnicăreala" din foaier. Intra şi ieşea în Operă cine voia. Şi asta în condițiile în care armata se retrăsese în cazărmi, în timp ce începuse să se folosească un nou substantiv - „teroriştii". Mi-am propus atunci să organizez paza Comitetului format, mă rog, în continuă formare, deoarece eu credeam că prezența vreunui diversionist în foaier ar fi putut periclita tot ceea ce aşteptam să se înfăptuiască în Timişoara, în țară.

Precizez, nu m-a însărcinat cu treaba asta nimeni, inițiativa a fost a mea şi am procedat după cum am crezut că era bine. Experiență nu aveam, bineînțeles, dar am pus suflet şi dăruire, şi aş zice şi neodihnă, pentru că de atunci, din 20, n-am mai mers acasă până în 27 şi nici nu m-am întins în vreun pat în aceste 7 zile şi 7 nopți.

Arsenalul nostru se reducea la trei arme şi un pistol T.T. Am luat în primire cabina de la intrarea de pe strada Mărăşeşti, la început având în preajmă doar o mână de tineri. Până la urmă am ajuns la 146 de posturi de pază! De ce atâtea? Clădirea Operei e infernală. Are o groază de coridoare, de uşi, se poate intra şi din Alba Iulia, şi din Piață, şi din Mărăşeşti, şi dintr-o curte interioară. Ce mai, e îngrozitoare.

Armele n-au ajuns, firește, dar băieții aceia nemaipomeniți au acceptat să stea de „santinelă" şi cu mâinile goale, eu având grijă de un singur lucru, să-i „plantez" astfel, încât să se vadă unul pe celălalt, ca în situația… mă rog, ştiți la ce mă refer, vestea să ajungă la noi, la cei cu arme, imediat. De aceea, dacă rândurile de mai sus vor apărea vreodată undeva, ar fi nedrept să nu fie menționate măcar unele din numele acestor băieți nemaipomeniți : Barbu Sorin, Bulbuca Aurel, Filip Mehedinți, Molodeț Tiberiu, Birieş Nicolae, Băbănaş Valentin, Ettenberg Tiberiu, Iuhaz Iosif, Toma Ioan, Grigoraş Ioan, Croitoru Dumitru, Tilingher Gheorghe, Stoi Doru, Ionescu Mihali, Munteanu Cristina, Benchiş Adrian, Bledea Vasile, Diaconu Gheorghe, Căldăraru Lucia, Călin Eugen, Burnea Titi, Dumitrescu Remus, Lucaci Valentin, Dunca Romeo, Doru Fane, Văsui Victor, Pauți Nicolae, o fată Lena, si încă una, căreia din păcate nu-i cunosc nici măcar prenumele... Ceea ce ne-a legat atunci... Vă rog să înțelegeți, „sar", când vorbesc despre ei nu pot trece peste despărțirea noastră, fiindcă atunci, abia atunci - în timpul „serviciului" n-am avut timp şi pentru relațiile dintre noi - ne-am dat seama cât de mult ne-am apropiat sufleteşte. La despărțire, câțiva dintre ei mi-au înmânat bilețele. Iată ce scrie Moloca Marcel : „Aş vrea să nu-i uiți pe cei din vechea gardă niciodată". Ăsta e al lui... Panaite Cornel : „Îți mulțumesc pentru cele învățate. Sper să rămânem prieteni, să ne revedem". Ăsta-i al lui Nicu Birieş : „Din partea unui prieten pe care l-ai câştigat de partea ta, pentru tine, ce mi-ai fost şef. Adjunctul tău N.B". Ăsta... Da, e al lui Ettenberg : „Papy, să nu ne uiți niciodată. Micuțu". Hm, Micuțu... Aşa-i ziceam eu, el e cât un munte, dar eu l-am botezat aşa, Micuțu...

Prima parte a acelei seri - a primei noastre seri de oraş liber! - a trecut aşa, cu organizarea. Eu nu urcam, nu mă interesau Comitetele ce se formau, cercetam clădirea şi, cum găseam un coridor, o uşă, puneam un om - aveam unul şi pe acoperiş, Micuțu, cu o armă -, după care porneam în altă direcție, pe alte scări. Din fericire, spre seară - nu ştiu a cui a fost inițiativa dar gestul a fost salutar - au început să apară pachete, pachețele cu mâncare de la oamenii din zonă. Doamne, ce bine ne-au picat...

Peste noapte am rămas puțini. Jos, în fața clădirii, să fi fost aproximativ 400 de tineri. Vă rog să rețineți, de tineri, de adolescenți, nu de maturi! Iar sus, în foaier, în jurul a 50 de persoane. Fortuna a venit atunci târziu, pe la orele 22, 23, a stat câteva ore, cred că vreo 3, apoi nu l-am mai văzut...

21 Decembrie

În mod surprinzător, în noaptea aceea au început telefoanele din țară. Ne căutau persoane din Braşov, din Bucureşti, din Cluj, toate voind să afle ce se întâmpla la Timişoara.

Pe la orele unu, două - un telefon aparte. Cineva de la CFR, care şi-a dezvăluit numai prenumele, Mihai, ne anunța că din Râmnicu Vâlcea a plecat spre Timişoara o garnitură cu membri ai Gărzilor Patriotice care... Vă dați seama, vestea m-a pus în încurcătură. Întâi că mă „muşca" suspiciunea, iar pe de altă parte, când îi acordam tot creditul, mă lua cu fiori. Şi tot întrebându-mă ce să fac, telefonul țâr din nou - orice apel îl receptam eu, birourile erau închise, în foaier nu exista aparat, deci se putea vorbi doar de la poartă - şi la celălalt capăt acelaşi misterios Mihai şi, din păcate, aceeaşi veste, adică alta, în sensul că era vorba de altă garnitură dar.. Deci a doua! Acum, sperând că omul nu era un paranoic, trebuia făcut ceva. Dar ce... Şi ca nu cumva să mi se pară că lucrurile erau prea simple, misteriosul Mihai ne-a anunțat de a treia, de a... până la şasea garnitură! De câte ori urcam, cei de sus se întorceau unul spre celălalt blocați. Ca şi pe mine, situația îi depăşea. Ăia nu veneau cu flori ori să ne înmâneze medalii, aşa că… La dracu *aşa că*, nu ne trecea prin cap nici o soluție. Sigur, ideea de a trimite o delegație, o coloană de demonstranți, fusese enunțată. Dar dacă oltenii vor fi agresivi, între noi şi ei se putea isca o bătaie prostească. Prostească, pentru că după aceea securiştii aşa, în joacă, aveau să ne ridice de pe jos *piesă cu piesă,* depunându-ne la *insectar* ani buni şi fabulosul nostru vis din noaptea de 16 spre 17 decembrie…

Nu ştiu nici acum în ce mod ar fi trebuit să rezolvăm situația în care fusesem puşi din cauza garniturilor cu olteni. Altă sclipire n-am avut, am rămas la ideea delegației, după care, că români suntem, ne-am consolat cu… *strigătul nostru de luptă:* „…ce-o fi, o fi…".

Şi orele treceau, se apropia dimineața, urma întâlnirea cu oltenii, aşteptam deznodământul cu îndoială, cu oarecare nerăbdare.

A! Între timp băieții au prins un „pițigoi". L-au adus nejumulit, pentru că omul părea blând. Dar ce puteam face eu cu plutonierul ăla? Spunea că

era din Caransebeş, se întorcea dintr-un drum de la Oradea, nu ştia ce se întâmpla în Timişoara şi, între două trenuri, se plimbase prin oraş aşa, ca pe arătură, în uniforma lui de miliţian. Vreo 3 flăcăi de-ai noştri l-au văzut, nu li s-a părut ceva în regulă, au pus mâna pe el şi l-au adus la Operă. Vreți să aflați deznodământul? Omul a rămas cu noi! I-am dat haine civile, l-am pus la telefon, s-a achitat de sarcină cu brio. Pe toată perioada. Că a plecat - deşi în 22, după câteva ore, i-am spus că putea să plece! – în 27! A stat tot timpul la telefon, a dormit pe scaune cum a putut, a mâncat câte un sandviş, a rămas cu noi o săptămână întreagă...

Noaptea a fost frig. Câteva fete de afară au venit la mine, le-am lăsat să intre, atenționându-le însă că... înțelegeți dumneavoastră. Au fost cuminți. Apoi a început să se lumineze. Nu ştiu cum să vă zic... Mulțumesc vieții că mi-a oferit ocazia să trăiesc zorii aceia treaz! Ieşisem pe stradă, am privit cerul, lumina... Nu, mi-e peste puteri să-mi găsesc cuvintele. Cine n-a trăit dimineața aceea acolo - prima dimineață liberă a României! -, la Operă, e mai sărac sufleteşte şi nu mă va putea înțelege niciodată.

Ceva mai târziu au început telefoanele din oraş. „Cum e, băieți?", „Bine.", „Venim şi noi?", „Vă aşteptăm, aduceți toată Timişoara..." Şi printre astea legături colo şi dincolo, ca să primim pâine, țigări, fructe. Cu doamna Mureşan, preşedinte la CAP Peciul Nou, am vorbit personal. A fost admirabilă. În cursul zilei au sosit maşini cu pâine de casă şi cârnați, o parte a fost distribuită în piață cui s-a nimerit, spre prânz „băteam" iarăşi suta, suta de mii de demonstranți, fetele au făcut mii de sandvişuri, picau din picioare dar vorba aceea, la datorie, am avut şi o fată împuşcată în picior, a stat cu noi zile întregi, am avut şi una însărcinată, o chema Valentina - urma să nască în martie - ea era un fel de curier, sus-jos, sus-jos cu biletele, cu cereri şi propuneri...

De atunci, din noaptea de 20 spre 21, mă leagă amintiri extraordinare şi de Ionel Marchiş de la televiziune. A stat aproape tot timpul cu noi, ajutându-ne mai mult decât se poate spune...

Înainte de prânz - întâlnirea cu membrii Gărzilor! Când, printr-un telefon, am fost informați că a sosit prima garnitură, plutonierul a dus vestea sus, cineva a comunicat-o mulțimii, s-au format vreo trei-patru grupuri de „întâmpinare", unele au mers chiar de la început cu mâncare pentru olteni. În fine, după câte ştiu, dintre ei au venit în piață vreo 800 de inşi, demonstranții i-au primit cu căldură, ei nu conteneau să se mire, chiar aşa, de unde atâta curaj la timişorenii ăştia? Atunci m-am repezit la microfon, i-am invitat la intrare, au venit, zic eu, vreo 250 de oameni, le-am dat apă, sucuri, mâncare, am vorbit.

„Ce aveți de gând să faceți, oameni buni?", „Păi dac-am venit… rămânem." Şi au rămas oferindu-se să ne ajute, ne-au ajutat într-adevăr, pentru că, formând grupe de 20-30 de inşi, am asigurat controlul şi paza celor mai strategice puncte din jur : Piața 700, strada Alba Iulia, Spitalul de ochi, Piața Libertății, spatele Catedralei...

Din foaier mă întorceam mai totdeauna indispus. Se făceau liste, liste peste liste, dispăreau numele unora, apăreau ale altora, unii se lăudau cu ceea ce au făcut pentru revoluție, ceilalți îi negau... Treaba asta mă dădea peste cap, nu-mi plăcea, cei de jos îşi puseseră speranțele în noi iar noi... Atunci coboram la oamenii mei şi le spuneam ce să facă, în felul acesta îmi reveneam, simțeam că sunt util şi asta mă remonta.

Dacă e să fac o clasificare, aş împărți persoanele din clădirea Operei în trei categorii : cei din Comitet, cei din gardă, şi... ceilalți. Exact aşa, ceilalți. Adică inşi care nu se implicau în nici un fel, grija lor fiind să bea cafele, sucuri, să fumeze țigări străine... Despre cei mai mulți inşi din această categorie nu mai ştiu nimic. Mulți şi-au reluat locurile de muncă, s-au întors la îndeletnicirile lor. Dar sunt şi din aceia care au profitat de împrejurări şi actualmente ocupă funcții în cu totul alte domenii decât acelea în care au acționat până la revoluție. Două exemple. Doamna Giura Rodica ne-a ajutat pe-acolo, jos, la împărțitul apei, a cafelei… altă activitate nu-i ştiu - ar putea avea, eu nu i-o cunosc -, în prezent este însă căpitan în SRI sau Poliție! De asemenea, activitatea revoluționară din 16, 17 decembrie, din primele zile ale revoluției - dacă are e altceva, însă după câte ştiu eu ... - a domnului Curuțiu Dorel mi-e şi ea necunoscută. Pentru că a stat o vreme lângă Fortuna, acesta l-a numit responsabil cu paza în foaier. Asta nu i-a oferit nici o autoritate. Într-o anumită împrejurare, s-a adresat unui băiat de-al meu, din gardă. „Vino cu mine.", „Nu.", „Cum nu, eu sunt comandantul pazei.", „Comandant e Oprea şi eu de el ascult." Şi tânărul a rămas pe poziție.

Dar haideți să vă dezvălui un detaliu ce vă poate ajuta să înțelegeți cu câtă responsabilitate îşi făceau băieții datoria. În 21 seara, Fortuna a ieşit pentru două-trei ore. Când s-a întors, nu eram acolo. Din întâmplare tânărul nu-l cunoştea. Şi dacă nu-l cunoştea, nu l-a lăsat să intre! A urcat doar după ce-am revenit eu, chiar dacă până atunci a intervenit şi Curuțiu.

Şi dacă am ajuns aici, să spunem adevărul până la capăt. Nu ştiu dacă Curuțiu a fost în foaier şi în 20. Din 21 da, dar pentru ziua de miercuri nu am cu el nici o amintire. Cu atât mai mult nu pot spune nimic despre eventualele lui isprăvi din primele zile ale revoluției. De fapt pot spune. E sigur că domnul Coruțiu nu a făcut parte din grupul de tineri ce-mi fusese în preajmă în noaptea de 16 spre 17 decembrie! Absolut sigur! Cu toate astea…

S-o luăm însă cronologic. În iunie am fost la generalul Diamandescu, pe atunci ministru adjunct al MI. Din vorbă în vorbă, am ajuns la numele Curuțiu. Ce mi-a dezvăluit despre el, m-a determinat să mă uit la general de parcă i-aş fi spus *vă rog frumos, nu e cazul să mă luați peste picior.* Pentru că nu l-am crezut, domnul Diamandescu mi-a arătăt dosarul lui Curuțiu. Dosarul cu Ordinul prin care i se oferea gradul de locotenent-colonel. Mă rog, până aici lucrurile pot fi „înghițite". Dar ce urma… Gradul i se conferea pentru faptul că **a fost conducătorul insurecției din Timişoara!...** Dosarul conținea şi un act justificativ. Unul singur. O declarație. Numai că declarația era a lui! A lui Curuțiu!

Domnule Suciu, reacția mea… M-au stăpânit atunci şi nervii şi nepăsarea, şi revolta şi lehamitea, şi furia şi scârba… Nu cred să fi făcut vreo observație, domnul Diamandescu îşi mişca buzele în continuare, dădea detalii, vorbele lui nimereau pe lângă obiective, pe lângă urechi, nu ştiu ce comentarii făcea, am reținut doar atât că, până la urmă, i s-a acordat doar gradul de maior, generalul nu ştia de ce şi totul s-ar fi încheiat aici dacă n-ar mai fi pronunțat un nume. „Gradarea" lui Curuțiu se realiza prin „filiera" Chițac. Chițac? am sărit ca ars. Şi, dintr-o suflare, i-am împărtăşit tot ce ştie fiecare timişorean despre acest criminal. Dar, deşi îmi recâştigasem verva de totdeauna, discuția s-a cam împotmolit, competențele domnului Diamandescu se opreau aici.

A avut totuşi bunăvoința să-mi spună la ce uşă să bat. La cea a domnului Radu Ciuceanu, de la Comisia de abuzuri. Fără să uite să-mi spună, bănuiți în ce mod, că pot vorbi acestui om despre oricine, nu însă şi de Chițac!...

Domnule Suciu… vreți într-adevăr să publicați această carte?... Eu ca eu, sunt învățat să-mi muşc pumnul, dar dumneavoastră… Mă rog, îmi rămâneți... „îndatorat"...

Pe la orele 16, 17, m-am trezit în față cu doi civili. Fuseseră „scoşi" dintr-o maşină ce demonstranților li se păruse suspectă. „Ce căutați aici?", i-am întrebat. „El e şoferul colonelului Medrea, eu sunt locotenent, lucrez în criminalistică. Am fost în misiune şi, la întoarcere, el a spus că voia să vedem ce-i în Piața Operei." Nu i-am crezut, nu funcționa, încă, „prezumția de nevinovăție", oricine putea fi securist cu sarcină specială, aşa că le-am spus să se gândească şi să mărturisească scopul venirii lor acolo. Au negat în continuare orice subversiune, eu mi-am cam ieşit din fire şi, sperând să-i sperii, le-am spus că rămân două variante : împuşcarea pe loc ori predarea în mâinile mulțimii. Şoferul s-a pierdut cu firea : soție, copil bolnav etc., etc., în schimb răspunsul locotenentului mi-a plăcut. „Sunteți comandant, hotărâți

dumneavoastră!" Păi cum să fii rău cu asemenea oameni? Şi atunci le-am spus: „Mergeți şi spuneți-i colonelului Medrea că Oprea v-a dat drumul. Dar să nu vă mai prindă cineva pe aici, că demonstranții urăsc uniforma de miliţian şi a doua oară n-o să vă mai scape nimeni". Apoi, ca gestul să nu pară formal, le-am dat doi oameni, care i-au însoțit până la gară.

Cred că am lucrat cu băieții aceia bine şi ceea ce am făcut a fost util. Mi-amintesc de un tânăr clujean, ajuns aici din întâmplare. Vlădesan Emil zicea că e ziarist, m-a atras într-o discuție, mi-a pus întrebări plecând de la felul în care se achitau băieții de sarcinile lor, de modul în care ne înțelegeam. I-a plăcut, şi-a notat răspunsurile, ne-am despărțit prieteni. Nu cred că e greu de explicat frumoasa noastră colaborare. Când eşti mereu în preajma celor cu care acționezi, când le spui : „Hai, mergi şi te odihneşte, stau eu în locul tău", ei ştiind că nu ai închis un ochi de atâta timp, e firesc să fii respectat şi ascultat.

Să vă spun cum am adormit, după şapte zile şi nopți de nesomn. În 27 decembrie eram cu nişte ziarişti francezi, ori englezi, nu mai ştiu. Mă aşezasem pe un scaun. Mi-au pus prima întrebare, le-am răspuns, interpretul făcea traducerea. Deoarece câteva momente nu am avut ce face, am pus pleoapă peste pleoapă. În clipa următoare - casca îmi căzuse peste ochi – sforăiam!

Tot joi - aveam deja experiența nopții trecute - am rezolvat problema unei bucătării. Am solicitat, prin microfon, zahăr, ceai şi patru electricieni. Specialiştii au apărut de parcă atât ar fi aşteptat, i-am rugat să încerce să pună în funcțiune cazanele de la Hotel Central şi Timişoara. Domnul meu, solidaritate ca aceea... Nu cred să fi trecut zece minute şi-au început să '"curgă" pungi, săculețe, pachețele, atâtea încât, peste un timp, a trebuit să intervin la microfon din nou, de data asta să nu mai trimită nimeni nimic. La Central n-am avut succes, n-am găsit pe nimeni, la Hotel Timişoara băieții au dat peste fostul şef al unității, Szabo, omul a chemat bucătarul, au fost puse în funcție plitele electrice, 20 de oameni din gardă au fost pe „față" mereu, ceaiul se ducea demonstranților în bidoane de aluminiu, în oale, în ce se nimerea, a fost bine, suflai în mâini, mai trăgeai o gură de ceai, a fost grozav...

În noaptea de 21 spre 22 am rămas la Operă foarte puțini timişoreni. Când vedeam că grupul se micşora, mi se rupea inima. Zeci de mii, apoi cinci sute, patru, trei, două... Încât am ajuns să zic : gata, nu suntem în stare de mai mult! Țara nu se „mişca", linişte peste tot - „consens", fir-ar el al dracului de termen! -, păi ce puteam face noi, ăştia vreo 150, 200 de tineri? Ce reprezentam noi în fața maşinii de reprimat a lui Ceauşescu? Ce mai, eram fiert, veneam eu printre ei şi încercam să-i mobilizez, verificam intrările dinspre Teatrul Maghiar

şi German, şi mulțimea aceea infernală de subsoluri, dar eram cu moralul la pământ. Dacă lucrurile se „linişteau" - pentru că mă implicasem din nou până în gât – soarta-mi era pecetluită! Lepădatu, ăia ori alți „lepădați", un proces formal - asta în cel mai bun caz! -, şi ocna pe viață!

Ori glonțul!

22 Decembrie

La un moment mi-a trecut prin cap să mă reped acasă. Vă amintiți, plecasem în 20 la dispensar şi de atunci nu părăsisem Opera nici o clipă. Dar cum să fi plecat când eram atât de puțini? Şi ce ar fi zis băieții din gardă?... Aşa că am rămas, m-am dat peste cap să facem rost de pături, saci de dormit, un timp am întreținut acolo în față un foc, de la microfon am spus două bancuri, am „chinuit" o chitară de parcă am fi fost în vreo excursie la munte, ne-am povestit vrute şi nevrute încercând să ne dăm curaj unii altora, că dacă tot era ultima noastră noapte de tineri ce „visam" mai frumos decât ar fi trebuit, atunci s-o trăim tinereşte, nu cu inimile chircite...

Şi semne de limpezire ale negurii, primii muguri ai dimineții. Ce aveau să ne aducă zorile acelea? Dar mai ales ziua?... Şi un tânăr, doi... un grup… Vă dați seama cum ne uitam în zare, spre cele patru colțuri, la fiecare timişorean ce apărea în Piață?... Aşa am apucat să auzim de generalul Milea. Pentru mine, din nou „cădere de tensiune". Căutându-mi o explicație, mi-am zis : „E clar, ăsta a dat ordin să se tragă, după care, îngrozit..."

Apoi, în fine, vestea cea mare! Doamne, ce-a fost atunci!... Momentul acela a făcut cât 24 Ianuarie 1859 şi 1 Decembrie 1918 la un loc! Scăpaserăm, domnule! Scăpaserăm pentru totdeauna! Tinerii aiuriți, „vagabonzii", „huliganii" de sâmbătă noaptea, care hălăduisem prin oraş ademeniți de un curcubeu ce ne colora visele în cele mai vii culori, eram izbăviți, renăscuți, nu mai aveam de ce ne teme pentru că aici, în Piața Operei, din care nu ne mişcaserăm din 20 decembrie… . Domnul Suciu, ştii ce e mai important decât această carte? Decât orice carte? **Respectul pentru acest loc!** Din 20 decembrie '89, Piața Operei din Timişoara e **locul sfânt al națiunii noastre,** la care românii trebuie să vină ca la un templu, ca la o mânăstire, cu căciula în mână şi inima plină de evlavie, pentru că aici s-a născut **România Liberă!**

M-am cam înfierbântat, vă rog să mă iertați, ce să fac, aşa sânt eu...

A, să vă spun ceva ce... Ştiți cum aş fi putut sărbători fuga tiranului? Cu whisky de la colonelul Sima! Treabă ciudată, nu-i aşa? Nu mult timp după

fuga... ăluia, la poarta de pe Mărăşeşti - o maşină. Al cărei şofer îmi pune în mână un bilet şi patru geamantane. Mă uit la acestea din urmă - whisky, coniac şi ţigări străine! Mă uit la bilet - un mesaj: Pentru băieţii curajoşi de la Operă Colonelul T. Sima!... Ei, sunteţi în stare să daţi vreo explicaţie? Îmi puteţi dezvălui ce a vrut, ce a urmărit individul cu chestia asta?

Atunci am pus totul sub cheie. Însă în 28, când s-a schimbat sediul, am deschis două geamantane pentru băieţi, două le-am trimis generalului Popescu.

Mi-amintesc şi de maiorul Oancea. E o prezenţă ce impune, mi-a plăcut, am urcat cu dânsul, pe scări şi coridoare am schimbat câteva vorbe, l-am prezentat celor de sus, a luat cuvântul la microfon, a lăsat o impresie deosebită.

Ziua aceea, ce a mai rămas din ea, a fost infernală. I-am pus arma în piept lui Fortuna, am trăit o deziluzie imensă, am reţinut persoane cu buletine duble, i-am arestat pe Pacoste Cornel şi pe Coman!...

Dar s-o luăm pe îndelete. Ne vedeam de treabă eficient, discret, se constituiseră patrulele ce acţionau în oraş, era bine, Toma Ion mergea cu mâncare - ni s-a trimis atâta, încât nu mai aveam ce face cu ea - la un spital, la altul. Sigur, cu o treabă, cu alta, urcam. Din păcate se certau din ce în ce mai des. Am surprins schimburi dure de replici între Ivan şi Fortuna, între Fortuna şi Savu. Asta mai ales după fuga... ăluia, ştiţi cine, că-mi cade greu să-i pronunţ numele. Domnule Suciu, am de făcut două observaţii. Prima : Fortuna „era în tot şi în toate”! El era… *centrala,* toate *cablurile duceau* la el, doar ceea ce *ieşea* de la el *funcţiona!* Un asemenea comportament duce la nervi, la răbufniri. Şi uneori oamenii îl înfruntau. Îi contestau statutul de unic factor de decizie. Cu toate astea – acum formulez a doua observaţie – nici unul din ceilalţi nu părea dispus să-şi asume responsabilităţile în totalitatea lor! Ţinea la părerea lui într-o anumită problemă, în ceea ce le privea însă pe celelalte…

Şi „cad” acolo într-un moment nepotrivit, după al nu ştiu câtelea vot ori alegere între ei. „Bobii dăduseră” aşa : preşedinte nu mai ştiu cine, vicepreşedinte, Fortuna. Auzind asta, Fortuna a bătut cu pumnul în masă, s-a ridicat şi a zis: „Nu, domnilor, nu accept! Eu ori sunt preşedinte, ori nimic!”. Atunci nervii mi-au cedat. „Gura!” am strigat armând arma. „Şi nu vă mai certaţi, că vă împuşc pe toţi! Nu vă e ruşine, nu vă gândiţi la cei de jos?” Vă daţi seama ce situaţie a fost, cum s-au uitat la mine. Din fericire spiritele s-au liniştit şi…

Apoi am trecut printr-o criză... de statut moral. Observând un grup de bişniţari, de informatori, mi-am zis să am grijă să nu se infiltreze în Operă. Dar

când mi-am spus acest lucru, mi-am mai spus, înlemnit, încă ceva : condamnare aveam şi eu! Şi oricine ar fi putut să mă ia peste picior cu un : „Tu vorbeşti de chestii de-astea? Tu, mă?...". Şi nu am găsit altă soluție decât destăinuirea. Am urcat, am ieşit pe balcon, m-am prezentat, mi-am expus toate tinichelele comuniste - Fortuna a încercat să-mi smulgă microfonul, Ivan se tot căina : „Ce faci, omule? Ce dracu te-a apucat..." -, am precizat apoi ceea ce am făcut pentru revoluție, după care am pus întrebarea dacă era ori nu cazul să rămân pe mai departe la poarta de pe Mărăşeşti. Mulțimea a fost generoasă, a strigat: „Rămâi! Rămâi!".

Nu ştiu dacă vă dați seama ce a însemnat pentru mine atitudinea mulțimii. Eu nu pot lucra cu cineva dacă sunt privit cu suspiciune. În asemenea situații mă retrag, întorc spatele, plec. Încrederea celor de jos m-a liniştit. Când am intrat însă în foaier, Fortuna, Ivan, Beni Oprea, au sărit la mine cu fel de felul de reproşuri şi invective. Cel mai violent a fost Fortuna. Amintindu-şi episodul anterior, s-a *prăbuşit* peste mine cu aproximativ aceste vorbe *Aha, uite cine a ridicat arma, cine ne-a amenințat, cine a vrut să mă împuşte - un puşcăriaş*!, după care a încercat, ori a dat dispoziție, nu mai ştiu, să mă dezarmeze. I-aş fi putut pune la punct cu un foc în aer, m-a apucat însă lehamitea de care v-am spus. Dacă aşa gândeau, nu aveam ce căuta între ei. Le-am zis să se liniştească, să-şi vadă de treburile de care se apucaseră, pentru că aveam să predau arma. Am pus-o de altfel pe masă, asigurându-i că plecam din Operă pentru totdeauna. Atunci… Mă rog, aşa s-au petrecut lucrurile, afirmațiile mele pot fi verificate. Atunci au intervenit băieții mei. „Dacă pleacă Sorin, plecăm şi noi!" Nu le-a fost totuna. Cineva răspândise zvonul şi veniseră sus mai toți tinerii. Fortuna a mustăcit ceva în barbă dar s-a muiat, ceilalți la fel, au „stabilit" apoi că eram obosit şi trebuia să dorm două ore, timp în care comanda urma s-o preia Morar Petrişor. Am coborât împreună, am băut o cafea. Nu m-am culcat, fireşte. Şi cum oamenii tot la mine veneau, nu la Morar, după vreo oră el a urcat în foaier, cu oamenii rămânând eu, ca înainte.

N-am înțeles, ba chiar m-a deranjat „manevra" cu Radu Bălan. Pe Bălan l-au adus Savu, Bulza şi Boeru. Fortuna, Ivan şi Burlacu l-au primit şi privit cu reticență. Ăsta, ca şi Fortuna, nu putea fi decât preşedinte. Dar eu aveam problemele mele şi, cumpănind arma, ca s-o vadă, l-am întrebat : „Ceauşescu a fugit. Puteți să-mi spuneți ce-o să se întâmple cu noi?", „Nimic..." - mi-a răspuns el incert. Nu ştiu dacă ar fi continuat discuția, nu era în apele lui. Nici n-aş fi avut de altfel cum, pentru că Fortuna, Morar... mă rog, vreo cinci-

şase dintre ei, m-au rugat să-i scuz deoarece aveau ceva important, foarte important de vorbit cu el. Şi până să zic şi eu ceva, grupul s-a retras. Au rămas însă destul de aproape şi am auzit ce a zis Savu. „Domnilor, vă prezint pe liderul nostru, domnul Radu Bălan!" Liderul nostru!...Vorbele m-au făcut să văd negru în fața ochilor. Păi cum să fie ăsta liderul nostru?... Dacă noi, tinerii, n-am fi reuşit să ridicăm întregul oraş, păi nu el, „liderul„ acela, ar fi dat dispoziții să fim împuşcați?... Şi-am stat acolo prostit, umilit, scârbit, auzind dar nereținând din ceea ce şi-au spus nimic, fiind atât de întors pe dos, încât nu ştiu ce s-a întâmplat cu el în foaier, în balcon.

Să văd dacă ghiciți cine a bătut în poartă seara, după câte îmi amintesc pe la orele 18?... Pacoste Cornel! Nimeni altul decât fostul prim-secretar al județului, Pacoste Cornel! M-am mirat şi de privirea lui pierdută, dar şi de îndrăzneala de a veni acolo, în „gura" lupului. Şi mai ales de tupeul lui. Auziți ce voia : să vorbească! Să se adreseze timişorenilor! Am simțit că pocnesc. Păi noi luptaserăm împotriva cui, şi pentru ce muriserăm şi aveam gloanțe în noi, ca să-i vedem la tribună pe cei ce dăduseră ordine să fim împuşcați? Am reuşit să mă stăpânesc, i-am retezat orice tentativă de a-şi explica demersul, l-am pus sub paza unui tânăr, căruia i-am dat mână liberă să-l împuşte dacă va aborda pe cineva ori va încerca să plece.

N-am avut timp să mă dumiresc în seara aceea. Noi ne ridicaserăm, cei mai curați dintre noi muriseră strigând „Jos Ceauşescu!", „Jos comunismul!" şi, iată, unii dintre cei ce fuseseră în fruntea noastră îl aduseseră şi-i ofereau calitatea de revoluționar, de exponent al intereselor Timişoarei răzvrătite, de „lider" al mişcării revendicative, lui Radu Bălan! Nu altcineva decât primul-secretar al județului, insul care se dăduse peste cap să înăbuşe mişcarea din oraş! După care apăruse - poate „simțise" că treaba merge! - Pacoste Cornel! Păi ce putea urma, domnul meu? Să vină Ceauşescu în persoană, că şi-aşa eram strânşi de atâtea zile şi aşteptam un ins care să ne spună cum şi ce să facem mai departe, nu-i aşa?

Şi, de parcă asta n-ar fi fost îndeajuns, şontâc-şontâc, dar cu pieptul în afară, cioc-cioc la poartă - alt „erou" al revoluției timişorene! Nimeni altul decât… Ia să vedem dacă ghiciți…Generalul Coman! Călăul trimis de... **ăla,** ca să-i lichideze pe vagabonzii din Timişoara cât de repede se putea!

Nu ştiam cine e. Cu căciula de astrahan trasă pe frunte nu l-aş fi recunoscut nici dacă mi-ar fi fost frate. Şi-o fi dat seama de chestia asta şi mi-a venit în ajutor. S-a prezentat înainte de a-l întreba cine era şi ce voia. „Tovarăşe,

vreau să vorbesc cu cei de sus, admirabililor cetățeni ai acestui oraş, sunt generalul Coman...” M-am blocat, mi s-au muiat genunchii, era să cad pe spate, îmi ziceam că-mi pierdusem mințile, că deliram. Tupeul ăstuia întrecea orice măsură. „Coman? Generalul Coman în persoană?”, „Da.”, „Atunci poftim aici!” Şi l-am introdus în ghereta de la poartă - „biroul” nostru - întrebându-l ce voia. „Tovarăşe, trebuie să vorbesc cu membrii comitetului dumneavoastră, trebuie să explicăm populației situația, să arătăm că Ceauşescu a distrus țara şi poporul şi că...”… Păi eu sunt de vină, domnul Suciu, eu sunt de vină că m-au apucat iarăşi dezgustul şi lehamitea şi scârba?... „Da?...”, cred că i-am spus, „Ceauşescu a distrus poporul, iar dumneata şi ceilalți ați venit cu gânduri curate… să ne împărțiți rațiile de plumbi…”… Noroc că cineva, nu mi ştiu cine, a încercat să mă tempereze înainte de a-mi ieşi cu totul din fire. Dar atât de răvăşit eram, că n-am mai apelat la cuvinte, ci la gesturi. La cele cu aproximativ acest sens : luați-l şi duceți-l dracului lângă Pacoste, şi dacă unul din ei o să mişte... Că numai asta vedeam, domnul meu, numai asta : Piața Operei plină de oameni şi Bălan şi Pacoste şi Coman la balcon ridicându-şi mâinile unul altuia, ca să se vadă de pretutindeni că revoluția intrase pe un făgaş bun, că de acum ei, „triumviratul” lor de oameni curați şi devotați, aveau să asigure împlinirea celor mai tainice dorințe ale celor care au fost arestați şi împuşcați, ale noastre, ale timişorenilor din Piața Operei, ale tuturor românilor...

Tot cam pe atunci, sau ceva înainte, nu mai ştiu exact, s-a format delegația timişoreană pentru întâlnirea cu Iliescu. Din delegație făceau parte Fortuna, Săsaran, Florescu, Burlacu şi parcă încă o persoană. Când au coborât, mi-au spus că plecau în misiune. Nu i-am întrebat unde şi de ce, ei n-au uitat să precizeze însă că era bine să nu afle de plecarea lor nimeni. Înainte de a ieşi, Fortuna şi-a amintit că uitase ceva, s-a întors în foaier. În acest timp am schimbat câteva vorbe cu Florescu, de la care am aflat că se constituise - al câtelea?! - un nou comitet. Comitet în care, deşi nu mă găsisem în foaier – „Dar cu Sorin ce-ai făcut, e şi el...” l-a întrebat Florescu pe Fortuna când acesta a revenit. „Da-da, l-am inclus” - mă cooptaseră, iată, şi pe mine…

Odată cu întunericul au început să umble zvonurile despre terorişti. Am primit un telefon cu această informație de la un ins care nu s-a prezentat, mai târziu şi de la o femeie. Nu ştiam ce să cred. Ăla, Dracul cel mare se dusese… dracului, atunci?... Şi, din păcate, *zvonurile* nu păreau simple aiureli. Sorin Barbu şi ai lui au început să depisteze persoane cu buletine duble la hotelul Timişoara! Şi nu doar acolo. Păi ce-ar fi trebuit să fi făcut cu ei, domnul

meu? Că de *spovedit* nici pomeneală, asta din partea lor, iar cu metodele lui Lepădatu nici atât, asta din partea mea! Aşa că până aveam să fiu mai înțelept, i-am „pus la păstrare”! Am avut în insectar *fluturi* din Craiova, *cărăbuşi* din Botoşani, *libelule* nu mai ştiu de pe unde. „Nu vă fie teamă, nu vă batem, nu suntem d-ăia, cu ochii ăia… Dar dacă nu spuneți ce-i cu buletinele astea, ce intenții ați avut, stați cu noi. Aici, în cămăruța asta. Până vă amintiți ce v-au spus şefi să faceți în Timişoara… Apropo, vă e foame?” Le era - mică diurna şi la ăştia, domnule, mică! -, le-am dat să mănânce, să fumeze. Bineînțeles, sub pază. Sub care a intrat şi Szabo, ştiți cine, şeful hotelului, pentru că devenise suspect. Aşa am „strâns” inşi cu *legitimații duble* cât de-o echipă de fotbal!

A, între timp am devenit... „director comercial!” Ori Pintea Viteazul, ziceți-i cum vreți. Pe la 21 şi 30 de minute, în fața noastră a oprit un TIR ce aducea, din Italia, 13.800 butelii de sucuri VERA la 1,5 litri - doi dolari bucata! - pentru shopuri. Numai că la vamă nimeni, pe unde trebuia să lase marfa nimeni, şi omul, temându-se că avea să fie prădat, s-a gândit că ar fi fost bine să ni le predea nouă. L-am trimis la Comitet, ca vreunul din ei să semneze de primire, nu şi-a asumat răspunderea nimeni, membri acestuia erau ocupați ştiți cu ce, cu formarea comitetelor, cu împărțirea funcțiilor, omul s-a întors căinându-se că… Nu ştiu dacă am făcut bine ori nu, reacția a fost spontană. I-am cerut documentele, le-am semnat, am oprit două calupuri pentru băieți, i-am dat doi oameni stabilind să treacă pe la spitale pentru a lăsa restul celor internați, răniților noştri.

Primele legitimații de intrare, vreo două sute, au apărut joi. S-au încurcat însă treburile şi vineri au apărut altele. Acestea de trei feluri: galbene pentru Biroul Comitetului, în număr de şapte, una fiindu-mi înmânată mie ; roşii pentru restul membrilor, până la numărul cincizeci şi cinci, albastre pentru gardă.

Deci lucrurile erau cât de cât clare în „interior”, dar ceea ce ne amenința din afară... Prima măsură a fost să întăresc paza. Apoi să mă informez din cât mai multe surse. L-am interogat până şi pe Pacoste. Nu ştia să existe vreun plan de reprimare a revoluției. Nu m-am putut linişti. Să zicem că spunea adevărul, că nu ştia el, dar dacă acest plan exista, totuşi? Aşa că am luat legătura cu colonelul Zeca. „Nu vă temeți, nu se va întâmpla nimic!” Să dea Dumnezeu, bogdaproste”. Şi ca să nu-i rămân dator, i-am trimis pe cei 11 *fotbalişti* cu *dublă legitimare,* pe ceilalți, ştiți pe cine, predându-i dimineața.

Din păcate tensiunea *plutea* peste tot, ajungând la noi în fel şi chip. Cel mai des prin telefon. „Nu vă pot spune cine sunt, vreau să vă avertizez însă

că se va întrerupe curentul şi veți fi atacați!", „Alo!... Cine?... Cum?..." Nimic, omul închisese. Aşa că Sorine - descurcă-te! Prima idee – Elba! Cred că l-am prins pe directorul tehnic, l-am rugat să trimită baterii şi lanterne, nu putea, cum nu, spargeți magazia, e important, dumneata eşti nebun, păi dacă vorbeşti aşa închid telefonul! Vă dați seama ce-a fost la gura mea, din păcate nu şi la urechile lui pentru că insul a făcut ce-a spus, a pus receptorul în furcă şi-atunci, fiindcă altceva n-aveam ce face, am trimis trei băieți după lumânări, pe unul sus, să spună celor din comitet, celor de afară, ce urma să se întâmple. Fie că nu l-au crezut, fie că nu se mai temeau din moment ce ăla era... călare pe mătură, în Piață au rămas destul de mulți demonstranți.

Eu mă învârteam cu şi fără rost, treceam să-mi văd băieții, să-i întreb dacă totul e în ordine, ieşeam şi priveam cerul, clădirile, „muşinam" împrejurimile, Doamne, ce noapte frumoasă ar fi fost fără tensiunea aceea, păi ziceți şi dumneavoastră, nu era păcat că nu puteam să ne bucurăm de prima noapte pe care o petreceam fără tartor?

Pe la orele 20 şi 30 de minute - o să vedeți de ce atâta precizie - vine cineva cu 3 reporteri. Din Luxemburg, Iugoslavia şi Franța. Care voiau să discute, vezi bine, cu „comandantul"! E termenul lor. Da, sigur, însă nu e momentul potrivit, nu s-ar putea... Din punctul lor de vedere *nu se putea,* au insistat, eu ce să fi făcut, oamenii veniseră de colo şi de colo, *de prin colțurile* Europei, nu se făcea să le întorc spatele, i-am introdus în „biroul" meu, tehnicienii s-au apucat de lucru, fojgăială specifică, camere, lumini, mă rog, tot tacâmul. Şi ajungem la „Motor… filmăm!", la prima întrebare. „Domnule comandant, ştim că în noaptea de 16 spre 17 ați fost omul care..." Eram obosit, nu prea aveam chef de taclale, le-am răspuns, sigur, nu ştiu cât de mulțumiți vor fi fost, discuția a durat minute bune, intervenții de-ale lor, de-ale mele. Şi poc, o întrebare care s-a dovedit a fi blestemată. „Ați mai auzit focuri de armă în ultimele două zile, în 20 şi 21", „Nu." Numai că în momentul în care am zis „Nu" - tir prelungit, răpăituri infernale, geamuri sparte, curentul întrerupt! Ca în avertismentul de care mi-am amintit instantaneu. Şi toți - pe burtă! În aceeaşi fracțiune de secundă! Fără comandă, dar printr-o execuție căreia nu i-ar fi găsit vreun cusur nici cel mai afurisit căprar!

După câteva clipe, în care m-a sfârtecat în fel şi chip întrebarea *ce vor zice băieții mei dacă mai stăteam mult cu capul în nisip*, m-am ridicat. M-am ridicat, mi-am luat arma şi, cu cei doi tineri înarmați, ne-am strecurat spre Mercur. Când am reperat locurile de unde se trăgea - Lacto Bar şi Rectorat -

ne-am pus armele în funcție. Magaziile s-au golit repede. Eu mi-am păstrat, pentru orice eventualitate, un glonț. Hotărâsem să nu mă dau pe mâna lui Lepădatu, a „lepădăților" în nici un chip! Nemaiavând ce face acolo, voiniceşte, de-a buşilea, ne-am întors la poartă, am intrat, am închis-o aşteptând... Aşteptând sfârşitul! Eram izolați, singuri, fără telefon, muniție nu, iar afară… Afară rafalele continuu mai în toate părțile, ca pe front. Ce îmi puteam zice decât că se apropiau de noi în cerc, că eram împresurați şi „cleştele" se strângea cu fiecare minut ce trecea...

La un moment dat mi s-a părut că făceam o observație destul de derutantă. Nu se apropiau. Parcă nu înainta spre noi nimeni. Păi de ce?... Că şi situația asta mă neliniştea. Dacă totuşi se trăgea, se trăgea în cine, că noi eram aici, în Operă?!...

Apoi, la vreo 40 de minute, zgomote mai înfundate, mai profunde. Ne-am dumirit destul de repede. Tancurile! Deci…

Din fericire au venit în sprijinul nostru! Soldații s-au împrăştiat prin clădire, au ocupat toate pozițiile cheie, au apărut şi stații de emisie-recepție, una am trimis-o la Barbu Sorin, la Hotel Timişoara...

Dar nedumeririle din mine n-au dispărut. Doar s-au „orientat", s-au direcționat. Pentru ce se mai vărsa sânge, pentru ce se mai murea acum? Ăla fugise, „cârma" o luaseră ai noştri, atunci?... Ori mai existau şi alți pretendenți? Adică certurile de la noi din foaier, ştiți la ce mă refer, la nivel de țară însemnau lupte cu armele, cu tancurile? Aşa se ajunge la Putere? Aşa se ajunge la Democrație şi la Libertate?...

Mărturia celui mai intransigent revoluționar din delegația ce a purtat discuția cu reprezentanții Dictatorului

Savu Ioan s-a născut la 4 februarie 1950 în comuna Sinersig, județul Timiş. Părinții, Aurelia şi Nicolae, sunt pensionari, domnul Savu Nicolae fiind, de-a lungul anilor agricultor, apoi, după ce comunişti i-au luat pământul, miner, doamna Savu Aurelia casnică.

A urmat şcoala generală în comună, liceul la Belinț, după care a absolvit şcoala tehnică sanitară şi cursuri de specializări post-liceale în domeniul informaticii şi al construcțiilor de maşini.

Este căsătorit cu doamna Olga, profesoară de muzică, are o fată (Carina) şi doi băieți (Alin Gabriel şi Adrian Lazăr)

Primul contract de muncă l-a semnat la ILSA. A lucrat după aceea la Detergenți, AEM, din nou la Detergenți.

Zilele Revoluției îl prind ca salariat la această întreprindere.

Până în 19 decembrie implicarea în evenimentele din Timişoara este nesemnificativă. A umblat prin oraş cu cunoscuți, cu prieteni, a constatat şi comentat ceea ce-a văzut, n-a întâlnit niciodată un grup activ.

Dar în 20 decembrie, intervențiile sale în dialogul cu delegația bucureşteană au fost fulminante! ***„Tovarăşe Dăscălescu"*** *l-a pus la zid la un moment dat domnul Savu Ioan,* ***„conform Constituției țării, în lipsa preşedintelui statului primul-ministru are toate prerogativele puterii. Dacă nu cunoaşteți situația din țară, nu meritați să fiți prim-ministru!"***

Când coloana din calea Buziaşului s-a apropiat de DETERGENȚI, domnul Savu Ioan a intrat printre demonstranți fără a se uita dacă era ori nu urmat de colegi de serviciu. A avut, chiar şi în această fază, un rol activ. De câte ori se propunea cel mai scurt drum spre centru, se împotrivea. Argumentele au fost acceptate de fiecare dată. Şi în dreptul Sălii Olimpia, şi la intersecția cu strada Cluj, şi în apropierea Ortopediei de pe bulevardul Mihai Viteaziul, şi… Condusă astfel, coloana a trecut prin fața mai tuturor întreprinderilor din oraş, chiar şi prin fața Consulatului Iugoslaviei!

Faptul că în Consiliu au urcat nu 2-3 demonstranți, cum suna invitația delegației bucureştene, ci un grup numeros - se deduce importanța acestei opțiuni din conținutul tuturor interviurilor! -, se datorează tot domnului Savu Ioan.

Momentul de vârf al inițiativelor inspirate ale domnului Savu Ioan s-a consemnat în sala unde au fost aşteptați de delegația bucureşteană. Abia acolo şi-a dat seama că urcaseră la întâmplare, că nu erau un Comitet revoluționar în adevăratul sens al cuvântului, că dacă li s-ar fi cerut platforma-program a mişcării timişorene… După momentele de derută are, din fericire, o idee extraordinară. Transformă lozincile demonstranților – caietul există, pagina respectivă este redată în cartea „Reportaj cu sufletul la gură" – în ***puncte*** *ale platformei ad-hoc! Bunăoară sloganul „Jos Ceauşescu!" devine – destituirea preşedintelui! Ş.a.m.d.*

Sesizând obstrucțiile reprezentanților dictatorului, intuind că aceştia vor să părăsească clădirea Consiliului județean, propune demonstranților să se plaseze astfel, încât să nu poată ieşi nimeni. Insistă să se întocmească o listă cu revoluționarii din Consiliu care să fie predată Consulatului iugoslav, spre miezul nopții face acest drum el însuşi.

În 21 decembrie merge prima dată la gară, în întâmpinarea membrilor Gărzilor patriotice trimise de dictator, revine în Piață cu mulți dintre ei, urcă în foaierul Operei, se implică în rezolvarea problemelor curente.

În 22 decembrie, sesizând că nici unul dintre revoluționarii din foaier nu e o personalitate atât de puternică încât să domine mulțimea, lansează un nume, inițiativa e bine primită, în consecință, împreună cu Teodor Bulza şi Boeru, îl aduce în foaier pe Radu Bălan.

Nu s-a implicat în politică, în prezent lucrează la o firmă de asigurări.

20 Decembrie

Practic, pentru mine Revoluția a început în 20 Decembrie. În prima ta carte, „Reportaj cu sufletul la gură", am trecut în revistă şi ceea ce am trăit în primele 4 zile ale acelui decembrie nemaipomenit. Am umblat în zilele acelea prin oraş nimerindu-mă, de fiecare dată, după... consumarea evenimentelor! Am văzut ce s-a întâmplat în mai toate „punctele fierbinți" ale Timişoarei, am discutat stările de fapt cu prietenii, am dat o groază de telefoane în alte oraşe... Deci nimic spectaculos. Cu toate astea, într-un anumit fel... semnificativ! Pentru că deşi n-am spart nici o vitrină, deşi n-am distrus nici o pancartă şi nu mi-am dezvelit pieptul în fața vreunei arme, miercuri i-am spus lui Dăscălescu aşa: **„Tovarăşe prim-ministru, ne-ați înțeles greşit, discuția noastră poate începe doar de aici : de la JOS CEAUŞESCU!, JOS GUVERNUL!, JOS COMUNISMUL**!".

În 20 decembrie am mers la fabrică pe jos, fiindcă voiam să-mi limpezesc gândurile. Dar când am intrat în întreprindere, am simțit nevoia să vorbesc cu oricine ar fi acceptat un dialog. Unora le-am spus, poate, cuvinte ciudate. Ca acestea : „Voi sunteți prietenii mei… nu ştiu dacă va fi cazul, însă… în fine, asta vreau, să vă rog, dacă mi se va întâmpla ceva, să aveți grijă de copii, de familie...", „Dar ce-i? Eşti chiar atât de implicat în ceea ce s-a petrecut până acum?". Ce să le fi zis? Ce-ar fi putut înțelege dacă le-aş fi răspuns că înşirasem acele vorbe din cauza unei nelinişti de care nu scăpam de câteva zile nici măcar în somn?

Adevărul era că nu-mi „lipsea" atenția Securității. Marți, când ieşisem din întreprindere, securistul nostru, căpitanul Andrei, m-a salutat. Gest neaşteptat. Din vară, de când am fost chestionat în legătură cu faptul că în biroul nostru se comentau ştirile transmise la Europa Liberă, omul m-a cam ocolit. Şi-acum aşa, dintr-o dată, m-a salutat!

În jurul orei 10 eram cu doamna Covaci Mariana prin curte. Dânsa e o femeie neliniştită, evenimentele majore o marchează. Cu o zi în urmă ne

ceruse o fotografie a lui Gorbaciov. Ori, măcar, a lui Lenin. „De ce? Ca s-o pun pe sacoşă! Se poartă fel de fel de pletoşi, ei bine, vreau să... plimb pe cineva şi eu!" N-am găsit o fotografie a premierului sovietic, de una a lui Lenin am dat, i-am adus-o, i-a plăcut, ne-a promis că a doua zi va veni cu ea pe geantă.

Cum ți-am precizat, eram cu dânsa prin curte. Mă întrebase dacă nu voiam să ieşim în oraş. Nu conta unde, doar să ieşim, pentru că... Eu eram îmbrăcat, dânsa purta halatul de birou. Atunci am văzut că cei de la cooperativele de vizavi, Timiş şi Progresul, dădeau pancartele cu, ştii tu cu cine, jos, în acelaşi timp auzindu-se lozinci scandate de o mulțime. Coloana? Deci oamenii porniseră spre centru? Atunci, brusc, am scăpat de toate contorsionările din mine. M-am întors spre dânsa şi am întrebat-o : „Te deranjează dacă plec cu ei?". Voisem să ieşim împreună, ea ar fi trebuit să se întoarcă pentru a se îmbrăca, eu nu aveam răbdare, nu mai puteam sta pe loc nici o clipă. „Nu, dar vezi, direcțiunea...", „Treaba lor. Dacă tu nu ai nimic împotrivă, sunt împăcat, de ei nu mă interesează!"

Aş zice că atunci s-a întâmplat o minune. Cu toate că la poartă se găseau vreo 40-50 de persoane - unele din conducere -, am ieşit fără nici o problemă! Nu ştiu de ce, nu ştiu cum dar, când să ies, aceasta era deschisă! Ori n-au fost şi... În fine, e sigur că pe poartă am ieşit, nu am sărit gardul. Şi am ieşit fără nici un incident, nu-mi amintesc să fi încercat să mă fi oprit nici unul din cei de acolo! Cum cei ce veneau din Calea Buziaşului treceau chiar atunci prin fața întreprinderii noastre, odată dincolo de poartă, m-am trezit în capul coloanei. Titus, nu sunt în stare să te fac să înțelegi ce-a fost atunci cu mine. Cuvintele mi se par neputincioase, comparațiile… A, s-ar putea să iasă, totuşi, ceva. Ştii cum m-am simțit când am ajuns printre ei? **Ca peştele care, după ce pescarul i-a scos cârligul din buze, e aruncat din nou în râu!** Pe unii îi cunoşteam de altfel bine - un timp am lucrat la AEM -, am strâns mâini în dreapta şi stânga, am trimis mii de bezele, am ridicat mâinile deasupra capului salutându-mă şi cu cei pe care-i vedeam prima dată, m-am angrenat în „mecanismul" mulțimii instantaneu, am strigat lozinci, m-am lăsat antrenat de ceilalți, i-am stârnit şi eu, am… Dar ce n-am făcut atunci, Titus, ce?... Pardon, e ceva ce n-am făcut. Am trăit atât de intens momentele, încât n-am întors privirea nici pentru a prinde mai mult curaj văzându-mă urmat de colegi, nici pentru a-i condamna, dacă n-aş fi fost însoțit de nici unul din ei! Nici nu mi-a trecut prin cap că ar fi trebuit să comit acel gest. Am privit doar înainte, m-am „topit" în coloană, e sigur că mă vor fi însoțit destui, mulți colegi de serviciu, nu pot da însă nici un nume.

Înaintând, extaziindu-ne în modul pe care-l cunoşti, nu după mult timp am ajuns la observația că nu ştiam să strigăm lozinci. Lipseau profunzimea, respirația largă, forța. Strigam „Libertate! Libertate!" scurt, precipitat, fără vigoarea de care eram în stare. Am încercat atunci să îi determin, întâi pe cei din jur, apoi pe ceilalți, să strigăm în aşa fel încât sunetele să fie ample, mobilizatoare. Adică nu : „Libertate!" ci „Li-ber-ta-te! Li-ber-ta-te!".

Cuvântul de ordine a fost, ori de câte ori situația putea scăpa de sub control. „Fără violență!". Nu voiam să oferim nici un prilej, celor care trăseseră trei zile la rând, să folosească armele din nou.

La BANATUL - porțile închise! Ne-am oprit, am încercat să-i convingem să iasă, or fi venit ei câțiva, nu zic nu, dar puțini, nu ştiu câți, pentru că eu mă ocupam de altceva. De oamenii din coloană. Rămâneam în urmă, mă ridicam pe ce apucam, propuneam o lozincă cu ritm şi rimă, îi însufleteam, fugeam iarăşi înainte, rămâneam din nou în urmă şi, ridicat pe ce găseam...

De la BANATUL am luat-o pe Eroilor, la GUBAN ne-am oprit din nou, uşi închise şi aici, am văzut placardele ceauşiste de deasupra clădirii de la intrare, m-au apucat toți dracii, am întrebat dacă nu se încumeta cineva să le dea jos, nişte băieți le-au făcut vânt, reuşita a fost urmată de urale, de manifestări de satisfacție tumultoase „la volum maxim"!

La intersecția cu Aleea Sportivilor unii au propus s-o luăm spre Operă, am sărit ca ars, m-am opus, am lansat îndemnul de a merge înainte, am explicat de ce țineam să procedăm aşa, trebuia să facem un ocol mare, cât mai mare pentru a strânge oameni de peste tot, demonstranții mi-au înțeles gândul, am înaintat mai departe pe Eroilor, trecând pe lângă Institutul de Igienă am strigat: „Aveți grijă de răniți", cei de sus ne-au făcut cu mâinile, noi ne-am lansat cu „Jos Ceauşescu!", „Criminal de Scorniceşti, pentru morți ai să plăteşti!", în dreptul Maternității am trăit momente unice, femeile erau cu copii în brațe, medicii la fel şi le-am strigat: „Aveți grijă de copiii noştri!", mamele plângeau, medicii lăcrimau şi ei, ce vrei, ceea ce se întâmpla în Timişoara în momentele acelea...

Deci înainte spre bulevardul Mihai Viteazul, după ce-am pornit m-am suit pe-un soclu rugându-i să nu calce nimeni zonele verzi, la Ortopedie oamenii au vrut s-o ia direct spre Operă, m-am opus şi de data asta, aveam un gând aparte, cred că destul de bun, ca să-i conving a trebuit li-l dezvălui : „Zic s-o apucăm spre stânga, s-o luăm pe Remus, pe la Consulatul Sârbesc, ca diplomații să vadă ce se întâmplă în Timişoara şi să comunice la Belgrad, lumii întregi, că noi demonstrăm în mod civilizat pentru drepturile noastre...". Oamenii

m-au înțeles, am urmat traseul stabilit, la Consulat am vorbit cu cineva, nu ştiu cu cine şi, jumătate pe românește, jumătate pe sârbeşte, i-am explicat ceea ce doream noi : Taniug… radio… televiziunea din Belgrad… Europa Liberă… BBC… Vocea Americii… morții noştri… copiii uciși pe treptele catedralei… cadavrele furate… taburile… tancurile... Prietenul nostru sârb ne-a asigurat că va comunica mai departe ceea ce a văzut şi auzit, noi i-am mulțumit, am aplaudat, am strigat lozinci, i-am făcut cea mai grozavă serenadă, l-am colindat ca pe nimeni altul, ne-am făcut cu mâinile, am plecat spre gară pentru a-i lua pe cei de la Elba, întreprindere în grevă de ieri, când încă se mai trăsese, când şi fusese ucis un copil, pe care criminalii l-au aruncat apoi în Bega...

Ajunşi la gară, am aflat că ei au plecat cu cei de la Solventul şi Electromotor, cu vreo jumătate de oră înainte. Am aflat apoi că au mers direct la Operă. Noi am făcut un ocol şi acum, am luat-o pe strada Politehnicii înspre Catedrală, ştii de ce, nu insist…

Cum am luat colțul la Expres, am dat cu ochii de cordonul plasat între magazinul de îmbrăcăminte şi statuia lui Eminescu din apropierea cinematografului Capitol, de taburile din spatele militarilor. Pasul ni s-a schimbat, dar n-am dat înapoi nici unul. La început ținuseră armele îndreptate în sus, cu cât ne apropiam țevile coborau, când am ajuns la vreo 60-70 de metri puştile ajunseseră în poziții orizontale. Dar noi, cu lozincile : „Armata e cu noi!", „Noi suntem poporul, voi pe cine apărați?", am continuat să înaintăm, să păşim spre ei, să ne tot apropiem şi, de la un timp, mi s-a părut că ei, nu noi, erau derutați, nesiguri, apoi de-a dreptul speriați. Şi chiar aşa a fost pentru că militarii… au dispărut! Când mai aveam câțiva paşi şi am fi fost piept în piept, s-au întors şi au pierit în clădirea Consiliului, în cea a cinematografului! Ce-a fost atunci... Unii dintre noi am fugit să-i îmbrățişăm, nu i-am ajuns, bieții tineri şi-au revenit doar după ce între noi şi ei s-au găsit porțile ori uşile transparente de la Capitol ori poarta Consiliului!

De aici ne-am continuat drumul spre Liceul Electromotor, în intersecția din apropierea Policlinicii de Stomatologie Infantilă din nou militari, taburi treaba lor, să fie, noi aveam problemele noastre, ne-am continuat drumul ca si cum nu i-am fi văzut ; un bărbat apărut printre noi şi-a făcut loc în față ridicându-şi copilul deasupra capului, băiețelul făcea semne militarilor cu mânuțele lui mici şi grăsuțe, zâmbea, vorbea, încerca să se facă auzit şi înțeles de aceştia, nu prea reuşea din cauza noastră, a lozincilor pe care le scandam, cu toate astea cred că băiețelul a făcut ceva nemaipomenit, i-a... hipnotizat pe militari şi aceştia nu au tras ; cei mai exuberanți dintre noi au profitat de situație şi s-au

urcat pe maşini, şi strângeri de mâini, şi îmbrățișări, şi ai noştri şi soldații având pe chipuri însemnele marii bucurii pe care o trăiam, având aceste însemne şi în ochii lor limpezi, deschişi şi parcă... nu tocmai uscați...

În fine, am intrat în Piața Operei. Clădirea era păzită de trupe de securitate. Atenția mi-a fost însă acaparată de altceva. Lângă zid, undeva în partea dreaptă, două grupe de câte două megafoane şi firele ce urcau spre balcon! Am tresărit, m-am lansat în fel de fel de presupuneri. Deci **ne-au aşteptat**, veniserăm exact unde **voiseră ei!** De aici gânduri, mii de gânduri, însemna că în foaier, înspre acolo duceau firele, sunt microfoane peste tot... Observația m-a neliniştit şi de aceea m-am hotărât să plecăm de acolo cât mai repede. Se ştie că nu e bine să duci o bătălie unde te aşteaptă duşmanul!

Aveam în plus şi un argument forte pentru demonstranți. Primul-ministru şi ceilalți ciraci ai tiranului se găseau la Comitetul Județean. Oamenii au recunoscut că nu gândeam rău, m-au urmat, am intrat pe Alba Iulia, în Piața Libertății două taburi, treaba lor, am repetat pentru cine ştie a câta oară, noi ne interesam de altceva, căutam secretari CC, miniştri, generali, aşa că am trecut pe lângă ele ca pe lângă nişte muşuroaie de furnici, am intrat în Piața Vasile Roaită, până la Județ m-am *atârnat* de încă 4-5 ori pe unde am putut, ca să-i mobilizez pe oameni, era şi timpul, intram curând în „scenă", trebuia să producem o impresie puternică.

În fine - Județul! Punctul terminus al periplului nostru! M-am simțit dintr-o dată obosit, m-am retras lângă gard, am pus agenda pe soclu şi m-am aşezat gândindu-mă la ceea ce s-a întâmplat de când am ieşit din întreprindere. Doamne, era adevărat?...

Da, era, ne găseam în fața clădirii… tartorilor, într-una din *colivii* fojgăială mare, reptile, hiene, lichele, iar noi asta voiam, să ajungem la ele, ca să ne audă scandam lozinci, ceream să vorbim cu Dăscălescu. Nu ne băga însă nimeni în seamă! Şi gânduri peste gânduri, întrebări peste întrebări, ce trebuia să facem, cum se cuvenea să procedăm ca să fim luați în seamă, în ce mod se cădea să ne manifestăm pentru a-i determina să ne considere parteneri ai unui dialog total.

După un timp - câteva minute dar nu pot preciza câte - a apărut cineva la balcon. Nu-l cunoşteam, nu ştiu nici acum cine e. Omul s-a folosit de mâini şi, când scandările s-au curmat, şi-a justificat prezența în acel loc : venise pentru a invita la discuții cu trimişii Bucureşti-ului doi-trei manifestanți. Titus, ştii cum am sărit atunci? Ca din catapultă! Ce stare de sfârşeală ori de oboseală? Ce intenții de a mă odihni? Şi strigând că doi nu pot reprezenta un oraş ca

Timişoara, că trebuia să urcăm cel puțin zece timişoreni, pentru că altfel ne vor duce cu vorba, ne vor minți, m-am trezit în fața porților! Dacă nu ştiam ce trebuia să facem, îmi dădeam seama ce se cuvenea să evităm!

Am intrat printre primii. Însoțit de Marcu Ion, Oprea Sorin, juristul Petre Petrişor, un domn Juravle, profesorul Mureşan, două femei şi… Şi nu mai ştiu de cine, îmi cer scuze, dar în nebunia aia…

Deci porțile - deschise! Şi-n spatele lor - hăul din care... Ți se pare cumva nefiresc gândul glacial ce ne-a frisonat pe toți, că de intrat intram, dar de ieşit... Cu toate astea am păşit, n-a dat înapoi nici unul!

Înăuntru - plin de soldați cu automatele în cumpănă! Doar arme, priviri încruntate, nici o expresie destinsă, nici un zâmbet! Şi încă un pas, altul, următorul… continuându-ne drumul siderați de ceea ce vedeam în jur, înaintând „muşcați" de mii de spaime, în acelaşi timp îmboldiți implacabil de mâniile din noi, de mobilizatoarea convingere că nici în Valea Jiului, nici la Braşov, nu se ajunsese „la aşa ceva" şi dacă aveam să ratăm ocazia aceea...

Şi iată-ne… în colivia cu şacali! O încăpere dreptunghiulară, în care am intrat prin uşa plasată pe latura mare a dreptunghiului. Ei? Mulți! Ca să ne impresioneze şi să ne domine din start. Dăscălescu, Pacoste, Bălan, Bobu, nişte generali, poate Guşe, Nuță, Macri, Coman, apoi activişti locali ca Florea şi... alții, erau şi mulți civili, o parte în scurte de piele Parker, civilii având sub haine în mod sigur automate, nicidecum sticle de şampanie cu care să ne întâmpine.

Aş zice că tactica lor a fost bună. Cei mai mulți dintre noi s-au pierdut, s-au prăbuşit, unii au şi folosit - cu ton moale, ca să nu zic altfel – formula : Să trăiți, tovarăşe prim-ministru! Am crezut că pocnesc.

Cu un : „Ce vreți, tovarăşilor, cu adunătura asta de afară? Cine credeți că va răspunde de ceea ce s-a întâmplat în Timişoara", pe unii dintre noi Dăscălescu i-a intimidat şi s-a ajuns la schimburi de replici ce aveau în centru probleme mărunte. S-a vorbit despre servicii, locuințe, paşapoarte... Titus, mai derutat, mai debusolat ca atunci n-am fost niciodată! Abia acolo, în fața lor, în urma acelui început de discuție, mi-am dat seama că **nu eram pregătiți să purtăm o convorbire cu ei!** Atunci m-am retras şi, în grabă, am aşternut câteva gânduri pe agendă, pe foile astea. Şi cu toate că nu ajunsesem să-mi notez prea multe idei, deoarece Dăscălescu luase „avans", „servind" din ce în ce mai tare, „as" după „as", am cerut cuvântul.

M-am ridicat şi am spus că discuția de până atunci trebuia abandonată! Se impunea să se renunțe la ea fiindcă fusesem greşit înțeleşi! Nu era vorba de

paşapoarte! Nu voiam să plecăm din țară! Eram acolo pentru altceva! Pentru a prezenta revendicările poporului român! „Aşa că domnule prim-ministru, vă rugăm să răspundeți următoarelor întrebări : **Cine a dat ordin să se tragă în demonstranți? Care e numărul morților şi răniților? Unde sunt morții noştri, pentru a-i îngropa creştineşte?**

Aş putea spune că n-am început rău, intervenția a creat un moment de tensiune. În fine, după ce şi-a găsit cuvintele, Dăscălescu a spus că, fiind la Timişoara doar de câteva ore, nu cunoaştea situația exactă şi, în consecință, nu putea da răspunsurile pe loc. Replica mi-a convenit, am „plusat" prompt, ca „avantajul" să treacă de partea noastră : **„Tovarăşe Dăscălescu, conform Constituției țării, în lipsa preşedintelui statului primul-ministru are toate prerogativele puterii. Dacă nu cunoaşteți situația din țară, nu meritați să fiți prim-ministru!"**... Poate am mers prea departe, nu ştiu, fapt e că s-a enervat - nu-mi displăcea, pe un ins iritat îl domini mai uşor decât dacă e stăpân pe sine - a dat cu pumnul în masă, m-a amenințat, ne-a amenințat pe toți strigând că nu avea ce să discute cu noi ; la fel au sărit şi ceilalți, după el, cel mai amenințător dovedindu-se Florea. Deci ne-a amenințat, a zis că ne împuşcă pentru că suntem instigatori, n-am dat înapoi, i-am replicat că prevăzusem şi alternativa asta - trebuie să-ți spun însă că dialogul se desfăşura în condiții speciale, cei de afară scandau lozincă după lozincă, ceea ce pe ei îi irita din ce în ce mai tare - încă de când am intrat în clădire, suntem maturi, oameni cu experiență, deci cel mai bine ar fi fost să accepte că ne asumaserăm nişte riscuri în mod deliberat, ceea ce spuneam - şi strigătele celor de jos erau parcă mai puternice iar ei deveneau tot mai nervoşi - erau dorințele poporului şi poporul dorea, haideți s-o luăm chiar cu ceea ce doreau cei de afară cel mai mult : **Demiterea guvernului, Demiterea lui Ceauşescu!** Eşti nebun, m-a întrerupt de-a dreptul îngrozit „omul de paie" al tiranului. **Constituirea unui guvern al salvării naționale**, am continuat cu acelaşi ton şi îndrăzneală, şi mai vrem **să se comunice numărul morților şi răniților, să se elibereze deținuții, să ni se dea morții pentru a-i înmormânta, să se asigure transmisia în direct la Radio şi la Televiziune a evenimentelor din oraş, să se comunice Consulatului lugoslav o listă a membrilor Comitetului cetățenesc...**

Să nu crezi că intervenția mea a fost cursivă, Dăscălescu mă întrerupea, se enerva la orice propoziție, lozincile celor de afară făcându-l să-şi piardă şi mai mult cumpătul. Când am terminat, a încercat să mă intimideze : **„Tovarăşe… nu ştiu cum te cheamă, dar asta nu are importanță, află că te fac răspunzător de tot ceea ce se va întâmpla. Dacă cei de jos vor**

intra, soldații din clădire vor trage şi de toate nenorocirile ce vor urma vei răspunde dumneata!" Nu mi-a fost totuna, noroc că mi-a dat prin cap ce trebuia să fac. Am ieşit pe balcon - asta se întâmpla cu ceva după orele 14 - am încercat să mă fac auzit, când oamenii s-au liniştit le-am spus cum mă numesc, unde lucrez, mă rog, date personale, inclusiv adresa şi mai ales faptul că am trei copii ; le-am spus toate astea pentru că voiam ca oamenii să aibă încredere în mine, ba chiar mai mult, să simt şi eu încrederea lor ; i-am prezentat apoi pe toți membri grupului nostru, ne-am dat atunci şi un nume, **Comitet cetățenesc**, după care le-am spus ceea ce-i cerusem primului-ministru. Manevra a fost bună, demonstranții au aplaudat orice propunere, intuisem toate durerile şi ofurile mulțimii, urale, entuziasm, euforie. Ei bine, când am revenit cu toate astea... în spate, satrapii erau vădit alții : tot nervoşi, tot gata să explodeze, dar mai puțin agresivi, mult mai puțin siguri pe ei. Nu i-am lăsat să se dezmeticească. Încercând să mă fac auzit peste vuietele de afară, le-am zis: „Domnilor, încercați să realizați dimensiunea exactă a situației. Îi auziți? Vă rog deci acceptați că oamenii aceştia au depăşit bariera psihologică a fricii, nu se mai tem nici de gloanțe, nici de blindate, nici de tancuri, pentru că le-a fost împuşcat copilul ori fratele ori părintele, şi când ți-a murit cel drag... Sigur, se pot întâmpla nenorociri, cei de jos sunt imprevizibili şi de aceea vin şi vă întreb : doriți un dezastru? Nu vreți să ieşim din situație în mod democratic, ca într-un stat în care puterea e în mâna oamenilor muncii?" „Fugi de-aici cu chestiile aste, tovule! - m-a repezit Dăscălescu - Şi dacă tot vrei să spui că doreşti să discutăm, spune-le să plece." Doamne, cum se striga de afară şi cum îl dezechilibrau lozincile acelea, în timp ce pe mine mă plasau tot mai ferm pe poziția **forte.** „Uite, îți dau cuvântul meu de onoare, vă dau cuvântul meu de om că n-o să pățiți nimic! Nici voi, nici familiile voastre! Dar trimiteți-i acasă.", „Mă credeți tâmpit? - am sărit ca ars - Să-i trimitem - a intervenit şi altcineva - ca să pățim ce-au pățit cei de la Braşov?", „Vai de mine, doar suntem bărbați serioşi... a încercat el să ne acopere, Repet, vă dau cuvântul meu de om că..." Nu l-am lăsat să-şi termine minciuna, simțeam că pocnesc, am ieşit iarăşi pe balcon, le-am spus oamenilor cum mergeau tratativele dar i-am asigurat că n-o să dăm înapoi deloc ; şi le-am mai spus ceva, să înconjoare clădirea, să păzească orice ieşire. De ce? M-am gândit aşa : dacă aveau să rămână acolo, într-un anumit fel prizonierii noştri, puteam fi destul de siguri că n-avea să se mai tragă în demonstranți. Iar când m-am întors, simțindu-mă din nou stăpân pe situație - fantastic ce mă îndârjeau sloganurile celor de afară! - i-am luat direct. „Dar nu aşa, domnilor, ceea ce facem noi e o treabă serioasă, de

aceea vă rog să notați! Să treceți totul pe hârtie. Luați un pix, un creion şi notați revendicările noastre punct cu punct! Vă rog!" Îndrăzneala mea i-a surprins, câteva momente s-au uitat unii la alții întrebători, iritați, eu am insistat, în cele din urmă, Dăscălescu şi-a dus mâna la buzunar, gestul a constituit un semnal pentru toată suita, câțiva activişti s-au dat peste cap şi au făcut rost de hârtie, în fine se putea începe... dictare la lecția: **Timişoara - oraş liber.** Eu stăteam lângă Dăscălescu dar, cum sunt mai scund, nu m-am simțit bine, aşa că m-am aşezat sprijinit pe brațul fotoliului şi-am reformulat primul punct al revendicărilor noastre, apoi pe al doilea... N-a fost uşor, Dăscălescu avea mereu obiecții, **mârâia** într-una, ca şi ceilalți, eu îi tot **mânam** din spate cu : „Notați, domnilor! Notați! Chiar dacă nu vă convine, astea sunt doleanțele noastre, vrem să le analizați punct cu punct, notați...". Şi papagalii tartorului, scrâşnind din dinți, suduind în gând mai rău decât birjarii, notau, au notat tot ce le-am spus...

Între timp, nu pot preciza însă când, le-am spus că ceea ce se petrecea respecta democrația întrutotul. Noi le comunicam doleanțele, ei trebuiau să ne dea răspunsuri. Pe care, fireşte, le puteam accepta ori nu. În cazul din urmă insistând ori, la sugestiile lor, reformulându-le... Şi ca să elimin orice echivoc, le-am precizat că noi nu mergeam pe ideea **dinte pentru dinte**. **Ei aveau de partea lor puterea de decizie, noi morții şi hotărârea de a nu da înapoi!** Or asta nu era o situație nemaiîntâlnită. Şi dacă alte popoare ieşiseră din impas onorabil, ar fi fost frumos să ne comportăm la fel şi noi. Le-am dat exemplul polonezilor. După tulburările de la ei a fost ridicat, în memoria eroilor căzuți, un monument cu două coloane. Una pentru membrii sindicatului Solidarității, cealaltă pentru victimele căzute din rândurile miliției şi securității, şi unii şi alții fiind recunoscuți de națiunea poloneză drept eroi!

Şi le-am mai dat un exemplu. La sfârşitul războiului de secesiune, Lincoln a fost întrebat ce se impunea să plătească Sudul, ca parte învinsă. Nimic, a răspuns el, s-a **plătit** şi aşa mult, mult prea mult, prin război în sine, din momentul acela trebuind ca cele două părți ale țării să-şi unească eforturile, pentru a înfăptui o Americă mare, prosperă, civilizată!

Până la orele 19, când a apărut iresponsabilul la televizor, ne-am spus multe, discuțiile n-au încetat nici o clipă. Nu ştiu însă dacă merită să consemnezi toate treburile astea. În primul rând pentru că, vrem nu vrem, vreau nu vreau, îi pot nedreptăți pe ceilalți membri ai Consiliului cetățenesc. Aş putea să-ți relatez ce-am spus eu, ce-mi amintesc din cele spuse de mine dar, fireşte, nu am vorbit doar eu... În fine, după ce Dăscălescu a notat ce i-am dictat, am solicitat răspunsuri. Ministrul a refuzat. Nu putea da soluții atât de repede, avea

nevoie de timp de gândire. „Cât timp vă trebuie?" - l-am întrebat. „Două-trei zile!" Atunci am izbucnit în râs, unii dintre noi s-au enervat, când ne-am liniştit l-am sfătuit să nu ne creadă proşti. „Domnule ministru, am încercat să pun lucrurile la punct, să zicem că nu vă sunt suficiente două-trei minute, dar 20 ar fi mai mult decât firesc să vă ajungă!" S-a enervat, s-au enervat şi alții - cineva mi-a şi aruncat : „Extraordinar! Păi, măi, omule, eşti mai mult decât obraznic! Îți dai seama cu cine vorbeşti?" - şi a încercat să mă intimideze. „Ți-ai pierdut mințile, tovule? Nu-ți dai seama că ceea ce faci se numeşte şantaj? Că faci uz de forță?", vorbe la care ceilalți, şi mai ales Florea, au sărit cu : „Dar unde te crezi dumneata, tovarăşe? Chiar nu ți-e ruşine de felul în care vorbeşti?". Se agitau degeaba, eu aveam ochii pe „lupul" cel mare şi rău, cățelandrii nu mă interesau. Şi fără să-l scap din „cătare", i-am zis : **Trebuie să vă fie de-ajuns, domnule prim-ministru! Trebuie! Cei ce conduc trebuie să fie capabili să ia decizii capitale când țara trece prin situații grele, altfel nu se justifică încrederea acordată de oameni!** Îți închipui cum au sărit, mai ales Florea. Dar ți-am precizat, reacțiile lor nu mă afectau deloc.

Ce s-a mai spus, cine a mai intervenit?... A, e momentul să fac o precizare. De un timp, dar nu pot preciza de când, erau cu noi şi domnii Vartan, Boroşoiu - cred că nu le-am greşit numele - şi parcă şi alții…

În fine, Dăscălescu şi ai lui s-au retras pentru „deliberare", cei ce-au rămas n-au stat cu mâinile în sân, au continuat să ne hărțuiască, să ne intimideze, ne-au amenințat şi cu oprirea stației.

Atunci ori mai târziu, mi-e greu să precizez când fiindcă s-au întâmplat atât de multe în orele acelea, am încercat un dialog cu Pacoste Cornel. Ca vechi timişorean aveam despre el o impresie bună. Cât timp a fost prim-secretar nu ne-a mers chiar rău, am sperat că realiza în ce situație ne găseam, că era din alt aluat decât primul-ministru.

M-a dezamăgit, avea idei fixe, judeca de parcă în fața Județului se găseau doi-trei inşi, l-am abandonat, am ieşit pe balcon, le-am spus celor de jos cum stăteau lucrurile, am strigat câteva lozinci, m-am întors, a revenit Dăscălescu, fireşte fără răspunsuri, atunci din nou pe balcon şi „raport" către „grecii" mei, lozinci ca să ne îmbărbătăm, strigăte de te luau fiorii. Şi pe-atunci, ori poate mai târziu, oricum în intervalul acela de timp - o manevră prin care au încercat să mă facă să-mi pierd încrederea cu care îi sfidam. Au apelat la evenimentele politice internaționale. La un moment dat Dăscălescu a zis : „Sunteți iresponsabili, tovarăşilor! Situația internațională e încordată şi voi, cu

o inconştiență criminală, tulburați liniștea țării. Ştii cumva, tovule, că Gorbaciov şi Bush s-au întâlnit recent în Malta?", „Ştiu.", „Ştii din întâmplare de ce? Ştii că cei doi s-au văzut pentru a reîmpărți lumea? Că Gorbaciov l-a lăsat pe Bush să intervină în Panama după bunul lui plac?", „Nu-mi sunt necunoscute peripețiile lui Noriega, domnule Dăscălescu. Dar eu vă propun să rămânem la ceea ce ne interesează pe noi.", „Păi cum să rămânem, tovule, din moment ce ați pus țara în pericol?", „Ce pericol?", „Ăla, tovule! Ăla că şi Bush l-a lăsat pe Gorbaciov de capul lui, iar ăsta vrea să împartă România între ei şi unguri!" Fac o paranteză. Cu doar două-trei săptămâni în urmă îi zisesem soției : „Vezi, mama, peste tot se întâmplă ceva, numai la noi nu. Atunci la ce mi-o folosi faptul că citesc atâtea despre ce se întâmplă în lumea asta?". Altfel zis, Pacoste - pentru că Dăscălescu, dacă nu mă înşel, s-a retras iarăşi în nu ştiu ce încăpere - a „intrat" în ograda mea. „Greşiți, domnule Pacoste. Gorbaciov este cel mai mare democrat al lumii! Cel mai mare! În mişcarea de democratizare a Europei de Est are un aport imens! Determinant! O să vă explic ce înțeleg prin acest cuvânt imediat. Iar dacă n-ați înțeles acest lucru, înseamnă că n-ați înțeles nimic din ceea ce se întâmplă acum în lume! Dar ziceam c-o să vă dau explicații pentru faptul că am folosit un anumit cuvânt. În Timişoara, doar ştiți, prindem la televiziune Belgradul şi Budapesta. Avem informații din întreaga lume, ştim ce s-a întâmplat în RDG, în Cehoslovacia, în Ungaria. Şi dacă ştiu o să vă spun, ca să înțelegeți că ceea ce se întâmplă în acest oraş nu e o aventură de o noapte! În RDG, domnule Pacoste, armata n-a tras în popor deoarece comandantul rus n-a fost de acord cu acea decizie! În Cehoslovacia, conducătorii cehi au cerut şi ei permisiunea de a folosi forțe. Cunoaşteți răspunsul lui Gorbaciov? Armata sovietică e pe teritoriul dumneavoastră pentru alte motive decât pentru a *aviza* exterminarea concetățenilor vostri! Şi am ajuns la Ungaria. După evenimentele de la ei, cineva l-a întrebat pe Gorbaciov dacă auzise că maghiarii ar intenționa să constituie o unitate statală cu Austria. Cunoaşteți răspunsul?... **E DREPTUL LOR!** Dacă aşa au hotărât, să facă aşa. Însă, a insistat ziaristul, asta presupune ieşirea din Tratatul de la Varşovia. Evident, a fost de acord premierul sovietic. Asta nu are însă importanță, pactele sunt anacronice, după un oarecare timp trebuiesc desființate! Să mergem şi mai departe - mă înfierbântasem, recunosc, aşa cum m-am înfierbântat şi acum -, ca să vă dezvălui marele gând al lui Gorbaciov. Ca pe orice patriot, cel mai mult îl doare sufletul pentru propria-i patrie. Dar cum să-i trezească pe oamenii lui, crescuți strâmb, în teamă şi întuneric de mai bine

de 70 de ani? A găsit cum. Păcălind pe toți staliniştii, pe toți brejneviştii, ba şi pe leniniști, **a încurajat schimbările în exterior, ca ai lui să vadă ce trebuie să facă!"**

Ei asta-i… Cam asta-i... A, i-am mai spus ceva, ca să nu ne creadă proşti, necitiți. Nu cu mult timp în urmă văzusem, la televiziunea iugoslavă, decernarea unor premii pentru filme de lung metraj. Premiul pentru scenariu a fost obținut de un scriitor care a scris toată viața despre lupta omului pentru mai bine. Când i s-a decernat diploma, prezentatoarea i-a spus: „Domnule, pe lângă premiul oficial, dă-mi voie să îți ofer ceva în nume personal. Am primit, de la o prietenă din Germania, o bucățică de mortar din zidul Berlinului. Cred că dumitale ți se cuvine în mai mare măsură decât mie. V-o dăruiesc cu dragă inimă. Să nu uităm însă ceva - să mulțumim celui care a făcut posibil acest lucru, domnului Gorbaciov!".

Ce-am făcut după aceea?... Am coborât printre oameni ca să aud ce-şi spuneau, ca să-mi dau seama ce moral aveau. Coboram de fapt şi pentru că între ei mă simțeam... mai în siguranță. Şi am mai făcut ceva. Pentru că haina unui individ mi s-a părut umflată, am lansat ideea ca fiecare demonstrant să-şi controleze vecinul. M-am speriat ce recoltă s-a strâns în doar câteva minute. Armele astfel obținute le-am repartizat revoluționarilor. Şi iar sus, unde am avut nişte discuții în contradictoriu cu domnul Boroşoiu. El şi încă cineva, veniți din Piața Operei, ne chemau acolo, eu eram împotrivă. Nu am făcut-o din ambiție prostească. Judecă şi tu. Mi se părea lipsit de logică să mergem dincolo, din moment ce comisia bucureşteană se găsea în mijlocul nostru. Crezi că am greşit?

Am avut apoi o altă discuție cu Dăscălescu, s-a enervat şi de data asta, l-am „deranjat" din nou, şi-a făcut şi el „datoria", mi-a fluturat pe la urechi tot felul de amenințări, cele mai teribile consecințe. Or adevărul… Adevărul e că ministrul avea oarecare dreptate. Ce mă neliniştea? Din greşeală, din lipsă de experiență, se putea auzi o împuşcătură. Numai că asta ar fi putut declanşa o adevărată tragedie! Şi-atunci, pentru a preîntâmpina o astfel de situație, am procedat astfel : am lăsat armele la cei la care se găsiseră până atunci, dar încărcătoarele le-am dat altora!...

La un moment dat am rămas cu ochii pe un tânăr de vreo 25 de ani. Un ins îmbrăcat curat, îngrijit. Tânărul n-a întârziat cu explicația : „Da, domnule, sunt ofițer. În misiune. Dar să ştiți că sunt alături de voi!". Îți dai seama ce treabă frumoasă a fost asta. Şi i-am strâns mâna, i-am vorbit, am încercat să mi-l apropii. „Nici nu-mi închipuiam că ai putea fi de altă parte. Dar în clipele

astea e vorba de altceva. Cei de la Operă ne cheamă acolo, eu mă dau peste cap să rămânem aici. Nu cumva greşesc?" Ofițerul m-a înțeles perfect şi mi-a dat următoarea recomandare : „Nu plecați de aici, domnule. Şansa voastră, a noastră, e să rămânem în locul ăsta, cu delegația bucureşteană în mâinile noastre!".

Dăscălescu, ori nu mai ştiu cine, a încercat la un moment dat o altă manevră. Când să urc - poarta închisă! Am bătut cu pumnii, oamenii au început să strige, „vulcanul" începea să „clocotească" şi, fireşte, porțile s-au deschis. Înainte de a intra în sală, Boroşoiu m-a acostat din nou. L-am refuzat şi de data asta, apoi m-am legat de Dăscălescu. Venisem cu două încărcătoare şi i-am imputat faptul că, deşi promisese să retragă forțele de represiune - ce-i drept militarii de afară dispăruseră, dar înăuntru stăteau claie peste grămadă! –, oamenii lor se găseau peste tot. Omul dictatorului a avut o criză cumplită, nu i-a convenit faptul că-i dejucasem manevrele, a început să strige, să ne amenințe pentru că ne permiteam prea multe, dezarmarea unui militar în exercițiul misiunii fiind o faptă gravă. Nu m-am lăsat mai prejos, i-am spus că ei, nu noi, sunt necinstiți, la urmă precizându-i : „Dar orice veți face, domnule Dăscălescu, să ştiți că e degeaba, fiindcă Puterea, cu toate trupele dumneavoastră şi din clădire şi de afară, e în mâinile zecilor de mii de demonstranți de jos!".

Ştiam, de la „Europa Liberă" că plecaseră din Bucureşti spre Timişoara reprezentanți ai agențiilor TASS şi Taniug, ştiam de doi observatori ai Ambasadei americane însărcinați cu întocmirea unui raport asupra a ceea ce se întâmpla în Timişoara, şi i-am spus lui Dăscălescu că voiam să luăm legătura cu ei. Ba chiar mai mult, că doream să luăm legătura şi cu Consulatul iugoslav. Poate că aveam ideea mea fixă, poate că n-am greşit. Dăscălescu a bolmojit că nu ştia de oamenii aceia nimic, de unde să mi-i fi dat. Atunci am revenit la punctul ce prevedea transmisia în direct la Radio şi Televiziune. Asta era o treabă „internă", deci posibilă, iar dânsul, ca prim-ministru... „Dar Radio Timişoara nu are utilajele necesare, tovule, iar Televiziunea nici atât!" Nu l-am slăbit. „Poate că e cum ziceți, dar armata intră pe orice frecvență, deci poate asigura transmisia prin radio fără nici o problemă!" Au ținut-o pe a lor, trăgeau de timp, degeaba le-am spus că am fost radioamator şi vorbeam în cunoştință de cauză. În cele din urmă, pentru a le demonstra că erau de rea credință, am schimbat „macazul". „Domnule prim-ministru, dați în situația asta o dispoziție perfect posibilă : publicarea unui ziar în care să fie inserate revendicările noastre şi răspunsurile dumneavoastră. Ar fi o primă dovadă că într-adevăr doriți să ieşim din criza în care ne găsim". A mâncat mere pădurețe şi de data

asta, nu ştiu ce-a bălmăjit, nu l-am „iertat”, i-am imputat atitudinea fără nici un menajament, în felul acela nu puteam înainta, l-am abandonat sfătuindu-l să reflecteze la ceea ce-i spusesem.

Între timp s-a scris lista ce conținea numele noastre şi revendicările solicitate. S-a dus la Consulat cu ea domnul Vartan. Îl însoțea cineva. Nu ştiu cine. De Vartan sunt sigur, dar cu cine a mers…

Mai târziu am încercat o conversație cu Radu Bălan. Printre altele i-am spus : „Domnule Bălan, ați pierdut un moment unic! Dacă duminică ați fi acceptat statutul de lider pe care vi l-am oferit noi, timişorenii, ați fi intrat în Istorie!”, „Am vorbit cu oamenii, Savule... Am vorbit… N-am putut face mai mult. Sosise Matei, şi nu doar el, veniseră generalii...”, „Mă îndoiesc, i-am întors-o moale, ca de la om la om, mă îndoiesc, domnule Bălan. Cred mai degrabă că la mijloc a fost altceva. N-ați crezut că se va ridica întreaga Timişoară. Aşa-i?” Nu mi-a dat un răspuns care să-mi fi rămas în minte, nu sunt în stare să-l reproduc...

Dacă-mi amintesc bine, în jurul orelor 17 am apelat la *gazde* pentru un telefon. Plecasem de acasă de dimineață, soția, copiii, nu ştiau de mine nimic şi noi nu ne simțim liniştiți dacă nu ştim unul de celălalt. Mi s-a răspuns cu amabilitate, am mers într-o încăpere cu telefon, m-au însoțit mulți, mai toți oferindu-se să formeze numărul. Pentru o clipă am fost în încurcătură. Mi-am amintit că, din dimineața aceea, nu aveam ton. Am format numărul unui prieten sperând că soția se găsea la ei. Aşa a şi fost, soția şi copiii se găseau la prietenul meu Paul. Când m-a auzit, a început să plângă. „De ce ai făcut asta, tata? De ce ai urcat printre bandiții ăia?” I-am răspuns cum am putut, mă rog, poate că în clipele acelea am fost slab, sentimental, dar... Sesizând situația, soția şi-a revenit şi m-a îmbărbătat. „Bine, tata, dacă ai făcut-o ai făcut-o, mergi mai departe, noi vom fi alături de tine orice s-ar întâmpla, simți că e aşa, nu?”, „Simt...” N-am mai zis nimic, glasul îmi devenise nesigur, noroc că a intervenit din nou ea. „Numai să ai grijă, tata - m-a sfătuit ea - să ai grijă să nu vă păcălească, fiindcă bandiții ăia sunt în stare de orice! Să ai grijă de tine, de noi nu-ți fă nici un gând, fă ca totul să iasă bine acolo, cu tine, cu voi, de noi...” Cum să-ți spun... nu sunt om dur, dacă avem o găină vie murim de foame, nici eu nici ea n-am tăiat o pasăre vreodată ; a, mi-amintesc ceea ce am pățit cândva cu o gâscă. O dusesem la un medic, ştii de ce, acesta ne-a spus că nu are ce face cu ea vie, am venit acasă, ne-am uitat unul la altul, în fine, după un timp m-am hotărât să-i fac de petrecanie eu, am intrat în baie, am stat vreun sfert de oră, mă uitam la ea, ridicam cuțitul, încercam să-i prind gâtul dar... Atunci Olga mi-a

zis : lasă, tata, o tai eu. Şi a intrat în baie ea... şi după alt sfert de oră eu... şi iarăşi ea... După care, ceea ce ar fi trebuit să fi făcut de la început, am apelat la un vecin… Ce mai, mi-a fost greu, n-am putut să las receptorul jos până n-am vorbit şi cu Alin, băiatul cel mare, căruia, sperând să nu fiu patetic, i-am cerut să se poarte, dacă va fi cazul, ca un bărbat, să aibă grijă de mama, de Adrian, de Carina... Ei asta-i… Cam asta a fost discuția… După aceea am schimbat încă două-trei cuvinte cu Olga, ce să-i fac, sunt moale, sentimental, dar în familie sunt fericit, ne iubim mult şi fără ei... În fine, am pus receptorul jos. Atunci m-a apucat, brusc, o sete toropitoare. Nu mâncasem nimic toată ziua, băusem doar un singur suc, la gară, şi după atâta agitație, după atâta strigat, aveam buzele crăpate.

Pe masă - o stacană cu apă. M-am uitat la ea cu lăcomie, în acelaşi timp cu teamă. O să râzi însă adevărul acesta este, mi-am închipuit... Ce să-i faci, nervii, de pe la 9 trăisem ore infernale. Şi cum, în pofida oricărei rațiuni, teama mă domina, l-am întrebat pe Bulza de se supăra dacă… N-a ezitat, nu m-a refuzat, atunci, eliberat de orice temeri, am dus cana la buze bând mult, cu poftă, oarecum dizgrațios, de altfel m-am şi întors, fiindcă nu mă puteam opri din băut deşi simțeam apa scurgându-mi-se pe barbă…

După vreo zece minute rămăseserăm în biroul acela doar câțiva inşi. Atunci am zis că vreau să vorbesc cu domnul Bălan între 4 ochi. El a fost de acord, indivizii ceilalți au ieşit. Nu şi Florea. M-am uitat la el degeaba, insul a rămas în mod ostentativ. În cele din urmă, zicându-mi că *raportul* dintre ei era altul decât cel ştiut de mine, m-am adresat primului-secretar de parcă am fi fost în încăpere doar noi doi. „Domnule Bălan, oamenii din județ v-au aşteptat de mult şi cu drag.”, „Am simțit asta, Savule. Am simțit. Află de altfel că am venit cu plăcere... Cu mare plăcere”, „Păcat că e un moment greu, domnule Bălan. Atât de greu. Matei a distrus totul. Aşa cum s-a lăudat chiar de la început, a golit cămările bănățenilor. V-a lăsat un județ secătuit, sărac. Dar să ştiți că, de când ați venit, deşi nu s-au schimbat multe lucruri, oamenii au observat că ați încercat, totuşi, să faceți câte ceva pentru ei.”, „Abia m-am apucat de treabă, Savule, sunt la început... Iubesc oraşul, județul, le şi cunosc bine, sper să ne punem pe picioare...”

Ce ne-am mai spus?... A, i-am smuls o promisiune. S-a angajat să ne sprijine în tipărirea foii volante de care am vorbit cu ceva timp în urmă. Rețin că în momentele acelea i-am cerut pixul, pe al meu îl luase, din greşeală, Vartan, când plecase la Consulat, ceea ce e notat în agenda mea cu roşu, sub revendicările trecute acolo, e scris cu pasta lui. Apoi... A, îmi mai amintesc ceva

din discuția aceea. Ba chiar şi ora la care am avut schimbul de replici. Cum am ajuns la el nu ştiu, dar la un moment dat el a zis : „E în țară. Ceauşescu e în țară şi ar fi trebuit să vină el. Dar şi-a contramandat vizita şi l-a trimis pe Dăscălescu. La 19 însă o să vorbească la televizor". Mi-amintesc că atunci, poate pentru întâia dată de când eram în Consiliu, m-am uitat la ceas - orele 18,40. „Păi domnule Bălan, n-ar fi fost firesc să se fi transmis în direct ceea ce se întâmplă aici?" Răspunsul lui : „Nu fi naiv, Savule. Nu fi naiv…". Nu cred c-am putut să nu fiu, nu-mi dădeam seama ce voise să spună, eram prea înfierbântat pentru subtilități, mi-am exprimat îngrijorările fără nici o rezervă. „Ştiți de ce mă tem? Că aşa cum e, rupt de realitate de ani buni, va spune cine ştie ce prostii şi oamenii vor da în clocot! Vor exploda! Şi se vor manifesta astfel pentru că timişorenii au morți, domnul Bălan, şi răniți şi deținuți! Şi nu-i mai sperie nimic!", „Chiar crezi… că va alege cea mai proastă soluție?", „Din câte îl cunosc, da."… El n-a mai zis nimic, eu am rămas cu gândurile, cu îngrijorările mele, întrebându-mă ce trebuia să facem ca lumea să nu se dezlănțuie, să nu-i provoace pe cei din Consiliu, mai ales pe cei cu arme, încet-încet conturându-mi-se ideea că ar fi fost bine să ies să le spun oamenilor că Ceauşescu era depăşit de situație, că cei veniți de la Bucureşti nu l-au informat de dimensiunea stărilor de fapt din Timişoara, de unde ceea ce va spune la televizor nu avea nici o importanță deoarece noi eram hotărâți să nu-l mai acceptăm indiferent...

N-am apucat să mă adresez mulțimii. Biroul s-a umplut în doar câteva clipe de bucureşteni, de câțiva dintre ai noştri, fiind orele 19 fără câteva minute! Şi degetele manevrând un buton şi primele zâmbete pe sub mustăți - Belgradul! În „Citadela Roşie", în Consiliul județean, primul canal era reglat pe Belgrad! Insul s-a fâstâcit – parcă Florea, nu sunt însă sigur –, a apăsat al doilea buton zâmbind spre Dăscălescu de parcă i-ar fi spus *scuzați, cred că ăştia au făcut-o, careva din demonstranții ăştia afurisiți…* Aici - tot sârbii! Altă grimasă, al treilea canal, pe acesta – ungurii! Pe al patrulea, în fine - Bucureşti-ul.

Am urmărit programul de față fiind Dăscălescu, Pacoste, Bălan, Florea şi. ..alții, mulți alții, şi noi, câțiva membri ai Comitetului cetățenesc.

Bălan mi-a lăsat o impresie agreabilă şi atunci. Stătea în față, într-o poziție ce-mi permitea, în timp ce priveam la televizor, să-l am sub observație. Or grimasa din clipa în care bâlbâitul a dat-o cu... huligani... bişnițari... iredentişti, a fost elocventă. Parcă mi-ar fi zis *ai avut dreptate, Savule, ai avut dreptate...*

Reacția demonstranților a fost cea prevăzută de mine. Cineva pusese un radio la microfon, cei de jos auziseră cum ne numise bulibaşa de Tătărăi şi începuseră să huiduie. „Du-te, tovule, şi linişteşte-i - mi-a spus Dăscălescu

- că dacă fac vreo prostie, o să fie jale." Până am ajuns pe balcon m-am gândit ce să le spun şi cum să-i temperez. Cum n-am găsit altceva, le-am dezvăluit gândurile legate de faptul că descreieratul era depăşit de situaţie şi că noi nu-l mai voiam în nici un fel. N-am reuşit să-mi epuizez propoziţiile, fiindcă Pacoste a sărit să-mi smulgă microfonul acuzându-mă de instigare. Nu sunt un Hercule dar, când refuz să dau ceva din mână, e destul de greu să-mi iei lucrul acela, aşa că microfonul era încă în mâna mea, în a mea şi în a lui. Şi, parcă atunci văzând întâia oară steagurile fără stemă, mi-a zis că profanarea unui drapel de stat se pedepseşte aspru şi m-a ameninţat cu împuşcarea. Eu am început să râd, să hohotesc, ia uite, domnule, îmi ziceam, şi ăsta vrea să mă împuşte, devenisem un fel de „balenă albă", o obsesie pentru toţi maniacii cu zgardă de Scorniceşti în jurul minţii.

N-am *dansat* cu Pacoste decât câţiva paşi, pentru că cineva a oprit staţia. Atunci am coborât printre oameni. Era cazul să văd dacă apăruseră deţinuţii, voiam să stabilesc care era moralul oamenilor. Deşi era aproape nouă seara, Vartan nu se întorsese de la Consulat! Ce era cu el? Îl arestaseră? Apucase să înmâneze hârtiile acelea prietenilor noştri sârbi? Şi pentru că mi se... înşurubase în minte o idee, în timp ce-am revenit în Consiliu, m-am uitat atent în jur...

Ce voiam să fac?... Să merg la Consulat eu însumi! Numai că treaba asta n-o puteam face oricum. Nici demonstranţii nici comandoul lui Dăscălescu nu trebuiau să ştie de plecarea mea. Bănuieşti din ce motive. Atunci am făcut manevre pentru derutarea tuturora. Coboram, urcam, coboram... Asta pentru ca, din moment ce aveam să dispar cel puţin vreo jumătate de oră, demonstranţii să creadă că eram sus, Dăscălescu şi ai lui că eram jos.

Escapada la Consulat a fost o adevărată aventură. Până la urmă am mers cu o gardă! Dar să vezi cum a decurs treaba. Într-unul dintre drumurile mele sus-jos-sus, prinzând un moment favorabil m-am strecurat după o draperie. Câteva momente am stat smirnă, să mă conving că nu-mi observase nimeni manevra. Activitate şi mişcare obişnuite, totul în regulă. Era cu ceva înainte de orele 22. Am deschis fereastra, am sărit, ghemuit fiind m-am uitat cu atenţie în jur, nimic suspect, am ţâşnit spre gard, şup pe el şi… Dar atât mi-a fost! Atât, că ursul mă ţineau ca într-o menghină! „Încotro, pitigoiule? Încotro, pui de lele, şi cine-mi eşti, şi ce-i cu graba asta, că nu ştiu să se dea carne la nici o alimentară." Titus, pe de o parte îmi era ciudă, pe de alta îmi venea să râd în hohote. În timp ce pregătisem escapada mă gândisem la multe, dar nu şi la aceea că-i pusesem pe oameni să înconjoare clădirea, ca să nu scape,

vorba aceea, nici pasărea. Şi nici să cobor nu puteam, nici să revin, pentru că Tat Gheorghe - muncitor la IRP – are mâini de halterofil, aşa că a trebuit să le spun *poezia* de sus, de pe *podium,* imobilizat cum eram. Fie că n-am eu *talent*, fie că *receptorul* lor era defect, nu m-au crezut. Noroc că unul dintre tineri, apropiindu-se, m-a recunoscut. „Lăsați-l, mă, că e nea Savu. Pe cuvânt, e nea Savu." Situația s-a schimbat, mi-au dat voie să cobor dar Tat, încă bănuitor, a rămas cu mâna pe mine. Nu mă deranja, putea să mă însoțească oriunde. Şi chiar m-a însoțit, a mers cu mine tot grupul, vreo şapte-opt inşi, printre care şi un sârb, ceea ce era nemaipomenit, bănuieşti de ce.

Din spatele Consiliului am luat-o cât mai spre margini, când am ajuns pe partea Ascarului ne-am împărțit în două, pe nişte tineri i-am trimis la Operă, precizându-le traseul, ca să ne reîntâlnim. Cred că băieții ăia au zburat. E adevărat, noi am întârziat - Tat mereu cu menghina pe mine - ca să-mi dau seama de starea de spirit a oamenilor. Mi s-a părut că totul era în regulă, ne-am continuat drumul. Când am ajuns pe la Liceul pedagogic - băieții se întorceau! Rezultat nul. Oamenii nu voiau să vină, cei din balcon cu atât mai puțin. I-am trimis din nou rugându-i să le expună argumentările mele, ştii tu care, „porumbeii" călători fâl-fâl şi iar ne-am întâlnit, de data asta prin dreptul Primăriei, acum cu oarecari rezultate. Cei ce i-au ascultat le-au promis că vor vorbi cu ceilalți, că vor încerca să-i convingă pe cât mai mulți să vină la Județ, că…

Dar să-ți dezvălui o treabă nostimă din escapada aceea. Printre noi - un băiețel de vreo 9-10 ani. La început, crezând că ne însoțea până unde i-ar fi fost la îndemână s-o apuce spre casă, nu i-am zis nimic. Numai că ajunseserăm la Catedrală şi puştiul continua să meargă cu noi. Atunci l-am luat la întrebări, i-am dat sfaturile de rigoare. Mi-a părut rău. Aproape plângând, ne-a spus: „Nu mă duc acasă, nenea. Vă rog nu mă alungați, vreau să stau şi eu la revoluție, ca toți bărbații...". Titus, să-ți spun ce-am simțit în clipele acelea?...

În Piața Operei erau demonstranți până pe la ceas. Ăstora dă-mi voie să le zic… **fondul principal de revoluționari.** În rest oamenii mergeau într-o direcție, în alta. Din păcate mulți spre locul de care-i vorbisem puştiului. Titus, când îi vedeam apucând spre casă mă durea sufletul, mi se sfâşia inima. Dacă m-ai fi văzut cum m-am comportat atunci… Ştii ce făceam? Mă apropiam de orice ins, de orice grupuleț, intram în vorbă cu ei, îi rugam să nu plece, îi imploram să rămână, mai toți pretextau că merg să mănânce ori să-şi ia ceva mai gros în spate, eu îi conjuram ca, din doi ori trei vecini, să meargă doar unul, ori pe rând, îi imploram să rămână aproape plângând, în noaptea aceea trebuia să renunțăm şi la somn şi la mâncare şi la căldură, era o prostie să pierdem ocazia ce se ivise, era păcat de sângele ce cursese trei zile la rând, încercam

să-i însufleţesc până şi cu tulburătoarea idee că Timişoara era, iată, oraş liber de comunism, primul oraş liber din România!...

Am ajuns la Consulat târziu. În mod cert după orele 23. Pe stradă întuneric, la două ferestre ale clădirii lor lumină. Am bătut în poartă, am identificat interfonul, ne-am folosit de el. Eu am vorbit româneşte, sârbul din grupul nostru traducea. N-are rost să întrebi cu cine am purtat discuția, n-am în cap nici un nume. De altfel nici n-am cum, nu-mi amintesc să-i fi pus întrebarea asta, pe mine mă ardea altceva. Din fericire răspunsurile m-au liniştit. Da, Vartan le înmânase lista cu numele noastre. Da, transmiseseră mesajul la ambasadă. Da, luaseră legătura cu Taniug. Păi dacă aşa stăteau lucrurile… Şi pentru că mă destinsesem, ne-am mai spus câte ceva. Noi i-am furnizat unele detalii, el ne-a adresat cuvinte frumoase, măgulitoare. Ne-a felicitat pentru curaj, pentru consecvență, pentru tot ceea ce făcuserăm în zilele acelea, sfătuindu-ne să fim însă atenți pentru că eram în pericol. Ştii ce m-a impresionat? Ultimele vorbele le-a pronunțat în româneşte. Cu accent străin, dar în româneşte. I-am mulțumit, ne-am mai spus un gând, două, ne-am salutat, ne-am întors cu intenția de a reveni la Județ pe acelaşi drum.

Dar după ce am dat primul colț spre dreapta - eram eu, Tat şi vreo zece inşi - i-am rugat să ne oprim. Mă lovise o sfârşeală de moarte. Puştiul de care ți-am vorbit a fost atunci nemaipomenit. Pe undeva pe aproape locuiau nişte rude de-ale lui şi băiatul, chiar dacă era atât de târziu, a mers la ele, întorcându-se cu ceva de mâncare şi cu o sticlă cu apă. Între timp îmi mai revenisem, unul dintre tinerii ce mă însoțeau, pentru că ar fi trebuit să intre în schimbul trei la nu ştiu ce întreprindere, mi-a dat mâncarea lui, altul mi-a dat un măr; Doamne, cu ce poftă am mai mâncat şi ce bine mi-a prins totul...

La ora aceea în fața Operei erau demonstranți puțini. Să fi plecat spre Consiliu? Spre casele lor? Nu ştiam şi asta mă înnebunea. Am luat-o de aceea spre Județ în ritm alert. Acolo, când am dat mâna cu cei ce mă însoțiseră, eu urmând să urc la Dăscălescu, unul dintre tinerii din grupul nostru m-a întrebat : „Nea Savule, dar familia dumitale e în siguranță?". Am tresărit, m-am cam îngălbenit. „Nu... N-am avut timp să...", „Şi poate c-ar fi bine încă ceva, a intervenit altul, ar trebui să te razi. Ştii de ce..." Recunosc, câteva momente n-am fost în stare de nici o reacție. M-a trezit din starea aceea încrâncenatul Tat. Îşi cerea scuze pentru comportamentul de până atunci, de-acum gata, avea în mine toată încrederea.

Problema a fost rezolvată de unul dintre tinerii din grup. Observând un student străin, cu maşină, l-a rugat să mă repeadă acasă. Negrul a fost de

treabă, a acceptat să urcăm cinci inşi, fiind în total şase. Am intrat în maşină eu, Tat, doi tineri şi puştiul de care ți-am vorbit. Pe acesta l-am luat ca, dacă pe lângă bloc s-ar fi găsit securişti, să-l trimitem până la mine pe el.

N-am văzut pe stradă pe nimeni, am procedat totuşi cu prudență, i-am trimis după ai mei pe puşti şi pe un tânăr.

După ce şoferul a plecat, eu şi Tat am intrat în vorbă cu un vecin. Omul mi-a dat o şapcă, am luat-o, nu ştiu de ce dar am luat-o, apoi am trecut prin câteva momente grele. Asta s-a întâmplat când am auzit doi inşi de pe strada Culturii zicându-şi unul altuia. „Unde?", „Acolo, uite-l acolo!" Am crezut că sunt securişti, nu ştiu despre ce-or fi vorbit, cu toate astea ne-am îndepărtat aşteptându-mi familia lângă blocul cu opt etaje de pe strada Feleacul.

Peste vreo zece minute au venit ai mei, am fugit unii spre alții, ne-am îmbrățişat, Tat şi tinerii şi puştiul nu ştiau ce să facă, nu ştiam nici eu, într-un târziu Tat m-a întrebat : „Să rămânem cu voi?", „Nu ştiu...", „Să plecăm?", „Nu ştiu...", „Dacă vrei, rămânem", s-au oferit însoțitorii mei. M-am gândit mult, am judecat şi aşa şi aşa, după care i-am zis : „Nu, mai bine plecați...". S-a gândit şi Tat şi, înțelegându-mă cum trebuia, mi-a spus : „Da, aşa e mai bine... Dacă n-o ieşi nimic din ce-am făcut până acum şi-or începe represaliile şi ne-or întreba ce-i cu dumneata, e mai bine să nu ştim nimic...", „Da, aşa-i...", „S-aveți noroc, nea Savule. Să dea Dumnezeu să fie bine...", „Să dea Dumnezeu!... Noroc!..."

Şi ei s-au îndepărtat, s-au tot îndepărtat, noi rămânând în întuneric neştiind încotro s-o luăm. Neştiind fiindcă nu voiam să facem rău nimănui. E bine să intri în casa cuiva când îi aduci o bucurie, dar dacă porți după tine milițieni şi securişti...

21 Decembrie

După ce nu i-am văzut mi-a fost şi mai greu. Din fericire mi-am revenit. Eram bărbatul familiei, în situația aceea ajunsesem din cauza mea, eu trebuia s-o rezolv. Ceea ce se impunea să stabilim era familia la uşa căreia să batem. Hotărârea a fost comună. Ne-am înțeles din priviri, din aluzii, din frânturi de cuvinte. Dintru început am exclus adresele rudelor: Dacă aveam să fiu căutat, după propria-mi casă la neamuri ar fi descins orice securist.

Am optat, cu strângeri de inimă, stresați de gândul că le puteam provoca necazuri, pentru familia Ianculescu Românu. El, solist la Operă, în perioada aceea avea un contract în Austria. Ea e profesoară de violă la Liceul

de Muzică. Deşi aproape unu noaptea, Mioara - colegă şi prietenă cu Olga din clasa a doua - ne-a primit cu căldură. Până m-am ras, soția i-a explicat situația, precizându-i ce o rugam să facă pentru copii în cazul că nouă avea să ni se întâmple ceva. După care eu şi Olga am ieşit. Mioara a insistat să rămânem, şi-a asumat orice risc, cu toate astea am ieşit. Sigur, potențial **răul** era săvârşit. Dar poate, îmi ziceam, se va rămâne la acest stadiu. Şi dacă problema copiilor era cât de cât rezolvată, un prim pas făcusem, totuşi.

Ajunşi în stradă ne-am uitat pierduți în toate direcțiile. Încotro s-o luăm?... La ce uşă să batem?... Cine ne-ar fi primit, ştiind ce făcusem în ziua precedentă?...

Deşi frânt de oboseală, nu odihna mă preocupa. Înainte de un loc unde să pun capul, aveam nevoie de… vorbe! De o anumită tăcere! De înțelegere, de îmbărbătare! I-am propus Olgăi să mergem pe jos până în Calea Şagului, unde locuieşte un fin de-al meu. A fost o plimbare imposibil de descris. Era trecut de două noaptea, întuneric peste tot, linişte oarecum nefirească, străzi pustii, când şi când câte o maşină şi iarăşi linişte, întuneric, şi noi mergând şi vorbind, eu explicându-mă, ascultându-i Olgăi opiniile, dar mai ales gândurile, înțelegi ce vreau să spun... Da, drumul acela nu poate fi descris, nu insist, n-aş ajunge la nici un rezultat, important fiind altceva – faptul că mi-a **priit**! Olga s-a comportat cum trebuia, m-a ajutat mult, enorm, nu ştiu ce m-aş fi făcut dacă n-ar fi avut înțelepciunea şi înțelegerea aceea…

Uşa blocului unde locuieşte finul meu era închisă, lumină la nici o fereastră, ce să fi făcut, cum să fi trezit pe cineva de la parter, aşa că din Calea Şagului, voind să ajungem în apropierea fabricii Banatul, unde locuieşte prietena noastră Ica Todor, solistă de muzică populară, am traversat oraşul din nou!

Am ajuns la ea către ziuă. Mai toată discuția de pe drum a avut în centru situația copiilor. Între timp ne-am clarificat multe, i-am spus cele mai importante gânduri şi Icăi, precizându-i când, unde, cum să ia legătura cu sora şi cu cumnata mea.

N-am dormit deloc. N-am putut, chiar dacă m-am întins pe divan. Dar stând aşa aproape o oră, mi-am revenit şi, pe la şapte, fiindcă nu mai aveam răbdare, am hotărât să ies în oraş. Olga şi Ica mi-au spus că voiau să mă însoțească. Ideea nu m-a încântat. Presimțeam că, ajuns în mijlocul demonstranților, aveam să fiu absorbit de problemele noastre, că nu era posibil să mă ocup de ele. N-au renunțat, au insistat, n-am avut ce face, am ieşit toți trei.

De faptul că degeaba mă bărbierisem mi-am dat seama repede. Oamenii din primul grup, întâlnit pe lângă Guban, m-au recunoscut de parcă am fi făcut armata împreună. În ziua precedentă mă agitasem prea mult, urcasem prea des pe garduri şi oamenii mă recunoscuseră chiar dacă nu mai aveam barba. Cum aş fi putut atunci să scap de securişti, m-am întrebat imediat, dacă Dăscălescu ar fi dat vreo dispoziție în privința mea?

Dar astea au fost gânduri de doar câteva secunde, scurte, trecătoare, manifestările de simpatie mi-au prins bine, ce făcusem ieri se dovedea, iată, că fusese un lucru bun, drept, dorit de toți, am intrat de aceea din nou în rol şi, din grupurile disparate, din singuratici, am format o coloană, pe Pestalozzi deveniserăm un adevărat convoi, o formațiune care înainta scandând chemări şi lozinci, cu care îi încurajam pe trecătorii nehotărâți să ni se alăture. „Români, veniți cu noi!", „Nu vă fie frică, Ceauşescu pică!", „Noi suntem poporul!" - şi un slogan nou, care a prins la mulțime repede - „Vrem saloane de Crăciun, nu conducător nebun!"

Am apărut la Consiliu dinspre Podul Decebal, colivia era însă goală, pițigoii de la Bucureşti plecaseră, aşa că ne-am continuat drumul spre centru.

N-am urcat în balcon cum, poate, ar fi fost firesc. Aflând că în Gara de Nord sosiseră garnituri cu oameni din alte județe, am hotărât să mergem în întâmpinarea lor. Am ajuns la gară vreo 300 de timişoreni care, scandând lozinci, ne-am împrăştiat printre trenuri. A fost o experiență interesantă. Nu ne-a fost totuna, exista un risc. Ne-am apropiat încrezători, dar nu fără a avea strângeri de inimă la orice pas. Oamenii aceia fuseseră mințiți, înşelați, era posibil ca unii dintre ei să fi venit convinşi că aveau de îndeplinit o misiune cu adevărat importantă. Din fericire reacțiile lor au fost altele decât cele scontate de cei care-i trimiseseră, au înțeles situația şi au lăsat ciomegele deoparte. Nu s-au molipsit prea brusc de entuziasmul nostru, dar nu s-au arătat duşmănoşi.

Am făcut observația că erau obosiți, unii dintre ei fuseseră urcați în trenuri direct din schimbul de noapte, îmbrăcați cum se nimerise, flămânzi. A, un amănunt cu semnificația lui. Pe drum, o verişoară mi-a dat o plasă cu nişte cornuri. I-am îmbiat, oamenii au luat cornurile, au început să muşte, să mănânce, asta ne-a apropiat, până la urmă un craiovean s-a şi întrebat, m-a întrebat: „Mă neică, mă, ce oameni sunteți voi, bănățenii, mă? Că pe noi ne trimeasără să vă batem cu ciomegele, şi voi, neică, ne primirăți cu pâine!...".

Încet-încet au coborât, s-au amestecat printre noi, se convinseseră că nu păream derbedei, huligani ori cum ne etichetase stârpitura din Scorniceşti, eram oameni civilizați - remarca unuia dintre olteni, după ce a dat o raită prin

magazinele din apropierea gării, n-o s-o uit niciodată: „Păi uite, Marine, că ăştia, care o duseră mai bine decât noi, ăştia care avură mâncare să ridicară, mă. Şi noi, care n-avurăm nici ce mânca, nici ce îmbrăca, nici căldură, îl aplaudarăm ca proştii, mă. Ca proştii. Păi să nu-ți vină să..." -, români care ne ceream drepturile cu demnitate, cu încredere şi curaj.

Am vorbit cu toți cei de care m-am apropiat, voiam să aflu cum gândeau, ce intenționau să facă, i-am invitat în Piața Operei, unii au venit, majoritatea au rămas în trenuri, opțiunea e de înțeles, ce să caute într-un oraş străin ştiindu-se de ce veniseră, pe deasupra aveau încă două argumente, erau obosiți, nedormiți, fuseseră urcați în vagoane din schimbul de noapte, dacă rămâneau aveau pe ce sta, mai prindeau un pui de somn, în plus garniturile erau speciale, li se putea da liber pentru întoarcere oricând şi dacă rămâneau în Timişoara… Trebuie să recunoşti, nu era uşor să intervii cu contraargumente. Eu n-am găsit nici unul. Cu toate astea am încercat să obțin ceva şi din situația aceea. I-am îndemnat, le-am cerut, i-am rugat să le spună celor de acasă ce-au văzut, ce se întâmpla în Timişoara, să le explice de ce am fost bătuți, arestați, împuşcați, sfătuindu-i să se ridice şi ei pentru că împreună...

Cu una cu alta am întârziat, grupul cu care venisem plecase spre Operă. N-a fost rău c-am rămas. M-am întors în Piață cu nişte olteni. Le-am urmărit reacțiile pe furiş, din ce în ce mai încântat. Erau nedumeriți, priveau în stânga şi dreapta nevenindu-le să creadă că manifestările noastre, de oameni liberi, de cetățeni descătuşați de închistările atâtor ani, erau ale unor inşi ca ei, români care trăiseră, asemenea lor, în acelaşi regim de ani şi ani…

Am ajuns la Operă pe la prânz, m-am despărțit de olteni cu îmbrățişări, ca de nişte frați, am urcat. Ce a fost, ce s-a întâmplat în foaier şi pe balcon?... Adevărul e că acolo s-au petrecut şi treburi mai puțin frumoase. Ne-am mai certat, ne-am suspectat, ne-am şi amenințat…

De altfel spre seară tensiunea ajunsese la cote care, pentru mine, trecuseră de pragul de suportabilitate şi am fugit!

Nu cred să nu-ți fi spus şi alții că-n foaier s-au purtat multe, foarte multe discuții în contradictoriu, cu ton ridicat, folosindu-se injurii, amenințări, dându-se ultimative! De ce? Scuze nu pot oferi, explicații da. Avea vreunul din noi experiență revoluționară? Eram pregătiți pentru a gestiona situația creată ca peste noapte? Ştiam întocmi **platforme program**, planuri de coordonare ale activităților din oraş, din județ? Cred de altfel că statutul pe care ni-l puteam aroga la momentele acelea nu era de revoluționari, ci de **nemulțumiți!** Hai să zicem, ca să te liniştesc, de **supernemulțumiți!** De **superrevoltați!**

De când urmăresc la televizor imagini ale activității „guvernului de 22 minute", judec cu îngăduință sporită. Concesiv, cu oarecare înțelepciune. A fost bine că a fost aşa. A fost benefic faptul că au existat mai multe poziții. Grav ar fi fost dacă am fi gândit toți în acelaşi fel. Fortuna, bunăoară, **dorea tratative cu guvernul.** Eu plecam de la cu totul altceva, de la **demiterea lui!** Care să fi fost poziția cea mai potrivită? În ce mod s-ar fi obținut **cât mai mult plătind cât mai puțin**? Sau era vorba de **totul** ori **nimic?** Vezi, fel de fel de întrebări, de atitudini. Uite o comparație sugestivă pentru subiectul pus în discuție. Masa de oameni ce umplea Piața o putem compara cu un **trup,** noi, cei de sus, constituind **capul.** Dacă te înțepi, dacă te arzi, senzația se transmite la creier, elaborarea reacției efectuându-se aici. Noi eram în această situație. Din mulțime începuseră să ne parvină fel de fel de informații, de întrebări, de relatări ale unor stări de fapt. Oamenii ne **transmiteau** ceea ce doreau să fie soluționat, **noi trebuia să rezolvăm!** Să luăm decizii viabile, eficiente. Astea pe lângă **problemele de fond.** Pentru că, nu-i aşa, căzând vechea structură, trebuia să asigurăm bunul mers al tuturor proceselor economice, administrative, juridice…

Dar s-o luăm pe îndelete. M-am despărțit de oltenii *mei,* am trecut de oamenii de ordine din cordonul de pază, am urcat. În foaier - 30, poate 40 de oameni. Văzându-mă, unii s-au bucurat, alții nu. Pentru că apărusem atât de târziu, mulți crezuseră că am pățit ceva ori că, speriat de ceea ce făcusem, am dat bir cu fugiții. Mi-am dat seama că încercaseră să se organizeze, că se străduiau să facă față situației în care ne găseam.

La microfon se vorbea mereu. Lucru bun, fireşte. Numai că... **scenariul** după care se desfăşura această activitate m-a surprins neplăcut. Totul trecea pe la Fortuna.

Fac o paranteză. Mă vedeam cu domnul Fortuna întâia oară, nu-l cunoşteam, nu mă ştia nici dânsul. E adevărat, miercuri seară venise la Consiliul Județean. Numai că acest lucru se întâmpla în timp ce eu eram la Consulatul iugoslav.

Deci totul **trecea** pe la Fortuna. Am aflat imediat de ce acest regim: Fortuna era **şeful!** Înainte de a fi urcat eu, ori chiar de miercuri, se constituise un comitet, parcă aşa am înțeles că se numea, în fruntea căruia se găsea domnul Fortuna. Eu nu am veleități de om de conducere, sunt mai mult… **om de opoziție!** Ins care sesizează neregulile şi nu se ezită să intervină când e cazul. Indiferent cine e persoana care le comite. N-aş fi avut nici o obiecție împotriva acelui comitet, dacă lucrurile ar fi mers bine. Am observat însă că existau disensiuni, adversități. Din păcate unele manifestări de acest fel s-au

petrecut în apropierea microfonului şi, poate, au fost sesizate şi de cei de jos. Zic poate, nu ştiu dacă e aşa ori nu.

Dar să revenim. Obsedat de problemele ce trebuiau rezolvate în primă instanță, am rugat pe cineva să facă un apel. Până la urmă l-am făcut şi eu, cu toate că eram răguşit. I-am rugat pe timişoreni să aducă haine groase, mâncare şi apă, pentru prietenii noştri din județul Olt. Am apelat la persoanele care aveau cunoştințe la telefoane, rugându-i să meargă să le ceară să fie deblocate legăturile interurbane, ca țara să ştie ce se întâmpla la noi. Am făcut apoi un apel pentru directorii de întreprinderi, rugându-i să se decidă de partea cui erau...

Am avut atunci, nu pot preciza însă când, poate mai devreme, poate mai târziu, o primă discuție la obiect cu domnul Fortuna. El mi-a spus că a înființat o formațiune revoluționară, Frontul Democrat Român. În regulă, i-am zis, care vă este platforma, l-am întrebat apoi. Ei aici, după mine, situația nu era în regulă deloc. Zic după mine fiindcă eu, am mai pomenit acest lucru, porneam de la demiterea guvernului şi abdicarea lui Ceauşescu. Şi nu m-am lăsat nici acum. Aia putea fi platforma Frontului său, a cui şi-o revendica, **însă nu şi a oamenilor de jos din moment ce se striga „Jos Ceauşescu!", „Vrem alegeri libere!"** Ei bine, de aici discuții, supărări, suspiciuni, mai ales pentru faptul că eu nu sunt omul care să cedez.

Atmosfera s-a tensionat după aceea şi din cauza tinerilor, care se vedeau marginalizați de Fortuna şi ai lui.

Şi biletele din Piață veneau, ajungeau la noi tot mai multe, am fotografiat două dintre ele, astea sunt, din păcate nu făceam față, FDR-ul era depăşit, eu încercam să-i conving să constituim comisii pe probleme, să ne recunoaştem limitele şi să apelăm la intelectuali, la specialiştii în diferite domenii din rândul demonstranților din Piață, pentru a da cele mai potrivite soluții situațiilor nou ivite…

Ca să înțelegi cât de nepregătiți eram, află că ne lipsea până şi hârtia! Şi pentru vreo jumătate de oră am **lăsat revoluția** şi am fugit acasă după caiete, hârtie de scris şi indigo! Am mers cu un autobuz al Comtimului, pus la dispoziție de domnul Sabin Mărieş, şef de coloană la această instituție.

Când m-am întors, am încercat să elaborăm o platformă-program care să mulțumească pe toată lumea. Fortuna a cedat greu, până la urmă a acceptat abdicarea lui Ceauşescu, nu însă şi demiterea guvernului.

În fine, după discuții interminabile, am schițat o listă cu revendicările noastre. Nu eram mulțumit, mi se părea... **călduță -** e cea scrisă cu roşu în fotocopia de la sfârşit - însă doar atât am reuşit să obțin.

Un moment important l-a constituit intervenția hotărâtă a tinerilor, dintre care s-a impus Petrişor Morar.

Fortuna a cedat, a lărgit colectivul, a constituit o nouă comisie, ori comitet, cum vrei să-i spui. Înțelegându-mă greşit, mi-a oferit responsabilitatea comisiei economice. Am refuzat, nu doream nici o funcție. A preluat-o Petrişor Morar. Fortuna mi-a propus altceva, nu mai ştiu ce, am refuzat şi de data asta, nu putea crede că nu voiam nimic, l-am lăsat cu nedumeririle lui insistând să chemăm specialişti din rândul timişorenilor de jos, ei putând prelua responsabilitățile respective cu alte garanții decât cele pe care le puteam prezenta noi.

Observațiile mele au deranjat pe mulți, atmosfera s-a încins, simțeam, poate nefondat, că s-ar fi putut trece dincolo de tonul răstit - printre noi erau vreo patru-cinci inşi cu automatele în mâini - că nu era deloc exclusă o descărcare tranşantă.

Există o „poveste" a tipăririi platformei-program, de care am mai vorbit. O propunere a fost s-o multiplicăm imprimând-o la calculator. Eu am avansat altă idee - s-o tipărim la Poligrafie. N-au fost vorbe în vânt, m-am angajat să realizez treaba eu însumi. Aveam la Poligrafie un prieten bun, domnul Laslău Ioan, ştiam că n-avea să mă refuze, am vrut să-l contactez. N-a trebuit să-i dau telefon. A venit singur, din fericire exact când aveam nevoie de el. Auzise că vorbisem la Județ cu Dăscălescu şi, cum la Județean nu era nimeni, bănuise că sunt la Operă. I-am predat materialul, Nae a plecat la instituție. N-a apucat să-l tipărească. A ajuns la Poligrafie, a pregătit forma de tipar, a încălzit maşinile de la ziar. Numai că instituția a fost înconjurată de trupele de represiune, nenorociții căutându-l pentru a-l aresta. Simțind pericolul, Nae a lăsat totul baltă şi a fugit. A sărit gardul în curte la Fructus, după, care s-a „pierdut" în noapte venind, pe căi ocolite, din nou la Operă. Ei bine, pățania lui, atmosfera din foaier şi balcon... A, am uitat un amănunt. Pe la 14, pe la 15, l-am întâlnit, jos, pe Hulea Ioan, lăcătuş la AEM, cu care sunt bun prieten. I-am spus că sus mă simțeam în nesiguranță, l-am rugat urce, să stea lângă mine, i-am explicat că în acest fel risca şi el şi dacă nu voia... nu m-a lăsat să-mi termin vorba, m-a însoțit, de atunci am fost împreună tot timpul. Deci toate astea, tensiunea sesizată până şi de Hulea, m-au determinat părăsesc foaierul...

Atunci am plecat toți trei. Eu, Hulea Ioan şi Laslău Ioan. Sigur, destul de afectați dar fără a fi copleşiți de sentimentul zădărniciei. La urma urmei ziua nu trecuse de pomană. Închegasem o platformă, constituisem un Comitet lărgit, de 55 de persoane, în cadrul căruia fuseseră fixate diferite comisii şi însărcinările lor.

Am plecat atunci şi pentru că, cel puțin pentru moment, nu erau posibile intervenții deosebite. Se cumulase oboseala, se înmagazinase stresul şi nu ne mai puteam controla reacțiile, randamentul intelectual se diminuase, apăruse o oarecare apatie, era trecut de orele 22...

Era atât de târziu şi eu nu pusesem geană pe geană de mai bine de 40 de ore...

22 Decembrie

În fine, câteva ore de somn. Absolut necesare. Dar pe la şase eram treaz. Din motive lesne de înțeles nu am dormit acasă, ci la Ica Todor, unde se găsea şi soția.

Dimineața m-am întâlnit numai cu Hulea, pe Nae nu l-am aşteptat, nu ne-am făcut însă nici un gând, ştiam că aveam să ne revedem la Operă.

Aici, din păcate, aceeaşi atmosferă încărcată, aceleaşi nemulțumiri şi supărări. Am avut o discuție cu tinerii, cu Morar Petrişor. Eu mă gândeam la problemele de strictă necesitate. Pentru cei ce stătuseră acolo toată noaptea trebuia să se aducă mâncare, apă. Din fericire aprovizionarea acestora se pusese, cât de cât pe roate, începând de joi. Dar acum tinerii aceia, „tinerii kamikaze", care n-ar fi plecat din fața Operei nici de-ar fi fost striviți de tancuri, erau mai mulți, problemele se înmulțiseră.

Şi m-am mai zbătut eu pentru ceva. O să zici că sunt sentimental, moale, cine mai ştie în ce alt mod. Nu mă deranjează. Aş fi însă trist dacă nu m-ai înțelege. Pentru familia mea, pentru foarte mulți oameni, sărbătorile de Crăciun sunt deosebite. Am rămas din copilărie cu amintiri fabuloase legate de celebrarea naşterii Mântuitorului, de când am copii m-am dat şi eu peste cap să trăim aceste zile în acelaşi mod, ce mai, pentru a încărca bradul dădeam şi 200 de lei pe kilogramul de saloane, 300, chiar şi 400 de lei pentru pom, şi cum eram cu două zile înainte de ajun, voiam să le facem oamenilor o bucurie - saloane de Crăciun!... Poate era o naivitate, o copilărie, cu toate astea doream să le oferim timişorenilor saloane pentru pom! Ca un prim dar al Libertății noastre, ca un început!

Şi ştii de ce voiam toate astea? Ca lângă brad, acasă, **să pot plânge ca un bărbat** pentru ceea ce împliniserăm, pentru ceea ce mai aveam de făcut, fiindcă până atunci nu avusesem timp de aşa ceva!

Dar gata cu amănuntele de acest fel, te rog să nici nu le menționezi, hai să trecem la întâmplările cu adevărat importante din dimineața aceea. Vineri a

avut loc a doua… *năvălire a trupelor oltene!* Aşa am fost informați. Nu mai ştiu exact când, a circulat zvonul că, la gările de sud şi est, vor ajunge garnituri cu membrii unor gărzi patriotice. De data asta vestea nu a mai provocat *valurile* de ieri. Ca să împiedicăm eventualele incidente nedorite, am trimis, totuşi, grupuri de tineri şi-ntr-un loc şi-n celălalt.

Apoi a circulat versiunea că apa era otrăvită. Telefon la G.I.G.C.L., apel la microfon pentru apă minerală, pâine, țigări, lămâi, celor ce stătuseră peste noapte în Piață.

Sar acum puțin. Mai târziu, când au început să apară dubele cu pâine, mă rog, cu ce s-a putut - toate astea se vedeau doar de sus, eu am avut norocul să surprind secvențele respective din balcon, Doamne, ce imagini, de neuitat! -, deşi piața gemea de lume, oamenii se dădeau în lături disciplinați, în ordine, creând căi de acces spre zona din apropierea Operei, locul în care erau masați cei mai devotați revoluționari timişoreni.

Nae a apărut pe la nouă. Când l-am văzut - am zâmbit. Îşi răsese barba şi el. N-am avut timp să ne spunem prea multe, de jos veneau bilețele tot timpul, ni se prezentau fel şi fel de situații, noi trebuia să dăm răspunsuri, soluții. Cam pe atunci au apărut în foaier Bogdan Herțog, hotărât să intre în emisie directă, şi Zoli Panczel, acesta cu formidabila inițiativă de a efectua **transmisie TV din Timişoara!** Ceea ce un prim-ministru nu văzuse ca posibil cu două zile în urmă, acum se realiza, iată, prin bunăvoința şi curajul unor împătimiți ai cuvântului şi imaginii!

Un gest formidabil a fost cel al maiorului Oancea Viorel. A asigurat mulțimea - şi Ceauşescu era, încă, preşedintele țării! - că unitatea pe care o conducea nu va trage în demonstranți, dimpotrivă, o va apăra indiferent de ordinele primite ori de natura agresiunii ! Ştii ce reacție au stârnit asigurările acelea? Ştii ce momente am trăit atunci?

Nu după mult timp am coborât printre demonstranți din nou, pentru a stabili „pulsul", moralul mulțimii din momentele acelea. Totul părea să fie în regulă. Şi afirmația poate fi luată de bună pentru că am stat printre cei de jos mult, şi nu într-un singur loc, străbătând distanța dintre Operă şi Catedrală, pe diferite direcții, de nici nu ştiu câte ori.

După ce-am revenit în foaier, am aflat că trecuse pe acolo fostul primar. A fost bine că s-a nimerit să nu ne încrucişăm paşii. A fost foarte bine.

Vineri au urcat şi au vorbit din balcon doi preoți. Unul de la biserica din Mehala, celălalt din Becicherec. Eu sunt ateu, dar vreau să-ți spun că pentru

copiii şi tinerii ucişi, pentru sângele vărsat timp de trei zile, pentru bucuria nebună ce-mi irumpea din suflet, am scandat, cu toată convingerea şi credința: **Există Dumnezeu!** Şi am îngenuncheat, descătuşat parcă de toate relele şi umilirile de până atunci.

Neliniştit cum sunt, nemulțumit pentru că treburile nu mergeau cum ar fi trebuit, eu, Bulza şi Boeru am încercat... Îmi trag sufletul pentru că inițiativa a fost interpretată în fel şi chip, datorită ei am fost şi contestat şi lăudat, şi ovaționat şi huiduit. Ştii ce explicație mi-am dat pentru bâlbâielile noastre, hai să fiu puțin mai dur, pentru faptul că nu făceam altceva decât **ne învârteam în jurul cozii?** Nu eram, nici unul din noi, **omul potrivit pentru a face față situațiilor!** Nu cred că poate avea cineva vreo obiecție împotriva acestei deducții. Atunci tot atât de logic mi se părea că acel **om trebuia adus! Căutat şi adus!** Titus, dragul meu, încearcă să mă urmăreşti. Până la ora aceea meritul nostru, al timişorenilor, era că **am dărâmat ceva!** Aşa ceva nu poate fi însă un scop în sine! Trebuia **să se înceapă construcția!** Şi dacă noi nu eram în stare, dacă ne certam mereu şi nu reuşeam să punem în mişcare **căruța socială** din cauza orgoliilor, a nepriceperii, mi-am zis – spune-mi la sfârşit dacă deducția e greşită **– că în foaier, în balcon, trebuia să apară o personalitate, un ins capabil să inspire respect, încredere şi siguranță!** E drept, printre noi se găseau ingineri, profesori, literați, ziarişti, numai că nici unul nu reuşea să domine mulțimea! Luam microfonul şi, oricât de coerenți eram în ceea ce expuneam, după două-trei propoziții eram întrerupți de scandarea unei lozinci, *intram în joc,* fireşte, acelaşi slogan şi din gâtlejurile noastre, când entuziasmul celor de jos se diminua reveneam la demersul întrerupt, numai că după alte două-trei propoziții… Titus, nu ştiu cum receptau ceilalți această stare de fapt. Pe mine mă dărâma! Asta nu era… **conducere!** În felul acesta **nu construiam nimic!** Şi timpul trecea, am avut răbdare, cei de acolo am trecut pe la microfon de mai multe ori, inclusiv eu, aceeaşi atitudine a timişorenilor. Păi dacă o țineam mai departe tot aşa, în lansări de lozinci… Atunci m-am oprit la numele Radu Bălan! Ca primar nu lăsase o impresie proastă, ca prim-secretar începuse destul de bine, nu-l ştiam **mânjit** cu nimic, are prestanță, era capabil să se impună. Poate tu te-ai fi gândit la altcineva, un al treilea la altul, eu, fiindcă şi miercuri îmi lăsase o impresie relativ bună, l-am considerat omul necesar, omul potrivit. I-am rugat de aceea pe Bulza şi Boeru să-mi faciliteze o întâlnire cu Bălan. La ora aceea nu era o treabă uşoară, Bălan însuşi ne-a rugat să fim prudenți, județul fiind, încă, plin de securişti. În fine, am plecat cu Bulza şi cu Boeru

spre Consiliu. În Piața V. Roaită am urcat la un prieten, pentru un telefon cu primul-secretar. N-am reuşit să-l prindem, ne-am continuat drumul. Cum nu-mi surâdea să intru în Consiliu, voiam să-l rog pe Bulza şi pe Boeru să meargă să-l aducă jos. N-a fost nevoie. Parcă ştiindu-ne în apropiere, stătea în fața clădirii. Ne-am apropiat, am dat mâinile, el m-a privit lung. „Te-ai ras?...", „A trebuit…"

Ne-am mai spus noi ceva, nu-mi amintesc ce, după care i-am propus să mergem la Operă. „Oamenii mă vor?" a întrebat el. Permite-mi acum o paranteză. Încă de joi am făcut un fel de sondaj. Prima dată am aruncat o vorbă în dreapta, în stânga, pentru a vedea cum reacționează timişorenii, după care am lansat formula : „Îl vrem pe Bălan, că e bănățean!". Tentativa a reuşit, oamenii au scandat-o îndelung şi de multe ori, deci, gândeam eu, iată liderul de care aveam nevoie. I-am putut da deci un răspuns sigur. „Vă vor, domnule Bălan, vă vor!"

Ne-am întors pe jos îndrugând una, alta, eu repetându-i un gând pe care i-l mai spusesem miercuri : „Ați pierdut o şansă imensă, domnule Bălan, pentru că nu v-ați pus duminică în fruntea maselor. Cu dumneavoastră în primele rânduri oamenii ar fi avut încredere, timişorenii s-ar fi decis mai repede, n-ar fi existat nici o victimă, totul ar fi fost altfel...". De data asta nu s-a scuzat, a dat din cap abătut, îngândurat.

Am intrat în Operă - Oprea, cu automatul la el, s-a purtat ca un adevărat şef de post, a şi îndreptat arma spre noi, era obosit, nu dormise de nici nu ştiu câte zile - am urcat, ne-am aşezat în jurul unei mese, unii dintre noi i-au pus întrebări. „Cine a dat ordin să se tragă în oameni, domnule Bălan?", „Ceauşescu", „Dar aici, la Timişoara?", **„Ordinul a fost transmis de generalul Stănculescu!"…** A intervenit şi Fortuna, referindu-se la o discuție anterioară. „Țineți minte convenția din noaptea de 20?" - în noaptea aceea, când el şi alți membri ai grupului de la Operă au venit la Consiliu, Fortuna i-a făcut lui Bălan celebra propunere : cel care va „învinge" să aibă grijă de familia celui „învins" -, „Da, fireşte..."

S-au spus atunci multe. La un moment dat Bălan şi-a dezvăluit un gând intim. „Ar fi păcat să scape Ceauşescu, poporul a suferit din cauza lui mult... Ar fi păcat să scape, să fugă, ori să se sinucidă. Trebuie prins viu..."

L-am întrebat dacă accepta să le vorbească oamenilor. Voia. Nu şi-a ascuns însă îngrijorările. Familia sa se găsea în Ialomița, acolo situația era instabilă. Până la urmă a ieşit în balcon, a vorbit, lumea l-a aclamat. Asta m-a liniştit. N-o să-ți ascund totuşi faptul - ceea ce de altfel ştii - că au fost şi altfel de

reacții. Cei cu **anumite veleități** se vedeau împinşi în planul doi şi… N-am ținut cont de… *dramele* lor, mă încerca, tot mai puternic, sentimentul că procedasem bine, apăruse, iată, o personalitate ce putea conduce județul măcar acum, la început, când era atât de important să reintrăm în normal cât mai repede.

Eu, cu tot felul de idei, dorind ca timişorenii să aibă câte o bucurie, m-am lipit de Bălan înnebunindu-l cu o mie de propuneri. Să ia legătura cu ce directori ştia numai să fie asigurată pâinea, carnea, laptele şi - să nu zâmbeşti, aşa sunt eu, ce să fac... - să dea dispoziții, unde ştia el, ca oamenii să aibă saloane de Crăciun! Şi să ia legătura cu directorul Băncii, ca oamenii să-şi primească salariile de sărbători, că toți trăiam de la salariu la chenzină, de la chenzină la salariu... Şi să vorbească şi cu direcțiunea Băncii Agricole, şi cu Poşta, pentru convorbiri internaționale şi...

În foaier, în toată clădirea, era o agitație şi o foială atât de mare, încât nu te puteai concentra. Am hotărât să ne retragem într-un loc liniştit. Bălan, Bulza, Boeru, eu, Hulea şi încă vreo cinci-şase bărbați de încredere, am mers la redacția fostului ziar Drapelul Roşu. Curând a apărut şi Vesa, care a dat asigurări că va rezolva ceea ce i se ceruse, după care Bălan a început să vorbească cu factorii ce puteau asigura rezolvarea problemelor discutate la Operă.

Ei bine, cu cine crezi că m-am trezit acolo după un timp? Cu soția. Ți-am spus, ne înțelegem bine, gândim la fel, ne intuim unul pe altul perfect. Nu-i spusesem unde sunt şi totuşi m-a găsit. A fost la Operă, i s-a spus că plecasem cu Bălan, s-a gândit unde puteam merge împreună, ideea cu Consiliul a exclus-o, a venit la ziar. M-am bucurat, e atât de bine să vezi că însemni ceva pentru cel de lângă tine, ea m-a sfătuit să fiu în continuare atent, eu am liniştit-o, ea mi-a urat reuşită, eu i-am spus să aibă grijă de copii şi, după alte câteva cuvinte, ne-am despărțit. Mi-a prins bine, mărturisesc deschis, întrevederea cu ea m-a remontat cu adevărat.

Apoi, peste doar câteva minute, am trăit un moment sublim. Nae Laslău, gâfâind – „soldatul" nostru de la Marathon! - din cauza grabei şi a propriei emoții, ne-a pus în mâini primul ziar - în realitate, o foaie volantă, pentru noi însă un adevărat ZIAR! - liber din Timişoara, din România, pe care scria cu litere mari: TIRANUL A CĂZUT!

Atunci ştii la ce m-am gândit simțind că deveneam iarăşi moale, sentimental ori cum vei fi zicând tu mai literar? La aceea că aveam să împodobesc bradul de Crăciun cu hârtii ca acelea, ce deveniseră cele mai **frumoase**

saloane - în mintea mea le-am numit saloane **TIRANUI A CĂZUT!** - pe care le putea oferi generația noastră copiilor noştri!

Dar destul cu întâmplările personale de atunci, ai suficient material faptic pentru o imagine a ceea ce s-a întâmplat în cele două balcoane. În încheiere îți propun altceva. Să încercăm să privim evenimentele din nemaipomenitele zile ale lui decembrie 89 **lărgind unghiul!** Integrându-le în contextul internațional! În ISTORIE!

Încep cu dezvăluirea unei idei care, după ce-am ținut cont de conexiuni ignorate şi din grabă şi din superficialitate, a devenit convingere : **dacă nu priveşti politica la nivel global, n-ai nici o şansă s-o înțelegi cu adevărat!** Descifrată fără prejudecăți ori servituți, Istoria lasă să se înțeleagă că România a fost folosită, de foarte multe ori, drept „monedă de schimb" între Marile Puteri.

Ne-am găsit, de-a lungul veacurilor, între Imperiul Roman şi hoardele asiatice, între Imperiul Otoman şi Austro-Ungar, între Germania hitleristă şi Colosul Sovietic! N-am avut răgaz pentru a ne constitui... „vatra" întregului neam. Ca după ce, în fine, ne-a fost dat să ajungem să ne vedem visul împlinit, mai marii zilei să ciopârțească țara din nou! Printr-o trăsătură cu creionul într-o cancelarie blestemată a bătrânului nostru continent!

Ca noi au pățit şi alte țări. Se „certau", să zicem, Anglia şi Franța. Învinsa trasa cu creionul nişte linii pe harta Africii, „Eşti mulțumit?", „Nu. Vreau încă o ciozvârtă.", „Încă una… Păi… A! Să zicem că linia trece pe aici. Acum?", „Pe unde?... Hm. Bine, rămâne aşa" se declara mulțumită învingătoarea. Şi astfel o țară, un popor din Africa ori de cine ştie unde, era împărțit în două indiferent de ceea ce gândeau, de ceea ce credeau ori ziceau cei în cauză. Vrei un exemplu. Independența Estoniei, Letoniei şi Lituaniei sunt recunoscute. A Basarabiei nu. Păi unde-i logica, dragul meu? Unde? Şi consecvența atitudinii unde-i? Ori se urmăreşte acreditarea ideii că românii din Basarabia sunt... ruşi?

Rămânând în jurul acestor gânduri aş spune încă ceva. **Marile Puteri au acționat tot timpul în aşa fel, încât să perturbe stările de echilibru**. Spus pe şleau - situațiile instabile le convin! Le convin, ba mai mult, le creează, ca apoi să profite intervenind pentru a restabili „pacea şi ordinea". În realitate pentru a-şi utiliza şi epuiza vechea tehnică de luptă, pentru a o experimenta pe cea nouă, pentru, în fine, a se „implementa" într-un fel ori altul în zona respectivă! Nu acesta e „scenariul" de fiecare dată, fireşte. Uneori pun mâna

pe materia primă altfel, aruncând pe piață tot ceea ce în propria țară nu are căutare, ori speculând „fumurile" vreunui caporal troglodit, ajungând la bunurile acelor amărâți în schimbul armelor, tancurilor, avioanelor, de regulă din tehnica deja depăşită care, în absența unei astfel de alternative, e, de regulă, sortită înlocuirii!

Ştii ce vreau să-ți propun? Să privim câteva clipe harta bietului continent negru, hăcuit în fel şi chip de Marile Puteri. Sesizezi? Linii drepte, forme regulate, de parcă granițele ar fi fost trasate cu rigla! De fapt lucrurile s-au petrecut chiar aşa. Vrei un exemplu? Congo! Vrei să insistăm asupra ideii? În regulă. Sunt țări care astăzi au alte granițe decât cele cunoscute în urmă cu zeci de ani : Zanzibar, Tanganica, Eritreea...

Dar să ne întoarcem la Europa. Înainte de al doilea război mondial, în timpul acestuia, după el, harta Europei a fost hăcuită de tot felul de... **nebuni**. De Hitler, de Stalin, de Ribbentrop, de Molotov. Şi-i trec în aceeaşi oală şi pe Roosevelt, politician care nu mai era în posesia tuturor capacităților intelectuale din cauza stadiului avansat al bolii, şi pe Churchill, ins prea orgolios şi-n acelaşi timp lipsit de răbdare, suferind de crize de depresiune şi, mai mult decât atât, preocupat în mod exagerat de interesele țării lui. De altfel Churchill este autorul celebrelor cote procentuale de interes ale politicii pe care o promova în privința țărilor din estul Europei. Pentru România aceste cote erau de 10 %! Pentru Grecia - 90 %! Altfel spus - Churchill ne-a vândut lui Stalin pentru greci!

În fond premierul britanic a acționat - nu degeaba francezii folosesc sintagma, în ceea ce priveşte Anglia, „Perfidul Albion!" - şi de această dată cu viclenie tipică. A mizat pe regula obişnuită a jocului. Pe față a acceptat înțelegerea stabilită, de cedare a României, fără a fi renunțat însă la ideea ca, prin manevre... „undergrond", prin „lucrături pe la spate", să se înfrupte şi din... halca lăsată momentan unui partener, în care intuise un viitor adversar. Şi dacă tot am ajuns aici, de ce să nu spunem că acele... manevre, într-o formă ori alta, s-au şi produs. Nu au aşteptat părinții şi bunicii noştri, ani şi ani, „să vină americanii şi englezii"?

Revenind la Europa anilor '90, e de spus că Ceauşescu devenise incomod pentru ambele tabere. Vesticii îl evitau din cauza organicei lui incapacități de a respecta normele democrației şi drepturile omului, Gorbaciov pentru că-i ştirbea credibilitatea în ochii Occidentului. Lagărul comunist era pus într-o lumină proastă, în primul rând, din cauza lui Ceauşescu! Începând de prin 1985, Gorbaciov reprezenta un altfel de comunism decât cel al înaintaşilor lui.

Apăruse „transparența", „deschiderea". Trebuie să recunoaştem că rolul lui în schimbările survenite în Est este determinant. Mi-e groază să mă gândesc ce s-ar fi întâmplat în Cehoslovacia, în Germania, la noi, dacă în scaunul de la Kremlin s-ar fi găsit şi în '89 Stalin ori Brejnev. Aceste observații – şi nu numai ele -, mă determină să risc o afirmație destul de sentențioasă. Gorbaciov este omul care a evitat cel de al treilea război mondial!

Dar dacă e să punem lucrurile la punct, să nu ocolim nici adevărul că, uneori, în atitudinile lui Gorbaciov sunt evidente poticnelile. Au fost momente în care premierul sovietic a devenit frână în mişcările de liberalizare a țărilor fost-comuniste. Altfel zis, la un moment dat Gorbaciov a fost surprins de amploarea mişcărilor populare din aceste țări!

Ei bine, aceasta a fost situația când a apărut „înțelegerea" din Malta. Înțelegere care ne întoarce gândurile la o altă „întâlnire" de acest calibru, consonanța Ialta-Malta părând a depăşi cu mult aspectul superficial al unei banale şi nevinovate rime.

Să vedem care era situația în lume în acel atât de tulburător an 1989. Pe de o parte Gorbaciov avea probleme cu țările est-europene, încerca să salveze imaginea comunismului în fața Occidentului, în timp ce, de cealaltă parte, Bush începuse să aibă insomnii din cauza situației din țările Americii Centrale, pentru că Nicaragua, apoi Hondurasul şi Salvadorul, ba la un moment dat şi liniştita Costa Rica, deveniseră incomode pentru unchiul Sam. Şi toată vânzoleala aceasta se producea în apropierea duşmanului declarat al Americii – Cuba! Mai mult decât atât, necazuri pentru americani şi cu *flăcăul* din Panama, pentru că Noriega nu mai voia să accepte... lanțul.

Nu e nevoie să vorbesc despre importanța strategico-economică a canalului de Panama. Amenajarea acestuia, începută prin 1879 de o companie ce-l avea în frunte pe Ferdinand de Lesseps - cel care a condus şi lucrările Canalului de Suez - a ajuns, după vreo zece ani, într-o stare critică, societatea dând faliment. Salvarea a venit din partea SUA, cea mai prosperă țară din perioada aceea. S-a convenit pentru o concesionare a canalului pe o perioadă de o sută de ani. Cu câțiva ani în urmă, preşedintele de atunci al SUA, Jimmy Carter, şi şeful Statului Panama, generalul Omar Torgillos, au convenit ca, la sfârşitul ultimului deceniu al secolului nostru, administrația şi paza canalului să treacă în sarcina guvernului panamez.

Aşa stăteau deci lucrurile - şi câte alte interese şi jocuri politice ne sunt complet necunoscute?! - spre sfârşitul deceniului trecut, situație care nu putea

fi rezolvată decât printr-o... „târguială" foarte serioasă între „cei mari". Şi târgul a avut loc. În Istorie acest eveniment va fi consemnat ca „Întâlnirea din Malta"!

Acum ceva în legătură cu cele „conținute" în paranteza anterioară. Aşa cum există o Piață a petrolului, a lemnului, a cărbunelui, probabil că există şi o piață a informațiilor unde, în afară de serviciile americane şi sovietice, au participat şi cele din multe alte țări, unii dintre vecinii noştri încercând să profite de situație. Da, văd, nu ți se pare prea clar ceea ce vreau să spun. Cu toate astea nu fac nici o precizare. Dacă va fi să treci şi aceste gânduri, consemnează-le aşa, lasă-le la „nivelul" de sugestie...

Revenind la situația internă, aş zice că în acest „joc" au intrat şi o parte a Securității şi a Serviciilor de informații ale armatei. Cred că Securitatea era scindată. Nulitățile şi proştii au mers pe „mâna" lui Ceauşescu, în timp ce ceilalți, cei care chiar dacă nu erau politicieni erau măcar „lichele" politice, au făcut un joc dublu. Ei au format „masa" inertă, inactivă. Dar, pentru a respecta adevărul, e de spus că au existat şi inşi, grupuri mici care, dacă nu mai mult, au „ridicat" când şi când glasul, au comis gesturi, acțiuni, ostile dictatorului.

Numai că dacă totul ar fi fost lăsat pe seama acestor... manevre de culise, cine ştie cât timp ne-am mai fi bucurat de „binefacerile iepocii de aur".

Din fericire totul s-a rezolvat altfel, răbdarea oamenilor a atins limita de rupere şi am ieşit pe străzi cu toții! Şi pentru că exista un contact nemijlocit cu Occidentul - televiziunile iugoslavă şi maghiară -, pentru că noi aveam o „fereastră" deschisă spre Lumea liberă, „explozia" a avut loc aici, în Timişoara! Pe Bega! Acum zâmbesc. Ştii de ce? Pentru că de multe ori întâmplarea nu e chiar... întâmplătoare! Ce frumoasă „chiuitură" s-a lansat în zilele acelea. Ți-o aminteşti, nu? **Comunismul s-a născut pe Neva, şi a murit pe Bega!**

E adevărat că au existat inşi care n-au avut curajul să creadă că acest... cancer social poate fi înlăturat. O să mă folosesc de o comparație. Când te urci pe munte, perspectiva ți se lărgeşte la fiecare pas. Aşa şi cu cei de care vorbeam, în fond cu cei mai mulți dintre timişoreni. În 16, în 17, în 18 şi 19 decembrie, au crezut în prăbuşirea comunismului puțini. Cei exasperați, cei îndrăzneți. Cei mai visători dintre noi. Dar în zilele acelea s-a întâmplat ceva de-a dreptul formidabil. Ceilalți, restul timişorenilor, au făcut... „paşii" la care m-am referit acum câteva clipe! Primul… apoi celălalt… după aceea următorul… Întâmplându-se din fericire ca, în 20 decembrie, **să fim toți în „vârful muntelui".** De unde am văzut că gata, **comunismul e pe ducă**! Doamne, Titus, treaba asta e de-a dreptul formidabilă. Discuția din 20 cu Dăscălescu

a început de la demiterea lui Ceauşescu, de la dizolvarea guvernului, de la abolirea comunismului! Căcăciosul de Dăscălescu a dat din colț în colț, s-a eschivat, până la urmă a luat telefonul şi a aruncat pisica moartă în brațele „celui mai bărbat dintre bărbați", bezmeticul a luat totul pe umerii săi de... „strălucit strateg al construcției celei mai bune dintre societăți" şi, doar ştii ce s-a întâmplat, înconjurat de câteva mumii caraghioase, a... „rezolvat" problemele Timişoarei prin stupida-i intervenție televizată din 20 decembrie, orele 19.

Numai că perioada... ruşinoaselor frângeri de coloană se încheiase, nu mai puteam da înapoi nici din cauza morților, nici din cea a datoriei pe care o aveam față de copiii noştri, aşa că, după ce timişorenii, rămaşi pe la casele lor, au stins televizorul, au ieşit pe străzi şi ei, în câteva minute numărul celor din oraş dublându-se, poate chiar triplându-se. Şi-atunci, ei bine, atunci am făcut exact ceea ce *ar fi* trebuit să facem. Deşi continua să existe - vorbesc de bezmetic -, să aibă toate prerogativele Puterii, l-am ignorat, am hotărât să nu-i mai recunoaştem statutul, toate astea făcându-le pentru că noi, timişorenii, ştiam ce se întâmpla în lume şi ajunseserăm la convingerea că sosise momentul totalei prăbuşiri a comunismului!

Există însă şi... „drame", Titus. Un anumit fel de drame. Foarte mulți inşi sunt şi acum tributari deformărilor grefate de teroarea epocii „secera şi ciocanul".

Libertatea e o stare de spirit! E imposibil să te manifeşti ca om liber dacă nu gândeşti ca un om liber! Or a gândi în acest mod, după o jumătate de secol de noapte comunistă...

Au existat - din păcate e vorba şi de persoane care, cum-necum, s-au găsit în Balcoane! - inşi care vizau doar o... **cosmetică a sistemului comunist**. Amploarea şi vigoarea mişcărilor din zilele acelea i-au pus în încurcătură. Cu toate acestea, fiind prea rafinați şi pragmatici ca să fi depus armele, indivizii s-au „adaptat". S-au „reciclat" din mers şi, încă din primele zile, au făcut totul pentru a canaliza uriaşa energie a dezlănțuirii poporului în folosul propriilor interese.

O să spun acum ceva grav: **Revoluția română a început cu o minciună şi tot ceea ce se întâmplă din decembrie '89 stă sub povara acelei minciuni!** O țară întreagă ştie ce a declarat Iliescu în primele lui apariții la televizor. Că ei sunt o **emanație** a revoluției, că se vor ocupa de reorganizarea țării doar câteva luni şi că, pentru a nu se spune că profită de situație, **nu vor participa la alegeri!** Deci toți ştim, toți am auzit cuvintele

acestea, caseta aceea trebuie să existe - nu e oare de acuzat Televiziunea pentru tăinuire, complicitate şi rea credință, ba mai mult, nu e cazul să privim cu rezervă serialul „Revoluția Română în direct", din moment ce Tatomir şi Tatulici trec şi ei peste acest episod fără a-l menționa? -, cu toate astea ne facem că totul ar fi în regulă, că, altfel zis, ne-am început noua noastră existență plecând de la Adevăr şi Sinceritate!

Iar dacă e vorba de dovezi tăinuite, o să spun că şi în Timişoara au existat astfel de situații. În timp ce o parte din noi eram la fostul Consiliu Județean, unii dintre cei care au vorbit din Balconul Operei au încercat să strecoare ideea că Ceauşescu a pângărit valorile comunismului şi că, de fapt, nu sistemul ar fi fost de vină ci... Ei bine, te întreb de ce au vorbit astfel, ce interese aveau, cât de mult credeau în ceea ce au spus? Nu, n-o să pronunț nici un nume, am duşmani destui. Dacă vrei să afli ceva, caută casetele respective.

Mai mult chiar decât atât, e posibil să găseşti probe şi pentru ceea ce o să-ți spun în continuare. Numele lui Iliescu n-a fost scandat pentru prima dată în Bucureşti, ci în Timişoara. Şi asta pentru că nişte persoane au încercat să-l impună mulțimii întâi umblând printre demonstranți şi lansând o vorbă în dreapta, una în stânga, după care, la microfon, numele viitorului preşedinte a fost lansat pentru toată mulțimea din piață. Or pentru mine treaba asta nu e chiar atât de... nevinovată pe cât ar vrea să pară!

De altfel comportamentul de atunci al unora dintre cei din Balconul Operei mi se părea - să considerăm că ne găsim la momentul respectiv - bizar, mă cam deranja, mă revolta, cu toate astea nu aveam ce face pentru că ştii în ce tensiune ne zbăteam, ce vânzoleală domnea, cine avea timp de analize, cine era atât de lucid şi calm încât să facă toate conexiunile posibile, de unde probe în clipele acelea cu adevărat teribile? Ei, dar dacă aş fi ştiut atunci ceea ce am aflat între timp...

Să concretizăm însă afirmațiile respective prin câteva revelații şi întrebări. Ştii bunăoară că la Operă au fost inşi care au ocupat poziții strategice, de regulă prin preajma căilor de acces, care notau pe toți cei ce intrau şi ieşeau din clădire? Că „pe undeva" s-a planificat întreruperea curentului electric pentru seara de 20 decembrie? Că au fost inşi care au avut sarcina să împrăştie zvonuri alarmante?... Dar să ne oprim aici pentru că... A, nu, o să adaug încă un lucru. Mi-aş mărturisi o nedumerire care mă frământă de atunci întruna. FDR-ul s-a constituit înaintea FSN-ului, cu toate acestea primul - prin conducătorii lui - s-a subordonat celui de al doilea! Te întreb deci, mă întreb, **de ce graba aceea?**

Şi cui i-a folosit gestul? Timişoarei? Unor indivizi? Că totul s-a desfăşurat ca şi cum, în final, s-a omis un singur lucru : **scuzele!**

Oricum, despre diferiți inşi care atunci apăreau într-o lumină favorabilă, după aceea s-au aflat amănunte care nu le fac cinste. Mai mult decât atât, sunt unii care, prin comportamentul ulterior, au dovedit că zvonurile, probele furnizate de unele publicații de mai restrânsă audiență, au avut un fundament real. Vrei un exemplu? Îți dau - pastorul Tökés!

Eu am venit de la Judet la Operă în 21 decembrie, dimineața. Pe la orele 10, pentru că întâi am mers la gară, în întâmpinarea garniturilor cu Gărzi Patriotice. Când am ajuns în foaier, printre altele se lucra la Platforma F.D.R. Nu ştiu dacă era prima încercare. Oricum atunci se încerca elaborarea unui astfel de text. Mi s-a părut, din start, că setul de propuneri conținea multe ambiguități şi că nu era suficient de ferm.

Bunăoară cei de acolo, de la Operă, prevedeau demiterea lui Ceauşescu, dar guvernul era acceptat! Să turbez, nu alta. Păi dacă recunoaştem formațiunea aceea, nu rămânem pe cap cu comuniştii de până atunci? Cu cei mai proşti dintre ei, pentru că bezmeticul de ăştia s-a înconjurat, de cei proşti şi fără personalitate. Adică noi, cei de la Județ, cu o zi în urmă am condiționat orice discuție cu demiterea dictatorului şi dizolvarea guvernului, iar azi se intenționa să acceptăm cabinetul lui Dăscălescu?! Păi de ce să fi făcut pasul acela înapoi? Ei bine, cu intervenția mea, treaba s-a blocat. Nu s-a angajat să consemneze propunerile nimeni. Rămăsese, nu-i aşa, o singură soluție. M-au cuprins însă îndoielile. Dacă nu voi fi în stare să-mi onorez misiunea asumată? M-a salvat atunci o anumită lectură. Mi-am amintit că-l citisem, nu cu mult timp în urmă, pe Saharov. Pentru ideile respective Saharov a ajuns în Gulag. Eram conştient că nu sunt un analist de talia sa al tarelor comunismului, aşa că m-am decis să apelez la ideile lui. Am mers acasă, am adus broşura după care, lângă mine fiind mai tot timpul Barna Iosif şi Ghilea, ceilalți când şi când, am început să alcătuiesc Platforma-programa FDR, prima formațiune politică creată în timpul Revoluției din decembrie ‘89.

Ce-a ieşit, ce-a fost acceptat din ceea ce noi, cei de la Consiliul Județean, impuseserăm încă de miercuri ca puncte de plecare pentru ieşirea din situația în care ne găseam? Fortuna n-a acceptat punctul ce prevedea dizolvarea guvernului! El voia să „dialogheze” cu cineva, voia să „ceară” cuiva ceea ce considera că se impunea să fie soluționat în zilele acelea, a rezistat oricărui argument - şi evenimentele ce-au urmat aveau să-mi dea dreptate în

chiar ziua următoare, când guvernul a fost pur şi simplu... spulberat! - aşa că Proclamația Frontului Democrat Român nu se atingea de guvern, dimpotrivă, pleca de la ideea recunoaşterii lui ca organ legislativ, executiv, mă rog, ca organ ce se putea folosi de toate prerogativele de până atunci!

Deci repet, forma aceasta, după mine exagerat de „blândă", a fost acceptată după discuții vii, aprinse, după adevărate „furtuni", de partea mea fiind - să fiu iertat dacă se va considera cineva nedreptățit - Barna, Mărieş, Ghilea şi.. cam atât. Până la urmă am acceptat-o pentru că **oamenii aşteptau ceva concret, nu doar să strigăm lozinci!** Nu rețin cine a citit-o, cred de altfel că lucrul acesta s-a produs de mai multe ori, oricum din acel moment statutul nostru - şi al celor din balcon şi al celor de jos - era altul, ne pronunțaserăm, ne definisem poziția şi de-acum ştiam, în fine, de ce stăteam în Piața Operei!

Aici o să ne oprim... Şi ne oprim cu regrete certe, cu un destul de pronunțat sentiment de nemulțumire. Asta pentru că ceea ce a fost acolo, în zilele şi nopțile acelea teribile, câtă teamă şi îndrăzneală… suspiciune şi încredere… îndoială şi cutezanță… spaime şi exuberanță... fericire şi, dacă vrei, nebunie, un anumit fel de nebunie, nu va putea fi redat prin cuvânt ori imagine niciodată!

O Revoluție nu se poate reconstitui, o Revoluție se trăieşte ori nu!

Mărturia primului avocat care a vorbit de la Balconul Consiliului Județean

Petrişor Petre s-a născut la 1 octombrie 1958 în Broscari, Mehedinți. Părinții, Petre şi Maria, au fost învățători. Are doi frați şi o soră. În 1981 se căsătoreşte cu domnişoara Violeta, de profesie juristă, actualmente avocată. Soții Petrişor au doi copii.

Absolvă şcoala generală în localitatea natală, liceul în oraşul Drobeta Turnu Severin (1977), în toamna aceluiaşi an devenind student al Facultății de Drept Bucureşti.

Își încheie studiile universitare în anul 1982 cu media 9,79.

Funcționează, perioade scurte, în Reşița şi Lugoj, din 1984 fiind judecător la Judecătoria Timişoara şi Tribunalul Timiş.

Domnul Petre Petrişor e doctor în drept, conferențiar universitar, a publicat mai multe lucrări de specialitate, a participat la numeroase simpozioane şi cursuri de specialitate în țară şi străinătate, a reprezentat România la manifestări ştiințifice la Haga, Bruxelles, Strassbourg, Madrid etc.

În februarie 1992 e numit vice-preşedinte al Tribunalului Timiş, la 1 iunie preşedinte, cu grad de judecător la Curtea de apel.

A fost membru în primul Consiliu Superior al Magistraturii.

În 1997 îşi dă demisia din magistratură, revine în avocatură, pune bazele SCPA „DR. PETRE PETRIŞOR ŞI ASOCIAȚII", fiind coordonatorul activității acesteia.

A fost la curent, datorită profesiei, cu ceea ce se întâmpla în Timişoara chiar de la început, dinainte de 16 decembrie, implicarea directă, totală, consumându-se însă în 20 decembrie. Atunci, alături de Marcu Ioan, Savu Ioan, Sorin Oprea… face parte din grupul de revoluționari timişoreni care pătrunde în Consiliul județean pentru a intra în dialog cu delegația bucureşteană condusă de primul-ministru Constantin Dăscălescu!

După demararea discuțiilor, după ce membrii Comitetului revoluționar, creat ad-hoc în fața porților Consiliului județean, formulează setul de propoziții ce constituie prima platformă revoluționară a Timişoarei, domnul Petre Petrişor – însărcinat fiind de colegi – prezintă demonstranților revendicările solicitate de ei oficialilor comunişti.

Pentru activitatea din zilele lui decembrie 89 domnul Petre Petrişor este posesor al medaliei „Luptător cu merite în Revoluție", fiind decorat de-a lungul anilor de mai multe ori.

Domnul Petre Petrişor este membru PD-L din februarie 2008, fiind coordonatorul Departamentului juridic al PD-L Timiş.

16 Decembrie

Cum am ajuns eu, om al legii, să acționez împotriva... „Ordinii de stat şi de drept" a societății noastre? Greu de spus. Nu am un răspuns care să încapă într-o propoziție, două. La urma urmei justificarea se găseşte în firea, în educația şi în crezul meu socio-politic.

Nu spun că ştiam când va cădea, dar faptul că vlădica era pe ducă ne-a fost clar multora, nu numai mie. De aceea nici nu m-am străduit să spun altceva decât ceea ce gândeam. Sigur, aş fi putut avea necazuri. Mulți dintre cunoscuți m-au îndemnat să-mi „țin" gura însă...

Întâmplarea face să am un cerc de prieteni dintr-o bucată! Să vă relatez una din ultimele noastre întâlniri. Era pe la sfârşitul lui septembrie '89 şi îmi sfințeam casa. Apartament nou, aşa ştiu de la părinți şi aşa am procedat,

cu toate că, dacă s-ar fi auzit la serviciu... L-am sfințit pe 28 ori 29 septembrie. Oaspeți - bunii mei prieteni : judecătorul Victor Ionescu, procurorul Pompiliu Stanciu, doctorul Florin Miculiți, şeful Autorității Tutelare de la Primărie Vasile Tărciatu, preotul Doru Cârstoi din Cebza, care a şi oficiat slujba.

După încheierea ceremoniei am ajuns, fireşte, la politică. Parcă Mircea Eliade spunea : **Nu cred să mai există vreo țară în care să se consume atâta energie în politică**. Ei bine, cred că observația este adevărată doar în parte. În România ultimilor ani nu s-a discutat politică, domnule Suciu! S-a discutat despre **abuzurile** politicii! Ne spuneam unul altuia ce şi-a permis un activist ori un securist, ne dezvăluiam ce-am întâmpinat dacă am încercat să obținem ceva fără să avem pe cineva „acolo, sus". Cam asta făceam, nu-i aşa?

În ziua sfințirii casei a fost rândul părintelui. Doru era negru de supărare şi trebuia să se descarce. Avea, din cauza unor cărți bisericeşti, necazuri cu securitatea. Primind nişte biblii şi cărți de factură bisericească, le-a dus la Făget. În localitățile necolectivizate s-au păstrat datinile bătrâneşti, oamenii au nevoie de acele cărți, Doru le-a dus, nu cred că un om normal poate susține că a comis prin asta ceva ce n-ar fi specific profesiei lui. Le-a dus dar tipii cu urechile speciale şi cu ochii bulbucați - hop pe el şi dă-i cu : „De ce?", „Cum?", „De unde?", „Prin cine?"… Cu interogatorii în toată regula, ba şi cu o percheziție! Ce era de fapt aici? Un abuz! Al lui Tinu Radu - o să mai întâlnim numele acesta -, n-are rost să intrăm în amănunte, putem să luăm de bun acest termen. Ce e sigur e sigur, când un individ ca ăsta punea ochii pe tine, deveneai victimă *cu acte în regulă*! Nu te mai salva nimeni. Nimeni decât dacă cineva... „acolo, sus, te iubea...".

După ce ni s-a împărtăşit, am ajuns la... „rădăcinile" răului. La urma urmei, Tinu nu era decât un pion! Dacă n-ar fi fost el, s-ar fi găsit altul! De vină era „cadrul"! Pe vremea, să zicem, a lui Hitler, n-a existat Tinu. Dar pentru că se constituise angrenajul... Şi dacă am ajuns aici, am pronunțat imediat numele... spurcăciunii. Atunci părintele s-a sculat, a ridicat ochii spre cer şi a zis : „Doamne Dumnezeule, eu, ca slujitor al tău, nu e bine să doresc moartea cuiva, dar dacă aş şti că foloseşte la ceva, aş face în fiecare zi câte o rugăciune în biserică, să ne scăpăm odată de prăpăditul ăsta!", şi şi-a făcut cruce.

Asta este, izbucneam când unul când altul, după cum ne cedau nervii. Doctorul Florin Miculiți, om liniştit, ardelean adevărat, a „explodat" odată şi el : „Nu se mai poate, ăştia sunt inconştienți, **ăsta** e nebun de legat, ne lipsesc până şi mănuşile chirurgicale, nu mai vorbesc de medicamente. Am ajuns în situația

în care pacientul trebuie să vină cu **marfa,** cu medicamentele la el! Încep să am impresia nu că operez, ci că... ciopârțesc. Şi din nefericire nu se poate face nimic, decât să pleci unde vezi cu ochii! Nu-nu, vorbesc serios. Nu mi-am dorit treaba asta niciodată, dar aşa nu se mai poate şi la prima ocazie...".

Eu sunt coleg cu soția lui Florin. O, Doamne, de câte ori m-a sfătuit să fiu atent la ce şi cui spuneam. Cu toate astea, în ultimul timp nu se controla nici ea. „Nu se poate, oameni buni, nu se poate, o să pice...", vorbe la care, pentru că făceam pe „înțeleptul" eu, ea îmi răspundea cu o grimasă a... *Ce să fac, nu mai rezist!*

Noi ne-am pus foarte multe speranțe în Congres. Ar fi fost cea mai practică posibilitate de înlăturare a spurcăciunii. Şi într-un anumit fel, „semne" au existat. Cei de... „sus" au şi avut insomnii, s-au temut, au luat tot felul de măsuri. Nu ştiu dacă vă e cunoscut faptul că, înainte de Congres, pe lângă fiecare instituție au fost repartizați securişti, activişti, funcționari de la Consiliile Județene şi Municipale. Tărciatu a avut şi el o astfel de „fericire". L-au delegat pe lângă Fabrica de piele şi mănuşi. Sigur, au fost destui zeloşi care şi-or fi stâlcit stilourile pe fel de fel de referate şi informări! În ceea ce-l priveşte pe el, informările ni le făcea nouă. Ne spunea mai în fiecare zi cum stăteau lucrurile, ba mai mult, ne arunca şi câte o „vorbuliță" despre întreprinderea aceea ori cealaltă, că ei între ei îşi făceau confidențe, şi aşa am aflat că la UMT se **întâmplase ceva**, că oamenii încercaseră să organizeze o grevă, chiar ieşiseră în curte dar...

Şi iată ziua Congresului... Şi rezultatul!... Şi pe „cel mai iubit fiu..." pupat în fund de toți lingăii din sală, şi de atâția alții, care se călcau în picioare pentru a trimite telegrame de felicitări! Realegerea lui ne-a cam întors pe dos. Începusem să cred că, măcar pentru un timp, spurcăciunea n-o să mai aibă nici un fel de probleme.

Aşa ajungem la Tökés. În procesul ăla e vorba de o „lucrătură". Ne reîntâlnim cu un nume deja menționat : Tinu Radu. În perioada procesului, acesta a fost în fiecare zi la doamna Topală Elena, pe atunci preşedinta Tribunalului Județean, şi la domnul Brătuianu Mihai, fostul preşedinte al Judecătoriei Timişoara.

Care e, pe scurt, povestea procesului pastorului Tökés? Din motive pe care nu are rost să le evocăm, expuse de altfel de pastor în prima dumneavoastră carte despre revoluție, „Reportaj cu sufletul la gură", Eparhia reformată din Oradea şi pastorul Tökés se găseau într-un diferend acut. Eparhia este persoană juridică, ea fiind cea care îndrumă, supraveghează şi ia măsuri

în secțiunea bisericilor de acest cult din țară. Ei bine, după câteva măsuri infructuoase, forul a dispus transferarea pastorului şi evacuarea lui din locuința de pe strada Timotei Cipariu.

Deci Tökés nu mai figura ca preot în Timişoara, scriptic era mutat la Mineu. Numai că pastorul îşi continua activitatea ca şi cum nu s-ar fi pronunțat împotriva lui nimic. Posibilitățile de acționare ale Eparhiei fiind depăşite, aceasta s-a adresat Judecătoriei Timişoara. Acțiunea forului respectiv a fost admisă, procesul a fost judecat de Diaconescu Dan, sentința Judecătoriei a fost aceeaşi, evacuarea pastorului. Drept răspuns, Tökés a înaintat un recurs. Dosarul a ajuns la instanța superioară, la Tribunalul Judecătoriei Timiş. A avut loc procesul, preşedinte a fost doamna Topală. Asta se întâmpla pe la sfârşitul lui noiembrie. A, încă două amănunte. La dezbateri a participat doar soția pastorului, el nu. A fost în schimb prezent omul „nostru", maiorul Tinu Radu! Cum era de aşteptat, recursul a fost respins, decizia anterioară, evacuarea, a rămas în vigoare. În pofida acestui fapt, pastorul şi-a văzut mai departe de serviciul lui! Pe nu ştiu ce căi, din inițiativa unor persoane pe care nu le cunosc, situația de la Timişoara a ajuns până... „sus". Sus de tot. Aşa se face că prin 13 ori 14 decembrie, doamna Topală a primit o notă telefonică de la nimeni alta decât Maria Bobu, pe atunci ministrul Justiției. Intervenție scurtă, la obiect: „Dragă Elena, te rog să realizezi executarea sentinței în orice condiții şi la orice oră!", semnat : Maria Bobu.

În plus, Bălan Radu, pe atunci primul-secretar ai județului, desigur... „scuturat" şi el de cineva de „sus", *de sus de tot*, a chemat-o pe doamna Topală şi a pus-o în fața unei întrebări directe: „De ce nu-şi face Justiția datoria?" Din clipa aceea s-a acționat în forță. Doamna Topală a dat la rându-i dispoziții exprese unui executor judecătoresc, domnului Matiş Ion, anunțându-l apoi şi pe domnul Brătuianu, după care sâmbătă seara, în 16 decembrie, au mers toți trei la pastor. Acolo lume multă, multă şi amenințătoare, maşini, armată, securitate, pe deasupra şi reprezentanți ai forurilor locale de conducere, Moț, Florea, Cumpănaş, Țeperdel, Rujoi, şi iarăşi omul „nostru", maiorul Tinu Radu, maiorul Veverca şi alții. Oalele s-au spart în capul celor trei oameni ai legii, Moț şi ai lui imputându-le tergiversările care, iată, în ce situație aduseseră oraşul. Atunci nu a avut nimeni curajul să sfideze mulțimea. De altfel, după nu mai mult de o jumătate de oră, cei trei colegi ai mei au părăsit zona.

A urmat acțiunea securității din noaptea de 16 spre 17, arestarea familiei Tökés!

A doua zi, poate vă amintiți, la radio, fără, să se spună un singur cuvânt despre ridicarea pastorului, a fost difuzat, la orele 7,13, un comunicat în

care se vorbea despre legi, despre hotărârile judecătoreşti, despre răspunderile ce le revin organelor de resort dar şi celor împotriva cărora sunt luate deciziile respective.

Pentru țară, ba şi pentru timişorenii care n-au aflat până dimineață ce s-a întâmplat peste noapte în oraş, comunicatul a fost straniu.

17 Decembrie

Locuiesc departe de centru - lângă Podul Sarmisegetuza - prin apropiere n-a trecut nici un grup de demonstranți, am dormit buştean, nici prin telefon nu am aflat nimic, aşa că în 17, duminică, am ieşit, pe la orele 9, poate 10, aşa cum iese omul la plimbare într-o zi de sărbătoare.

Din Piața Petru Maior am luat-o spre Piața Traian, pe drum m-am întâlnit cu Ceulescu Dumitru, cu care am continuat să înaintăm pe jos spre centru. Nici el nu ştia nimic, aşa că mergeam senini, ca doi pensionari pe-o alee din cine ştie ce stațiune balneară.

Primul indiciu că în noaptea precedentă se întâmplase ceva, a fost un geam spart. Cred că l-am văzut la Consiliul Județean. Acolo ori în Piața Traian, nu mai rețin. Dintr-o dată dispoziția noastră a fost alta. Ne rodea o curiozitate... ca o sete în deşert. Din păcate nu aveam de la cine să obținem informații. Pe stradă trecători puțini, parcă grăbiți, parcă indispuşi şi inabordabili, cum să li te adresezi cu întrebarea : „Domnule, nu vă supărați, ştiți cumva ce s-a întâmplat azi-noapte în oraş?"

Şi din păcate nici un grup pe tot parcursul. De aceea ne trăgea „ața" spre centru, sperând că în locul acela vom obține, în fine, o explicație.

În Piața Libertății - nimic deosebit. Aici, prin dreptul localului „Doi Cocoşi", m-am despărțit de Ceulescu.

După câțiva paşi m-am întâlnit cu Bălan Vasile, şef de unitate la Restaurantul Palace. El mi-a spus ceea ce ştia, ceea ce auzise în acest timp, în mine gândurile începând să umble tot mai bezmetic. Ce urmări puteau să aibă întâmplările din noaptea precedentă?... Cum de fuseseră posibile?... Cine le organizase?... Cine le condusese?... Şi, mai ales, marea, teribila întrebare. **Sosise momentul?**

Fără să ne dăm seama cum, timpul a trecut. Când m-am uitat la ceas - orele 13. Dar altceva vreau să vă spun. De fapt o să încerc să vă spun, nu ştiu dacă voi reuşi... Se **întâmpla** ceva, domnule Suciu. Totul a plecat de la

observația că Piața începuse să se populeze. Veneau oameni din mai toate părțile, veneau de parcă… **ştiau de ce vin, de parcă li se dezvăluise ceva ce mie îmi rămânea ascuns!**

Pentru câteva minute am intrat la Bălan, n-am stat mult, n-am avut răbdare, am ieşit, întâmplarea a făcut s-o văd pe doamna Manole Elena, secretară la Baroul de avocați Timişoara, am schimbat câteva cuvinte, o chinuia şi pe dânsa senzația că avea să se întâmple ceva. Şi până la orele 14 am pendulat aşa, fără nici o țintă, între Catedrală şi Operă. Atunci am observat că în fața Consiliului Municipal lumea se masase de parcă... Eram în dilemă. Oamenii păreau să nu se teamă de nimic. Lăsau impresia că nu acționau nu pentru că nu sosise momentul, ci pentru că nu se dăduse... „semnalul"!

În fine, pentru că nu voiam să întârzii prea mult la prânz, am luat-o spre casă. Bulevardul Victoriei, Emil Bodnăraş - pe aici pe undeva m-am despărțit de doamna Elena - Splaiul Industria Lânii, Peneş Curcanul, Grivița. Când am ajuns la colț, am înlemnit. Pe pod - militari! Am intrat în apartament - cred că asta se întâmpla pe la orele 15 şi 30 de minute -, soția era speriată, şi-a mai revenit, am luat masa, eu relatându-i tot ceea ce văzusem în oraş, încercând apoi, împreună, să intuim ceea ce avea să ne aducă zilele ce urmau.

Peste vreo oră - zgomote pe care nu le mai auzisem niciodată. Am ieşit, am rămas stană. De-o parte şi cealaltă a podului - două tancuri!

Primele veşti din oraş ni le-a adus vecinul Măgureanu Mircea. Dânsul e şofer. Venind spre casă - să fi fost orele 18 - a trecut prin centru. Magazinul Consignația şi chioşcurile de ziare din Piața Libertății ardeau, zona era plină de militari şi demonstranți, taburi, tancuri!... Nu peste mult timp am auzit împuşcăturile. Primele. Ce însemna asta, ne întrebam stupefiați, în cine trăgeau?

Din păcate se trăgea în oameni. După orele 22 m-a sunat avocatul Teuşdea Olimpiu, din Calea Girocului: „Ce se întâmplă la voi, că aici e jale!", „Cum jale?!", „Păi ăştia au început să tragă ca pe front.", „Am auzit, dar...". „Nu, nu, trag în oameni. Trag în plin!".

Cu toate astea aveam îndoieli. Aş fi vrut să-mi confirme această informație şi altcineva, dar cele trei sau patru apeluri au rămas fără rezultat. Nu ştiu de ce, poate era vorba de defecțiuni, poate nu, greu de spus. În seara aceea am vorbit doar cu Victor Ionescu. M-a sunat el. Era năucit. Tocmai se întorsese de la Alba Iulia şi ceea ce se întâmpla în Timişoara i se părea de necrezut. „Dar ce-i, Petre? Ce se petrece în oraş?... Doar nu cumva...", „Nu ştiu, Victor… dar dacă o fi să fie…"

18 Decembrie

Deşi era împotriva modului nostru de a proceda, cauzele penale prevăzute pentru luni au fost amânate. Din 18 decembrie, reprogramate pentru 29 ianuarie!

Totul se stabilise la recomandarea lui Bracaciu Nicolae, adjunctul Mariei Bobu, sosit la Timişoara pe nepusă masă. Cum pusese piciorul în urbe, luase legătura cu judecătorii, dându-le dispoziții să amâne orice cauză!

De ce această intervenție? Mi-am dat următoarea explicație. Evenimentele din Timişoara *ajunseseră* la cele două cabinete şi „marii noştri gânditori" or fi judecat aşa : ceea ce s-a întâmplat a atins dimensiunile respective pentru că nu fuseseră luate măsuri ferme. Or după teribila noapte de 16 spre 17, se dăduseră dispoziții extreme! Şi dacă se trăsese - bănuiam eu că se aşteptau ei - oamenii aveau să-şi „bage mințile în cap". Aveau să revină la atitudinea de până atunci. La ascultare şi supunere. Da-da, numai că şi în această situație Timişoara trebuia tratată cu asprime exemplară! Arestații anchetați, forțați să dezvăluie numele liderilor, instigatorilor, acestora urmând să li se intenteze procese spectaculoase, care să-i „sature" pe oameni pentru totdeauna să mai... „atenteze la marile cuceriri revoluționare, obținute cu precădere în anii de când la cârma partidului şi statului...". După mine aşa mi se părea că judecaseră ei, ştiți la cine mă refer, şi aveau nevoie de timp.

Şi tind să cred că aşa se gândea „sus" pentru că Bracaciu şi Gheorghe Diaconescu, pe atunci procuror general adjunct, au declanşat câteva acțiuni cu bătaie lungă. Au constituit o echipă de procurori ce urmau să interogheze pe toți timişorenii arestați în ultimele două zile, Bracaciu nominalizând grupe de judecători cărora le-a planificat până şi şedințele, pe zile, pe ore, precizându-le pentru încălcarea cărui articol trebuiau să-i condamne pe deținuți - e vorba de Decretul 153, emis în 1970 -, acesta ori altele a mai precizat el, important fiind un singur lucru, să se acționeze cu exigență şi „vagabonzii" să fie pedepsiți pentru ca gândul vreunei alte manifestări de acest fel...

Unui procuror îi reveneau între 20 şi 30 de arestați. Cifră enormă. Mai ales că trebuia făcut totul în grabă. Ei bine, sunt bucuros, de-a dreptul mândru – afirmația ce urmează poate fi verificată! - că pot spune următoarele cuvinte despre colegii mei : **Procuratura din Timişoara nu a emis nici un mandat de arestare!** Nu s-a mânjit nici un procuror, chiar dacă s-a lucrat sub „presiune", în stilul comunist cunoscut.

Treaba cu amânarea proceselor, ceea ce se întâmplase în oraş în ultimul timp, putea să ne facă să discutăm zile întregi. Şi chiar discutam. La un moment dat a intrat în birou un cunoscut de-al nostru, Serafim Gabriel, prietenul avocatului Julean Dorel. Omul era pe vremea aceea inspector la Inspecția comercială. Cred că a intrat în momentele în care Maria Miciliți ne povestea ce noapte de coşmar trăise Florin, în realitate toți chirurgii de la Spitalul Județean. Răniți, morți, ei nu mai pridideau cu înregistratul, se opera în toate sălile, la urgențe atât sânge încât alunecau, trebuind să spele din jumătate în jumătate de oră... mă rog, lucrurile astea le ştim toți.

Deci Maria ne dădea aceste informații cutremurătoare, eram revoltați, scârbiți, domnul Serafim gândea însă altfel. „Nu, domnilor, pe ăştia nu trebuie să-i compătimim!" Un moment de încremenire. „Ce înseamnă să nu-i compătimim?", „Dacă nu interveneau, ăştia devastau tot oraşul.", „Omule, încearcă să înțelegi un lucru : s-a murit! Au fost omorâți oameni!", „Vagabonzi! În oraş au fost pagube materiale greu de estimat. Imense! Ştiți voi cât..." N-am rezistat, nu l-am menajat, i-am vorbit ca la uşa cortului ; „Păi, bine, mă cretinule, de-aia trebuiau să tragă? Să-i împuşte?", „Dar cum să-i fi oprit? Şi la urma urmei ce-au omorât? Nişte inşi fără căpătâi, nişte nima-n drum...". Credeam că pocnesc, că mi se sparge coşul pieptului. L-am dat dracului, l-am făcut în fel şi chip, după care i-am spus lui Victor să plecăm. „Unde?", „În oraş.", „În oraş-în oraş, dar cum? Că peste tot sunt cordoane şi nu te lasă să treci.", „Lasă c-om vedea noi ce-i de făcut. Şi hai odată, că dacă tâmpitul ăsta mai spune ceva, îi crăp capul!"

Am plecat. De la tribunal am trecut pe lângă magazinul Bega, am intrat în Piața Libertății - plină de militari, dar am putut trece - şi-aşa, pe jos - Opera, Catedrala, Maria, Küttl, de-am ajuns la Liceul de construcții numărul 8. Să fi fost atunci orele 11.

Ziceam c-am tot vorbit. Aveam despre ce. Dar înainte de toate aş vrea să vă spun ce-mi amintesc despre timp. Era o vreme, o lumină, un cer… ce te făceau să simți primejdia aproape fizic. Lumina bătea în vinețiu, într-un anumit fel te irita, în ceea ce priveşte... solul - „băieții la datorie" peste tot! Nici n-am realizat până atunci că aveam atâția milițieni şi securişti. Mulți dintre ei umblau în civil, cu armele la spate, cel mai des însă cu ele în cumpănă. În apropierea Bisericii Reformate - inşi pe care-i cunoşteam : locotenentul major Peptan Eugen, căpitanul Vânătu... Cu ăştia ne-am şi salutat, prin înclinări de cap…

La întoarcere am luat tramvaiul. În Piața Libertății militarii făceau semne şi vatmanii treceau fără să oprească. Am coborât la Continental de unde, pe jos, am luat-o spre Consiliul Județean. Aici am stat şi am privit clădirea din

toate părțile. Urme frumoase, nu glumă. Şi priveam, priveam, dar parcă eram ca ardeleanul ăla cu girafa : Păi cine ar fi crezut că avem asemenea flăcăi în oraşul nostru?

Când să plecăm, l-am zărit pe inginerul Olteanu Luca, fost director la Liceul industrial numărul 7. Am schimbat nişte vorbe - aş vrea să fac observația că starea de spirit a timişorenilor era alta decât în urmă cu câteva zile, se vorbea tare, nu se ferea nimeni - am mers apoi în Piața Traian, am avut ce privi şi aici, se „lucrase" serios, în fine, ne-am întors la Tribunal.

Am revenit dar n-am stat mai mult de-o jumătate de oră. N-aveam… *stare* de stat pe loc! Iar când îmi aminteam de Serafim… De altfel aşa am plecat, invocându-i numele. „Nu mai rămân, nu pot, şi mi-e să nu dea din nou pe-aici boul ăla de Gabi, că-i sparg capul!"

Am plecat cu Victor şi cu avocata Tania Bura. De data asta am mers acasă. Gurile ne-au mers mereu, ceea ce se întâmplase în oraş depăşea orice imaginație, acum eram în altă „fază" a preocupărilor, încercam să anticipăm consecințele, optimişti nu eram, ce era oraşul nostru față de țara întreagă, dacă aveam să rămânem singuri... Şi temerile erau justificate. Păi noi, timişorenii, săriserăm cumva în ajutorul celor din Valea Jiului? Ori celor din Braşov? Şi de aici concluzii pesimiste, aşa-i românul, stă şi aşteaptă, e în structura lui să privească cum se zbate altul şi dacă... Deci aşa gândeam, nu eram optimişti, prevedeam c-o să rămânem în fața spurcăciunii singuri, la urma urmei situația aşa şi era, țara nu se „mişcase", replica ceauşistă fusese dură, cine avea deci să mai iasă pe stradă când ei, cei ce reprimau, erau la fel de mulți ca şi nemulțumiții din oraş?

Între timp am fript nişte cârnați, dar tot venind în cameră, ca să aud ce ziceau, i-am ars. Deci vorbe, fum, cârnați-tăciuni, important era că ne împărtăşeam părerile. Aşa ne-a găsit soția, pe la orele 14 şi 30 de minute. Atunci conversația s-a animat. Venea cu noutățile, cu părerile ei.

Victor şi Tania au plecat pe la orele 16, voind să ajungă acasă înainte de a se fi întunecat. Şi casa goală, linişte… bubuitoare, de nu-mi găseam locul! Am încercat radioul – nimic! În ceea ce privea televiziunea, ce să spun, că ştiți la fel de bine ca şi mine.

Am rezistat vreo jumătate de oră. Atunci - soției: „Dragă, hai prin oraş, că pocnesc". Ea nu, cum să ieşim, era posibil să tragă şi în ziua aceea... „Atunci rămâi, am întrerupt-o, plec singur.", „Cum să pleci?", „Uite aşa, punând un picior înainte, apoi celălalt..." Am început să mă încalț, mi-am luat scurta. Dacă a văzut că nu mă poate opri, s-a decis, am ieşit împreună.

Am luat-o spre Piața Traian. Aici l-am recunoscut pe maiorul Avram Gheorghe, de la miliție. Şi pe alți tablagii. Nu puteai asta, nu te lăsau ăia. „Circulați, circulați!" Apăreau ca din pământ, când te întâlneai cu un cunoscut şi te opreai să schimbi o vorbă, două – hop şi ei şi „Circulați, circulați!". Păi asta am şi făcut, am circulat, pe la 17 şi 20 de minute ne găseam în fața Spitalului de copii. Începea să se întunece. Noi eram pe partea secției de chirurgie, voiam să traversăm spre Facultatea de Electrotehnică. N-am traversat, cineva dintr-un grup ne-a sfătuit să nu ne avântăm, că... **se dăduse dezlegare la gloanțe!** Am înțeles că se trăgea în lungul Bulevardului Republicii. Până am schimbat câteva vorbe, hop „proba" - împuşcăturile! Mamă! Împuşcături adevărate! Ca pe front! Soția : „Na, asta ți-a trebuit! Eşti mulțumit? Dar acum gata, hai acasă!". Păi hai-hai, dar pe unde, că se trăgea ca la Beirut, trebuia să mă dumiresc. Şi... „periscopul" într-o parte, în alta, aha, pe aici se poate trece. Am luat-o pe 7 Aprilie spre Casa Universitarilor, în dreapta blocat, în consecință pe lângă IPROTIM, de am ieşit în fața Hotelului Timişoara, ajunşi aici nu prea ştiam ce să facem, soția trăgea de mine, „Hai Pupu, hai acasă că ăştia nu glumesc, hai Pupu...", hai-hai, numai eu voiam să văd ce se întâmpla, m-am uitat spre Rectorat, prin fața Mercur-ului oamenii fugeau, unii aplecați, ca pe front, „Hai Pupu, hai acasă...", n-am mers spre Operă, am luat-o spre Piața 700, Liceul Lenau, Piața Unirii, Tribunal, Continental, acolo, prinzând din întâmplare un tramvai - se trăgea şi totuşi tramvaiul ăla circula, am înțeles de ce, se retrăgea în depou - ne-am urcat, la Piața Sarmisegetuza am coborât - era deja întuneric bine -, „Hai Pupu, hai acasă, hai mai repede, că nu ştii de unde te trezeşti cu un glonț în cap, hai Pupu...", şi chiar am mers, e cumplit să fii în întuneric şi să auzi împuşcături dintr-o parte, din alta, şi pentru că aşa ne-au spus vecinii de pe scară ne-am culcat pe hol, am aranjat cum am putut nişte saltele şi ne-am culcat pe hol...

19 Decembrie

După noaptea aceea – dimineața, la serviciu. Ştiam că nu aveam ce face, dar gândul de a sta în casă nu se punea. Am mers pe jos, voind să văd cum arăta oraşul. N-am văzut cine ştie ce, oraşul era, încă, în „hibernare".

La Tribunal, pe hol, m-am oprit cu judecătorul Damşa Virgil. Era indispus. „Dar ce-i? Nu-mi pari în apele tale.", „Trebuie să merg la Penitenciar.", „De ce?", „Cu Brătuianu şi cu Cristea" - parcă şi cu Dacu, dar nu sunt sigur

– „bănuieşti tu de ce.”, „Sigur că bănuiesc, dar vreau să cred că nu eşti nebun să te duci.”, „Păi...”, „Asta-i prostie curată. Ce să judeci? Şi-apoi ştii cum o să se sfârşească treaba asta : mai devreme ori mai târziu o să trebuiască să semnezi o sentință pentru care...”, „Lasă-mă dracului, că ştiu, spune-mi tu cum să fac să scap”. Am mai vorbit, ne-am mai spus câte ceva legat de încurcătura în care se găsea, nu cred să-i fi oferit o soluție nemaipomenită, în fine ne-am despărțit, ultimele mele cuvinte fiind : „prudent”, „atent”, „grijă”...

Mai târziu am aflat la ce manevre s-au pretat oamenii generalului Nuță. Vorba ceea: Afară-i vopsit gardu’, înăuntru-i leopardu’! La miliție, pe uşile sălilor în care se făceau anchetările, se găseau tăblițe pe care se găsea scris PROCUROR, numai că înăuntru dădeai de securişti, oameni de-ai lui Nuță! Începuseră să umble după lideri, după cei care-i conduseseră pe timişoreni în cele două nopți de pomină.

La vreo două ore după discuția cu Damşa, ne-am întâlnit din nou. De data asta părea liniştit. „Păi ce-i, nu, te-ai dus cu Brătuianu?”, „Nu.”, „Ai găsit ceva plauzibil?”, „Truc vechi, dar... Le-am spus că a murit soacra, că... mă rog, înțelegi tu.”

Din fericire nici colegilor care au fost în Penitenciar nu li se poate imputa ceva, nu au pronunțat nici o sentință.

N-am mai stat mult, am ieşit. Voiam s-o luăm şi pe Maria Miculiți, nu ştiu ce avea de făcut, am plecat doar cu Victor.

Am fost până în Piața Libertății, n-am avut ce vedea, despre greva de la ELBA am aflat doar peste câteva zile, ne-am întors, am plecat spre casă şi, cu Europa Liberă, cu vecinii, cu ce ne-am mai spus unul altuia, vremea a trecut.

20 Decembrie

M-am convins pentru totdeauna cât de adevărată e vorba : nu ştie omul de ce iasă din casă! Până miercuri nu se poate spune că am fost implicat în revoluția timişoreană. N-am condus nici un grup de demonstranți, n-am umblat pe străzi cu ei, n-am scandat lozinci, n-am deteriorat pancarte ceauşiste. Cu toate astea, deşi dimineața am intrat pe porțile Tribunalului ca în orice altă zi, peste câteva ore aveam să fac parte din comitetul care, la Consiliul județean, a purtat tratativele cu fostul prim-ministru Dăscălescu!

Am plecat de acasă pe jos, am ajuns la Tribunal, am intrat, am deschis un dosar, altul. Gesturi inutile, nu mă puteam concentra. Nu aveam răbdare,

nu mă puteam dedica înțelegerii şi analizei vreunei cauze, voiam să vorbesc! Să-mi spun părerile, să-mi exprim nedumeririle şi revolta pentru ceea ce se întâmplase de la prima împuşcătură în oraş, să ascult opiniile interlocutorului. Cea mai serioasă discuție am avut-o cu Maria Miculiți. Era îngrijorată din cauza lui Florin. Soțul ei se certase cu şeful de la Clinica I chirurgie, domnul Ignat, din cauza unui fapt stupefiant. Nişte decedați din morgă fuseseră duşi… în altă parte! Nu se ştia unde – în altă parte! Securiştii încărcaseră noaptea mai mult de 40 de cadavre într-un autotren frigorific, după care plecaseră de parcă ar fi avut în maşină saci cu tărâțe! Aşa ceva nu se mai întâmplase niciodată, nu era consemnat în Istoria medicinii niciunde, decedatul aparține familiei, doar membrii acesteia îl poate prelua… şi în discuția pe marginea acestei incredibile situații cu şeful clinicii, Florin făcuse o criză de nervi.

Am rămas la Tribunal vreo două ore, n-am făcut ceva deosebit, nu făcea nimeni nimic, doar discutam, comentam evenimentele din oraş.

M-am plictisit însă şi de treburile astea şi, fără să fi ştiut prea bine de ce, am luat-o spre casă. Am ajuns pe la orele 11. Spre surprinderea mea, soția era acasă. „Ce faci?... Ce-ai mai auzit?...” Mă rog una… alta… Ca după vreo oră să mă „muşte” neastâmpărul din nou. „Nu, a intervenit ea, acum chiar că nu ieşi, să-ți fie clar!”, „Păi merg... după carne”, am încercat eu o manevră. „N-am nevoie de nimic, stai acasă!”, „Au carne în Traian, la colț. O şansă ca asta… nu înțelegi?”, „Poate să aibă şi de balenă albă, nu ieşi, aici rămâi!”

E, cum să rămân, că mă „trăgea” ceva spre oraş atât de puternic, încât aş fi ieşit pe geam, pe horn, prin urechile acului. Am plecat certându-ne, am lăsat-o supărată.

Şi tot bodogănind, în prelungirea schimbului de replici cu soția, preocupat de gânduri ce nu-mi ieşeau din cap, m-am trezit în fața Tribunalului! Am privit clădirea de parcă aş fi fost adus legat la ochi şi-acum trebuia să recunosc locul în care fusesem lăsat. Ce căutam acolo?... De ce alesesem această destinație?... N-am urcat, mi-am continuat drumul. Înainte am schimbat însă câteva cuvinte cu doi colegi. Erau la o fereastră de pe strada Ceahlău, i-am zărit - e vorba de Rodica Olaru şi Ieronim Ursu - m-au întrebat unde merg, cum unde, spre centru, voi nu veniți, nu, atunci noroc, noroc, şi dă-i mai departe spre... mai încolo. Ori, dacă e să fim fataliști – spre Destin!

N-am mers mult, m-am oprit în Piața Vasile Roaită, în apropierea sediului revistei Orizont. M-am oprit pentru că am dat de inginerul Ilcău. După câteva momente ochii în dreapta, în stânga, în toate părțile, urechile la fel, din cauza unei rumori ce nu se poate degaja decât din mijlocul unei mulțimi!

Continuând *scanarea orizontului* ne-am mai spus câte ceva, dar din ce în ce mai superficial, fiindcă rumoarea devenise inteligibilă. Erau… lozinci! Scandate de o mulțime de oameni ce se găseau, parcă, pe la Operă! Priveam stupefiați în direcția aceea - strada 9 Mai blocată de militari! Păi în situația aceea… Nu peste mult timp mi-am zis însă că nu trebuia să mergem noi spre ei, veneau ei spre noi! Strigătele erau din ce în ce mai puternice, mai distincte, însemna că oamenii veneau spre Consiliul Județean! Ne găseam în calea lor. Dar între noi şi ei – cordonul de militari! Înarmați! Dacă aveau să deschidă focul, ieşea un măcel!

Din fericire lucrurile s-au petrecut altfel. Când manifestanții au apărut în capătul străduței 9 Mai, militarii s-au dat în lături. Ca la comandă. De parcă asta le fusese misiunea, să stea în acel loc până la apariția demonstranților, pentru a le asigura trecerea fără nici o problemă!

Spectacol a fost fantastic. Oamenii „curgeau" spre Eminescu din toate străduțele ca râulețele în albia unui fluviu, unii fugeau să fie în frunte, se scandau lozinci, oamenii erau încrezători, veseli, volubili. Am fost luat de „val", de primele… *viituri* ale demonstranților. „Haideți cu noi, domnule! Nu vă fie frică, haideți cu noi!", „Vin, bineînțeles, că n-am plecat de-acasă să cumpăr carne!" Cu aproximație de câteva minute în plus ori minus, am intrat printre demonstranți în jurul orelor 13. Fără Ilcău. Nu ştiu dacă m-a urmat, dacă s-a integrat şi el mulțimii, nu m-am uitat în dreapta ori stânga ci doar înainte, când am trecut pe lângă magazinul Bega vânzătoarele ne-au făcut cu mâinile, le-am răspuns cu gesturi largi, cu zâmbete şi lozinci, eram mulți, încrezători, exuberanți, nu se gândea la pericol şi primejdii nimeni, ne simțeam puternici, invincibili, învingători!

Şi iată-ne în fața Consiliului Județean! Până acolo am mai dat peste cordoane de militari. Prima dată prin fața Oftalmologiei. Nici o problemă, băieții au luat poziția de drepți, ne-au *asigurat* că ne puteam continua drumul în condiții de maximă siguranță şi, cum precizam, am ajuns la Consiliu. Clădirea era înconjurată de soldați. De fapt… de statui! Nu s-au dat la o parte dar n-au intervenit în nici un fel, tinerii treceau printre ei şi scriau pe pereți tot felul de lozinci anticeauşiste. Lozinci pe care noi le scandam de vuia zona, întregul oraş!

După un timp au apărut în balcon, în fine, Dăscălescu, Bobu, Bălan, Pacoste... Cel care a luat microfonul a fost şeful delegației ceauşiste. „Tovarăşi, sunt Constantin Dăscălescu, primul-ministru al țării. Oameni buni, vă rog să vă întoarceți-vă liniştiți la lucru, problemele dumneavoastră vor fi..." Intervenție

de om tâmpit, lipsită de diplomație, oamenii nu l-au lăsat să vorbească, l-au acoperit cu huiduieli, cu scandări de lozinci.

Iritați ori pentru că voiau să se consulte în liniște, cei din balcon s-au retras. Atunci lumea a strigat un nume. Nu al lui Dăscălescu, al lui Bălan! După un timp, acesta a reapărut, cu o portavoce. Numai că instrumentul era defect, nu se auzea nimic. Oamenii au intervenit din nou, invitându-l în mijlocul nostru. Bălan a coborât. Când ne-am „stabilizat" în fața Consiliului, mă găseam în al patrulea ori al cincilea rând. Însă, încet-încet, fără să ştiu de ce şi cum, am ajuns printre primii. Aşa că la apariția lui Bălan eram în față. Marcu era şi acum cu celebrul lui cearşaf. Văzându-l pe primul-secretar, s-a apropiat de el. Nu ştiu ce şi-au spus, era un vacarm de nedescris. După un foarte scurt schimb de cuvinte, Bălan s-a adresat mulțimii. Din păcate cu aceleaşi sfaturi : să fim liniştiți, să nu comitem nici o imprudență pentru că atunci... Mă rog, cam aşa ceva. Deşi nu pot face nici o precizare, presupun că Marcu şi Bălan ajunseseră la un fel de învoială. Zic asta deoarece, după ce Bălan ne-a vorbit, au urcat în Consiliu împreună, Marcu apărând la balcon după doar câteva minute, atâtea câte sunt necesare pentru a străbate distanța respectivă. Se găseau în jurul lui, Bălan, Dăscălescu, Florea, Pacoste… şi alții, nu mai ştiu cine. Marcu s-a prezentat, ne-a dezvăluit faptul că era electrician la UMT, că trebuia să fim uniți... În fine, a spus câteva cuvinte de îmbărbătare cu un curaj nebun! Cu un curaj care îți tăia răsuflarea! La urmă lansând, deşi v-am spus de cine era înconjurat, lozinca „Jos Ceauşescu!" Eram extaziați, în delir, am trăit momente unice, păream un vulcan în acțiune, în plină erupție, se degaja din noi şi ceva frumos şi ceva primejdios, de-acum gata, n-am mai fi dat înapoi indiferent ce ni s-ar fi întâmplat!

Când Marcu şi Bălan au revenit printre noi, s-a pus problema constituirii unei delegații care să poarte discuțiile cu reprezentanții guvernului.

Greu de spus cum s-a constituit acel comitet. Greu, dacă nu imposibil. Cineva a zis, desigur un ins care mă cunoştea „Să meargă şi domnul avocat." Marcu l-a auzit, s-a întors spre mine şi m-a întrebat : „Eşti avocat?", „Da!" Atunci, în stilul lui inimitabil, s-a întors spre mulțime şi a spus : „Merge cu noi şi Petre Petrişor, avocatul Timişoarei!" Asta m-a amuzat. Devenisem, brusc, „avocatul Timişoarei"! Cu câteva ore în urmă plecasem spre Tribunal ca om al legii, ca **garant** al respectării ordinii şi relațiilor socialiste şi-acum iată, eram propus ca pledant al celor care se ridicaseră împotriva acestora!

Părerile erau împărțite. Unii, dintre ei Savu fiind cel mai categoric – atunci nu-l cunoşteam, i-am aflat numele după aceea - ziceau că trebuia să

intrăm cât mai mulți, eu - doar ştiți cum proceda Napoleon : când voia să se rezolve o problemă dădea sarcina unui singur om, când nu voia constituia un corp de generali! - insistam să urcăm doi, trei inşi. Până la urmă s-a ajuns la un compromis. Am urcat mai mulți. Poate nu câți ar fi vrut Savu, oricum mai mulți decât propusesem eu. Mi-amintesc că au urcat, oferindu-se ori fiind propus - nu pot preciza modul în care a ajuns printre noi - profesorul Mureşan, dânsul urmând să vorbească despre problemele învățământului, două femei, una fiind Tomuță Simona, celeilalte nu-i ştiu numele, un tip de la Electrobanat, când să intrăm, împins de manifestanți, la dorința acestora, ni s-a alăturat şi un bărbat împuşcat în picior - numele i l-am aflat mai târziu, e vorba de Oprea Sorin… Da, cam atâția am urcat. Pot greşi, fireşte, imposibil să nu fi uitat vreun nume, îmi cer scuze, dar ceea ce a fost acolo e inimaginabil. Una peste alta cam atâția am mers să discutăm cu Dăscălescu şi ai lui, vreo opt-zece inşi.

Şi iată-ne în sală, în fața lor! De-o parte Dăscălescu, Bobu, Bălan, Pacoste, Florea... de cealaltă noi! Care abia acolo, abia atunci, ne-am dat seama că nu ştiam ce să spunem, ce să facem, ce să pretindem! Mie, desigur şi altora, mi-a trecut prin cap c-ar fi trebuit să aveam o platformă cu revendicările noastre, numai că…

Câteva momente am avut, totuşi, timp să ne consultăm între noi. Parcă în sală, ori pe coridor, mi-e greu să precizez unde. N-am ajuns la cine ştie ce rezultat. Mi-amintesc că unele sugestii erau... caraghioase. Bunăoară Mureşan voia să propună predarea sociologiei în şcoală, cineva l-a repezit prompt, lasă-mă domnule, nu mă înnebuni cu amănunte de-astea ; altul...

În fine - discuția cu reprezentanții guvernului! Ea a fost deschisă de primul-ministru. „Ce vreți, tovarăşi? Ce-i cu circul acesta de afară, ce doriți?" După câte îmi amintesc, primul a intervenit Marcu. „Înainte de toate vrem să ne spuneți de ce ați tras în noi!" Dăscălescu a încercat o manevră. Că nu ştia, că abia venise în oraş dar că avea să se informeze şi apoi... Nu l-am lăsat să ne amețească cu agheazmă nesfințită, aveam nişte lecturi, dețineam un radio la care se prindeau şi alte posturi decât le-ar fi convenit lor, altfel spus intrase pe ulița mea. „Cum puteți spune că nu ştiți ce s-a întâmplat în Timişoara, domnule prim-ministru? Cum, când Douglas Hurt, ministrul de externe al Marii Britanii, i-a înmânat domnului Soare Stan, ambasadorul țării la Londra, o notă de protest în care sunt incriminate intervențiile forțelor de represiune împotriva cetățenilor timişoreni?! Cum puteți afirma că dramele noastre vă sunt necunoscute din moment ce şi ambasadorul României la Viena a fost chemat, de ministrul de externe austriac, pentru a-i fi înmânată o notă asemănătoare, el refuzând să

dea însă curs invitației pe motiv de boală?! Cum vreți să vă credem că situația din oraş vă e necunoscută când şi peste ocean se ştie ce e la noi, doamna Tutwiller şi Baker începându-şi raportul către Bush cu prezentarea situației din Timişoara?! Cum deci, domnule Dăscălescu, când toată lumea civilizată ştie ce e la noi, dumneavoastră încercați să ne convingeți că nu ştiți nimic din cele întâmplate aici?! Cum?!"

Şi, de parcă toate astea n-ar fi fost îndeajuns, cam pe atunci a sărit şi Savu. Cu o frază formidabilă, zdrobitoare. „Domnule Dăscălescu, dacă nu ştiți ce se-ntâmplă în țara pe-al cărei guvern îl conduceți, înseamnă că nu meritați să fiți prim-ministru!"

Vă dați seama de reacția lui, ale celorlalți. Din fericire nu ne-am intimidat nici unul.

Ne-am constituit în acel comitet prin hazard, nu ne cunoşteam nici doi câte doi, cu toate astea… Am făcut o pauză deoarece sunt tentat să revin asupra afirmației anterioare. Cuvântul hazard nu mi se pare întrutotul potrivit. Ne caracteriza, totuşi, ceva. **Îndârjirea! Hotărârea de a merge până la capăt!** Nu ne gândeam la consecințe, la faptul că până ieri se făcuseră arestări, că unii timişoreni fuseseră răniți, ucişi. Nu. Eram decişi să ne spunem păsurile fără nici o reținere! Din păcate nu ca revoluționarii adevărați. În momentele acelea nici nu eram revoluționari! Eram doar nişte nemulțumiți, nişte revoltați, nişte răzvrătiți! Şi ne-am manifestat fiecare în felul lui. Sorin Oprea a vorbit cu o amărăciune pe care n-o s-o uit niciodată. „Nu ştiți ce se întâmplă în Timişoara, domnule prim-ministru? Nu ştiți ce s-a întâmplat până acum în țară? Nu ştiți că ați făcut românii să părăsească România?... Eu sunt unul dintre ei, domnule Dăscălescu. Unul dintre cei mulți. Deşi o iubeam, m-ați adus în situația de a face totul ca să fug. Odinioară se venea aici, domnule prim-ministru. Au venit ungurii, nemții, evreii, slovacii… şi alții. Dar de când sunteți voi la putere, pleacă toți. Ei, dar şi noi, românii! Şi noi, cei cu sânge românesc din tată-n fiu, şi dumneavoastră nu ştiți nimic?..."

Cam pe acelaşi ton a intervenit şi timişoreanul de la Electrobanat. „Domnule prim-ministru, dumneavoastră chiar vreți să ne faceți să credem că nu ştiți cum se obțin paşapoartele? Că acestea se **vând** pe valută?", „Ai auzit, Bălane?", s-a întors Dăscălescu spre el, „Ştiai de treaba asta, tovarăşe prim-secretar?"…

După alte intervenții, pe care e imposibil să mi le reamintesc, am intrat în discuție şi eu. Cu date exacte, cu cifre! L-am întrebat dacă ştia ori nu, că în Penitenciarul din Timişoara erau deținuți 7-8000 de oameni în mod abuziv.

Ilegal pentru că nu fusese emis nici un mandat de arestare! A tresărit şi, în loc să-mi răspundă, m-a întrebat de unde aveam datele astea. „Sunt jurist, ştiu ce spun!" Şi-a dat seama că nu mă putea duce cu vorba, a acceptat că discuția trebuia să înceapă de aici, s-a întors spre Bălan, l-a întrebat: „Aşa e, Bălane? Aşa?". Primul-secretar a bolmojit-o, da, erau nişte arestați, dar nu atâția, mă rog, huliganii care spărseseră vitrinele… Nu l-am lăsat să-şi încheie intervenția, am sărit, am protestat toți, nu rețin cine şi ce a spus, mi-amintesc doar o întrebare cu adevărat bine plasată. „Tovarăşe prim-ministru, în Timişoara s-a tras în populația civilă, desigur, la ordinul cuiva. Ştiți cumva să fie trecut acest drept în convențiile internaționale?"

Nu avea ce să răspundă, bombănea mereu, se întorcea la unul, la altul, părea căzut de pe lună.

În fine, după ce ne-am „răcorit", după ce ne-am ordonat gândurile cât de cât, am fost în stare să spunem ce voiam de fapt. „Tovarăşe prim-ministru, va trebui să ieşim pe balcon, ca să vorbim mulțimii. Avem doleanțe sfinte. În primul rând va trebui să ni se spună cine a dat ordin să se tragă în populație. Apoi să dați dispoziții să fie eliberați deținuții revoluției." Savu a sărit atunci cu o încrâncenare ce-mi plăcea tot mai mult. „Cerem - nu ştiu dacă eu le voi formula ca el - să fie admişi ziarişti şi reporterii străini, cerem ca şeful statului să facă, la radio şi televiziune, o informare publică a situației din țară!"; de afară se auzea lozinca „Să fie judecat, aicea în Banat! Să fie judecat, aicea în Banat!" şi asta m-a ajutat să formulez încă două puncte : „Cerem constituirea unei Comisii de anchetare pentru cercetarea crimelor comise în Timişoara. Cerem tragerea la răspundere penală a tuturor celor vinovați de omor!" Moment în care Savu a intervenit din nou, transformând o lozincă în punct al improvizatei noastre platforme revoluționare. **„Cerem demiterea lui Ceauşescu!"** Afară se scanda „Jos Ceauşescu!", Savu a schimbat verbul dar a păstrat substantivul, intervenția a fost nemaipomenită, cele patru cuvinte ne umblau prin cap tuturora dar nici unuia nu i s-au rânduit atât de bine, a doua oară am pronunțat propoziția toți, cu ton ridicat, bătând cu pumnul în masă, Dăscălescu a sărit ca ars, nu s-a putut controla, ne-a făcut inconştienți, iresponsabili, ne-a amenințat, nu ne-am speriat, am rămas pe poziții.

Incapabil ori neavând într-adevăr nici o putere, deşi era primul-ministru al țării, Dăscălescu ne-a părăsit. A spus că ne va răspunde după ce se va consulta cu preşedintele țării şi a ieşit.

Între timp, parcă atunci când Dăscălescu era la telefon, s-a conturat o idee importantă. Să trimitem la Consulatul sârbesc o delegație, care să

înmâneze diplomaților iugoslavi o listă cu datele noastre, precum şi una cu ceea ce am cerut comisiei bucureştene. Era o încercare de a ne asigura cât de cât o „imunitate". Stabilisem că dacă cei doi n-aveau să se întoarcă într-un anumit interval de timp, să anunțăm mulțimea de eventuala răpire a emisarilor noştri. „Cum, a intervenit unul din trimişii tartorului - nu mai ştiu cine -, de ce la Consulatul sârbesc? Nu aveți încredere în noi?", „N-avem", i-a retezat-o scurt Marcu.

Am întocmit documentul, a mers cu el Vartan şi încă cineva, nu mai ştiu cine.

Mai târziu a apărut - poate că fusese acolo dar a intervenit în discuție doar atunci - şi Rujoi. Pe „linie" şi el, departe, exact la celălalt pol şi acest politician „subtil", pentru că ne-a luat cu. „Ce faceți, măi? Ce credeți voi că obțineți în acest fel?" Nu i-a răspuns nimeni, în felul acesta nu ne putea „contacta".

Mai rafinat s-a dovedit Toma, pe atunci, dacă nu cumva greşesc, ministru pentru problemele tineretului. „Tovarăşe, dumneata eşti jurist, ştii ce e aceea legea. Hai atunci să găsim o soluție legală. Cred că nu speri ceva de la tâmpenia cu demiterea preşedintelui... Or pentru distrugerile din oraş trebuie să plătească cineva. Trebuie. Paguba, dacă nu e vorba de o catastrofă naturală, presupune existența unui făptaş, iar într-o țară civilizată vinovatul trebuie tras la răspundere!" Ei, cât timp a vorbit i s-a părut că totul era în regulă, dar când am deschis gura eu...

Nu ştiu nici acum ce să cred despre o inițiativă a lui Boeru. La un moment dat s-a apropiat de mine şi mi-a şoptit: „Fii atent, e plin de securişti. Fă-mi o listă cu numele şi adresele voastre, că s-ar putea ca cealaltă...", „Ca să le-o dai lor?", l-am repezit eu. „Nu, vai de mine", şi a început să se jure cum unui bărbat nu-i stă deloc bine. „Pe crucea mea, pe Dumnezeul meu, eu vreau să vă ajut, nu să vă fac rău…" Nu l-am crezut, mi-am dat însă seama că nu aveam ce pierde, am luat-o pe Simona de o parte, i-am dictat lista, i-am dat-o, nu ştiu ce-a făcut cu ea, nu ştiu ce scop a avut Boeru, poate a vrut într-adevăr să ne ajute, poate nu, iar acum, că totul s-a sfârşit cu bine...

Nu ştiu dacă înțelegeți de ce atâtea rezerve. Motivele sunt însă evidente. Totul pornea de la faptul că nu ne cunoşteam unul pe celălalt. Ştiți ce mi-a şoptit la un moment dat Bulza, în ceea ce-l privea pe Bădilescu? „Nu-l lăsați să vorbească, că o să vă facă de râs!"

Cum am ajuns să citesc eu lista cu revendicările comitetului? La intervenția lui Savu. După ce-a fost întocmită în aşa fel încât am fost toți de acord cu ceea ce conținea, am ieşit pe balcon. Marcu s-a oferit s-o citească el,

numai că Savu a gândit altfel. „Lasă, Marcule, e mai bine s-o citească domnul avocat. Că dânsul e avocatul Timişoarei, aşa cum chiar tu l-ai botezat."

Iar dacă tot am ajuns aici - o destăinuire. Am citit-o cu plăcere. Cred că a fost concepută bine, conținea tot ceea ce gândeau cei de jos, formulările erau concise, categorice, îndrăznețe.

Dar să revenim la suspiciuni. Cum să nu te încerce aceste stări, din moment ce au apărut mai toți directorii de la întreprinderile timişorene, ale căror atitudini față de „cel mai iubit..." le ştim bine cu toții. Cum?!

Şi, de parcă ceea ce întâmplase până atunci n-ar fi fost îndeajuns, am avut parte de o amenințare personală. M-a învrednicit cu ea Mangu, pe atunci adjunct la propagandă. Mi-a spus-o fără ocol: „Dumneata, tovarăşe Petrişor, dumneata vei răspunde, în fața poporului român pentru ceea ce se întâmplă aici! Dumneata!"

Şi Dăscălescu nu apărea, nu revenea, uşa pe care intrase nu se deschidea, de-aici gânduri peste gânduri, ce-şi împărtăşeau de atât timp, ce puneau la cale? Cineva a avut în momentele acelea o idee. „Hai să le spunem celor de jos că Dăscălescu nu se întoarce cu răspunsurile." Am ieşit pe balcon, cineva a anunțat situația cu primul-ministru, lumea a început să huiduiască, să strige lozinci, Savu a avut o nouă intervenție salutară, a cerut să se facă linişte, apoi le-a propus celor de jos să înconjoare clădirea, să organizeze paza Consiliului în aşa fel încât să nu poată ieşi nici unul din oamenii lor.

Nu rețin când a revenit Dăscălescu. Oricum, eram în sală, nu pe balcon. A intrat cu liota de directori după el, cărora li s-a adresat în aşa fel, încât să fie auzit de oricine. „Se vor elibera deținuții, tovarăşilor directori. Se vor elibera, cu condiția să-i preluați dumneavoastră. Veți trimite la penitenciar reprezentanți ai întreprinderii, îi veți prelua, în zilele următoare le veți analiza comportamentul în fața colectivelor de oameni ai muncii." Deci Dăscălescu a revenit, ne-a dat câteva răspunsuri, noi l-am invitat pe balcon să vorbească mulțimii, el a refuzat, avea doar răspunsurile acelea, celelalte urma să ni le dea altcineva… nu el, altcineva… „Le va da însuşi preşedintele țării, tovarăşilor. Tovarăşul Ceauşescu. Spuneți oamenilor să aibă răbdare, să se comporte civilizat, dar mai ales să meargă acasă deoarece la orele 19, într-o emisiune televizată, preşedintele țării va prezenta o analiză detaliată a situației din România, din Timişoara…"

Ei bine, nu cred să existe mulți inşi care să considere că ne găseam într-o situație de invidiat. Cât timp fuseserăm în dialog cu cei din Bucureşti totul ni se păruse… Adică atunci nu ne încercaseră spaimele, nu ne copleşiseră

eventualele consecințe ale actelor noastre. Dar după ce-au apărut perioadele în care primul-ministru nu era de față şi nu vorbeam cu nimeni, în care „vorbeam" cu pereții, cu noi înşine...

Între timp a apărut inginerul Vesa, directorul Poştei, cu sarcini legate de stație. Le-a rezolvat, a dispărut.

Şi pentru că Dăscălescu şi ai lui nu erau în sală, pentru că nu aveam cu cine ne *certa,* pe cine întreba de ce fusesem arestați, împuşcați, cui spune că nu-i mai voiam pe comunişti, din nou cu propriile gânduri. Care, în aşteptarea orei 19, erau tot mai negre.

În fine, discursul spurcăciunii!

Nu ştiu cum au reacționat ceilalți, pe mine intervenția aceea m-a demolat. Nu-mi ziceam altceva decât : e clar, nu se va întâmpla nimic, suntem singuri, izolați, o să ne împuşte, mi-am lăsat familia pe drumuri!...

Prima persoană căreia i-am cerut ajutorul a fost colega mea, avocata Mia Jelişca. O văzusem jos în primele rânduri şi, din fericire, se găsea acolo şi după încheierea emisiunii. Am coborât, m-am apropiat de ea. Biata Mia a început să plângă. „Ce-ai făcut, Pupu, ce-ai căutat acolo, ai înnebunit?" Nu-mi ardea să fac pe eroul, v-am spus, eram dezorientat, speriat, pentru că ştiam de ce sunt în stare securiştii. Nu pentru lacrimi coborâsem. „Lasă asta, te rog. Te rog frumos. Am coborât… Ascultă, eşti dispusă să-mi dai o mână de ajutor?", „Adică?", „Un telefon. Atât te rog, dă un telefon acasă. Ăsta e numărul.", „Cum s-o fac eu, Pupu? Cum? Hai vorbeşte tu, e mai bine, poate pune şi alte întrebări..." Mia stătea pe Filipescu, aproape de locul în care ne găseam, am mers la ea, am sunat până mi-am pierdut răbdarea, degeaba, din cauza unei defecțiuni, ori pentru că fusese legătura întreruptă, n-am putut să vorbesc cu soția, ce să fac, păi sigur, trebuia să încerc de altundeva, îmi pusesem speranța în ideea că nu aparatul nostru era defect - dimineața funcționase, îl lăsasem în stare bună - ci al Miei, aşa că mă gândeam la altă cunoştință, Mia, îngrijorată de soarta mea, m-a sfătuit să nu ies, coborând mă expuneam, puteam să dorm la ea, în acest timp poate că... Nu, eram obosit, sfârşit, dar nu puteam sta locului, nu-mi găseam liniştea, i-am mulțumit, mi-a prins bine solidaritatea ei dar i-am mulțumit şi, ajuns în stradă, am luat-o spre Sălăjan. La numărul 21 stă prietenul meu Vasile Tărciatu. Voiam să urc să telefonez de la el. Numai că Vasile nu răspundea. Am bătut, am insistat, mi-am dat seama că nu era acasă, am coborât. Dar afară era atât de întuneric şi atât de greu de făcut orice pas… N-am avut altă alternativă, am *intrat* în întunericul nopții şi, suspectând orice mişcare, privind mereu în spate, în toate, părțile, am luat-o spre… Consiliu!

De-acolo plecasem, alungat de îngrijorări şi temeri - şi totuşi m-am întors! Nu ştiu de ce, nu-mi puneți întrebarea, n-am răspuns. De fapt atunci multe s-au făcut fără să ştii bine de ce, justificarea găsindu-se în instinct, în entuziasm, în dorința de descătuşare, într-o anumită inconştiență, datorită curajului pe care-l ai în mijlocul altora, din cauza unui **vis** seducător dar care, ca orice vis, putea fi spulberat, nicidecum în rațiune.

Culmea, la Consiliu porțile erau închise. Am strigat la cei de sus, a venit cineva după mine, am urcat.

Speranțe deşarte, nu mi-am găsit liniştea nici aici. Am vorbit cu unul, cu altul, încercând să deduc în ce dispoziții sufleteşti se găseau. Trebuia să fii de-a dreptul nebun să nu ai îndoieli. Era întuneric, mulțimea de afară se risipise, bănuiam că aveau să plece toți, ceea ce însemna că noi, rămaşi în mâinile lor...

După vreo oră am coborât, ajungând acasă exact la 22 şi 5 minute. Dar până am ajuns... Deci după vreo oră am ieşit pe coridor, apoi aşa, într-o „plimbare", am coborât scările. Pe lângă pereți flăcăi ca brazii, cu armele la îndemână, uitându-se la tine de parcă voiau să te înghită. Vorba ceea, mai mare dragul să-i vezi. Am ajuns jos fără nici o problemă şi, uitându-mă mai la fiecare pas în spate, în lături, deoarece mi se părea că peste tot erau ascunşi doi-trei zdrahoni gata să pună mâna pe mine, am luat-o spre casă. Nu direct. Prima dată am mers la un cunoscut, domnul Lazi Stelian, care locuieşte pe strada Bicaz numărul 17. Când m-a văzut, nevastă-sa a început să plângă. „Ce-ai făcut, domnule?... Ce ți-a trebuit dumitale treaba asta?..." Am încercat s-o liniştesc, a sărit Stelian, doamna şi-a mai revenit, le-am dezvăluit motivul vizitei mele. Nu voiam să rămân, doream doar să mă însoțească Stelian, pentru orice eventualitate. A acceptat, gestul mi-a prins bine, m-a întremat. Când am ajuns în apropierea blocului în care locuiesc, am sesizat prezența a doi indivizi. Eu, care vedeam peste tot securişti, m-am ascuns, rugându-l să meargă să vadă cum stăteau lucrurile el. Din fericire mă speriasem degeaba, cei doi erau vecini ce stăteau de vorbă spunându-şi unul altuia ce văzuseră, ce aflaseră. Stelian mi-a făcut semne, am ieşit de după zid, am urcat. Soția... Nici nu ştiu cât timp mi-a trebuit să o liniştesc. Oricum hotărârea era luată de mult. Aveam să înnoptez în altă parte. Problema e că nu ştiam unde.

La ora aceea nu-mi venea la îndemână să traversez oraşul pe jos, am apelat la Berceanu Sandu, rugându-l să mă ducă cu maşina la Florin Miculiți. Lui Sandu i-a fost teamă, s-a codit, practic m-a refuzat, i se părea un lucru primejdios. Eu, vă dați seama, mă şi vedeam înhățat de uslaşi, bălăbănind din

picioare la vreun metru deasupra solului. „Atunci te rog altceva. Dă un telefon, al meu nu merge.”, „Bine, asta fac.”, „Nu de la tine. Te rog coboară, aproape de voi, la Modern, e un telefon public. Sună-l de acolo pe Florin Miculiți, ăsta e numărul, spune-i c-o să merg în noaptea asta la ei...”, „Bine, îi spun...” Nu ştiu dacă şi-o ținut ori nu promisiunea, n-am avut răbdare să aştept vreo confirmare. Aşa că după ce-am liniştit-o pe soție – vorba vine, că spaimele din ea… -, am ieşit cu Stelian. Amicul meu nu avea cum să mă mai ajute, i-am mulțumit, l-am îmbrățişat cu recunoştință. Ce-a fost atunci în sufletul meu… Când mi-am revenit cât de cât mi-am luat inima în dinți şi, fluturând „suta”, am oprit o maşină. Omul a acceptat, m-a dus la Florin, a plecat în treaba lui… Şi-am rămas singur! Nu singur – cu spaimele mele! Domnul Suciu, dincolo de *muşcăturile* acestora ştiți ce senzație mă încerca? Niciodată nu mi s-a părut că, dintr-un punct în altul, am ajuns atât de repede! În maşină fusese bine, avusesem un oarecare coeficient de siguranță, dar aşa, singur în întunericul nopții… Şi mi-a părut rău că-l lăsasem să plece.

Când e să nu se lege, nu se leagă! La Florin - nimeni! Am aflat după aceea că fusese de gardă. Iar Maria, cu copiii, se refugiaseră la nişte vecini. Deci la Florin nimeni, aproape miezul nopții şi eu în Cartierul Soarelui pe străzi! Încotro s-o iau?... La ce uşă să bat?...

Cel mai aproape de locul în care mă găseam locuia un unchi de-al meu, Duțu Nicolae. Stă pe strada Peşterii, în zona Calea Girocului. Am luat-o spre el. Nici o maşină, nici un trecător. Şi, în plus, trebuia să trec printr-o pădurice, ştiți care. Numai eu ştiu cum am traversat-o.

Am ajuns, erau acasă, le-am spus ce-am făcut. El m-a luat în brațe, m-a pupat, m-a felicitat, ea m-a făcut albie de porci! Am încercat s-o liniştesc, nu intrasem să înnoptez la ei. Când i-am văzut reacția n-aş fi rămas nici dacă unchiul m-ar fi închis în casă. Venisem pentru altceva, să-l rog să mă ducă cu maşina până la un prieten. Cum a auzit ce voiam, a sărit după chei. A sărit şi mătuşa. „Nu ieşi, nu te duci nicăieri! Voi ați înnebunit?” Unchiul a repezit-o, a suduit-o, am ieşit. Dar maşina – cum spuneam, când e să nu se lege nu se leagă! - n-a pornit! A tras de cheie până a omorât bateria, degeaba. Ce să fac, cum să ajung la Fila, la cel la care voiam să înnoptez? Nu vă mai spun că atunci mi-am amintit de lista cerută de Boeru, acum eram convins că de-asta mi-o ceruse, ca să ni se cunoască adresele. Deci acasă în nici un caz nu, de altfel acum eram departe de locuință, dar la fel de mult aveam şi până la Fila şi nu-mi venea la îndemână să fac drumul pe jos. „Hai până la Poşta din Calea Girocului”, mi-a propus unchiul „că acolo este o stație de taximetre.”

Ghinion şi aici, nici un taximetru! Şi nici o maşină care să fi trecut dintr-o parte în alta!

După câteva momente mi-am amintit că mai aveam un cunoscut prin apropiere. Bonaț Eugen, proiectant principal la ICSITUMMR. Stătea pe Lidia, speram să mă ajute el.

Suflet de aur Eugen acesta! I-am spus ce-am făcut, m-a blagoslovit, fireşte, cu toate epitetele : iresponsabil, nebun, aiurit, visător, inconştient, naiv, credul… dar mi-a sărit în ajutor. „Fii atent, l-am prevenit, s-ar putea să fi fost urmărit.", „Păi dacă n-ai fi, m-ai dezamăgi. La valoarea ta… Dar dă-i în mă-sa, cumva-cumva tot o să ne descurcăm. Hai!"

Am luat-o prin spate, pe strada Mureş, am ocolit din motive pe care n-ar rost să le precizez, am ajuns pe Drubeta 98, la Fila Ion. Acesta nu mi-e propriu-zis prieten. Ne ştim de la procesul de divorț în care l-am apărat. Mi-a lăsat o impresie deosebită şi speram... Nu m-am înşelat, omul m-a primit cu brațele deschise. N-am dat buzna, fireşte. Eugen a oprit maşina la colț, a stins motorul, luminile, un timp am rămas în maşină privind cu atenție în jur, după care la Fila s-a dus Duțu, spunându-i ce-am făcut şi ce voiam. „Sigur, nici o problemă, unde este, să vină, aici n-o să-l găsească nimeni."

Primirea lui Fila m-a remontat. N-am dormit nici măcar cinci minute, toată noaptea am vorbit, am ascultat Europa Liberă, B.B.C., Vocea Americii, toate posturile care prezentau materiale despre cele întâmplate în Timişoara.

Spre dimineață l-am rugat să meargă la mine, după haine şi pentru a-i comunica soției sfaturile mele...

21 Decembrie

Pe Fila l-am trimis la mine pe la orele 6, ca să aibă un alibi i-am spus să-şi ia trusa cu scule. Lucrează la Întreprinderea de gaze naturale şi apariția unui specialist care să verifice instalația de gaz n-ar fi trebuit să trezească nici o suspiciune.

Domnul Fila s-a întors pe la orele 8. Din fericire totul era în regulă. Mi-am mai revenit. Dar nu într-atât încât să pot rămâne în casă. Mă trăgea iarăşi „ața" spre centru. Şi dacă mă trăgea - am plecat! Gest uşor iresponsabil, l-am luat cu mine şi pe domnul Fila! Am mers pe jos, nu circula nici un tramvai, n-a trecut nici un taximetru. Ei bine, unde credeți că m-am oprit?... La Tribunal! Nu

ştiu ce mi-a venit dar acolo am mers, fără să mă fi gândit că, dacă ar fi fost să mă caute, după locuință acolo ar fi ajuns orice copoi.

Primul coleg de care am dat cu ochii a fost Rodica Tudoran, apoi Victor Ionescu. Când m-a văzut, Victor să tâmpească : „Doamne, păi tu eşti normal?", „De ce?", „Cum de ce?! Nu ştii ce a făcut Bâcă?" - Bâcă fiind pe atunci preşedintele Colegiului de avocați Timiş. „De unde să ştiu, că abia am intrat.", „Păi nu **intra** şi dispari, că ăştia sunt pe urmele tale de la două noaptea! Securistul care răspunde de noi i-a cerut dosarul tău şi Bâcă a venit şi i l-a dat atunci, noaptea, la două şi jumătate!" N-o să bravez, sunt sincer, m-au trecut toate apele.

Nu m-am volatilizat, e adevărat, dar şansa de a avea şi noi o prezență în celebra Carte a Recordurilor s-a pierdut pentru că n-a fost prin preajmă nici o echipă de omologare a performanței. Am dispărut, vorba aceea, de parcă aş fi intrat în pământ. Când am terminat de spus cele câteva cuvinte prin care îi precizam unde mă putea găsi dacă avea să se ivească ceva nou, cred că eram, deja, pe Drubeta 98, la domnul Fila!

Aici, vreo jumătate de oră ne-am pierdut-o cu dejunul. Având o preocupare, timpul a trecut uşor. Însă după aceea... De fapt cum se putea sta liniştit în situația mea? Cum să mă întind, să dorm, fără să ştiu ce se întâmpla la Consiliul Județean, în Centru? Şi-atunci, amintindu-mi de un cunoscut ce locuia prin apropiere, l-am trimis pe domnul Fila să dea de la el un telefon lui Silviu Luncan, consilier juridic la Centrala Industriei tutunului, pe care să-l întrebe dacă cunoştea amănunte de ultimă oră. Mai ales dacă ştia ceva de Bucureşti, de bucureşteni, dacă aceştia „porniseră" ori nu.

Fila a revenit dezamăgit, telefonul cunoştinței era şi el defect. Defect ori… De fapt pe lângă noutatea pe care mi-o comunicase, amănuntul părea să nu aibă nici o importanță! Omul îi spusese că urma să fie transmis la televizor mitingul „oamenilor muncii" din Bucureşti!... Miting de solidaritate în jurul partidului şi a genialului său conducător, de condamnare a evenimentelor „regretabile" din Timişoara!

Ei bine, acum chiar că nu-mi mai acordam nici o şansă! Soarta Timişoarei, îmi ziceam, dar mai ales a noastră, a celor din balcoane, era pecetluită! Şi n-am fost în stare să zic nimic, am tăcut cotropit de tot felul de gânduri, mi-am retrăit în jumătatea aceea de oră toată existența, copilăria, tinerețea, viața de familie - Doamne, ce rău îmi părea pentru Ancuța şi Romulus Andrei, pentru soție... - aşteptând transmisiunea cum aşteaptă un condamnat ghilotina.

Şi crainicul – „drăguțul” de el, tot „dizidentul” George Marinescu, la fel ca şi cu o seară în urmă! - şi imagini ale pieții din fața C.C.-ului, lume multă, steaguri, tablourile spurcăciunilor, apoi stârpitura în persoană cu liota după el. Debutul mascaradei m-a făcut să mă... „pierd” în scaun tot mai mult, ca şi cum ar fi început să mi se topească oasele. Nu mai exista în mine nici un fir de speranță.

Şi privirea lui rătăcită! Şi zgomote nedesluşite! Nu stupidele lozinci de atâția ani, nu aplauze – chipul lui pierdut şi întreruperea emisiunii pentru nu ştiu ce defecțiune! Domnul Suciu, clipe ca alea n-o să mai trăiesc niciodată. Din infern - în rai! Din disperat - în răsfățat al sorții! Din mort - viu! Am sărit ca un apucat, ne-am strâns în brațe, am chiuit, Fila, bărbat în toată firea, a dat în lacrimi, l-am liniştit, am fâlfâit din aripi şi am zburat în oraş, n-am mai aşteptat reluarea, pentru mine totul era clar, am pornit spre centru, da, aşa e, altă ocazie ratată de a fi prezenți în Cartea Recordurilor, că am ajuns la Operă de parcă am fi fost catapultați.

Piața gemea de lume, niciodată nu mi-am închipuit că locuim atât de mulți oameni în Timişoara, m-am strecurat printre ei cu greu, voiam să ajung în foaier, am înaintat cu un gând clar, primul om cunoscut a fost Oprea, era şeful pazei, am urcat cu sufletul încărcat de bucuria pe care speram s-o împărtăşesc cu ceilalți. Numai că odată ajuns în foaier... Atunci am avut, o spun fără ocol, un mic şoc. Grupuri-grupulețe, stare de suspiciune, tonuri ridicate, priviri piezişe, arme întoarse spre câte un piept... Am dat de Fortuna - cu el mă văzusem miercuri la Consiliul Județean -, de Marcu, de cele două fete cu care urcasem ieri, de Savu, Vartan, de Deceanu - consilier juridic la o întreprindere, dânsul a şi recitat poezii, aşa-mi amintesc -, de domnul profesor Ivan, de Iordache, Ieremia, Morar, actorul Haiduc...

Nu mă acomodam şi pace, era prea multă gălăgie, nu îmi găseam locul, mă uitam pierdut într-o parte, în alta, de aceea am şi părut cuiva suspect, unui tânăr cu o armă, insul s-a şi repezit la mine strigând : „Culcat!”. Am privit în jur, nu înțelegeam ce i se năzărise, el a insistat „Culcat! Culcat că te împuşc!”. Am deschis în fine gura, „Poftim!” Dar nu ştiu dacă l-aş fi potolit, din fericire au intervenit ceilalți, cred că cel care l-a îndepărtat a fost Iordache, parcă aşa-mi amintesc...

După un timp a avut loc o şedință, în capul mesei era Savu, vorbea ca totdeauna argumentat, concis dar înflăcărat, cu patimă. Esența intervenției lui era constituirea unui comitet revoluționar. Care de altfel a fost alcătuit. Nu rețin din câți inşi, dar ştiu că s-a ales şi că fiecare membru avea câte o responsabilitate.

Atunci, parcă atunci am avut un schimb de replici cu regizorul Ieremia. „Dumneata eşti Petrişor?", m-a acostat la un moment dat. „Da.", „Am nişte informaţii neliniştitoare.", „Mă rog...", „Eşti persoana care a insistat ca deţinuţii să fie eliberaţi. Aşa-i?", „Exact.", „Ei bine, află că ai bătut apa în piuă degeaba. În loc de deţinuţi, vi s-au vârât sub nas securişti!" Afirmaţia m-a scos din ţâţâni şi i-am întors-o fără menajament : „În fond, cine eşti dumneata, domnule? Nu ţi-e ruşine să vorbeşti astfel? Ai fost cumva pe-acolo?".

Dar v-am spus, nu mă puteam acomoda şi-n cele din urmă am hotărât să plec. E posibil ca asta să se fi întâmplat în jurul orelor 14. Savu a sesizat şi el starea mea, la un moment dat spunându-mi: „Lasă-i în pace, domnule avocat, lasă-i în pace...".

Ultima persoană cu care am vorbit a fost Tomuţă. I-am spus că mergeam la Tribunal, i-am lăsat un număr de telefon – al avocatei Aurora Scărlătescu - după care am coborât.

La Tribunal - nimeni. Nici urmă de avocat ori de judecător. Am urcat la Aurora, am stat de vorbă cu ea vreo oră, vă daţi seama că am avut ce-i spune, am sunat Bucureşti-ul, pe Luncan, din fericire l-am prins şi mi-a dat veşti bune, dătătoare de speranţe. „E balamuc şi aici, Pupu. Oamenii au ieşit, ies mereu, par hotărâţi, se adună, s-ar putea... Doamne, că nici nu-mi vine să cred. Dar lasă, mai vorbim, mai sună-mă, te sun eu..."

Păi cum să stau în fotoliu când aveam o asemenea veste? Aşa că din nou la Operă! Drumul ăsta l-am făcut între orele 17 şi 18. De la poartă mi s-a dat un ghid, Mitică Cizmaru, tânăr simpatic, mai mult decât încântat de misiunea lui, îi dădea pe toţi la o parte cu *pardon… pardon, dânsul este avocatul Timişoarei, vă rog faceţi loc…* Am urcat, le-am împărtăşit vestea, eram în altă dispoziţie, am şi vorbit de două ori la microfon, nu mai ştiu ce-am zis şi ce impresie am făcut, se vorbea într-una, trebuia menţinută înflăcărarea celor de jos, şi doar ştiţi, nu-i uşor să te impui unei mulţimi, în esenţă ne mărturisea bucuria, adeziunea, terminând cu câte o lozincă, de regulă cu „Jos Ceauşescu!", „Jos criminalul!"

L-am cunoscut atunci pe Curuţiu Dorel. M-a întrebat dacă îmi amintesc de el. „Nu", i-am răspuns. „Cum nu? Păi n-am fost la intrarea în Consiliul Judeţean când aţi urcat în clădire pentru discuţii cu Dăscălescu?", „Da? Se poate...", i-am întors-o fără să-mi fi amintit figura lui.

De jos ni se trimiteau bileţele tot timpul. Unul dintre ele este semnificativ pentru perioada trecută, pentru un anumit soi de indivizi. Am aflat prin el că la Electromotor fusese gata-gata să se organizeze un miting de solidaritate cu

Ceauşescu! Atunci, în 21, după ce în oraş şuieraseră gloanţele şi se murise! Numai că iniţiativei conducerii – poate că ar fi bine să ne amintim de ei! - nu i-a răspuns nimeni!

Către miezul nopţii am plecat. În privinţa soţiei şi a Ancuţei eram liniştit, se găseau la socri, eu am apucat-o spre Fila. Eram obosit şi credeam că aveam să dorm. N-am dormit nici de data asta. Europa Liberă - n-o să uit niciodată cum a vorbit un veteran de război din Caransebeş -, B.B.C., Vocea Americii, discuţii, discuţii…

Dar a putut cineva să stea liniştit în acele 3 zile şi 3 nopţi, când s-a hotărât soarta naţiunii noastre, vorbesc de 20, 21, 22, acele zile ale... da, nu cred că e prea mult spus, ale **COMUNEI DIN TIMIŞOARA?**

22 Decembrie

Pe 22 aveam proces. Aţa mă trăgea spre Operă, dar, vorba aceea, conştiinţa nu şi nu - la slujbă! Am mers în cu totul altă dispoziţie decât în ziua precedentă. Ştiam că spurcăciunea era încă în scaun, dar eram sigur că în noaptea ce trecuse nici el nu dormise! „Marele strateg" o fi avut la ce se gândi şi nu cred să fi ajuns la altă concluzie decât că... „îmi plăcuse cum se duse!"

Pe drum era să bag un om în spital. Cu cine credeţi că m-am întâlnit? Cu Florin Miculiţi. Ne-am strâns în braţe, ne-am îmbrăţişat de cred că l-am lăsat fără vreo două coaste.

În fine, am ajuns la Tribunal - Doamne, cum mai fugisem ieri din locul acela! - am deschis uşa de la sala 52. Judeca Silvia Nebela, procuror fiind Rodica Olaru. Când m-au văzut au făcut ochi mari, Rodica s-a ridicat imediat, Silvia nu mai ştia cum să-l întrerupă pe martor. „Dar taci, omule, te rog taci! Reluăm audierea peste câteva minute." Au lăsat totul baltă, au venit spre mine, am ieşit din sală, Rodica a dat în lacrimi de parcă mi-ar fi fost soră, am făcut câţiva paşi asaltat de întrebările lor, eu neputând spune mai nimic că săreau cu câte ceva ba una, ba alta, pe coridor ne-am întâlnit şi cu şeful gărzii de la Penitenciar, cred că îl cheamă Roman Ion, m-au înconjurat toţi, poate vreo 20, 25 de persoane, un coleg, avocatul Haitonic, mi-a şoptit totuşi să fiu prudent, „Du-te, Pupu! Nu sta pe-aici, nu se ştie nimic, tipul e încă pe poziţie, e tare...", Livia Neda, draga de ea, mi-a şoptit şi ea ceva: „Dacă ai nevoie de o cameră te duc la mama, stă pe aproape, pe Splaiul Grivița, acasă nu-i bine să mergi...".

Când m-am smuls dintre ei am mers din nou la Operă. Agitație şi acum, dar parcă nu mă mai deranja atât de mult, începusem să admit că ne găseam în fața unor probleme grave, recunoşteam că „demarajul" era dificil, pentru că obținuserăm mai mult decât sperasem şi, odată ajunşi aici, ne dădeam seama că erau atât de multe de făcut, nu doar să strigăm lozinci…

Nu peste mult timp - acum fiind „dotați" cu radio, cu televizor! - vestea despre Milea. Ştirea nu ne-a păcălit. Pe mine oricum nu. Dacă nu o fi făcut-o într-adevăr singur, Milea nu era decât o jertfă inutilă! Inutilă pentru că, în fine, Zeii îşi întorseseră fața de la spurcăciune şi totul se prăvălea cu viteză, apucase de-a berbeleacul, ce mai…

Şi nu termin cu raționamentele de acest fel, că pică vestea cea mare! MAREA VESTE! Domnul Suciu, ce-a fost sus, ce-a fost jos, nu va reuşi să pună nimeni pe pânză, pe portativ ori, iertați-mi îndoielile, pe pagină! Nimeni! De aceea nici nu insist. Totul ar trebui să pornească de la sublim în sus, ori cuvinte care să se „aşeze" peste acesta nu găsesc.

După aceea, încet-încet, nici nu ştiu cum, m-am liniştit, m-am simțit cuprins tot mai mult de o stare aparte, reconfortantă, pe care de altfel bărbații cred că nici nu o prea cunosc, ea fiind proprie femeilor. Mi se pare că doar ele o pot trăi, atunci când dăruiesc bărbatului iubit copilul aşteptat de cine ştie câți ani!

Şi ştiți ce am făcut atunci? Am coborât printre manifestanți. Între timp apăruse Radu Bălan, se pregătea ieşirea lui la balcon, se dădeau telefoane într-o parte, în alta, pentru rezolvarea unor probleme. Toate astea parcă nu mă mai interesau. Nu-mi mai stârneau nici o curiozitate, de aceea am coborât printre oameni, pentru ca aşa, neştiut de nimeni, necunoscut şi nebăgat în seamă, să trăiesc cu ei imensa fericire că apucasem să prind o zi cum neamul nostru nu mai avusese de 71 de ani, de la Decembrie 1918.

Apoi am mers la socrii, după soție şi Ancuța. Plimbare ca aceea nu am mai făcut niciodată. Dar nu, nu pot să-mi descriu starea, aşa cum n-am putut descrie nici ceea ce am trăit la aflarea fugii spurcăciunii. Ce mai, a fost mai mult decât sublim! Mergeam cu soția la brat, pe Ancuța o țineam de mână, vremea era splendidă, mă simțeam liber, LIBER cu adevărat şi... „Nici nu ştii, mi-a spus la un moment dat soția, prin ce clipe de iad m-ai făcut să trec. Aia-i, eşti un aiurit, un nebun, dar de-acum o să mă mândresc cu ceea ce ai făcut tu toată viața!"

CUPRINS

Titus Suciu şi lumea bună a Revoluției.....**5**
Mărturia unui revoluționar care s-a prezentat în 21 decembrie la Unitatea Militară din Calea Giroculuі.....**11**
Mărturia unui revoluționar care a vorbit mulțimii înainte de a fi apărut cineva în balconul Operei.....**31**
Mărturia primului ofițer care a asigurat demonstranții de sprijinul militarilor şi ofițerilor din unitatea sa.....**62**
Mărturia unui revoluționar dintr-o familie consacrată de... revoluționari.....**82**
Mărturia primului poet român care a vorbit din balconul Operei din Timişoara.....**100**
Mărturia unui revoluționar care a încercat să împiedice furtul morților **129**
Mărturia primului medic care a vorbit din balconul Teatrului național.....**151**
Mărturia demonstrantului căruia Timişoara îi datorează transformarea revoltei în mişcare revoluționară!.....**172**
Mărturia celui mai intransigent revoluționar din delegația ce a purtat discuția cu reprezentanții dictatorului.....**221**
Mărturia primului avocat care a vorbit de la balconul Consiliului Județean.....**262**